

ΔΟΥΛΕΙΑ
ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΝΙΚΙΑΟΧΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΣΥΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ
ΖΩΗ ΥΓΕΙΑ

— ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ —
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ
ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ — ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ
ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΝΙΚΙΑΟΧΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΝΙΚΙΑΟΧΩΝ

ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΝΙΚΙΑΟΧΩΝ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΝΙΚΙΑΟΧΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ Δ. Φ.
Π. ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

Αρ εισ. 45056

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

ΡΑΨΩΔΙΑ Α'.

ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΗΣ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΟΚΤΑΤΑΞΙΩΝ
ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ
ΤΟΥ Ο.Ε.Σ.Β.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ — ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ — ΚΕΙΜΕΝΟΝ — ΚΑΤΑ ΛΕΞΙΝ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ — ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ — ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ—
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ — ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ — ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ — ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ —
ΟΜΗΡΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ — ΝΟΗΜΑ — ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ — ΕΠΙΓΡΑΦΗ

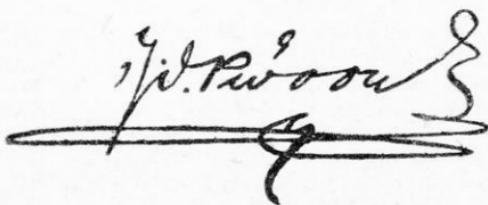
ΕΚΔΟΣΙΣ ΝΕΩΤΑΤΗ

ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΗ ΥΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ "ΝΙΚΟΛ. Ι. ΡΩΣΣΗΣ ο.ε.,"
ΝΙΚ. Ι. ΡΩΣΣΗ - ΣΟΦ. Ι. ΡΩΣΣΗ - ΕΥΘ. Δ. ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΟΔΟΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ ΚΑΙ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ - ΤΗΛ. 36.584 - ΑΘΗΝΑΙ

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν κάτωθι ὑπογραφὴν τοῦ συγχραφέως
καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου.

O. E.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ἐπική ποίησις

“Ο ἔμμετρος λόγος ἐμφανίζεται στενότατα συνδεμένος μὲ τὴν μουσικὴν καὶ τούτου ἔνεκα ἔξηγείται διατὶ ἡ ποίησις προηγήθη τοῦ πεζοῦ λόγου. Ο ἀνθρώπως λίαν ἐνωρίς, πρὸν ἀκόμη ἐφεύρῃ τὰ γράμματα καὶ διατυπώσῃ τὰς σκέψεις του, ήσθιάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκφράσῃ τὰ συναισθήματα αὐτοῦ, τὰ δόποια ἀνέβλυζον ἐκ τῆς ψυχῆς του. Ως ἐκ τούτου κατέφυγεν εἰς τὴν μουσικήν, ἡ ὁποία διὰ τῶν μέσων αὐτῆς, τῆς φωνῆς καὶ τῶν πρώτων μουσικῶν ὄργάνων, ἐθεράπευε τὴν ἀνάγκην αὐτήν. Οὕτω ἐμφανίζονται τὰ πρῶτα σπέρματα τοῦ ποιητικοῦ λόγου, τὰ ὅποια ἀκολουθοῦντα τὴν μουσικὴν φράσιν, ἔπερπε νὰ είναι ἔμμετρα καὶ νὰ συνταυτίζωνται πρὸς τὴν μελῳδίαν διὰ τῆς ὅποιας ἐπιτυχάνετο ἡ ἐκφρασις τῶν ἐκάστοτε συναισθηματικῶν καταστάσεων τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐπειδὴ δὲ ἀνέκαθεν ἡ ἔννοια τοῦ θείου, τὸ μυστήριον τοῦ κόσμου, καὶ τὸ μεγαλεῖν τῆς φύσεως ἐγοήτευν αὐτόν, τὰ πρῶτα ποιητικὰ δημιουργῆματα τοῦ ἀνθρώπου ἀνεφέρογεν πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον παρήχθησαν οἱ πρῶτοι θρησκευτικοὶ ὕμνοι καὶ αἱ ἐπικλήσεις πρὸς τοὺς θεούς, οἱ ὅποιοι ἐσχετίζοντο μὲ τὴν γενεαλογίαν, τὰ κατορθώματα καὶ γενικῶς μὲ τὰς πράξεις των.

Τὸ πρῶτον τοῦτο εἶδος τῆς θρησκευτικῆς ποιήσεως, ἐμφανισθὲν λίαν ἐνωρίς, είναι δυσκολῶτατον νὰ χρονολογηθῇ ἐπακριβῶς. Πάντως τὰ πρῶτα ταῦτα σπέρματα πρέπει νὰ τοποθετηθοῦν εἰς ἐποχὴν καθ’ ἥν δὲν είχεν ἀκόμη ἀρχίσει ἡ μεταναστευτικὴ κίνησις ἐκ τῶν βορειοτέρων ἐλληνικῶν χωρῶν.

Ἀργότερον, ὅταν ἡ ἐλληνικὴ ζωὴ μετεβλήθη διὰ τῆς μετακινήσεως τῶν ἐλληνικῶν φυλῶν καὶ λόγω τῶν συγκρούσεων ἐδημιουργήθησαν αἱ προϋποθέσεις διὰ τὴν ἀνάδειξην τῶν ἡρωϊκῶν πράξεων καὶ ἔξαιρέτων προτύπων, ἀνεπτύχθη νέον εἶδος ποιήσεως τὸ δόποιον εὐχερῶς συνεδυάσθη πρὸς τοὺς προϋπάρχοντας θρησκευτικοὺς ὕμνους. Τὸ εἶδος τοῦτο είναι ἡ λεγομένη ἐπική ποίησις ἡ ἐπος.

Τοιουτορόπως ἡ ἐπική ποίησις ἐστράφη περισσότερον πρὸς τὸν ἔξωτερικὸν κόσμον, τὴν φύσιν καὶ τὴν ιστορίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡρώων, ἀκολουθοῦσα τὰς πτήσεις τῆς φαντασίας τοῦ ποιητοῦ μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν τέρψιν, ἀδιαφοροῦσα διὰ τὴν ἀληθῆ ἔξιστόρησιν τῶν γεγονότων.

2. Διατυλικὸν ἔξάμετρον

“Οπως ἐκάστη τῶν καλῶν τεχνῶν δι’ ἀναλόγων μέσων ἐπιδιώκει τοὺς σκοποὺς αὐτῆς, οὕτω καὶ ἡ ποίησις πραγματοποιεῖ τὰς ἐπιδιώξεις τῆς διὰ τῆς τεχνικῆς χρησιμοποιήσεως τῶν διαστημάτων τοῦ χρόνου μὲ ἀποτέλεσμα τὸν ρυθμόν, δὲ δόποιος προέρχεται ἀπὸ τὸν ἀρμονικὸν συνδυασμὸν τῶν διαφόρων διαστημάτων τοῦ χρόνου. Είναι δὲ ὁ ρυθμὸς κατὰ τὸν Ἀριστόξενον: «εὔστημά τι ἐκ γνωρίμων χρόνων κατά τινα τάξιν συγκείμενον». Κατὰ δὲ

τὸν Φαιδρον : «**Ωνυθμός** ἔστι συλλαβῶν κειμένων πως περὸς ἀλλήλας ἐμετρούσις»⁽¹⁾

Ο ρυθμός είναι βασικὸν στοιχεῖον τοῦ ἐμμέτρου λόγου, προέρχεται δὲ ἀπὸ τὴν ἐπανάληψιν τῶν μαρκῶν καὶ βραχειῶν συλλαβῶν, αἱ ὥποιαι ἀκολουθοῦν ὡρισμένους κανόνας κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τοιν. Ο μικρότερος δὲ συνδυασμὸς τῶν συλλαβῶν τούτων, ἀποτελεῖ τὸν πόδα ὁ ὥποιος σύγκειται ἐκ δύο ἢ περισσοτέρων συλλαβῶν καὶ ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ καὶ τῆς θέσεως ἐκάστης συλλαβῆς λαμβάνει καὶ τὸ ὄνομά του.

Τοιουτορόπως ἔχομεν τοὺς ἐξῆς κυριώτερους πόδας :

- α) τὸν ἵαμβον : — —
 β) τὸν τροχαῖον : —)
 γ) τὸν σπουδεῖον : — —
 δ) τὸν δάκτυλον : —))
 ε) τὸν ἀνάπαιστον :)) —
 στ) τὸν ἀμφίβραχυν :) —) κλπ.

‘Η χρονική διάρκεια έκάστης συλλαβής είναι διάφορος και εις τούτο
άκριβῶς ἔγκειται η προερχομένη ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως αὐτῆς ἀρμονία.

Ούτω ὁ Ἰαμβός, σύγκειται ἐκ δύο συλλαβῶν μιᾶς βραχείας καὶ μιᾶς μακρᾶς. Ὁ τροχαῖος, ἐκ μιᾶς μακρᾶς καὶ μιᾶς βραχείας, ὁ σπονδεῖος, ἐκ δύο μακρῶν, δάκτυλος ἐκ τριῶν, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη είναι μακρὰ αἱ δὲ λοιπαὶ δύο βραχεῖαι.

· Ή παράστασις τῆς μαρούς συλλαβῆς ὑποδηλοῦται διὰ τοῦ — σημείου τῆς διὰ βραχείας διὰ τοῦ — . Ἐκάστη μαρός συλλαβὴ (—) ισοδυναμεῖ μὲ δύο βραχείας (— = — —).

Τὸ δακτυλικὸν ἔξαμετρον σύγκειται ἐκ δακτυλικῶν κυρίως ποδῶν (— — —), ἔξ οὗ καὶ δακτυλικὸν ὄνομάζεται. Διὰ τῶν ποδῶν τούτων ἐγράψουσαν τὰ ἔπη καὶ αὐτὰ κυρίως μᾶς ἐνδιαιφέρουν ἐνταῦθα.

Ἐπὶ τοῦ δακτυλικοῦ ἔσημέτρου, τὸ ὅποιον λέγεται καὶ ἡρωῖκόν, ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἔξης :
Ἐκαστος ποὺς ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς συλλαβάς μίαν μακράν καὶ δύο βραχείας (— —). Η μακρὰ συλλαβὴ, ἡ ὅποια εἶναι ισχυρότερα κατά τὴν ἀπαγγελίαν λέγεται **θέοις**, ἡ **βασίς** ἡ κάτω **χερόνος**, αἱ δὲ δύο βραχεῖαι, αἱ ὅποιαι ἀπαγγέλλονται ὀδιγώτερον ἐντόνως, λέγονται **ἄρσις**, ἡ ἄνω **χερόνος**. Ὁ ἀκριβῆς τρόπος τῆς ἑκφωνήσεως τῶν συλλαβῶν τούτων ἐκ μέρους τῶν ἀρχαίων δὲν εἶναι εἰς ημᾶς γνωστός. Πάντως οὐδεμία σχέσις ὑπάρχει μεταξὺ τῆς συγχρόνου ημῶν **τονικῆς** ποιήσεως καὶ τῆς ἀρχαίας **προσῳδίας**. Ἀπλῶς δυνάμενα νὰ κάμωμεν τὸν ἔξης παραλληλισμόν.

Αἱ μακραι σύλλαβαι τῶν ἀρχαίων ἀντιστοιχῶν πρὸς τὰς τονιζομένας ἴδιας μας αἱ δὲ βραχεῖαι πρὸς τὰς ἀτόνους.

*Εκαστος δακτυλικός στίχος, σύγκειται ἐκ πέντε δακτυλικῶν ποδῶν καὶ ἑνὸς τροχαίου, τοῦ δοπού ή τελευταία συλλαβὴ εἶναι ἀδιάφορος, δύναται δηλ. νὰ ἐκληφθῇ καὶ ως μακρὰ καὶ ως βραχεῖα. Λαμβάνει δηλ. τὸν ἀκόλουθον τύπον : — (—) | (—) (—) | (—) (—) | (—) (—) | (—) (—) | — (—).

*Οταν ὁ στίχος ἀποτελεῖται ἐκ δακτυλικῶν ποδῶν, λέγεται δλοδάκτυλος π. Χ.
νοῦσον ἀνὰ στρατὸν | ωραὶ σε κακήν; ὁ λεκτικός δὲ λαοί.

(1) Ἐκτὸς τῶν δρισμῶν τούτων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συναντῶμεν καὶ πολλοὺς ἄλλους καθόσον ἡ ἀποδιδομένη εἰς τὸν ψυθμὸν ἔννοια ποιεῖται ὡς καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ Μετρικῇ: Οὕτω: *Ψυθμὸς ἐστι χρόνου καταμέτρησις, κατηγήσεως ποιᾶς τινος*· ἡ χρόνων σύνθεσις ποιᾶς τινος σχηματισμός. (Λεφαντος) οὐλπ.

Οι στίχοι οδοι δὲν εἶναι πολὺ συχνοί (2237 εἰς τὴν Ὀδύσσειαν καὶ 2966 εἰς τὴν Ἰλιάδα).

“Οταν δὲ ὁ πέμπτος ποὺς εἶναι σπονδεῖος, λέγεται σπονδειάζων, δπως :

‘Ω πά τερή μέ τε | ρε Κρονίδη, | ὅ πατε κρειόντων. Οἱ σπονδειά-

ζοντες στίχοι ἔχουν συνήθως τὴν τελευταίαν λέξιν τῶν τετρασύλλαβον ἡ καὶ τρισύλλαβον π. χ. οὐνεκα τὸν Χρόσην ἡτίμασεν ἀρητῆρα.

Ἐκτὸς τούτου, τὸ δποῖον σπανίως συμβαίνει, ὁ ποιητής δι’ αἰσθητικούς λόγους ἔχει τὴν εὐχέρειαν νὰ χρησιμοποιήσῃ ἐλευθέρως καὶ κατά βούλησιν τους πόδας οὐχὶ κατὰ τὴν συνήθη σειράν, ἀλλὰ ἀναλόγως τῶν σκοπῶν τους δποῖους ἐπιδιώκει καὶ ἵνα ἀποφευχθῇ ἡ μονοτονία διὰ τῆς συχνῆς ἐπαναλήψεως τοῦ αὐτοῦ μέτρου. Χαρακτηριστική εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ σπονδείου εἰς τὸν κατωτέρῳ στίχον :

μήτ’ αὐτὸν κτείνειν μήτε μνά|α σθαι ἄκοι|τιν.

3. Τομαὶ καὶ εἰδὴ αὐτῶν.

“Οταν οἱ στίχοι ἀποτελοῦνται ἐκ πολλῶν συλλαβῶν, δπως ὁ δακτυλικὸς ἑξάμετρος, εἶναι φυσικὸν τὰ δρια τῆς ἀνθρωπίνης ἀναπνοῆς γὰρ μὴ δύνανται ν’ ἀνταποκριθοῦν πρὸς τὴν ἀνάγκην τῆς ἀπαγγελίας τοῦ στίχου χωρὶς διακοπῆν.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἐπενοήθη ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἡ τμῆσις τοῦ στίχου εἰς δύο μέρη, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ παραβλάπτεται τὸ νόμιμα τοῦ στίχου, ἀλλ’ εἰ δυνατὸν νὰ διευκολύνεται μάλιστα καὶ νὰ ἐμφανίζεται ὡς ἀναγκαῖα καὶ φυσική. ‘Ο διαχρωτισμὸς λοιπὸν τοῦ στίχου εἰς δύο, ὀνομάζεται τομή. Τὸ φαινόμενον τούτο παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν, κυρίως εἰς τοὺς πολυσυλλαβοὺς στίχους ὡς εἶναι ὁ δεκαπεντασύλλαβος, τὸν δποῖον ἡ τομὴ χωρίζει εἰς δύο μικροτέρους ἥτοι εἰς ἕνα δικτασύλλαβον καὶ εἰς ἕνα ἐπτασύλλαβον π. χ.

Τὸ βλέπεις πεῖνο τὸ βουνὸν || ποῦναι ψηλὰ πὸ τᾶλλα

1 2 3 4 5 6 7 8 || 9 10 11 12 13 14 15

Παρόμοιον συμβαίνει καὶ εἰς τὸν δακτυλικὸν ἑξάμετρον διακρίνομεν δὲ αὐτοῦ τὰς ἑξῆς τομάς :

1) *Πενθημιμερής* : Αὐτὴ γίνεται κατὰ τὴν θέσιν τοῦ τρίτου ποδός.

πλάγιη, ἐπει τρού|ῆς | ἵ ε | ρὸν πτολί | εὐρὸν ἐ | περσεν.

π. χ. νήπιοι, | οῖ κατὰ | βοῦς | Υπεροῖον ος | Ἡ ε λί | οι ο .

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ἡ τομὴ ἔγινε μετὰ τὴν πρώτην συλλαβὴν τοῦ τρίτου ποδός, ἥτοι μετὰ τὴν πέμπτην συλλαβὴν τοῦ στίχου θεωρουμένων τῶν δύο βραχειῶν συλλαβῶν ὡς μίαν, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα *πενθημιμερής*.

2) *Ἐφθημιμερής* : Αὐτὴ γίνεται μετὰ τὴν θέσιν τοῦ τετάρτου ποδός, δπου καὶ συμπληρουντα τὰ ἔπτα ἡμίση ποδῶν ἥτοι μετὰ τὴν ἐβδόμην συλλαβὴν, ἀφοῦ θεωρήσωμεν καὶ πάλιν τὰς δύο βραχείας συλλαβάς ὡς μίαν.

π. χ. Τὸν δ’ ἡμείρετ’ ἐπειτα θεά, | γλαυκῶπις Ἄθηνη.

ἀρ νύ μενος ἦν | τε ψυχὴν | καὶ | νόστον ἐταίρων

3) Κατὰ τρίτον τροχαῖον. Αὐτὴ γίνεται μετὰ τὴν πρώτην βραχεῖαν συλλαβήν τῆς ἄρσεως (τοῦ τρίτου ποδός). Ὁνομάζεται δὲ ἡ τομὴ αὕτη κατὰ τρίτον τροχαῖον, διότι ὁ τρίτος ποὺς λαμβάνει δψιν τροχαίου μετὰ τὴν ἀποκοπὴν τῆς τελευταίας συλλαβῆς τοῦ δακτύλου.

π. χ. ἡσθιον | αὐτὰρ δ̄ τοῖσιν | ἀφείλε το | νόστιμον | η μαρ
 ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες, | δ̄ σοι φύγον | αἰπὺν δ̄ λεθόν.

4) Βουκολική. Αύτη γίνεται μετά τὸ τέλος τοῦ τετάρτου ποδός, ὀνομάζεται δὲ Βουκολική διότι αὗτη συναντᾶται εἰς τὰ Βουκολικὰ λεγόμενα ποιήματα.

π. χ. ἀλλ' οὐδέ | ὃς ἐ τά | ρους ἐρ | ρύσατο, | ιέ μ ε | νός περ
θέλγει, ὅ πως Ἰ θά | κης ἐ πι | λήσεται' | αντάρ | Ο δυσσεινός,

Ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων τομῶν συνηθέστεραι εἰναι αἱ γενόμεναι εἰς τὸν τρίτον πόδα. Πολλάκις ὁ αὐτὸς στίχος δύναται νὰ δεχθῇ τὴν τομὴν κατὰ δύο τρόπους. Τοῦτο ἐναπόκειται εἰς τὴν κρίσιν ἐνὸς ἑκάστου λαμβανομένου πάντοτε ὑπ' ὄψιν τοῦ νοήματος τοῦ στίχου τὸ δροιόν δὲν πρέπει νὰ παραβλάπτεται ὑπὸ τῆς τομῆς.

Πάντως ή τομή πρέπει να άποφεύγεται όταν αυτή συμπίπτει εις κάποιον ονομα ή εις σύνθετον λέξιν.

4. Ο καθορισμὸς τῆς ποσότητος τῶν συλλαβῶν

Κατὰ τὸ προσφιδιακὸν σύστημα, αἱ συλλαβαι μεταξύ των εἰχον διάφορον διάρκειαν χρόνου. Αἱ μέτραι δὴλ. συλλαβαι εἰχον διπλάσιον χρόνον ἀπό τὰς βραχείας. Τοῦτο δὲ καθίσταται φανερὸν ἐκ τῆς ἀπαγγελίας καὶ ητο εὐχερέστατον εἰς τὸν ἀκούοντα νὰ ἀντιληφθῇ ποῖαι τῶν συλλαβῶν ἡσαν μακραὶ καὶ ποιαὶ ἡσαν βραχεῖαι. Συν τῷ χρόνῳ δμως ἡ προσφιδία ἔξελειπεν, καὶ ἡ ἐκ τῆς ἐναλλαγῆς τῶν μακρῶν καὶ βραχειῶν συλλαβῶν προερχομένη ἄρμονία ἡγεμονίσθη. Οὕτω σύμειρον ἡ ἀνάγνωσις ἐνὸς Ὀμηρικοῦ στίχου κατὰ προσφιδιακὸν σύστημα κατήνησε ἀπλῶς συμβατική. Τονίζουμεν δηλ. τὰς μακρὰς συλλαβάς ὡς ἔαν αὗται εἰχον τόγον, προφέρομεν δὲ ὡς ἀτόνους τὰς βραχείας καὶ διαν αὗται ἔχωσι γραμματικὸν τόγον.

αυτῶν γὰρ σφετέρησιν ἀτασθαλίησιν ὅλοντο
θὰ ἀπαγγελθῆ ὡς ἐξῆς :

αὐτῶν | γὰρ σφετεροήσιν ἀτάσθαλησιν ὅλοντο.

Διὰ νὰ ἀπαγγεῖλωμεν ὅμως ὁρθῶς τοὺς διαφόρους στίχους, πρέπει νὰ γνωρίζωμεν τοὺς κανόνας οἱ ὅποιοι διέπουν τὴν ἀρχαίαν μετρικήν, διὰ νὰ καταστῇ φανερόν πότε μία συλλαβὴ είναι μακρὰ καὶ πότε βραχεῖα.

Οἱ κυριώτεροι τῶν κανόνων τούτων εἶναι οἱ ἔξης :

Μακρὰ συλλαβὴ είναι ἡ ἔχουσα μακρὸν φωνῆν ἢ διφθογγον, (**φύσεις μακρά**), ὡς καὶ πᾶσα βραχεῖα συλλαβὴ ἀκολουθούμενη ὑπὸ δύο συμφώνων ἢ ἐνὸς διπλοῦ, (**θέσει μακρά**).

Βραχεῖα συλλαβή, είναι ή ἔχουσα βραχὺ φωνήν χωρὶς νά ἀκολουθῆται ὑπὸ δύο συμφώνων ή διπλοῦ, ὡς καὶ ἐκείνη η ὁποία καταλήγει εἰς μακρὸν φωνήν προηγουμένου ἑτέρου φωνήνετος· π. χ. ἐπικρατέουσιν, η συλλαβὴ οὐ καίτοι διφθογγός ἐπειδὴ προηγεῖται ἀπὸ ἄλλο φωνῆν, τὸ ε, είναι βραχεῖα. Τοῦτο ὅμως πολλάκις δὲν τηρεῖται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ.

Κοινὴ συλλαβὴ, λέγεται ἐκείνη ἡ ὅποια λαμβάνεται ἀδιαφόρως, ἀλλοτε δῆλος ὡς μακρὰ καὶ ἄλλοτε ὡς βραχεῖα, ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης τοῦ μέτρου.

Τοιαύτη κοιναὶ συλλαβαὶ εἰναι :

α'.) Ἡ λήγουσα ἑκάστης λέξεως ὅταν αὐτὴν καταλήγῃ εἰς μακρὸν φωνῆν ἢ δίφθογγον, ἐὰν ἡ μετ' αὐτὴν ἀκολουθοῦσα λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆν. π. χ. δυσομένου Υπερίονος. Ἡ συλλαβὴ οὐ δύναται νὰ ἐκληφθῇ καὶ ὡς μακρὰ καὶ ὡς βραχεῖα, ἐπειδὴ ἔπειται ἄλλη συλλαβὴ ἀρχομένη ἀπὸ φωνῆν, ἢ συλλαβὴ δῆλη. Y.

β'.) Πᾶσα βραχεῖα συλλαβὴ ἀκολουθουμένη ἀπὸ δύο συμφώνων ἐξ ὧν τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν εἰναι ἄφωνον (α, γ, ς, π, β, φ, τ, δ, θ,) καὶ τὸ δεύτερον ὑγρὸν ἢ ἔνοινον (λ, ρ, μ, ν). Εἰς τὴν λέξιν π. χ. μακρᾶς ἡ συλλαβὴ μα εἰναι κοινὴ ἐπειδὴ ἀκολουθοῦν δύο σύμφωνα ἐξ ὧν τὸ πρῶτον εἰναι ἄφωνον (κ) τὸ δεύτερον ὑγρὸν (ρ).

γ'.) Πᾶσα βραχεῖα συλλαβὴ ἀκολουθουμένη ἀπὸ ὑγρὸν ἢ ἔνοινον σύμφωνον ἢ σ. π. χ. ἡ συλλαβὴ μόρο εἰς τὴν λέξιν μόρον εἰναι κοινὴ ἐπειδὴ ἀκολουθεῖ μετά ο τὸ ὑγρὸν ρ.

"Οταν μία τοιαύτη κοιναὶ συλλαβὴ λαμβάνεται ὡς μακρά, τότε συνήθως διπλασιάζεται τὸ ἀκολουθοῦν ὑγρὸν ἢ σ., καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν παρατηρεῖται εἰς τινας μὲν περιπτώσεις ἢ αὐτὴ μὲν λέξις νὰ ἐμφανίζεται ἄλλοι μὲν ἔνα σ., δῆπος π. χ. εἰς τὴν λέξιν Ὁδυσσεύς, ἄλλοι δὲ μὲ δύο.

5. Τὸ ἥθος τοῦ δακτυλικοῦ ἐξαμέτρου

Τὸ δακτυλικὸν ἐξάμετρον· ὡς ἐκ τῆς μετρικῆς αὐτοῦ συνθέσεως προσδιδεῖ ἡθὸς πομπῶδες καὶ μεγαλοπρεπὲς καὶ διὰ τοῦτο ἔχοησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν ἐπικῶν ποιητῶν, θεωρηθὲν ὡς καταλλήλον διὰ τὴν ἐξύμνησην τῶν κατορθωμάτων τῶν ἥρωών, τὰ «**κλέι ἀνδρῶν**» ὡς ἐλέγοντο. "Ο ρυθμὸς αὐτοῦ προσοδιάζει πρὸς τὴν ἀφήγησιν ἥρωϊκῶν πράξεων καὶ τὸ στομφῶδες ὑφος του ἐναρμονίζεται μὲ τοὺς λόγους τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων καὶ τῶν παντοδυνάμων θεῶν, οἱ δόποιοι συχνότατα ἐμφανίζονται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὄμιλοιν ὅπως ἐκεῖνοι εἰς συμβούλια καὶ μετέχοντιν εἰς συμπόσια καὶ διαπίνονται ἀπὸ αἰσθήματα ἀνάλογα τῶν ἀνθρωπίνων. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ διαρκῆς αὐτοῦ χρῆσις καταντῷ μονότονος καὶ ὁ ρυθμός του κουραστικός, δεδομένου μάλιστα ὅτι τὰ ἔπη ἥσαν πολύστιχα ποιῆματα, οἱ δημιουργοὶ τοῦ ἔπους ἐποίκιλαν τὸ δακτυλικὸν ἐξάμετρον καὶ μὲ ἄλλα μέτρα, μὲ τὸν σπονδεῖον κυρίως καὶ τοιουτορόπως κατέστησαν αὐτὸν περισσότερον ἀρμονικὸν καὶ τοῦ προσδιωσαν μεγαλυτέραν ἡωπότητα.

Καὶ δῆπος δῆλη. εἰς τὴν σύγχρονον τοικήν ποίησίν μας ὁ ποιητὴς εἰς τους στίχους αὐτοῦ μεταχειρίζεται διαφόρους παρατονισμούς διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν μονοτονίαν ἢ ὅποια πρόσχεται ἀπὸ τὴν κανονικὴν ἐπανάληψιν τοῦ τόνου, εἰς αὐστηρὰ καθορισμένα χρονικὰ διαστήματα καὶ τὴν ἀνάμειξιν ἢ ἐναλλαγὴν διαφόρων μέτρων, τοιουτορόπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐπικίλλουσι τὸν δακτυλικὸν ἐξάμετρον διὰ τοῦ σπονδείου συνηθέστερον καὶ τοῦ τροχαίου. Ἡ χρῆσις αὐτὴ τῶν ἄλλων μέτρων δὲν γίνεται βεβαίως κατὰ τύχην, ἀλλὰ δι ποιητὴς λαμβάνει πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὸ νόμιμα καὶ τὸ εἶδος τοῦ λόγου, καὶ ἀναλόγως παρεμβάλλει τὸ ἔνα ἢ τὸ ἄλλο μέτρον συμφώνως πρὸς τοὺς σκοπούς τους ὅποιους ἐπιδιώκει καὶ τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὅποιαν προτίθεται νὰ προκαλέσῃ διὰ τῆς ρυθμικῆς ταύτης ἐναλλαγῆς.

Διὰ τὸ ἥθος τοῦ δακτυλικοῦ ἐξαμέτρου ὁ Ἀριστοτέλης λέγει: **ταῦν ρυθμὸν δὲ μὲν ἥρασος σεμνὸς καὶ λεπτικὸς καὶ ἀρμονίας οὐ δεδμενος**. Τὸ δὲ δὲ ὁ ποιητὴς ἐκλέγει ἐπίτηδες τὴν συσσώρευσιν τῶν δακτύλων ἢ καὶ τῶν

σπονδείων πρὸς τὴν ἐπὶ τῷ γραφικῷ τερόν ἀποτύπωσιν ρυθμικοῦ ἥθους συμφώνου πρὸς τὸ νόμιμα τοῦ στίχου, τοῦτο εἶναι ἀναμφισβήτητον ἐάν ἀναφέρωμεν τὸν γνωστότατον καὶ πολυχρόνητον στίχον τῆς Ὀδυσσείας (λ. 598).

αὐθις ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λᾶς ἀναιδῆς,

*Ἀνάλογοι εἶναι καὶ οἱ στίχοι :

ἔς δ' ὅχεα φλόγεα ποσὶ βήσετο, λάζετο δ' ἔγχος
πάντα δ' ὅρινε ὁρέθητα κυκλώμενος, ὃσε δὲ νεκρούς.

B

ΙΔΙΑΖΟΝΤΕΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ

1. ΟΝΟΜΑΤΑ

ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

*Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Καταλήξεις ἀρσ. εἰς ας, ης καὶ θηλ. εἰς η, α.

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Καταλήξεις αις, οις καὶ οὐδ. εἰς ον

*Ον	—ας—α	—ης	—η	—α	—αι
Γεν.	—αο—εω—ον	—αο—εω	—ης	—ης	—ων—ων—έων
Δοντ.	—α	—η	—η	—η	—αις—ησιν—ης
Άλτ.	—αν	—ην	—ην	—αν	—ας
Κλ.	—α	—α—η	—η	—α	—αι

Δυϊκὸς ἀριθμὸς

α — αιν — αιν — α — α

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ

*Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Καταλήξεις ἀρσ. καὶ θηλ. εἰς οις καὶ οὐδ. εἰς ον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Καταλήξεις οις καὶ ουδ. εἰς ον

*Ον.	ος	—ον	—οι	—ᾰ
Γεν.	οιο—οο—ονο	οιο—οο—ον	—ων	—ων
Δοτ.	ω	—ω	—οισιν(ν) —	—οισι(ν)
Άλτ.	ον	—ον	—ους	—ᾰ
Κλ.	ε—ος	—ον	—οι	—ᾰ

Δυϊκὸς ἀριθμὸς

*Ον.) ε	—	'Ον.) ε	—
Άλτ.)	—	Άλτ.)	—
Γεν.) οιν	—	Γεν.) οιν	—
Δοτ.)	—	Δοτ.) οιν	—

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

'Ενικός ἀριθμός		Πληθυντικός ἀριθμός	
'Αρσ. καὶ θηλ.	οὐδ.	'Αρσ. καὶ θηλ.	οὐδ.
Όν.	— Γεν.	ε — σ	ε ων
Δοτ.	— Αἰτ.	— α—ν	σι—σσι—εσι—εσσι σι—σσι—εσι—εσσι
Κλ.	—	—	α ες
Δυϊκός ἀριθμός			
'Όν. Αἰτ. Γεν. Δοτ.	) — ε οιν)	'Όν. Αἰτ. Γεν. Δοτ.	) ε οιν)

2. ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ

α' ΠΡΟΣΩΠΙΚΑΙ

A'. ΠΡΟΣΩΠΟΥ

B'. ΠΡΟΣΩΠΟΥ Γ'. ΠΡΟΣΩΠΟΥ

'Ενικός ἀριθμός

'Όν.	ἐγώ — ἐγών	σὺ — τύνη	εἰο — ἔο — εῦ
Γεν.	ἐμεῦ — ἐμέο — μεῦ — ἐμεῖο — ἐμέθεν	σέο — σεῖο — σεῦ — σεθεν	— — —
Δοτ.	ἐμοὶ — μοι — μ'	σοὶ — τείν	οἰ — εοῖ
Αἰτ.	ἐμὲ — μὲ — μ'	σέ — σε — σ'	ἐ — ἔε — μιν

Πληθυντικός ἀριθμός

'Όν.	ἄμμες — ἡμεῖς	ἄμμες — ὕμμες	— —
Γεν.	ἡμέων — ἡμείων	ὑμέων — ὑμείων	σφέων — σφείων — σφῶν
Δοτ.	ἄμμιν — ἡμιν — ἡμῖν	ὕμμιν — ὑμιν — ὑμῖν	σφι(ν) — σφίσι(ν)
Αἰτ.	ἄμμε — ἡμέας — ἡμας	ὑμμε — ὑμέας — ὑμμε	σφέας — σφάς — σφὲ

Δυϊκός ἀριθμός

'Όν. Αἰτ. Γεν. Δοτ.		'Όν. Αἰτ. Γεν. Δοτ.		'Όν. Αἰτ. Γεν. Δοτ.	
)		)		)	

β'. ΚΤΗΤΙΚΑΙ

A'. πρόσωπον

Εἰς κτήτωρ
δύο κτήτορες
πολλοὶ κτήτορες

ἐμός

νωΐτερος

ἡμέτερος — ἀμός

B'. πρόσωπον

σός ή τεός
σφωΐτερος
ὑμέτερος ὑμός

Γ'. πρόσωπον

Φός ή (σ)εΦός
σφέτερος — σφός

γ'. ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΑΙ — ΑΦΡΙΣΤΟΙ

Ἐρωτηματική	Άρρενος	Ἐρωτηματική	Άρρενος
Όν. τίς;	τίς	τίνες	τινές
Γεν. τέο; — τεῦ;	τεο — τευ	τέων;	—
Δοτ. —	τεω — τω — τινί	—	—
Αἰτ. τίνα;	τινά	—	τινὰς

δ'. ΑΝΑΦΟΡΙΚΑΙ

Ἐνικός	Πληθυντικός	Ἐνικός	Πληθυντικός
Όν. ὅστις — τις — ήτις — ὅτι — ὅττι	ὅτιών	ὅς — ή — ὅ	ὅσυ — ὅσ — ἔης
Γεν. ὅττεο — ὅττευ — ὅτευ	ὅτέοισι	ὅσου — ὅσ —	ἥσι
Δοτ. ὅτεω — ὅτω	ὅτινας — ἄσσα		
Αἰτ. ὅτινα			

δ'. ΔΕΙΚΤΙΚΑΙ

Ἐνικός

Ἄρσενικόν	Θηλυκόν	Οὐδέτερον
Όν. ὅς ἡ ὅ	ἡ	τὸ δ
Γεν. τοῖο ἡ τοῦ	τῆς	τοῖο ἡ τοῦ
Δοτ. τῷ	τῇ	τῷ
Αἰτ. τὸν	τὴν	τὸ

Πληθυντικός

Όν. τοὶ ἥ οἱ	ταὶ ἥ αἱ	τὰ
Γεν. τῶν	τάων, τῶν	τῶν
Δοτ. τοῖσι(ν)	τῆσιν	τοῖσι(ν)
Αἰτ. τοὺς	τὰς	τὰ

Δυϊκός ἀριθμός

Όν. Αἰτ. τῷ
Γεν. Δοτ. τοῖν

ΑΤΑΠΟΔΟΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

τοπικά	'Ερωτηματ.	'Αόριστα	Δεικτικά	'Αναφορικά	
				όριστικά	άόριστα
πόθεν ;	ποθέν		ἐνθεν, ἐνθέδε, ἐντεῦθεν, αὐτόθεν κεῖθεν	ὅθεν, ἔνθεν	ὅπ(π)όθεν
ποῦ ; πόθι ;	ποὺ		ἐνθα, ἐνθάδε, ἐνταυθοῖ, ἐνταῦθα, τῇ τόθι, κεῖθι, αὖθι, αὐτόθι, αὐτοῦ	ἢ, τῇ, ἔνθα, ὅθι	ὅπου ὅπ(π)όθι
πόσε ;			δεῦρο, ἐνθάδε, κείσε, οὐδετέρωσε		τῇ, ὅπτόσε
πῇ ;	πῇ		τῇδε, κείνῃ		
πῶς ;	πώς		ῶδε, ὥς, (ώς), τῇ, τῶς, οὔτω(ς)	ἢ, ώς, ωσπερ	ὅπ(π)ως, ώς, ἀν ώς, κεν
πότε ;	ποτὲ		τότε, ἔνθα, τόφρα, τήμος	ὅτε ὅφρα ήμος	ὅπ(π)ότε ὅτ' ἀν, ὅτε κεν
			αὐτίκα	ἡνίκα	
ποσοῦμαρ ;			τοσσάκι	δσάκις	
			αὐτῆμαρ, ἔξημαρ, ἔννημαρ		

3. ΡΗΜΑΤΑ

Κλίσις καὶ τύποι ἀπαντώμενοι τῶν συνηθεστέρων ρημάτων

Εἰμί

Ἐνεργός Παρόντας	Οριστική εἰμί ¹ ἐσσι ² ἐστὶ ^(ν) ἐστὸν εἰμέν ἐστὲ ἐύσιν εἰσίν	Υποτακτική ἔω ἔη καὶ ἔησι καὶ ἦσι καὶ ῶσι	Εὐκτική εἴην εἴης ή ἔοις εἴη ή ἔσι εἴτε εἰσεν	Προστακτική ἔσσο ἔστω ἔστε ἔστων εἰναι	Ἀπαρέμ. ἔ(μ)μεναι ἔ(μ)μεν καὶ εἰναι	Μετοχή ³ ἔδων καὶ π. εἰναι
---------------------	---	---	---	---	---	--

ἔα ή ἥα καὶ ἔον καὶ ἔσκον, ἔησθα ή ἥσθα, ἔην, ἥεν ή ἥν, ἔεν καὶ ἔσκεν
Δυϊκ. ἥστην, ὥμεν, ἥ(σ)τε, ἥσαν ή ἔσαν.

Μέλ. λογ
ἔ(σ)ομαι, ἔ(σ)ασαι, ἔσεται ή ἔσται, ἔ(σ)ασμεθα, ἔσεσθε, ἔ(σ)ασνται.
Ἄπαρμφ. ἔ(σ)ασθαι. Μετοχ. ἔσσομένοισι^(ν) καὶ ἔσσομενα.

Εἶμι

Ἐνεσ. Ὑποτ. Ἐὺκ. Προστ. Ἄπαρ. Μετ. Παραται.	εἰμι, εἰσθα, εἰσι, ἵσαιν. ἴω, ἕησθα, καὶ ἤγειραι, ἕησιν, ἴωσιν. εἴη, καὶ ἰείη ἴθι, ἴτω, ἴτε ἱέναι, ἴμεναι, καὶ ἴμεν ἴδων, ἴοῦσα
---	--

Ἴημι

Ἐνεσ. ἴημι, ἀνιεῖς, μεθιεῖς, μεθιεῖ καὶ ἴησιν, μεθίεμεν, μεθίετε, ἴεσιν
Ὑποτ. μεθίγοι. Εὔκτ. ἀνιείης Προσ. ἴει, ἀφ'ετε, ἀνιετε
Ἄπαρμφ. ἴέναι, ἴέμεναι καὶ μεθιέμεν. Μετοχ. ἴέντες, ἴφιεις, ἴεσαι, ἀνιεῖσα

Ἴστημι

Ἐνεσ. ἴστημι. Προσ. ἴστη. Ἄπαρμ. ἴσταμεναι. Παρατ. ἴστασαν καὶ ἴστασκε
Μέλλ. στήσειν, Ἀόρ. α'. ἴστησε, στήσα, στήσε, ἴστησαν καὶ ἴστασαν,
ἀόρ. β'. ἴστην στήν, στῆ. στήτην, στήμεν, ἴστητε, ἴστησαν, στήσαν, ἴσταν
καὶ στᾶν. Υποτ. στῶ. στήγης, στήγη, στήμεν καὶ στέωμεν. Εὔκτ. σταίησαν,
Ἄπαρ. στήμεναι, μετοχ. στάσ—στᾶσα οὐλπ.

Τίθημι

Ἐνεσ. τίθημι, τιθεῖς καὶ τιθεῖσθα, τιθεῖ καὶ τίθησι, τιθεῖσιν. Προστ.
τίθει. Ἄπαρμ. τιθήμεναι. Μετοχ. τιθεῖς—τιθέντες. Παρατ. (ἐ)τίθει, τίθε-
σαν. Μέλλ. θήσω, θήσεις, θήσει, θήσετε, θήσουσι. Ἄπαρμφ. θήσέμεναι καὶ
θήσειν, Ἀόρ. ἐθήκα, ἐθήκας οὐλπ. Εὔκτ. θείην, θείης οὐλπ. Προστ. θές.
Ἄπαρμφ. θεῖναι, θέμεναι καὶ θέμεν. Μετοχ. θέντες, θεῖσα.

Φημί

Ἐνεστ. φημί, φήσι καὶ φήσθα, φησί, φαμέν, φατέ, φασίν. Υποτ. φήη καὶ
φῆσι^(ν). Εὔκτ. φαίην οὐλπ. Προστ. φάσκε, Μετοχ. φάς, φάντες. Παρατ. ἐφην.

"Ιστημι

'Ενεστ. Προσ. ίστα. 'Απαρμ. ίσταμεναι. 'Αορ. ύποτ. στέω, στείω, στήνης, στήγη, στέωμεν, στείομεν. 'Απαρμ. στήμεναι.

Δίδωμι

'Ενεσ. διδοῦσθα, διδοῖς, διδοῖ, διδοῦσι. Προσ. δίδωθι. 'Απαρ. διδοῦναι. Παρατ. ἐδίδων. 'Υποτ. ἀορ. β'. δώγμι, δώγη, δώμεν, δώωσι. 'Απαρ. δόμεναι.

Οίδα

'Ενεσ. οίδας, ὕδμεν, 'Υποτ. εἰδέω, ὕδεω, εὐδομεν, εἴδετε, ὕδωσι. 'Απαρμ. ὕδμεναι, ὕδμεν. Μετοχ. ὕδυτα. Παρατ. ὕδεα, ἡείδης ὕδεε, ἡείδη, ὕσαν.

Κεῖμαι

'Ενεσ. κεῖμαι, κεῖσαι, κεῖται, κεῖνται κείαται, κέσται και κέονται. 'Υποτ. κέεται, (κῆται) και κείεται. Προσ. κεῖσο, κείσθω. 'Απαρμ. κεῖσθαι. Μετχ. κείμενος, παρατ. (ἐ)κείμην, (ἐ)κείτο, (ἐ)κείμεθα, κείντο, κείατο, κέατο. Μελλ. μεσ. κείσομαι, κείσεαι, κείσεται, κείσονται.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Διά νὰ διακρίνετε εύχερέστερον τὰ εἴδη τῶν προαναφερθέντων τομῶν συμβουλεύεσθε τὸν παρόντα πίνακα.

- 1) *Πενθημιμερής* : 'Η τομὴ γίνεται μετὰ τὴν πρώτην συλλαβὴν τοῦ τρίτου ποδός.
  - 2) *Κατὰ τρίτον τροχαῖον* : 'Η τομὴ γίνεται μετὰ τὴν δευτέραν συλλαβὴν τοῦ τρίτου ποδός.
  - 3) *Ἐφθημιμερής* : 'Η τομὴ γίνεται μετὰ τὴν πρώτην συλλαβὴν τοῦ τετάρτου ποδός.
  - 4) *Βουκολική* : 'Η τομὴ γίνεται μετὰ τὸ τέλος τοῦ τετάρτου ποδός.
- π. χ.
- 1) *Πενθημιμερής* : —— | —— | — | — | —— | —— | —
  - 2) *Κατὰ τρίτον τροχαῖον* : —— | —— | — | — | —— | —— | —
  - 3) *Ἐφθημιμερής* : —— | —— | —— | — | — | — | —
  - 4) *Βουκολική* : —— | —— | —— | —— | —— | — | —

Σημ. 'Η λεπτὴ κάθετος χωρίζει τοὺς μετρικοὺς πόδας, ἡ δὲ παχεῖα τὴν τομήν. Τὰ παραδείγματα τῶν τεσσάρων εἰδῶν τῆς τομῆς ἐσημειώθησαν πρὸς εὐκολωτέραν κατανόησιν διὰ δακτυλικῶν ποδῶν, ἐνῷ ως γνωστόν, πάντες οἱ πόδες τοῦ δακτυλικοῦ ἔξαμέτρου δὲν εἶναι πάντοτε δάκτυλοι, ἀλλὰ ποικίλλονται μὲ σπονδείους κ.λ.π.

Ο ΔΥΣΣΕΙΑ

α

Ἄνδρα μοι | ἔννεπε, | μοῦσσα, | πολύτροπον, | οἵς μάλα | πολλὰ
πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης | ιερὸν πτολιέθρον ἐπερσεν·
πολλῶν | δ' ἀνθρώπων ἵδεν | ἀστεα | καὶ νόον | ἔγνω,
πολλὰ δ' δ' γ' | ἐν πόντω | πάθεν | ἄλγεα | ὃν κατὰ | θυμόν,
ἀρνύμενος ἦν | τε ψυχὴν | καὶ | νόστον ἐταίρων.

ΤΤ
5
5
5
5
7

ἀλλ' οὐδ' | ὡς ἑτάρους ἐρήμους περ·
αὐτῶν | γάρ σφετέρησιν | ἀτασθαλίησιν διλοντο,
νῆπιοι, | οὐ κατὰ | βοῦς | 'Υπερίονος | Ἡελίοιο
ἡσθιον· | αὐτάρ δ' | ιοῖσιν | ἀφείλετο | νόστιμον | ἥμαρ.
τῶν ἀμόθεν γε, θεὰ θύγατερ Διός, | εἰπὲ καὶ | ἥμιν.

Β
ΤΤ
5
ΤΤ
5
5

Δογοτεχνική ἀπόδοσις :

Ω Μοῦσα, τὸν πολύπραγο τὸν ἄνδρα, τραγούδησέ μου, αὐτὸν ποὺ πάρα πολὺ¹
πλανήθηκε, ἀφοῦ τῆς Τροίας τὴν ιερὴν πόλιν ἐκούρσεψε·
κι' ἀνθρώπων πολλῶν τις χῶρες εἶδε καὶ γνώρισε τις γνῶμες,
πολλὲς δὲ μές στὰ πέλαγα ὑπόφερ', ἡ ψυχὴ του θλίψεις,
πολεύοντας νὰ σώσῃ τὴν ἴδια τὴν ζωή του καὶ τῶν συντρόφων του.
Μὰ οὔτε τοὺς συντρόφους του δὲ γλύτωσε κι' ἀν τὸ ποθοῦσε τόσο·
ἀπ' τις δικές τους ἀμυναλωσύνες χάθηκαν,
οἱ ἀνόητοι, σὰν ἔφαγαν τὰ βόδια τοῦ Ὑπερίονα τοῦ Ἡλιού.
Ομως αὐτὸς τοὺς στέρησε τὴ γλυκειὰ μέρα τοῦ γυρισμοῦ τους.
Απ' ὅλ' αὐτά, κι' ἀπ' ὅπου νᾶσαι κόρη τοῦ Δία πές μας.

Γραμματικά — σημασιολογικά : ἀνδρα=περὶ τοῦ ἄνδρος. ἔννεπε=προσ.
τοῦ ἔννέπτω=λέγω, διηγοῦμαι, ἀφηγοῦμαι, διμιλῶ. μελ. ἐνισπήσω, ἀορ.
ἐνισπεσ, ὑποτ. ἐνίσπτω, εύκ. ἐνίσποις, ἀπαρ. ἐνισπεῖν, (θεμ. σεπ.). πολύ·
τροπος =δ ἐξευρίσκων πολλοὺς τρόπους, ἐφευρετικός. μάλα, ἐπιρρ.=πολύ.
πλάγχθη=ἀορ. ἀναυξῆτ. τοῦ ρ. πλάζομαι, ἀπαρ. πλάζεσθαι, μετχ. πλαζό-
μενος, μετχ. ἀορ. πλαγχθείς. μελλ. πλάγξομαι (θεμ. πλαγ.)=κατυπώμαι, πλα-
νῶμαι, περιπλανῶμαι. πτολίεθρον Τροίης=ἡ πόλις τῆς Τροίας. πτόλις=πόλις
(πρ. πόλεμος—πτόλεμος, Νεοπτόλεμος). ἐπερσεν=όριστ. ἀορ. τοῦ ρημ.
πέρθω., ἀπαρ. μελ. πέρσειν, ἀορ. πέρσατε, ἐπερσε, εύκτ. πέρσειαν, μετ.
πέρσας, ἀδρ. β'. ἐπραθον=ἐρημώνω, ἀφανίζω, καταστρέφω, ἐκπορθῶ.
δ'=δὲ=καὶ. ἵδεν=ἄναξιτος ἀορ.=εἰδεν. ἀστεα=ἀσυναίρετ. ἀστη. νόος=
ἀσυναίρετος=ψυχικὴ διάθεσις, ἥθος, νοοτροπία, φρόνημα, δ (δ), ἥ (ἥ)
τὸ=γεν. τοῖο, τοῦ, τῆς κλπ. πληθ. οἱ, τοί, τοίσι, αἱ ταΐ, τάσν, τῆσι κλπ.
ἀπαντῆ ὡς ἀρθρον καὶ ὡς ἀντωνυμία μὲ τὴν ἔννοιαν τὴν ὅποιαν ἔχει τὸ ἀρ-
θρον σήμερον εἰς τὴν γλώσσαν μας, καὶ μὲ τὴν ἀρθριτικὴν χρῆσιν, ἥ δποια
εἰς τὰ ποιηματα εἶναι πολὺ σπανία τῆς ἀντωνυμικῆς. Τὸ 'Ομηρον
ἀντιστοιχει καθόλου πρὸς τὸ σημερινόν, πρ. Μήν τοῦ πῆγς τοῦ πατέρα=
τον πατέρα μου, μας' σοῦ βγαλα τὸ μάτι=τὸ μάτι σου, δποι επέχει θέσιν
κτητικῆς ἀντωνυμίας. Κατὰ τὴν ἀντωνυμικὴν χρῆσιν εἶναι α') δεικτικόν,
τοὺς ἀτόνους τύπους, δ, ἥ ἀλλὰ πάντοτε κατὰ τοὺς τονουμένους δ, ἥ, τδ).

Ο ΔΥΣΣΕΙΑ

α

Διὰ τὸν ἄνδρα εἰς ἔμε, λέγε, ὁ Μοῦσα, τὸν πολυμήχανον, ὁ ὅποιος πολλὰς περιπλανῆσεις περιεπλανῆθη, ἀφοῦ τῆς Τροίας τὴν ιεράν πόλιν ἔξεπόρθησεν· πολλῶν δὲ ἀνθρώπων εἰδεῖ τὰς πόλεις καὶ τὴν νοοτροπίαν ἐγγάρωσε, πολλὰς δὲ αὐτός κατὰ τὴν θάλασσαν ὑπέφερε θλίψεις εἰς τὴν ψυχήν του, ἐνῷ προσεπάθει νὰ σώσῃ καὶ τὴν ζωήν του καὶ νὰ (ἔξασφαλίσῃ) τὴν ἐπιτροφὴν τῶν συντρόφων (του).
Ἄλλος οὐδὲ τοιουτοτρόπως τοὺς συντρόφους του ἔσωσε, ἀν καὶ τὸ ἐπεθύμει· διότι ἀπὸ τὰς ίδικάς των ἀνοησίας ἐχάθησαν,
οἱ ἀνόητοι, οἱ ὅποιοι τὰς βοῦς τοῦ Ὑπερίονος Ἡλίου
κατέφαγον· αὐτὸς δῆμος ἀπὸ αὐτοὺς ἀφήρεσε τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιστροφῆς.
Ἐκ τούτων ἔξ οἰουδήποτε μέρους, θεὰ θύγατερ τοῦ Διός, εἶπε καὶ εἰς ἡμᾶς.

γε: μόριον=μάλιστα, βεβαίως, τούλαχιστον τὸ μόριον τοῦτο πολλάκις είναι ἀνεξήγητον, ὅπως ἐνταῦθα. Ἐτέθη δὲ διὰ νὰ ἔξαρθῃ ἡ ἔννοια τῆς λέξεως μεθ' ἣς συνδέεται, πάθεν=ἀριθ. τοῦ πάσχω (θεμ. πενθ. παθ.)=παθαίνω, δοκιμάζω. ἄλγος. (τὸ)=λύπη, πόνος ἐκ θέματος. ἔξ οὐ καὶ τὸ ἀλγέω=(neclego)=ἀμελῶ. καὶ (diligo)=φροντίζω. δῆν=έόν, κτητ. ἀντων. γ. προσ. (ἀρχικῶς ΣΦῶς=suis)=ἰδικός του. θυμός=(πιθανῶς ἐκ θέματος ἔχοντος τὴν ἔννοιαν τοῦ πνεύματος)=πνοή, ἀναπνοή, ψυχή, καρδία, ἔδρα τῶν συναισθημάτων. (πρβ. Δεξ. Ὁμ. Π. Λορεεζάτον). ἀργούμενος=μετ. ἔνεσ. τοῦ ρημ. ἀργυματικός, παρτ. ἀργούμενην, ἀριθ. ἥρα(ο) κλπ.=προσπαθῶ νὰ λάβω, ν' ἀποκτήσω, προσπαθῶ νὰ διαφυλάξω.— νόστος (δ')=ἐπάνοδος, ἐπιστροφὴ (εἰς τὴν πατρίδα) ἐκ θεμ. —νεσ. τοῦ νέοματι=πηγαίνω, ἐπιστρέφω εἰς τὴν πατρίδα, ἥν—ἥν. ἕδε—ἥ—δρ=κτητ. ἀντων. γ. προσ.=τὸν ἔσαυτόν του. ὥς=ἐπιφ. οὕτως, δόμοίως, ὥσαιτώς. οὐδὲ—ὥς=οὔτε τοιουτοτρόπως, παρ' ὅλας τὰς προσπαθείας του. ἀργούμενατο=ὅρισ. ἀριθ. τοῦ ρημ. ϕύομαι (δύο τύποι, ϕυFομαι (ψ), ϕύ-γομαι (ψ)) καὶ ἔτερος τύπος ϕύμα, ἀνενθεμένος. φωνήνετος=προφυλάττω σφήνω, προστατεύω, κρατῶ, ἐμποδίζω. (παρβ. ἀλλὰ ὃςσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ). ἰέμενος=μετ. ἔνεστ. τοῦ ἵεμαι (Firiemai (vis-volo), ἐφίεματ=ἐπιθυμῶ, σπεύδω, τείνω πρός τι. πέρος=συνδ. ἀγάγεται εἰς τὸ περί, τοῦ δόποίου παραλληλος τύπος ἐγκλινόμενος. Ἀρχικῶς ἐσήμαινε πέρα καὶ πέρα, ἐντελῶς, διλογίσχερῶς, ἄγαν, λίαν καὶ τὴν σημασίαν ταύτην, διατυπωθεῖσαν ἐν τῷ περὶ ἐν συνθέσει προβ. περιπίμπλημα.— Ἐδῶ ἐπιτείνει τὴν ἔννοιαν τῆς μετοχῆς πρὸς τὴν ὅποιαν συνάπτεται. Τέμενός περ=μολονότι, ἀν καὶ, καίπερ ἐπεθύμει. σφέτερος—η—ον=ἀντων. γ. προσ. γεν. οὐδ. σφέτερον, δοτ. σφέτεροφ, αἵτ. σφέτερον, γεν. πληθ. σφέτεράων, δοτ. σφέτερησιν, αἵτ. οὐδ. σφέτερα=ἰδικός των ἡ ἔννοια ἐνταῦθα ἐπιτείνεται διὰ τῆς προσθήκης τοῦ αὐτῶν ἀτασθαλίη ἡ=ἄφρων ἀλοζονία, μόνον πληθ. ἀνοησία, ἀνόητοι πράξεις, ἀμαρτήματα. νήπιος=νη (στρητικόν) καὶ ἔπος=οὐ μηδιλῶν ἀκόμη, ἀνόητος, μικρός. κατὰ=προσθ. ἀποχωρισθεῖσα τοῦ ἡσθιον· τὸ φαινόμενον τοῦτο καλεῖται τηῆσις. Ὑπερόνων=ἐπίθετον τοῦ ἡλίου=ὁ ἡλίος. Ἡέλιος=ἰων. ἐκ θέματος τινος savei ἔχοντος τὴν ἔννοιαν τοῦ λάμπειν. α') προσηγορικόν=ὁ ἡλίος, τὸ ἀστρον τῆς ἡμέρας, β') δόνομα κύριον, ὁ Θεός ἡλίος, εἰς τῶν Τιτάνων, πρὸς ὃν συνεχωνεύθη βαθυμηδὸν ὁ Ὄλυμπιος. Ἀπόλλων ἐνθα ὁ τύπος Ἡλίος. (κατὰ) ἥσθιον=κατέφαγον. αὐτὰρ=συνδ. δι' οὐ ἐκφράζεται ἀντί-

θεσις ὅπως καὶ διὰ τοῦ δέ, καὶ πολλάκις μετάβασις καὶ ἀκολουθία=ἄλλα, ἄλλ' ὅμως, λοιπόν, δέ. *τοῖσιν*=ἄρθρον ἐκ τοῦ δ (δ), ἡ (ῃ), τό, γεν. *τοῖο*, *τοῦ*, *τῆς*, πληθ. οἱ, τοὶ, *τοῖσι*, αἱ, ταἱ, *τάων*, *τῆσι* κλπ. μὲν δεικτικὴν σημασίαν ὡς ἀντων. δεικτ. *οὗτος*. *ἀφείλετο*=ἀρρ. β' τοῦ ἀφαιροῦμα. *νόστιμος*=οὐ=δός ἵκανός πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὴν πατρίδα, ἡ γλυκυτάτη ἡμέρα τῆς ἐπανόδου μεταφορικῶς διότι ἡ ἡμέρα τῆς ἐπιστροφῆς εἶναι λίαν εὐχάριστος. *ἡμαρ-ματος*=οὐδ. ἡμέρα *ἀμόθεν*=ἐπιρ. (ἀμὸς=οἰσοδήποτε, πρβ. *ἀμῶς*, *ἀμῆ*=καθ', οἰσοδήποτε τρόπον, οὐδαμῶς=οὐδὲ ἀμῶς)=δύνει δήποτε.

Συντακτικά : μοι=-δοτ. (προσ.) ἡθικὴ, πολλὰ=σύστοιχον ἀντικ. τοῦ πλάγιη [πολλὰς (πλάνας)πλάγιη]. *Τροίης πτολίεθρον*=περίφρασις. *Τροίης*=γεν. κτητικὴ. *ἴδεις ἀστεα—νόον ἔγρω—έν πόντει πάθεν=δ'* αὐτῶν διασαφίζεται τὸ πολλὰ πλάγιη, τὸ δοῦλον εἶναι γενικόν. *ἀργύρεος=ἀποπειρατικὸς ἐνεστώς=ένων προσεπάθει*. *ἰέμενος=μετη* ἐνδοτική. *ἀτασθαλίησιν=δοτ.* τῆς αἰτιας. οἱ κατὰ βοῦς. *ησθιον=άναφος*. αἰτιολ. πρότασις (διότι ἐκεῖνοι)..). *τῶν=γεν.* διαιρετ. εἰς τὸ ἀμόθεν. *Θύγατερ Διός=παράθεσις τοῦ θεοῦ. ὑμᾶν=δοτ.* ἡθική.

Πραγματικά : Οδύσσεια : ποίημα τὸ δοῦλον ἀναφέρεται εἰς τὸν Ὀδυσσέα. *ἄνδρα* : ἀνευ ἄρθρου διότι παρ'. Ὁμήρῳ ἡ χρῆσις τοῦ ἄρθρου εἶναι σπουντάτη. Διὰ τῆς λέξεως αὐτῆς ὁ ποιητὴς μᾶς εἰσάγει εἰς δῶν αὐτοῦ τὸ ποίημα. Τὸ αὐτὸ πράττει καὶ εἰς τὴν Ἰλιάδα διὰ τοῦ *μῆνιν*. *Μοῦσα* : Οἱ ποιηταί, ὡς ἔδεχόν τοι ὁ ἀρχαῖος ἡσαν εὐνοούμενοι τῶν Μούσων εἰς τοὺς δοῦλους μόνον ἀπεκάλυπτον τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐνέπεινον αὐτοὺς εἰς τὸ ἔργον των τὸ ποιητικόν. Ἐνεκα τούτου οἱ ποιηταὶ ἐκαλοῦντο καὶ ἐνθεοί, θεόληπτοι ἢ μουσόληπτοι. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐπικαλεῖται ὁ Ὁμηρος τὴν Μοῦσαν διὰ νὰ τὸν ἐμπνεύσῃ καὶ δυνηθῇ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον του. Αἱ Μοῦσαι ἡσαν ἐννέα, ὁ Ὁμηρος δικαίως ἐπικαλεῖται ἀριστώς την Μοῦσαν, διότι ἀργότερον καθαρίσθησαν αὐταὶ καὶ ἔλαβον τὰ γνωστὰ ὄντα ματα τὰ δικαίως δ Ἡσίοδος ἀναφέρει: (*Κλειώ, Εὐτέρη, Θάλεια, Μελπομένη, Τερψιχόρη, Ερατώ, Πολύμνια, Οὐρανία, Καλλιόπη*). Ἀπὸ τὸν Ἡσίοδον μανθάνομεν ἐπίσης δια αἱ Μοῦσαι ἡσαν θυγατέρες τοῦ Διός καὶ τῆς Μηνημοσύνης, καὶ ἔλαμβανον τὸ δονομά των ἐκ τοῦ μέρους εἰς τὸ δοῦλον κατφούν αὐταὶ, διπος *Ολυμπιάδες, Εικανίδες, Πιερίδες, Ιλιούμιδες, Λειβηθρίνες*. *πολύτροπος* : Ο Ὁμηρος δονομάζει τὸν Ὀδυσσέα πολύτροπον, διότι εἰς αὐτὸν ἀπεδίδετο ἡ κατασκευὴ τοῦ δουρείου ἱππου, ἐπίσης διότι ἔκλεψεν ἐκ τῆς Περγάμου, ἀκροπόλεως τοῦ Ἰλίου, τὸ Παλλαδίον, ἔδανον τῆς Ἀθηνᾶς, ἡ φύλαξις τοῦ δούλου συνεδέετο πρὸς τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως, ἀνεκάλυψεν τὸν ἐν Σκύρῳ κρυπτόμενον Ἀχιλλέα καὶ πολλὰ ἄλλα, ἐνεκα τῶν δοπιών ὁ Ὀδυσσεὺς ἐθεωρεῖτο ὑπὸ πάντων πολυμήχανος. *ἴερὸν πτολεμεύον* : διότι ἦτο

Συμπάθεια τῶν Θεῶν πρὸς τὸν Ὀδυσσέα. Ἡ κατ' αὐτοῦ δργὴ τοῦ Ποσειδῶνος

στιχ. 11-27

"Ἐνθ' ἄλλοι μὲν | πάντες, | δίσοι φύγον | αἰπὺν διλεθρον,
οἵκοι ἔσαν, πόλειμον τε πεφευγότες | ἥδε θάλασσαν."

TT
B

τὸν δ' οἰον νόστου κεχρημένον | ἥδε γυναικός
νύμφη | πότνι' ἔρυκε Καλυψώ | δια θεάσων
ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι, | λιγαῖοι μένη πόσιν | εἶναι.

B
B
TT

πόλις προστατευομένη τῶν θεῶν, θεοφιλής. — ἔπειρσεν : λέγει τοῦτο, διότι ὁ Ὀδυσσεὺς διὰ τοῦ δορείου ἵππου κατόρθωσε νὰ κυριεύσῃ τὴν Τροίαν καὶ ἐπομένως θεωρεῖται ὡς κατ' ἔξοχὴν ἐκπορθητῆς τῆς πόλεως. **πολλῶν ἀνθρώπων** ἔδει... : μεταχειρίζεται τὴν φράσιν ταύτην ὡς ποιητῆς διὰ νὰ φανερώσῃ πόσον περιεπλανήθη ὁ ἥρως τοῦ ποιήματός του ὥστε δι' αὐτοῦ νὰ ἀποβῇ γνώστης πολλῶν πέλεων καὶ ἀνθρώπων καὶ νὰ καταστῇ σοφός. **αὐτῶν γὰρ σφετέρησιν** : ἐννοεῖ τὴν σφαγὴν τῶν βιῶν τοῦ θεοῦ Ἡλίου τοὺς δόποίους καὶ ἐφαγον οἱ σύντροφοι τοῦ Ὀδυσσέως προσορμισθέντες εἰς τὴν Σεκελίαν. Συνεπείᾳ τῆς πράξεως των αὐτῆς ἐχάθησαν. **Θύγατερ Διὸς** : δηλ.. Μοῦσα. **ὑμῖν** : νὰ ἐμπνεύσῃ αὐτὸν δπως καὶ τοὺς ἄλλους ποιητάς.

ΑΙσθητικὰ : **ἄνδρα** : ὁ ποιητής διὰ τῆς ἀπλῆς αὐτῆς αἰτιατικῆς δὲν θέλει νὰ κατονομάσῃ τὸν Ὀδυσσέα, διότι τὰ κατορθώματα αὐτοῦ καὶ αἱ μακροχρόνιοι περιπλανήσεις ἀνὰ τὰς θαλάσσας καὶ αἱ περιπέτειαι, τὸν κατέστησαν εἰς δῆλους γνωστόν, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι οὐδεὶς ἄλλος εἶναι ὁ ἀναφερόμενος, παρὰ μόνον ὁ Ὀδυσσεύς. — **πολλὰ πλάγχθη—πολλῶν ἀνθρώπων—πολλὰ ἐν πόντῳ** : ἡ ἐπανάληψις τοῦ πολλά, ἐπιτείνει τὴν διατυπωμένην ἔννοιαν τῶν παθημάτων εἰς μέγα βιθύρον, ἐκτὸς τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ ἀρμονικοῦ ἀκούσματος τοῦ στίχου διὰ τῆς ἐναλλαγῆς τοῦ λ., ὅπως τοῦτο συμβαίνῃ πάντοτε διὰ τῆς συχνῆς χρήσεως τῶν ὑγρῶν (λ καὶ φ). Τὸ σχῆμα τοῦτο καλεῖται **ἔπιγραφορά**. ὁ (γ') : ἡ ἐπανάληψις τοῦ ὑποκειμένου ἐνταῦθα ἐτέθη πρός ἔμφασιν. **ἄλλ' οὐδὲ ἄλλος ἐπάρσοντος** : ὁ ποιητής διὰ νὰ ἀποφευχθῇ ἡ πλάνη ἐκ μέρους τῶν ἀκροατῶν, οἱ δποῖοι δυνατὸν νὰ ὑποθέσουν ὅτι οἱ σύντροφοι τοῦ Ὀδυσσέως ἐνώθησαν μετ' αὐτοῦ, συνέχισεν τὴν διασάφισιν διὰ τῶν λοιπῶν στίχων. **σφετέρησιν—ἀτασθλίησιν** : διὰ τῶν δύο τούτων λέξεων αἱ δποῖοι διμοικοκαταληκτοῦσι, ἔξαίρεται ἡ αἰτία τῆς καταστροφῆς τῶν συντρόφων τοῦ Ὀδυσσέως.

Νόημα : Διὰ τῶν στίχων τούτων, οἱ δποῖοι ἀποτελοῦν καὶ τὸ προοίμιον, ὁ ποιητής ἐπικαλεῖται τὴν Μοῦσαν ἵνα τὸν ἐμπνεύσῃ καὶ δυνηθῇ νὰ φάλλῃ τὰς περιπτετείας τοῦ ἥρωος τοῦ δῆλου ἐπους του, ὁ δποῖος ἐπὶ δλόκηρα δέκα ἐτῇ περιεπλανήθη εἰς τὴν θάλασσαν ἀγωνιζόμενος νὰ σώσῃ τὸν ἑαυτόν του καὶ τοὺς συντρόφους του. 'Ἐν συνεχείᾳ ἀναφέρει τοὺς λόγους διὰ τοὺς δποῖους αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ ἀπέβησαν μάταιαι καὶ τέλος ἐπικαλεῖται τὴν Μοῦσαν καὶ πάλιν νὰ εἰπῃ εἰς αὐτὸν ἀρχίζουσα τὴν ἔξιστόρησιν ἐξ οἰοδήποτε μέρους τῶν συμβάντων τούτων.

Ἐπιγραφή : 'Ο ποιητής ἐπικαλεῖται τὴν Μοῦσαν ὅπως ἐμπνεύσῃ αὐτόν, προκειμένου ν' ἀρχίσῃ τὴν ἀφήγησιν τοῦ ἐπους του.

Συμπάθεια τῶν Θεῶν πρὸς τὸν Ὀδυσσέα. 'Η κατ' αὐτοῦ ὁργὴ τοῦ Ποσειδῶνος

στιχ. 11—27

Τότε δῆλοι μὲν οἱ ἄλλοι, δσοι διέφυγον τὴν φοβερὰν καταστροφήν, ἦσαν εἰς τὴν πατρίδα των, ἀφοῦ εἰχον σωθῆ ἀπὸ τοὺς κινδύνους τοῦ πολέμου [καὶ τῆς θαλάσσης] αὐτὸν δὲ μόνον, καίτοι ἐπευθύμει τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὴν σύζητον τῆς Καλυψώ, ἡ ὑπέροχος μεταξὺ τῶν θεωνῶν, [γόνον του, εἰς τὰ κοῦλα σπῆλαιά της, διότι ἐπευθύμει νὰ εἶναι σύζυγός της.

ἀλλ' ὅτε | δὴ ἔτος | ἥλθε | περιπλομένων ἐνισυτῶν,
τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ | οἰκόνδε νέεσθαι
εἰς Ἰθάκην, οὕδ' | ἔνθα | πεφυγμένος | ἦεν ἀέθλων
καὶ μετὰ | οἴσοι φίλοισι. | θεοὶ δ' ἐλέαισιρον ἀπαντεῖς
νόσφι Ποισειδάρωνος· | δ' | δ' ἀσπερχές μενέαινεν
ἀντιθέων 'Οδυσσῆι | πάτρος ἦν | γαῖαν [κέσθαι].
'Αλλ' δὲ μὲν | Αἰθίοπας | μετεκίσθε | τηλόθ' ἔόντας,
Αἰθίοπας τοι | διχθά δεδαίσται, | ἔσχατοι | ἀνδρῶν,

TT
7
TT
TT
TT
TT
TT
TT
5
B

οἱ μὲν | δυσομένουν 'Υπερίονος | οἱ δὲ ἀνιόντος,
ἀντιδῶν ταύρων τε | καὶ | ἄρνειῶν ἔκατόμβης.
ἔνθ' ὁ γ' ἐτέρπετο | διαιτή παρημένος· | οἱ δέ δὴ | ἄλλοι

B
TT
B

Ζηνὸς ἐνὶ μεγάροισιν 'Ολυμπίου | ἀθρόοι | ἤσαν.

B

Δογοτεχνικὴ ἀπόδοσις:

Τότε μὲν δοι πιὰ οἱ ἄλλοι, ποὺ ἔφυγαν τὸ φοβερὸ χαλασμό,
στὰ σπίτια τους ἔαναγγύρισαν γλυτώνοντας τὸν πόλεμο καὶ τὴν θάλασσα·
μονάχα κείνον, ποὺ λαχταροῦσε τὸ γυρισμό καὶ τὴν γυναικα του,
ἡ Καλυψώ τὸν κράταγεν ἡ θεόμορφη νύφη
μέσ' οτις βαθούλες σπηλιές της θέλοντας νὰ τὸν κάνῃ ἀντρα της.
Μὰ σάν τὰ χρόνια καθὼς διάβαιναν κι' ἤρθεν ἡ ὥρα
ποὺ οἱ θεοὶ πῆραν ἀπόφαση νὰ γυρίσου σὲ σπιτικό του,
στὴν Ἰθάκη, κι' οὔτε καὶ τότε βρέθηκε μακριὰ ἀπὸ ἀγῶνες
κι' ἀνάμεσα στοὺς ἀγαπημένους του. Κι' δὲ οἱ θεοὶ τὸν συμπονοῦσαν ὅμως
ἔκτὸς ἀπὸ τὸν Ποσειδῶνα· αὐτὸς πάρα πολὺ μαζί του ἤταν θυμωμένος
ἐνάντια στὸν θεῖκὸ τὸν 'Οδυσσέα προτοῦ γυρίση στὴν πατρίδα του.
Μὰ τότε αὐτὸς βρισκόταν στοὺς Αἰθίοπες ποὺ μακριὰ κατοικοῦνε,
στοὺς Αἰθίοπες, ποὺ εἶναι χωριμένοι σὲ δύο, στὴν ἄκρη τοῦ κόσμου,
ἄλλοι στοῦ 'Ηλιοῦ τὸ δύσιμο κι' οἱ ἄλλοι στὴν ἀνατολὴ του,
γὰν νὰ εὐφρανθῇ τὶς πλούσιες θυσίες τῶν βοδιῶν καὶ κριαριῶν.
Ἐκεῖ λοιπόν καιρότανε στρωμένος στὸ τραπέζι· κι' οἱ ἄλλοι
εἰς τὸ ἀνάκτορα τοῦ 'Ολύμπιου τοῦ Δία βρίσκονταν μαζεμένοι.

Γραμματικὰ — σημασιολογικὰ: ἔνθα, α' ἐπιρρ. χρον=ενθα, β' τοπικὸν
ἐπιρρ.=ἐκεῖ, ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, τότε, γ' ἐπιρρ. ἀναφορ.=ὅπου. φύγον
=ἀναυξ. ἀντὶ ἔφυγον, ἀρ. τοῦ φεύγω. αἰτύν—αἰτεῖται—αἰτύν=ὑψηλός, μετφ.
δύσκολος, βρούς, δέντης, αἰφνίδιος· ἀπροσδόκητος, τρομερός, ἔσαγ=ἰων. τύπος
ἀντὶ ἤσαν. οἴκοι=ἐπιρρ. τοπικ.=ἐν τῇ πατρίδι. ἥδε=συνδ. (ῆ+δε)=καὶ.
οἴος—η—ον=μόνος, μοναδικός, κεχρημένον=μετχ. παρακ. (ἐν σημασ. ἐνε-
στῶτος) τοῦ οημ. χρήμαται (χρη)=χρειάζομαι, ἐπιθυμῶ, ποθῶ. πότνια=δέ-
σποινα, κυρία. ἔρυνε, παρατ. τοῦ οημ. ἔρυνω=κρατῶ, κρατῶ μακράν.
δῖος—δῖα—δῖον, (διFeS, divus, Ζεύς, Διός)=θεῖος, δὲ ἐν τοῦ Διός προερ-
χόμενος, ἔχοχος. θεάων=ἀσυνάρτετον=θεῶν. σπέσος, οὐδ. γεν. σπέσεος, δοτ.
σπέει, πληθ. σπέειν, σπέεσι, κ.λ.π.=σπιλαιον. γλαφυρός—η—ον (γλάφω=
σπάτω)=λαξευμένος, κοιλος. λιλαιομένη=μετ. ἐνεσ. τοῦ οημ. λιλαιομαι
(λάω=ἐπιθυμῶ, αἱ δὲ λῆξ)=ἐπιθυμῶ διακαῶ. δ σπάει—ιος=συζυγος, κάτο-
χος, (κάριος (ἐκ οιζ. ποτ—πρβ ποτνία, (pot) possūm. δεο—ποτ—της). δη=
ἡδη, πλέον. περιπλομένων=μετ. ἐνεσ. τοῦ οημ. περιπλέομαι (πέλω—πέλο-
μαι), μόνον δὲ ο. περιπλομένων—ους=κινοῦμαι δλόγυρα, ἐντελῶ τὸν κύ-
κλον μου, περιστρέφομαι.—οι=προσ. ἀντων. γ' προσ.=αὐτῷ (οὖ—οἰ—ξ). τῷ
=ἀναφ. ἀντων. εἰς τὸ ἔτος. ἔπεικλώσαντο=δρισ. μεσ. ἀρ. τοῦ οημ. ἔπει-
κλώθω=δριζω, ἀπονέμω, δίδω, κλώθω, γνέθω, παρέχω. νέεσθαι=ἀπαρ.

"Αλλ' δε τέλος ήλθε μὲ τὴν περιστροφὴν τῶν ἔτῶν καὶ τὸ ἔτος κατὰ τὸ δόπον οἱ θεοὶ προώρισαν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν οἶκον του εἰς τὴν Ἰθάκην, οὐδὲ τότε ἀκόμη ἡτο ἀπηλλαγμένος δοκιμασιῶν καὶ ἀγώνων καὶ μεταξὺ τῶν ἀγαπητῶν του. Οἱ θεοὶ δύμας τὸν εὔσπλαγχνίζοντο ὅλοι ἔκτὸς τοῦ Ποσειδῶνος· αὐτὸς πάρα πολὺ ὁργίζετο.

ἔναντίον τοῦ Ισοθέου Ὁδυσσέως προτοῦ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν πατρίδα του. **•Αλλ'** αὐτὸς μὲν εἰχε μεταβῆ εἰς τοὺς Αιθίοπας τοὺς μακράν κατοικοῦντας, εἰς τοὺς Αιθίοπας, οἱ δόποι οἵτινες εἰς δύο εἰς τὰ πέρατα

[τῆς οἰκουμένης]

ἄλλοι μὲν εἰς τὴν χώραν τοῦ δύοντος Ἡλίου, ἄλλοι δὲ εἰς τοῦ ἀνατέλλοντος, διὰ νὰ ἀπολαύσῃ μεγάλην θυσίαν ταύρων καὶ κριῶν.

Ἐκεῖ λοιπὸν αὐτὸς ἀπελάμβανε παρακαλήμενος εἰς τὸ συμπόσιον, οἱ [δ', ἄλλοι (θεοί)] εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἥσαν πλέον συνηθροισμένοι.

τοῦ νέομαι=([θὰ ὑπάγω ἐπὶ τῆς μελλοντικῆς σημασίας]) πηγαίνω, φεύγω, (εἰς τὴν πατρίδα). ηεν=παρτ, τοῦ ορη. εἰμί=είμαι, εὐρίσκομαι. οἰκόνδε=τοπ. ἐπιρρ. σημ. την εἰς τόπον κίνησιν. πεφυγμένος ηεν=γ', προσ. ἐν. ὑπερρ. ηεν=γ'. ένικ. προσ. παρτ. τοῦ εἰμί δεεθλος=ἀθλος (ἀθελος)=ἀγών, ἀγώνισμα ἐν πολέμῳ, πόνος, μόχθος, ταλαιπωρία. οἰσι=εἴοις (ἐδεσ-ήη-έδον)=κτητ. ἀντων. γ'. προσ. ἐλέαιρον=παρτ. τοῦ ορη. ἐλεάρω (ἐλεος), παρατ. ἐλαίερον, θαμισ. παρατ. ἐλεάρεσκον=αἰσθάνομαι οἴκτον, εὐσπλαγχνίζομαι νόσοφι(ν) α'). ἐπιρρ. χωριστά, β' ὡς προθ. μετ. ἀφαιρ. γεν.=μακράν, ἔκτος ἀσπερχέσ=ἐπιρρ. [(ἀσπερχής) ἐπιτατικὸν α, ἀσπερχής, =δ λίαν σπεύδων, σπέρχω=σπεύδω.]=μετά πολλῆς σπουδῆς, σφοδρῶς. μενεάτηνε=ἀναιξ. παρατ. τοῦ ορη. μενεαίνω (μένοντα—μεντεα—προθ. ὄνομα—ὄνοματιν—όνομάζω). ἐπίθυμο, κατέχομαι ὑπὸ σφοδρᾶς ἐπιθυμίας, ὁργίζομαι. ἀντίθεος=Ισούθεος, δύοιος μὲ θεέν, ἔξοχος. πάρος, α'. ἐπιρρ.=πρωτύτερα, προηγουμένως, ἀλλοτε (μετά παντὸς χρόνου πλην τοῦ ἔνεσ. καὶ τοῦ παρκ. τῆς θριστικῆς). β') συνδ.=πρίν, προτοῦ (μετά ὑποτ. η ἀπαρμ.), γ'. προθεσ. (μετά γενιν.)=ἔμπροσθεν. ην=ήην=κτητ. ἀντων. γαῖαν=γῆν=χώρα. θένεσθαι=ἀπαρ. ἀορ. β' τοῦ ίκνεομαι=φθάνω. μετεκίαθε=παρατ. τοῦ ορη. μετακιάθω=έρχομαι, πηγαίνω. τήλοδι=ἐπιρρ. (τῆλε—τηλοῦ)=μακράν, πρθ. τηλέγραφος, τηλεόρασις κλπ. ἔδντας=μετ. τοῦ εἰμι (ἔών—ῶν). διεχθά, ἐπιρρ.=εἰς δύο μέρη. τοι, ἀναφ. ἀντων.=οἱ δόποι δεδαιταται, παρακ. γ. πληθ. ἀντὶ δέδαιται, τοῦ ορη. δαιμοια=μοιράζω, χωρίζομαι (πρθ. δαιμή=γεῦμα, δαιτι=μερίς, δασμός) δυσομένου=μετ. ἀορ. (δ' ἀορ. εἰναι μικτός, λαβόν τὸ στοῦ α' διορ. καὶ τὴν κατάληξιν τοῦ β'). τοῦ ορη. δύομαι=βυθίζομαι. ἀνιόντος=μετ. ἐνεστ. τοῦ ἀνειμι (ἀνά+εἰμι)=ἀνέρχομαι, ἀνατέλλω. ἀντιεδων=μετ. μελλ. τοῦ ορη. ἀνιιάω=συναντῶ; ἀντικρύζω, μετέχω, λαμβάνω μέρος. ἀρήν, ὁ αἰτ. τὸν ἄρνα=πρόβατον, ἀρνι. ἔκατόμβη=ἀρχικῶς θυσία 100 βοῶν, ἐπειτα δέ, καθόλου θυσία ἐπίσημον ἔχουσα χαρακτῆρα, πλουσία θυσία ἕξ οἰωνδήποτε ζώων'—δαιτὸς=μερίς, γεῦμα, φαγητόν, συμπόσιον μετά θυσίας, δπως ἐνταῦθα—παρόχυμενος=μετ. ἐνεστ. τοῦ ορη. πάρημα (παρα-ήμαι)=παρακάθημαι.—δή=χρον. ἐπιρρ. κατὰ τούτον ἀριθμὸς τὸν χρόνον. ἐνι=πρόθ. ἐν (ἐν-ἐνι-ἐνι-εἰνι), οἱ τόποι τῆς προθ. εἰν, εἰνι εἰναι γραφικαὶ παραστάσεις τῆς μετρικῆς ἐπάσεως τῶν τύπων ἐν, ἐνι=ἐντός, μεσα, μέγαρον=ἡ κυρία αἰθουσα, ἡ κυρίως αἰθουσα τῆς οἰκίας, οἰκία, ἀνάκτορον (τὸ μεγαρον πατ', ἀπλολογίαν ἐκ τοῦ μεγάρασον, ἐν φ'. συνθετικὸν λέξις τις σημαίνουσα δωμάτιον, κατοικία). ἀθρόος-η-ον=(ἀ-ἀθροιστικ. καὶ θέμα τι σημαίνον, κρετῶ) μόνον πληθ.=συγκεντρωμένοι, πάντες δμού.

Συντακτικά : πεφευγότες=μετγ. χρον. οἶον=κατηγορ. προσδ. εἰς τὸ τὸν. κεχρημένον=μετ. ἐνδοτ. νόστον=ἀντικ. γυναικός=ἀντικ. κεχρημένον=νόστον—γυναικός=μετὰ γενικ. ὃς ἐπιθυμ. σημαντικ. καὶ ὅχι δοτικῆς. δῖα=παράθεσις. θεάω=γεν. διαιρετ. λιλαιομένη=μετ. αἰτιολογ. πόσιν=κατηγορ. (τοῦ ἐνν. μιν). περιπλομένων ἐνιαυτῶν=γεν. ἀπόλυτος, τροπική. εἰς Ἰθάκην=ἐπεξιγγησις. ἀέθλων=ἀντικ. Ποσειδάωνος=γεν. ἀφαιρετική. γαῖαν=ἀπλη αἰτιατική σημαίνουσα τὸ τέρῳ κινήσεως. ἔόντας=μετ. ἐπιθ. Αἰθίοπας=αἰτιατικὴ πρός δήλωσιν κίνησιν εἰς τόπον. ἀντιόων=μετ. τελική. ἐκατόμβης=ἀντικ. τῆς μετ. ἀντιόων. ταύρων καὶ ἀρνειῶν=γεν. τοῦ περιεχομένου εἴσαρτ. ἐκ τοῦ ἐκκυτόμβης.—δαιτί=δοτ. τοῦ τρόπου. Παρήμενος=μετ. τροπική.

Πραγματικά : ἐνθα: 'Ο ποιητής ἐν τῷ μερικῷ προοιμίῳ (στγ. 11 - 22) ἔμφαντες τὴν Μοῦσαν ἀφηγουμένην τὰ γεγονότα οὐχὶ ἐξ ἀρχῆς, ἢτοι μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας, ἀλλὰ μετὰ τὸν περιπετειώδη ἀπόπλουν τοῦ Ὀδυσσέως καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν χρόνον τῆς παραμονῆς αὐτοῦ πλησίον τῆς νύμφης Καλυψοῦς, ἀπὸ τὸ δέκατον ἔτος δηλ. τῆς περιπλανήσεως τοῦ ἡρωος. Εἰς τὸ μερικὸν τούτο προοίμιον ἀφηγεῖται μὲς ἔξαιρετον συνοπτικὴν ἡωρότητα ὥλα ἐκεῖνα τὰ ἀπαραίτητα γεγονότα τὰ δύοπα καταποτίζουν πλήρως τὸν ἀναγνώστην διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ παρακολουθήσῃ περιτέρω τὸ ἔπος μὲν ἔνδιαφέρον. Οὕτω τοποθετεῖ τὸν Ὀδυσσέα τοπικῶς καὶ χρονολογικῶς, τάς ἀποφάσεις τῶν θεῶν, περὶ τῆς ἐπανόδου τοῦ Ὀδυσσέως, τὴν ἀντίθεσιν τοῦ Ποσειδῶνος. πάντες: οἱ ἡρωες οἱ δύοποι εἰχον συνεκστρατεύει μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως ἐναντίον τῆς Τροίας. πόλεμον: τὸν ἐναντίον τῆς Τροίας. Θάλασσαν: τὰς τρικυμίας καὶ περιπετειας κατὰ τὴν ἐπιστροφήν. νύμφῃ: Αἱ νύμφαι κατφονται εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὁρέων, εἰς τὰ δάση, τὸν λειμῶνας, τὴν θάλασσαν, τὰς πηγάς, τὰ σπήλαια καὶ ἀναλόγως ἐλάμβανον καὶ τὸ ὄνομα: Ὁρεοτιάδες, Δρυάδες ή Ἀμαδρυάδες, Δειμωνιάδες, Νηρηίδες, Ναϊάδες, Ἀντριάδες κλπ. —σπέσοις γλαφυροῖσι=ἐτέθη κατὰ πληθυν. διὰ νὰ δηλωθῇ τὸ μέγεθος τοῦ σπηλαίου καὶ αἱ πολλαὶ κοιλότητες αὐτοῦ, αἱ δύοπαι ἔχονται μενονῶς διαμερίσματα τῆς νύμφης—δτε δὴ ἔτος: τὸ 20ον δηλ. ἀπὸ τῆς ἐναντίον τῆς Τροίας ἐκστρατείας, τὸ 10ον ἀπὸ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς καὶ τὸ 8ον ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς. ἐπεκλώσαντος τὸ φῆμα λέγεται κυρίως ἐπὶ τῶν γυναικῶν αἱ δύοπαι κληθούν καὶ ἐπὶ τῶν Μοιρῶν αἱ δύοπαι δρίζουσι τὴν μοίραν τῶν ἀνθρώπων. Αδται κατὰ τὴν μυθολογίαν ἡσαν τρεῖς τὸν ὄφιμον ἀδελφαί, ή Κλωθῶ, ή Λάχεσις καὶ ή Ἀτροπος. Ἡ πρώτη ἐκράτει τὴν λακάτην (ρόκαν) καὶ ἐκλωθε, ή δευτέρα περιετύλισσε τὸ νῆμα ἐπὶ τῆς ἀτράκτης ή δὲ τρίτη ἐκοπτε διὰ ψαλίδος τὸ νῆμα. ονδ' ἐνδα πεφυγμένος ἦεν ἀέθλων: ἐννοεῖ τοὺς ἀγῶνας ἐναντίον τῶν μηνηστήρων κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς Ἰθάκην. ἀσπερχέσ: διότι ὁ Ὀδυσσεὺς εἰχε τυφλώσει τὸν Κύκλωπα Πολύφημον. Αἰθίοπες: λαὸς δύοτις ἡροεῖς εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις μετὰ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοὺς Ομηρικοὺς χρόνους. Τούτων περισσότερον γνωστοὶ ἡσαν οἱ πόδες ἀνατολὰς Αἰθίοπες οἱ δύοιοι κατφονται ἀπὸ τῶν συνόδων τῆς Αἰγαίου πέρα τοῦ ἄνω Νείλου. μέγαφον: Ἐλέγετο κυρίως μεγάλη αἰθουσα, ἔχουσα ὅρθογώνιον σχῆμα, δ ἀνδρῶν. Εἰς αὐτὴν διήρχοντο τὴν ἡμέραν κυρίως οἱ ἀρρενες τοῦ οἰκου, ἀλλὰ καὶ ή οἰκοδέσποινα. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγάλης αὐτῆς αἰθουσῆς ὑπῆρχον κίονες πιθανῶς τέσσαρες καὶ ή ἐσχάρη (έστια), ἐφωτίζετο δὲ φαίνεται διὰ φεγγίτου δια τοῦ δυοῖου ἐκήρχετο καὶ ὁ καπνὸς τῆς ἐσχάρας. (Ιδε Λεξικὸν Ὀμηρ. Π. Λορετζάτου). Ζηνὸς Ὄλυμπίου=ῶς κατοικῶν ἐν τῷ Ὄλυμπου.

Αισθητικά : φύγον—πεφευγότες: σχῆμα ἐπαναφορᾶς, ἐτέθη διὰ νὰ δηλωθῇ ή ἔννοια τῆς μετοχῆς μὲ τὴν κυρίαν αὐτῆς σημασίαν τοῦ παρακειμένου, δτι δηλ. εύρισκόμενοι πλέον εἰς τὴν πατρίδα ἡσαν ἀπηλλαγμένοι τῶν κινδύ-

νων—πάντες—οἰον: ἀντίθεσίς· δι’ αὐτῆς ὁ ποιητής ἔμφανίζει ζωηρότερον τὴν ύψισταμένην κατάστασιν τοῦ Ὀδυσσέως συγκρίνων αὐτὴν πρὸς τὴν διάδοσιν ὄλων τῶν ἄλλων οἱ ὅποιοι πλέον εὐρίσκοντο ἀσφαλεῖς εἰς τὰς πατρίδας των —αιπύν: μεταφροδά· διὰ τοῦ λεκτικοῦ τούτου τρόπου, ἐπιτυγχάνεται ζωηροτέρα παράστασις μιᾶς καταστάσεως εἰς τὴν ὄποιαν εὑρίσκεται τις. Ἐν τῇ κυριολεξίᾳ τὸ ἐπίθετον λέγεται ἐπὶ τόλεων ἰδρυμένων ἐπὶ ἀποτόμων ὑψωμάτων, η ἐπὶ ὁρέων μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀποκρήμανου ἢ ἀποτόμου, νόστου κεχωμένον ἥδε γυναικός: ὁ ποιητής διὰ τῶν λέξων τούτων χαρακτηρίζει τὸν Ὀδυσσέα ὡς σύζυγον ἀφωνιμένον καὶ ποθοῦντα τὴν πατρίδα τοῦ—ἐπεκλώσαντος: μεταφροδά, ὅπως καὶ ἀνωτέρω, διότι ἡ σημασία τῆς λέξεως ἐτέθη ἔξω τῆς κυριολεξίας της. Αἰθίοπας: ἡ ἐπανάληψις τῆς λέξιος ἐτέθη πρὸς ἔμφασιν διὰ νὰ δειχθῇ σαφέστερον ποῖοι ἦσαν οὗτοι καὶ κυρίων νὰ τονισθῇ τὸ τηλόθι ἔσόντας (ἐπαναφροδά). Υπερόνος: ἀντονομασία ἀντὶ Ἡελίοιο. ἐκατόβητος τάνδρων καὶ ἀρνεῖσθαι: κατάχριτος λεκτικον σχῆμα καθ’ ὅν μία λέξις μεταπίπτει τῆς κυρίας αὐτῆς σημασίας—δ γ': η ἐπανάληψις τοῦ ὑποκειμένου ἐτέθη χάριν ἐμφάσεως.

Ο ποιητής ἐν τῷ προοιμίῳ του εἰς τὴν Ὀδύσσειαν ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἰλιάδα, εἰσάγει τοὺς ἀκροατάς του ἀπ' εὐθείας εἰς αὐτὰ ταῦτα τὰ γεγονότα χωρὶς περιστροφὰς (in medias res) διὰ νὰ καταστήσῃ τὴν ἀφήγησιν του ζωηροτέραν καὶ πλέον ἐνδιαφέρονταν καὶ διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ξηράν ἀπαρίθμησιν τῶν γεγονότων καὶ τὴν μαράν κατὰ χρονολογικήν σειράν διήγησιν ὄλων τῶν μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης συμβάντων. Πάντα ταῦτα θὰ ἐκούσαν τὸν ἀκροατὴν ὡς ἐπουσιώδη καὶ θὰ ἐμείνων τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ. Ἀντιθέτως διὰ τοῦ τρόπου τὸν ὄποιον ὁ ποιητής μετεκειρίσθη, κατέστησε τὴν ἀφήγησιν του λίαν ζωηράν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀναγνωστῶν του ἀδιάπτωτον.

Νόημα : Ἀφοῦ τὸ Ἰλιον περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων πάντες οἱ ἄλλοι ἥρωες οὔτινες εἰλον ἐκστρατεύσει, ἐπέσερεψαν εἰς τὰς πατρίδας των, ὃσοι βεβαίως ἔξ αὐτῶν διέφυγον τὸν θάνατον. Μόνον δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς, ὁ ὅποιος ἦν καὶ σφροδωτὸς ἐπιθύμει τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὴν σύζυγόν του, ἔκρατείτο ὑπὸ τῆς νύμφης Καλυψοῦς ἐπὶ ὀλόκληρον ὀκταετίαν εἰς τὴν Ήγυγίαν. Ὄταν διώρθως ἤλθεν τὸ ὠρισθὲν ὑπὸ τῶν θεῶν ἔτος καὶ ἐπεστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του Ἰθάκην, οὐδὲ τότε, καίτοι εὑρίσκετο μεταξύ ἀγαπημένων προσώπων δὲν ἐπικυναν αἱ ταλαιπωρίαι του. Παρὰ ταῦτα οἱ θεοὶ δῆλοι συνεπάθουν τὸν Ὀδυσσέα ἐκτὸς τοῦ Ποσειδῶνος δὲ ὅποιος ἦτο σφροδωτὸς ὥργισμένος ἐναντίον του διότι εἴχε τυφλώσει τὸν Πολύφημον. Ἀλλ' ἐνῷ οὗτος εὑρίσκετο μακράν εἰς τοὺς Αἰθίοπας διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς συμπόσιον, οἱ θεοὶ δῆλοι συγκετρωμένοι εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Διός εἰς τὸν Ὀλυμπὸν λαμβάνουν τὴν ἀμετάκλητον ἀπόφασιν διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὴν Ἰθάκην.

Ἐπιγραφή: Συνέλευσις τῶν θεῶν καὶ ἀπόφασις αὐτῶν περὶ τῆς τύχης τοῦ Ὀδυσσέως.

**Συνέλευσις τῶν θεῶν καὶ ἀπόφασις αὐτῶν νὰ ἐπανέλθῃ
δὲ Ὁδυσσεὺς εἰς τὴν πατρίδα του**

στιχ. 28 - 43

Τοῖσι δὲ | μύθων | ἥρχε | πατήρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
μηνῆσατο | γάρ κατὰ | θυμὸν | ἀμύμονος | Αἰγύσθιοι,
τὸν δὲ Ἀγαμέμνονίδης | τῇ λεκτυτός | ἔκναντ' Ὀρέστης.

TT
TT
5

τοῦ δὲ γ' ἐπιμνησθεὶς | ἔπει | ἀθανάτοισι μετηύδα·
«Ω πόποι, | οἶον | δὴ νῦν | θεοὺς βροτοῖ | αἰτιώνται·
ἔξη | ήμέων γάρ | φασι κακὸν | ἔμμεναι, | οἱ δὲ καὶ | αὐτοὶ⁵
σφῆσιν ἀτασθαλίησιν | ύπερ μόρον | ἀλγεῖ | ξηρούσιν,
ώς καὶ | νῦν Αἴγισθος | ύπερ μόρον | Ἀτρεῖδαο
γῆμ' ἀλογονούσιν | τὸν δὲ ἔκτανε | νοστήσαντα,

5
TT
B
TT
TT
5

εἰδῶς | αἰτύν δὲ λεθρον. | ἔπει πρὸ δὲ οἱ | εἴπομεν | ήμεῖς,
Ἐρμεῖσαν πέμψαντες. | ἐνόσκοπον | ἀργεῖ | φόντην,
μήτ' αὐτὸν κτείνειν | μήτε μνάσσαθαι | δικοῖται·
ἔκ γάρ | Ορέστηο | τίσις | ἔσσεται | Ἀτρεῖδαο,
ὅππότε | ἀν | ήβήσῃ τε | καὶ | ήσ | ήμείρεται | αἵης.
ἄς ἔφατ' | Ἐρμείσας, | ἀλλ' | οὐ φρένας | Αἴγισθοιο
πειθ' ἀγαθὰ φρονέων. | νῦν | δὲ ἀθρόα | παντ' ἀπέτισεν».

TT
TT
5
5
TT
5
5

Δογοτεχνικὴ ἀπόδοσις :

Σ* ὅλους αὐτοὺς ἄρχισε νὰ μιλάῃ ὁ πατέρας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν
γιατὶ ἀπὸ τὸ νοῦ του πέρασεν δὲ εὐγενικὸς δὲ Αἴγιστος,
πού βέβαια τὸν σκότωσεν δὲ ξακουστὸς γυιὸς τοῦ Ἀγαμέμνονα, Ὁρέστης
αὐτὸν σὰν ἐνεθυμηθῆκεν ἐλεγε στοὺς ἀθανάτους τὰ παρακάτω λόγια·
Πὼ! πὼ! στ' ἀλήθεια πόσο ἀδικα εἰς τοὺς θεοὺς τὸ φτέξιμον οἱ ἀνθρωποι νὰ

[φίχνουν]
ἀπ' τὶς ἀνοησίες του τραβοῦντες βάσανα ἔξω ἀπ' τὰ γραφτά τους,
καθὼς καὶ τώρα δὲ Αἴγιστος, πέροι ἀπ' τὴν μοῖρα του, τοῦ Ἀτρέα
τὴν νόμιμη γυναικα παντρεύτηκε, μ' αὐτὸν τὸν σκότωσε σὰ γύρισε στὸ τόπο του,
ἄντιοι ηγετε τὸ φρούριο τὸ θάνατο, γιατὶ τοῦ ἐμηνύσαμεν ἐμεῖς,
στέλλοντας τὸν Ἐρμῆ τὸν ὀξυδερκῆ, τὸ γρήγορο μανταφόρο,
νὰ μὴ σκοτώσῃ ἐκείνονε, μῆτε νὰ ζητάῃ νὰ παντρεψτῇ τὴν γυναικα του·
γιατὶ ἀπ' τὸν Ὁρέστη θὲ νᾶρθῃ ἡ ἐκδίκηση γιὰ τὸν Ἀτρείδη,
σὰν γίνῃ παλλητράρι καὶ ποθήσῃ τὴν πατρίδα του.
Ἐτσι μίλησεν δὲ Ἐρμῆς, ἀλλὰ τὸ μυαλὸ τοῦ Αἴγιστου

δὲ γύριζε ἀν καὶ καλόγνωμα μίλαις γιὰ κείνον· μὰ τώρα ὅμως τὰ πλήρωσεν
[ὅλα μαζί].

Γραμματικὴ—σημασιολογικά : τοῖσι=τοῖς, τούτοις. μῆθος=δὲ λόγος
καθ' ὅλου, δημιλία. μηνῆσατο=δοιστ. ἀδο. τοῦ θημ. μάδομαι, ἔξ οὗ θέματος
καὶ τὸ μηνῆσκω—ομαι=α'. ἐνθυμοῦμαι, σκέπτομαι. β'. μάδομαι, (ἐκ θεμ.
βητα πρβ. βανὰ=γυνῆ)=θέλω γυναικα, ζητῶ εἰς γάμον. θυμδεσ=α'. ἐκ θέμα-
τος τινος ἔχοντος τὴν ἔννοιαν τοῦ πνεῦν=πνοή, ψυχὴ β'. πιθανῶς ἐκ θέματος
ἔχοντος τὴν ἔννοιαν τοῦ μαίνεσθαι=μανία, ὀργὴ. ἀμύμων=(α) (β)—ἀ—μῆμαρε
(α=στερητικὸν)=οἰσχος, φόβος, ψόγος, τὸ δόποιον ἐν τῇ μεταπτωτικῇ σχέσει

Συνέλευσις τῶν θεῶν καὶ ἀπόφασις αὐτῶν νὰ ἐπανέλθῃ
δὲ Ὁδυσσεὺς εἰς τὴν πατρίδα του

στίχ. 28-43

Εἰς αὐτοὺς δὲ ἥρχισε τὸν λόγον ὁ πατήρ καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν θεῶν·
διότι ἐνεθυμήθη ἐνδομένχως τὸν εὐγενῆ Αἴγισθον,
τὸν δόπον ὃς γνωστόν, ἐφόνευσεν ὁ ἔξικουστὸς υἱὸς τοῦ Ἀγαμέμνονος
[Ὦρέστης·

αὐτὸν ἐνεθυμηθεὶς οὗτος ἔλεγε πρὸς τοὺς ἀθανάτους τοὺς ἔξης λόγους·
«Πὼ! πὼ! πόσον ἀδίκως βεβαίως οἱ ἄνθρωποι αἱ εἰωνται τοὺς θεούς·
διότι διεῖχονται ὅτι τὰ κακά προέρχονται ἀπὸ ἡμᾶς, ἐνῷ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι
ἀπὸ τὰς ἀνοησίας των ὑποφέρουν βάσανα πέραν τῆς μοίρας των,
καθὼς καὶ τῷρα δὲ Αἴγισθος ἐναντίον τοῦ πεπρωμένου του, τοῦ Ἀτρέως
τὴν νόμιμον σύζυγον ἐνυμφεύθη, αὐτὸν δὲ ἐφόνευσεν ἐπανελθόντα εἰς τὴν

[πατρίδα (του),

ἄν καὶ ἐγνώριζε τὸν φοβερὸν θάνατον, διότι προείπομεν εἰς αὐτὸν ἡμεῖς,
ἄφοῦ ἐστείλαμεν τὸν Ἐρμῆν τὸν ὀξυδεροκῆ ταχὺν ἀγγελιαφόρον,
μήτε αὐτὸν νὰ φονεύσῃ μήτε νὰ ζητῇ νὰ λάβῃ τὴν σύζυγόν (του) ὡς γυναικα·
διότι ἐκ τοῦ Ὁρέστου θὰ ἐπέλθῃ ἐκδίκησις διὰ τὸν Ἀτρείδην,
ὅταν γίνη ἔφηβος καὶ ποθητή τὴν πατρίδα του.

Τοιουτορόπως εἶπεν δὲ Ἐρμῆς, ἀλλὰ τὸ νοῦν τοῦ Αἴγισθου
δὲν ἐπειθεν ἄν καὶ καλὰ ἐσκέπτετο δι' αὐτὸν τῷρα διμως ὅλα μαζὶ τὰ
[ἐπλήρωσεν.

πρὸς τὸ μῶμος=ἄψινος, ἄμεμπτος, τὸν=ῶν, ἀναφορικόν. δὲ=δὰ, ἐγκλητικὸν
μόριον, διάφορος τύπος τοῦ ἄρα, ἀρ. πρὸ συμφάνου, τὸ ἡρα ὡς ἐγκλητικόν, τί-
θεται συνήθως μετὰ λέξιν μονοσύλλαβον, ἢ πρὸ φωνήντος. Τὸ θέμα αὐτοῦ
ἔχει τὴν ἔνοιαν τοῦ συνάπτειν, συνδέειν προ. ἀραρίσκω, ἀρέσκων. Πρὸς ἀπό-
δοσιν τοῦ μορίου τούτου εἰς τὴν γλώσσαν μας πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὅψιν
ὅτι τοῦτο τίθεται πρὸς ἐκφραστὸν ἀμέσου συναρτησεως καὶ ἀκολουθίας, ἐκ-
φράζεται δηλ. διαδοχῇ συμβεβηκότων, γεγονότων. Ἡ ἀπόδοσις θὰ γίνη εἴτε
διὰ μορίου ἀντιστοίχου, εἴτε διὰ περιφράσεως=ώς γνωστόν, ὡς ἡτο ἐπόμε-
νον, βεβαίως. Ἀγαμέμνονίδης=πατρώνυμικὸν οὐσιαστ.=υἱὸς τοῦ Ἀγαμέμνο-
νος. τηλεμλυτὸς (τηλε+μλυτό), (προ. ἀγαληντὸς)=ονομαστός, ἔξικουστός, πε-
ριφημιος. ἔκταν(ε)=αρ. β'. τού κτείνων. (ἀττ ἔκτεινε). τοῦ=δεικτικόν, ὅπως
καὶ τὸ ἀμέσως δὲ=οὗτος. ἐπιμνησθεῖς=μετ. ἀρ. τοῦ ἐπιμιμηγκομαι (ἐπε-
μνήσθην), μετηγδα=παρατ. τοῦ ὄημ. μεταυδάω, παρτ. μετηγδην=διμιλῶ
(προ. αὐδὴ=φωνή, ἄναυδος). ὁ=ἐπιφ. ἐκφραστὸς θαυμασμοῦ, λύπης, ἐκφέρε-
ται μετά τοῦ μοι ἡ μετά τοῦ πόποι. πόποι=ἐπιφώνημα ὡς καὶ τὸ ἀνωτέ-
ρω=πώ! πώ!, παράξενον! δὴ, μόριον=βεβαία, δά. νυ=νυν=νυγ=μόριον ἐκ
τῶν τύπων τούτων, ἀναγομένων εἰς τὸ θέμα τοῦ νέος, οἱ δύο πρῶτοι μετέ-
πεσαν εἰς ἀπλᾶ ἐγκλιτικά μορία ἡ ἐγκλιτικὸς συνδέσμους, δὲ τρίτος δια-
τηρήσας τὴν ἀρχικὴν κοινὴν χρονικὴν σημασίαν=τῷρα ὅριζεται συνήθως ὡς
χρον. ἐπίρρημα. Διὰ τοῦ νὺν ἐκφράζεται προτροπὴ ἡ ἐρώτησις καὶ σπανιώ-
τερον εἰς προτάσεις κρίσεως σημαίνεται διὰ δὲ λέγων μεταφέρεται εἰς τὴν
νῦν παροῦσαν κατάστασιν, δὲ ἀπόδοσις γίνεται διὰ τοῦ: λοιπόν. βεβαία,
δά. —βροτὸς=θυντός, ἀνθρωπός (προ. μόρος, mortus, mors, μύθοτός, ἀμβρο-
βροσία). αἰτιώνται—αἰτιάνται—αἰτιώνται καὶ κατὰ παρεμβολὴν τοῦ ο
μετὰ τὴν συναίρεσιν αἰτι(ο)ῶνται=κατηγορῶ, ἀποδίδω τὴν αἰτίαν. ἡμέων=
ἡμῖν. γάρ=ἐπεξηγημ. ἔμμεναι καὶ ἔμμεν=ἀπαρμ. ἐνεσ. τοῦ ὄημ. εἰμί, (ἐκ
θεμ. ἔσ, ἔσ—μεναι). σφῆσιν=σφαις=δοτ. πλην. τῆς πτητ. ἀντων. τοῦ γ'.
πρόσ. σφός, σφή, σφὸν=σφέστερος—a—ον=ἰδικός των. μόρος, (προ. μείδο-

μαι)=κλῆρος, τύχη, μοῖρα. —**ῶδις**=έπιτρος. ἀναφ. τροπ.=καθώς, ὅπως. **Ἄτρεξι-δαος**=γενεικ. τοῦ ἐνικ. τῆς πρώτης κλίσεως (καταλ. γεν. αο). **γῆμες**=έγημε, ἀορ. τοῦ ρημ. γαμέω=λαμβάνω εἰς γάμον, νυμφεύομαι, ἡπανδρεύομαι, δίδω γυναῖκα. —**ἄλοχος**—(ἀ—άνθροιστικὸν καὶ λέχος=κλίνη);=ἡ κοινὴν τὴν κλίνην ἔχουσα, σύνευνος, σύνυγος—**μνηνή**, (ἐκ τοῦ μνάσματος=ζητῶ σύζυγον)=ἡ ζητηθεῖσα ὡς νύμφη κόρη νόμιμος σύζυγος. **τὸν**=τοῦτον. **νοστήσαντα**=μετγ. ἀορ. τοῦ νοστέω (νόστος—νέομαι)=έπανέρχομαι, ἐπιστρέφω εἰς τὴν πατρίδα. **εἰδὼς**=μετ. τοῦ οἴδα (ὅμαλόν). **αἰπὺς**=δύσκολος, βαρύς, ὄξυς ἵδ. στχ. 11. **οἱ**=δεικτ. αὐτῷ (προς αὐτῶν γ'. προσ) **'Ερμείαν**=ἀντί **'Ερμέαν**—ἡρ. **ἔνσκο-πος** (σκοπός=παρατηρητής)=δύξενδερήκης, ὁ ἐπιτυγχάνων τού σκοπού του ὅπαν βάλληκ, ὁ δειξίος σκοπευτής. **Ἀργεῖφόντης** (α'. συνθ. ἡ τοπική ἄργει ἐκ θέματος ἀργεος—τοῦ οὐρ. **ἄργος**=λάμψις, πρβ ἀργενός. το β'. συνθ. ἐκ τοῦ **θελ-νω**=φονεύω)=κυρίως ὁ διὰ τῆς λάμψεως του φονεύων. (Ἡ γνώμη καθ' ἥν ἐρμηνεύεται ἡ λέξις, ὡς φονέα τοῦ Ἀργού, εἶναι ἀπίθανος διότι δὲν ἐφόνευσεν αὐτὸν διὰ τοῦ φωτός, ἀλλὰ διὰ λίθου ἡ ξίφους. ἵδ. Μυθολ. P. Decharme σελ. 578). **Ἐκτὸς ταύτης τῆς ἐτυμολογίας** ἡ λέξις ἐρμηνεύεται καὶ ἐκ τοῦ **ἄργεις**=ταχὺς καὶ φρίνω=ὁ αἰφνιδίως ἐμφανιζόμενος, ὁ ταχέως ἀναγγέλων, ὁ ταχὺς ἀγγελιαφόρος. **ἄκοιτις**. (α. ἀθροιστικὸν καὶ κοίτη=κλίνη)=σύνυγος, συνων. τοῦ ἄλοχος. **τεισις**=(τίνω=πληρώνω)=τιωτία, ἀνταπόδοσις, ἐκδίκησις. **ἔσσεται**=έσται. **δππότ'** ἄν, ἀττ ὀπόταν. **ἡβήσης**=ὕποτ. ἀορ. τοῦ ρημ. **ἡβάω**=εἰμαι ἔφηβος. **ἥσ**=ἕης=κτητ. ἀντων.=ἰδικῆς του. **ἱμείρομαι** (**ἱμερος**=πόθος)=ὕποτ. ἀορ. τοῦ ρημ. **ἱμείρομαι**=ποθῶ (ἀντί **ἱμείρηται**). **αἰα**=γη, χώρα, (ἐκ τοῦ γαία δι' ἀφαιρέσεως τοῦ γ, ἡ ἐκ τοῦ **ἄΓια**, ὅπερ δρθότερον) (πρβ. λατ. **avia**)=ἡ γενέτειρα. **ἔφιθ**=έφατο, παρατ. τοῦ ρημ. φημι=λέγω. —**φρήν**, (πιθανῶς ἐκ θέματος τινος ἔχοντος τὴν ἔννοιαν τοῦ περιέχειν, περικλείειν, ἡ ἔξ ἄλλου ἔχοντος τὴν ἔννοιαν τοῦ παρατηρεῖν, διακρίνειν. Διὰ τῆς λέξεως σημαίνεται τὸ διάφραγμα ὃ μῆς ὁ διαχωρίζων τὸ κύτος τοῦ θύρακος ἀπὸ τοῦ κύτους τῆς κοιλίας, ἔδρα τῶν ψυχικῶν ἐνεργειῶν, κέντρον τῆς αἰσθητικῆς ἀντιλήψεως, τῆς νοήσεως καὶ τῆς γνώσεως, ἔδρα τῶν ποικίλων συναιτισθμάτων καὶ τῶν παθῶν. **πεῖθ**(ε)=πειθεῖ. δ'=μόριον ἡ καὶ σύνδεσμος παρ'. **Ουἱέρῳ** μὲν ποικιλωτάτην σημασίαν=δι' αὐτόν, δύως.—**ἄθροος**=(ἀ—άνθροο. καὶ θέμα τι σημαίνον κρατῶ) μόνον πληθυν.=συγκεντρωμένοι, πάντες δύο.—**ἀπέτεισεν**=δοτισ. ἀορ. τοῦ ρημ. **ἀποτίνω**=πληρώνω τι διφειλόμενον, (μελλ. τείσω, ἀορ. ἔτεισα μέ ει, ὅπερ δρθοτέρα ἡ γραφή).

Συντακτικά : **τοῖσι**=δοτική τοπική. **μόθων**=ἀντικ. τοῦ ἥρχε. **Αἰγί-σθοιο**=ἀντικ. τοῦ μνήστοτο. **τοῦ**=ἀντικ. τοῦ ἐπιμνησθείς. **γάρ**=έπιτεγγηματικός. **ἄτασθαλήσιν**=δοτ. τῆς αἰτίας. (**Ἄτρειδας**)=γενεικ. κτητ. τοῦ ἄλοχος, **νο-στήσαντα**=μετ. χρον. (ἐπεὶ νόστησε). **εἰδὼς**=μετ. ἐνδοτική. (ἄν καὶ ἐγγνώρι-ζε). **οἱ**=ἀντικ. τοῦ εἴπομεν. **πέμψαντες**=μετ. χρον. **ἔνσκοπον**—**ἀργεῖφόντην**=παράθεσις τοῦ **'Ερμείαν**. ἐκ γάρ ἔσσεται=μετάθασις εἰς εὐθὺν λόγον. **Ἄτρειδας**=γεν. ἀντικ. εἰς τὸ τίσις. **δππότ'** ἄν **ἡβήσης**...=χρον. προτ. **αἴης**=ἀντικ. **φρονέων**=μετγ. ἐναντ. **ἄθροα**=κατηγορ. **ἀπέτεισεν** (δ **Αἴγισθος**)=πύκειμι.

Πραγματικά : **πατήρ** ἀνδρῶν τε θεῶν τε=Ο Ζεύς, εἶναι ἡ σημαντικωτέρα θεότης κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν Ἀρχαίων Ἐδλήνων. Εἶναι ἡ ἔκφρασις τοῦ ἀπείρου "Οντος, ὁ θεοποιηθεὶς οὐδρανός, ἀλλὰ καὶ θεὸς προσωπικός. Ἡ ἀκατάπαυτος αὐτοῦ δρᾶσις ἐκδηλοῦται ἐν τῇ δίκαιαιοσίᾳ αὐτοῦ διὰ μυρίων φαινομένων. Εἶναι δὲ ὑπέρτατος θεός, τὸ παντοδύναμον δὲν, δὲ ουθιμιστής τοῦ παντός, ἡ ὑπερτάτη διάνοια ἡ διέπουσα καὶ ουθιμίζουσα τὰς τύχας τοῦ σύμπαντος, δὲ παντογνώστης. Κατοικεῖ εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τοῦ Ὁλύμπου τὰς αἰωνίως χιονεσκεπεῖς τὰς ὅποιας οὐδέποτε ἐπάτησεν ἀνθρωποςκαὶ τὰς ὅποιας πάντοτε ἀποκρύπτουν τὰ νέφη διὰ νά μή γίνωνται δραται ὑπο-

τῶν ἀνθρώπων. 'Επ' αὐτῶν γίνονται αἱ συνελεύσεις τῶν δοιῶν προῖσταται. Τὰ τόσα ἐπίθετα διὰ τῶν δοιῶν οἱ ποιηταὶ προτετάθησαν νὰ ἀποδώσουν τὰς ἀπείρους αὐτοῦ ἴδιοτητα; εἶναι ἐνδεικτικά τῆς παντοδυναμίας του. Τοιουτούρπως ἀποκαλεῖται: **νεφεληγερέτης, τερπικέρχυνος, ἀστεροπετής, ὑπατος, αἰγίσχος, ἐργίδουπος, ξένιος, ἐφέστιος** κλπ. (ἰδὲ Μυθολογίαν P. Decharme, J. Richépin). **Αἴγισθος:** εὐγενής ἐξ Μυζηνῶν, υἱὸς τοῦ Θυέστου, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀτρέως. Οὗτος ἐκμεταλλεύμενος τὴν ἀποσύνα τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐνυμφεύθη τὴν σύζυγον αὐτοῦ Κλυταιμήστραν, ἀργότερον δὲ μετ' αὐτῆς ἐδολοφόνησε τὸν Ἀγαμέμνονα ὅτε οὗτος ἐπινέκαμψε εἰς τὴν πατρίδα του μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Τὴν πρᾶξιν αὐτῆν ἔξεδικήθη ὁ Ὁρέστης, υἱὸς τοῦ Ἀγαμέμνονος, φονεύσας ἀμφιτέρους τοὺς δολοφόνους τοῦ πατρός του. 'Ο Ὁρέστης μετὰ τὸν φόνου τοῦ πατρὸς καταδιώκεται ὑπὸ τῶν Ἐρινύων ενδίσκει δὲ τὴν λύτρωσιν μετὰ τὴν κλιπήν τοῦ ξοάνου τῆς Ἀρτεμίδος ἐκ τῆς χώρας τῶν Ταύρων, τὸ δοτοῖν μετέφερε μετὰ τῆς ἀδελφῆς του Ἰφιγενείας εἰς τὸ ἐν Βραυρῶνι τῆς Ἀττικῆς ιερὸν τῆς θεᾶς (σήμερον Βραυρῶνα) καὶ ἐν τῷ δοπίῳ ἡ Ἰφιγένεια ἐγένετο ιέρεια. **τηλεκλυτός:** διότι διὰ τῆς ἐκδικήσεως τῆς δολοφονίας τοῦ πατρός του, ἀπέτησε φίμην καὶ δόξαν. **Ἐρμεία:** υἱὸς τοῦ Διός καὶ Μαίας (μιᾶς τῶν θυγατέρων τοῦ Ἀτλαντος), θεός προσφέρων πλείστας ὅσας ὑπηρεσίας πρὸς τὸν πατέρα του Δία καὶ τοὺς λοιποὺς Ὀλυμπίους, λόγῳ τῶν πολλῶν αὐτοῦ δεξιοτήτων. Αἱ ὑπῆρξεις τοῦ Ἐρμοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ποικιλώταται. 'Εμφανίζεται ως μεσάζων μεταξὺ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, προῖσταται τῶν ἀγώνων, ἐμπνέει τοὺς ὄγκορας, προστατεύει τοὺς ἐμπόρους, τοὺς δοιοπόρους, τοὺς κλέπτας. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδεται ἡ ἐφεύρεσις τῆς σύριγγος καὶ τῆς λύρας, τῶν ἀριθμῶν, τοῦ ἀλφάρητου, τῆς γυμναστικῆς, τῆς μουσικῆς, τῶν σταθμῶν. Θεὸς τῆς ἐπιτυχίας εἰς τὰ τυχηρὰ παίγνια. Παρίσταται ως νέος ὥραιος, φέρει πτερά εἰς τοὺς πόδας του καὶ πέτασον εἰς τὴν κεφαλήν. Κρατεῖ τὸ κηρύκειον, ειδός ωβόδου, ὅπερ ἔλλαβεν παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος. Τὸ κηρύκειον εἶναι σύμβολον εἰρήνης ως ἐκ τῆς παραστάσεως αὐτοῦ, διότι παρίσταται ἐκ δύο ὅφεων συμπλεκομένων πρὸς ἀλλήλους καὶ συμφιλιωμένων. **ἀθρόα πάντα:** τὴν παρακοήν τῆς θείας προσταγῆς, τὴν μοιχίαν καὶ τὸν φόνον.

Αισθητικά: πατήσας άνδρων τε θεῶν τε: ἀντὶ Ζεὺς περίφρασις ἐτέθη ἐνταῦθα διὰ νὰ καταστῇ τὸ νόημα τοῦ στίχου σαφέστερον καὶ ζωηρότερον, διότι ἡ ἔννοια τοῦ ὄντος Ζεύς, ἀναλύεται εἰς περισσότερας τῆς μιᾶς ίδιοτητος, αἱ όποιαι περιλαμβάνονται ἐν τῇ λέξει ταύτῃ. Ἀντὶ τῆς περιφράσεως ταύτης ἥδυνατο ὁ ποιητὴς νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν λέξιν Ζεύς, διὰ μιᾶς μόνον συνωνύμου ἢ ἰσοδυνάμου ὁ λεκτικὸς οὐδος; τρόπος λέγεται ἀντονομαστα.

δ στίχος: : μήτ' αὐτὸν κτείνειν μή τε μνάκασθαι ἢ οἱ τινὲς

σύγκειται ἐκ τεσσάρων σπονδείων ποδῶν, παρὰ τὴν συνήθη μορφὴν τοῦ δακτυλικοῦ ἔξαιμέτρου. Τοῦτο ἔγινε διὰ νὰ δειχθῇ ἡ βαρύτης τῶν λόγων καὶ τὸ σοβαρὸν τῆς διαταγῆς. ἡ όποια προσέλαβεν ἐντελῶς διαφορετικὸν ἀκουσμα. Ὁ στίχος διὰ τῶν τεσσάρων πρώτων δισυλλάβων μέτρων παθίσταται ἀργὸς καὶ ἀποδίδει χαρακτηριστικῶν τον ποιητικῶν καὶ ἐντονώτερον τὸ νόμημα ὑπογραμμίζων τρόπον τινὰ αὐτὸν εἰς τὸν ἀκρωτατὸν. **Ορέσταο - Ἀτρεΐδαο**=διμορφά τελευτῶν. ἀλλ' οὐ φρένας: ἡ ἄρνησις προετάχθη χάριν ἐμφάσεως. **ἀθρόα πάντ**: κατὰ πλεονασμὸν διὰ νὰ δειχθῇ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς παρακοῆς ἐντονώτερον.

Νόημα : Κατὰ τὴν συνέλευσιν τῶν θεῶν εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Διὸς λαμβάνει πρῶτος τὸν λόγον ὁ Ζεὺς ὁ ὅποιος ἐνθυμηθεὶς τὸν Αἴγισθον, ἀναφέρει τὰ ἐπακόλουθα τῆς παρακουῆς αὐτοῦ καὶ τὰς συμφορὰς τὰς ὅπιας ὑφίσταν-

ταὶ οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ ἴδικάς των ἀνοησίας, ἐνῶ οἱ θεοὶ εἰναι ἀνεύθυνοι διὰ ταῦτας. Ὡς παράδειγμα ἀναφέρει τὸν Αἴγισθον ὁ ὅποῖς παρὰ τὴν ἐντολὴν τῶν θεῶν διαπράττει τὴν μοιχίαν καὶ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἀγαμέμνονος. Διὰ ταῦτα ἐτιμωρήθη ὑπὸ τοῦ Ὁρέστου, ὁ ὅποῖς ἀνδρωθεὶς ἐξεδικήθη τὸν θά-

στίχ. 44—62

Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα θε/ά, | γλαυκῶπις Ἀθήνη·
 «Ω πάτερ | ἡμέτερε Κρονίδη, | ὑπαγε τε κρει|όντων,
 καὶ λί|ην κεῖνός γε | ἐοικότι | κεῖται διλέθρω·

 7
 7σ
 TT

ώς ἀπόλοιτο καὶ | ἀλλος, | διτις τοι|αῦτά γε | ρέζοι·
 ἀλλα μοι | ἀμφ' Ὁδυσ|οη διστήφρονι | δαιται | ήτορ
 δυσμόρω, | ὃς δὴ | δηθά | φίλων ἀπο | πήματα | πάσχει,

 B
 B
 TT

νήσω ἐν | ἀμφιρύτῃ, | δθι | τ' ὁμφαλὸς | ἐστι θαιλάσσης
 νήσος | δενδρί|εσσα, | θε|δ' δ' ἐν | δώματα | ναίει,
 «Ἀτλαν|τος θυγά|τηρ δολο|όφρονος, | δ' τε θαιλάσσης
 πάσης | βένθει | οἰδεν, | ἔχει δέ το | κίονας | αὐτός
 μακράς, | αἵ γαί|άν τε | καὶ | ούρσον | ἀμφις ἔχουσιν.
 τοῦ θυγάτηρ δύστηνον | διδυρόμε|νον κατεβούκει,
 οἰει | δὲ μαλακοῖσι | καὶ | αιμυλί|οισι λόγοισιν
 θέλγει, διπως ίθα|κης ἐπι|λήσεται· | αὐτῷ Ὁδυσσεύς,
 λέμενος καὶ | καπνόν | διποθρύ|σκοντα νοήσαι
 ἥς γαίης, θανέειν | μείρεται. | οὐδὲ νυ|σοὶ περ
 ἐντρέπε|ται φίλον | ήτορ. Ὁλύμπιε. | οὕ νύτ' Ὁδυσσεύς,
 Ἀργεί|ων παρὸ | νησι | χαρίζετο | λειδ | ρέζων
 Τροίη ἐν | ερει|η; | τι νῦ | οἱ τόσον | ὀδύσσα|ο, Ζεῦ; »

 5
 TT
 B
 TT
 B
 TT
 B
 TT
 B
 TT
 B
 TT
 B
 TT
 5

Δογοτεχνικὴ ἀπόδοσις :

Πρὸς αὐτὸν δὲ κατόπιν ἀπάντησεν ἡ γλαυκομάτα ἡ Ἀθηνᾶ·
 «Πατέρα μας τοῦ Κρόνου γινέ, πρῶτε ἀπ' ὅλους τοὺς ἀρχοντες,
 ἐκεῖνος, βέβαια ἔχει χαθῆ, μὲ θάνατο ποὺ τοῦ προπετε.
 μακάρι ἔτσι νὰ ζάνεται καθένας, ποὺ παρόμοια θὲ νὰ κάνῃ·
 μὰ ἐμένα μοῦ φαγίζεται ἡ καρδιά γὰ τὸ φρόνιμο τὸν Ὁδυσσέα
 τὸν καρδιοῦ ποὺ ζρόνια τῷρα τυφαννιέται μακριὰ ἀπ' τοὺς δικούς του
 μέσον σὲ νηοὶ ποὺ ἡ θάλασσα διοῦθε περιβρέχει, κι' εἶναι τὸ κέντρο τοῦ

[πέλαγον]

νηοὶ γεμάτο δέντρα, ποὺ σ' αὐτὸ τ' ἀρχοντικό της ἔχει
 ἡ πόρη τοῦ καποκέφαλου τοῦ Ἀτλαντα ποὺ τοῦ πελάγου
 ὀλόκληρου τὰ βάθη τὰ γνωρίζει καὶ μοναχὸς ἐκεὶ κρατάει κολῶνες
 ψηλές, ποὺ γῆ κι' οὐρανὸν ἔσχωριστὰ βασιοῦνε.
 Αντουνοῦ ἡ κόρη, τὸ δύστυχο κρατάει κι' ἀν μοιφολογάει
 πάντα μὲ τὰ γλυκόλογα καὶ τρυφερές κουβέντες
 νὰ τὸν πλανέψῃ προσπαθεῖ γιὰ νὰ ἔσχάστη τὴν Ἰθάκην ὅμως ἐκεῖνος,
 λαχταρᾶ λίγο καπιὸν πῶς ν' ἀγνάντευε ψηλάθε ν' ἀνεβαίνει
 ἀπὸ τὸ νηοὶ του κι' ἀς πέθαινε. Μὰ σένα λοιπὸν
 δὲ λιγάσι ἡ καρδιά, Ὁλύμπιε; Δὲ σ' εὐφρανεν δὲ Ὁδυσσέας
 κοντὰ στ' Ἀργίτικα καράβια, προσφέροντα θυσίες
 μέσα στὴν Τροία τὴν ἀπέραντη; Γιατὶ λοιπὸν ἔθνυμωσες τόσο πολύ, Δία,
 [μὲ κείνον];

νατον του πατρός του.

Ἐπιγραφή : 'Ο Ζεὺς ἀναφέρει τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὅποίους οἱ ἀνθρωποι ὑφίστανται συμφοράς.

στήχ. 44—62

Πρὸς αὐτὸν δὲ ἀπάντησεν ἔπειτα ἡ γλαυκόφθαλμος θεὰ Ἀθηνᾶ·
 «Πατέρα μας, υἱὲ τοῦ Κρόνου, ὑπέρστατε τῶν ἀρχόντων,
 βεβαίως ἐκεῖνος ἔχει φονευθῆ μὲν θάνατον ὁ ὅποιος πάρα πολὺ (τοῦ) ἐταί-
 ἔτοι εἴδε νὰ καταστραφῇ καὶ (κάθε) ἄλλος ὁ ὅποιος θὰ ἔραττε τοιαύτα·
 ἀλλὰ εἰς ἐμὲ σπαράσσετ' ἡ καρδιά μου διὰ τὸν συνετὸν Ὀδυσσέα
 τὸν δυστυχῆ, ὁ ὅποιος ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἥδη ὑποφέρει συμφοράς μακρὰν
 [ιδὼν προσφιλῶν (τον).]
 εἰς νῆσον περίβρεκτον, ὃπου εἶναι τὸ κέντρον τῆς θαλάσσης,
 νῆσος γεμάτη ἀπὸ δένδρα, ἐντὸς δὲ αὐτῆς κατοικεῖ.. .
 ἡ θυγατέρα τοῦ καταστρεπτικοῦ Ἀτλαντος ὁ ὅποιος τῆς θαλάσσης
 δλοκλήρου τὰ βάθη γνωσθεῖει, καὶ κρατεῖ μόνος του κίονας
 ψυηγλούς, οἱ ὅποιοι τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανὸν κρατοῦν χωριστά.
 Αὐτοῦ ἡ κόρη, τὸν δυστυχῆ, ἀν καὶ θρηνῇ, τὸν κρατεῖ,
 πάντοτε δέ, μὲν γλυκεῖς καὶ κολακευτικούς λόγους
 προσπαθεῖ νὰ τὸν μαγεύσῃ, διὰ νὰ λησμονήσῃ τὴν Ἰδάκην, ὅμως δὲ Ὀδυσσεύς,
 ὁ ὅποιος ἐπιμυμεῖ νὰ ἰδῃ καὶ καπνὸν ν' ἀννψοῦται (μόνον)
 ἀπὸ τὴν πατρίδα του, ἐπιμυμεῖ ν' ἀποθάνῃ. Καὶ λοιπόν σου κυρίως
 δὲν κάμπτεται ἡ καρδιά, Ὁλύμπιε; Δὲν σὲ ηγχαρίστει λοιπὸν ὁ Ὀδυσσεύς
 πλησίον τῶν πλοίων τῶν Ἀργείων προσφέρων θυσίας
 ἐντὸς τῆς ἐκτεταμένης Τροίας; Διατί λοιπὸν τόσον πολὺ ὠργίσθης ἐναντίον
 [πάντοι, Ζεῦ];

Γραμματικά — Σημασιολογικά : τὸν=τοῦτον, δειπτ. ἡμείβετο=παρατεῖ
 τοῦ ρημ. ἀμείβομαι=ἀνταλλάσσω, ἐκ διαδοχῆς πράττω τι, ἀπαντῶ, ἀποκρί-
 νομαι, διαδέχομαι. **γλαυκῶπις**=(**γλαυκός**=λαμπρός, γλαυσών=ἀπαστρά-
 πτων, β' συν. ὡπ', πρβ. βλοσφωτικός) ἐπιθετ. τῆς Ἀθηνᾶς=ἡ ἔχουσα σπιν-
 θηροβιολούντας ὄφθαλμούς. **Ἀθήνη**=ἄττ. Ἀθηνᾶ, **ὑπατος**=ὕψιστος ὑπέρστα-
 τος. **κρείων — οντος**=(**θεμ. κράτος**) κρείων=ἄρχων, κυρίαρχος, κύριος. **λι-
 ηρ**=λιαν. **κείνως**=ἐκεῖνος, παράλληλος τύπος τοῦ ἐκεῖνος, πρβ. **κείσε**=ἐκεῖ-
 ος). **ἔστινδε — οτος**=μετ. τοῦ ρημ. **ἔστικα**=ὅμοιάζω, ἀρμόζω=δίκαιος,
 ἐπάξιος, δόπως τοῦ ταυτιάζει. **κείμαι**=εὐθύτονομαι, μέιω, είμαι ή επαλωμένος
 (ἐπὶ νεκρῶν). **ώς**=ώς—δειπτ. ἐπιρρ.=ἔτι, οὖτως. **ἀπόλοιτο**=εὔκτ. μεσ. ἀρρ.
 (εὐχετική) τοῦ ρημ. ἀπόλλημαι=χάνομαι (εὐκ. εἴθε νὰ χαθῇ). **ὅτις**=ὅστις.
ρέξοιτε=εὐκ. ἐνεσ. τοῦ ρημ. **ρέξω**=κάνω, διεξάγω, ἐκτελῶ, διαπράττω, (ἀντὶ
 Φαῖτο κατ' ἐξίσωσιν πρὸς τὸ θέμα Φεργ., — Φεργ. πρβ. ἔργον, φέντης). **ἀμφὶ**=
 ἐνεκα τινος, γιὰ κάποιον (μετά δοτικ.). **ἀμφ'** **Ὀδυσσῆς**=διά τὸν Ὀδυσσέα—
δαιφρων — ονος, (ἐκ θεμ. **δα** οημ. διδάσκειν, μανθάνειν καὶ **φρεῖν**=οἱ ἔχων
 νοῦν ἐμπειρους, συνετόν) =ἐμπειροπόλεμος, δεξιός. **δαίομαι**=σχίζομαι, σπα-
 ράσσομαι. **ἥτοι — οι**(τὸ)=καρδία. **δύσμορος** (**δύσις**+μόρος=μοῖρα, τύχη,
 κλήρος)=δυστυχής, κακότυχος, δύσμορος. **δῆ**=ήδη. **δηθά**=δήν—diu=ἐπὶ¹
 πολὺν χρόνον, **ἀπο**=μακράν· ἀναστροφή τῆς προσθέσεως καὶ ἀναβίβασμὸς τοῦ
 τόνου. **πῆμα**(οὐδ)=πάθημα. **ἀμφίρυτος**, (ἀμφὶ καὶ ρυτός, πρβ. **ρέω**)=οἱ πέριξ
 περιβρεχόμενος. **ὅθι**=ἐπιρρ. δπου. **δμφαλὸς**=ἀφαλός, προεξοχή ἀσπίδος, τὸ
 μέσον, τὸ κέντρον. **δενδρήσσα**=(δενδρήεις—εν)=πλήρης δένδρων. **ναιω**=

κατοικῶ· δλούρφων -ονος=κακόβουλος, φοβερός, καταστεπτικός (α'. συν-δλοδες=δλέθυρος, καταστρεπτικός, β'. συν. φρήν). δῶμα, (δῶμος, δέμω =κτί-ξω)=οἰκος, κατοικία. βένθος=βάθος (ώς πένθος—πάθος). δέ τε=και προ-σέτι. κίνων—ονος, ἀρ και θ.=πτύλος. ἀμφὶς=ἐπιφρ. χωριστά. δύστηνος (δυσ—στηνος' τὸ β'. συνθ. ἀνάγεται εἰς θέμα, στά—στη. πρβ. ίστημι)=δυ-στυχής, κυρίως δ ἐν κακῷ καταστάσει κατερύκω —ἐρύκω=κρατῶ. αἰεὶ=πάν-τοτε ('Ιων. τύπος, πρβ. αἰών). αἰνύλιος—ον=κολακευτικός (αἰμων). ἐπιλή-σται=δρισ. μελλ. τοῦ οημ. ἐπιλήθω—ομαι=ἐπιλανθάνομαι, κάμνω τινα νά λησμονήση (κρύπτω). αὐτράρ=ἄλλω. ίεμενος=ἐφίεμενος (ἐφίεμαι—ἔφεσις) ἐπι-θυμῶν. ἀποθρόφωκοντα=μετ. ἐνεσ. τοῦ οημ. ἀποθρόφω=πηδῶ, ἀνψυφούμαι, ἔφορμῶ, (πρβ. θύρων). νοῆσαι=ἀπαρ. ἀρ. τοῦ οημ. νοέω=ἀντιλαμβάνο-μαι, βλέπω, παρατηρῶ. ήσ=ἐνησ) ἀντ. κτητ. ίεμίω—ίμειόμαι (ἄνευ διαφο-ρᾶς σημασίας)=ἐπιθυμῶ, ποθῶ (ίμερος). οὐδὲ=και δὲν. νυ=λοιπόν. σοὶ περ=σοῦ κυρίως. ἐντρέπομαι=γυρίζω, στρέφομαι πρός τι. φίλος=ώς ἐπιθ. μετ' ὀνομάτων μὲ σημ. ἀντων. φίλον ήτορ=(ἡ καρδία σου). χαρίζομαι την=εύ-χαριστῶ τινα. ρέξω ιερέα=θυσιάζω. ὠδύσσω=β' ἐνικ. προσ. μάρ. τοῦ οημ. δύνσσομαι=(οδι—οδ—ιυμ)=μισῶ, δργίζομαι.

Συντακτικά: τὸν=ἀντικ. τοῦ ἡμείβετο. ὑπατε=παράθεσις εἰς τὸ Κρονίδη. ἐοικότι=ἐπιθ. μετ. τοιαῦτα=σύστοιχον ἀντικ. τοῦ ρέζοι. μοι=δοει. ἥθική. δθιτ' δμφαλός ἔστι θαλάσσης: ἀναφορ. πρότασις. νῆσος δενδρήσσα (ἐνν. ἔστι). αὐτός=κατηγορημ. προσδ. εἰς τὸ δς. δυνδρόμενον=μετ. ἐναντ. δπως. Ἰθάκης ἐπιλήσται=τελ. πρότασις. Ἰθάκης=ἀντικ. ίεμενος=μετχ. αἰτιολ. ἀποθρόφωκοντα=μετχ. κατηγορημ. ἔξαρτ. ἐκ τοῦ νοῆσαι—ρέξων=μετχ. τρο-πική. οἱ=ἀντικ. τοῦ ὠδύσσω.

Πραγματικά: γλαυκῶπις: τὸ ἐπίθετον μᾶς ἐνθημίζει παλαιοτάτην λατρεί-αν τῶν θεῶν ὑπὸ μορφὴν ζφων. Οὔτω ἡ Ἀθηνᾶ ἐλατρεύετο ὑπὸ μορφὴν γλαυκός. Δείφανα τοιαύτης λατρείας ἀνευρίσκομεν εἰς πλεῖστα μερη τῆς Ἐλλάδος' ἐν Ἐρεχθίῳ π. χ. ἐλλιτρεύετο δ ἰερὸς δφις ('Εμιχθύονις) ὃς και ἐν τοῖς διαφόροις ιεροῖς τοῦ Ασκληπιοῦ. Πλεῖστα ἄλλα ζφα ἐλατρευοντο παλαιότατα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἐπιβλιθῆ και ὠφέλημα, τὰ μὲν ἐκ τοῦ φρ-βου, ίνα ἔξευμενίσωσιν αὐτά και ἀποτραπῆ δ κίνδυνος, τὰ δὲ ὠφέλημα διὰ τὴν πρὸς αὐτά εύγνωμοσύνην τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰς πολλαπλάς ὠφελίας, τὰς δποίας παρείχον. Ἐκ τῆς λατρείας ταύτης προηλθον ἵσως και οἱ ἐκ τῶν διαφόρων ζφων καλοὶ ἡ κακοὶ οἰωνοί. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ζφολατρεία αὕτη ἔξελιπε και οἱ ἀνθρωποι ἔδωσαν εἰς τοὺς θεούς των μορφάς διαφόρων ζφ-ων. Οὔτω δ Ζεύς ἐμφανίζεται ώς ἀετός, ἵππος, ταῦρος, ἡ Ἡρα, ώς βοῦς, δ Ἀπόλλων ώς λύκος, ἡ Ἀθηνᾶ, ώς γλαυκ. Ἀργότερον τὸ ζφα ταῦτα συν-εδέθησαν στενῶς μετα τῷ θεῶν τοὺς δποίους ἔξεπτοσώπων και ἔθεωρήθη-σαν ώς ιερά. **Ἀθηνᾶ:** θεὰ τῆς σοφίας, σύμβολον τῆς διανοήσεως. Αὕτη γεν-νηθείσα ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς ἐμφανίζεται ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς φαντασίας ώς προσοποποίησις τῆς σοφίας, η δποία προηλθεν ἐκ τῆς διανοίας τοῦ ὑπά-του τῶν θεῶν. Ἐκτὸς τούτου θεωρεῖται θεὰ τοῦ πομέμου, προστάτις τῶν καλῶν τεχνῶν, τῆς γεωργίας και τῆς βιομηχανίας. Εἰς αὕτην ἀποδίδεται ἡ ἔωενόησις τοῦ ἀρότρου. Βοηθεὶ τὸν πατέρα αὐτῆς διὰ τῶν σοφῶν συμβου-λῶν, φονεύει τὸν φοβερὸν ἀντίπαλον του, τὸν πτερωτὸν Πάλλαντα, ἐξ οὐ και Παλλάς Ἀθηνῆ και καταχώνει ὑπὸ τὸ δρος Αἴτνα τὸν γίγαντα Ἐγκέλαδον. Διὰ τοῦ δέρματος τοῦ Πάλλαντος ἐκάλυψε τὴν ἀσπίδα και τὴν αίγιδα της, εἰς τὸ μέσον τῆς δποίας θέτει κατόπιν τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης, διὰ τοῦ βλέμματος τῆς δποίας ἀπολιθώνει τοὺς ἐχθρούς τῆς. **Κρονίδης:** Ονομάζεται οὔτω ώς υῖδος τοῦ Κρόνου τὸν δποίον κατόπιν ἀγώνων ἔξεθρόνισε και ίδρυσεν τὸ κράτος του ἐν Ὁλύμπῳ.—**ὅτις τοιαῦτά γε ρέξοι:** Ο παροιμιώδης οὗτος στίχος λέγεται ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς δ.α νὰ προδιαθέσῃ εύμενῶς τὸν Δία ὑπὲρ τοῦ

*Οδυσσέως, ὁ ὅποιος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Αἴγισθον ἦτο δίκαιος. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον τόσον χαρακτηριστικῶς ὀμαφέρει καὶ τὸν προηγούμενον: **καὶ λίηρ κεῖνός γε ἔστικότι κεῖται διέθρω,** συμφωνοῦσα πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Διός λεγόμενα καὶ θέλουσα νὰ σταματήσῃ τὴν περὶ τοῦ Αἴγισθου συζήτησιν, ὡς γνωστὴν καὶ φυσικὴν συνέπειαν τῶν ἀδίκων πράξεών του. **ἄπο πήματα πάσχει :** ἐννοοῦνται οἱ διάφοροι θλίψεις λόγῳ τῶν περιπλανήσεων καὶ τῶν ταλαιπωριῶν καὶ ὁ διαρκῆς πόθος τῆς πατρίδος του καὶ συζύγου. **νήσῳ ἐν ἀμφιρύστη ... διμφαλός:** ἐννοεῖ τὴν μυθικὴν νησὸν Ὡγυίαν ἡ ὅποια τοποθετεῖται ΒΔ τῆς Κερκύρας καὶ ἀπέχουσαν αὐτῆς πλοῦν 18 ἡμερῶν. **Ἄτλας:** γίγας βαστάζων ἐπὶ τῶν ὄμων του τὸν οὐρανόν. Τὸ βάρος τοῦτο ἀνέθεσεν εἰς τὸν ***Ηρακλέα μέχρις ὅτου φέρῃ τὰ μῆλα τῶν Εστερίδων κατὰ παράκλησιν αὐτοῦ,** τὰ δοπιὰ θά προσεκόμιζεν ὡς γαμήλια δῶρα εἰς τὴν ***Ηραν.** ‘Ο ***Ἄτλας ἐπιστρέψας ὅμως μὲ τὰ μῆλα ἀρνεῖται νὰ ἀναλαβῇ ἐκ νέου τὸ βάρος τοῦ οὐρανίου θόλου ἐπιτυγχάνει δὲ τοῦτο ὁ ***Ηρακλῆς διὰ τεχνάσματος.**’ Ο ***Ἄτλας ἦτο πατήρ τῆς νύμφης Καλυψοῦς.** **Ἀργείων :** **ο** ***Ομηρος διὰ τῆς λέξεως ***Ἀργείοι** ἐννοεῖ τοὺς ***Ἐλληνας τοὺς ὅποιοις ἀλλοῦ ὄνομάζει Δαναοὺς ἢ ***Ἀχαιούς.**** Η ὄνομασία αὐτὴ προηλθεν ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ***Ἀργος** ἦτο ομηρικὴ πόλις τῆς Πελοποννήσου, ἐπικράτεια δὲ τοῦ ***Ἀγαμέμνονος** ὅστις ἀντιπροσώπευε τὸ ισχυρότερον ***Ἀχαιῶν** κράτος. **παρὰ νησοῦ :** Οἱ ***Ἐλληνες ἐπειδὴ ἥ πολιορκία τῆς Τροίας παρετείνετο ἡγαγάσθησαν νὰ ἀνελκύσουν τὰ πλοιά των ἐπὶ τῆς Ἑρακλέας, ὅπου πλησίον αὐτῶν ἐγκατεστησαν ὄχυρὸν στρατόπεδον τὸ δοπιὸν ἔκειτο μετεξὸν τῶν ἀκρωτηρίων Σιγείου καὶ Ροΐτείου. **Τροίη :** ἥ λέξις σημαίνει καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν. **Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἐννοηθῇ ἥ χώρα, ἡ δοπιὰ καλεῖται καὶ εὐρεῖται, ἔνεκα τῆς πρὸ τοῦ ***Ιλίου** εὑρείας πεδιάδος.********

Αἰσθητικά : Οδυσσῆι δαῖφροι δαίτεται δυσμόρφῳ δὴ δηθύᾳ: ἡ συνεχής ἐπανάληψις τοῦ δ, δημιουργεῖ παρήγησιν. ***Οὐρθόγγος** οὗτος δὲν εἶναι ἔξ ἔκεινων ὁ ὅποιος προκαλεῖ μουσικότητα, ὅπως συμβαίνει μὲ τὰ ἀναλλασσόμενα νῦγρά κυρίως· ἥ παρήγησις ὅμως τοῦ δ εἶναι λίαν χαρακτηριστική εἰς τὸ πρὸν χωρίον καὶ προσαρμόζεται ἀπολύτως τὸ ἄκουσμα τῶν λέξεων πρὸς τὸ ὅλον νόημα τῶν στίχων. Η ἐπανάληψις αὐτὴ τοῦ δ, ἔρχεται ὡς βόμβος εἰς τὰ δια τοῦ ἀκούοντος ὁ ὅποιος ἐνοχλεῖται τρομερὰ ἔξ αὐτοῦ καὶ ἔξαναγκάζεται νὰ λάβῃ θέσιν εἰς τὴν προβαλλομένην δύσκολον κατάστασιν. Η σύνθληψις ἔξ ἄλλου τοῦ φθόγγου ὡς ὁδοντικοῦ, ἀποδίδει πλήρως τὸ στενόχωρον τῆς καταστάσεως. Αιάλογος εἶναι καὶ ἥ παρήγησις τοῦ π, ἡ δοπιὰ δημιουργεῖται εἰς τὰς λέξεις: ἀπὸ πήματα πάσχει. **Άλλά μοι ἀμφ' Ὀδυσῆι . . . τὲ νὺ οἱ τόσον ὠδύνσαο, Ζεῦ :** Η μακρολογία αὐτὴ ἔρχεται εἰς τρομερὰν ἀντίθεσιν πρὸς τὸν προηγηθέντα ἐπιγραμματικοῦ στίχου: **ὣς ἀπέλοιτο καὶ ἀλλοιεκλπ.** Δι' αὐτῆς ἐπιδιώκεται νὰ προκληθῇ ὁ οἰκτος ἔκ μέρους τοῦ Διός, διὰ τὸν λόγον αὐτῶν ἐμφανίζονται τὰ πάντα ζωηρῶς μὲ ποιητικὴν ἔξαρσιν, ἀσυνδέτος, ὥστε δημιουργοῦν τὸ πφοσδοκώμενον ἀποτέλεσμα. Τὸ μέρος τοῦτο συνδέτων θαυμάσιον καὶ πλούσιον εἰς ἀντιθέσεις καὶ εἰς ἐναλλαγὴν νοημάτων καὶ μουσικότητα, ἡ δοπιὰ ἐναρμονίζεται πλήρως πρὸς αὐτὰ τὰ πράγματα. ***Υπέροχος** εἶναι ὁ στίχος διὰ τὴν γλυκύτητα τῶν ἐναλλασσομένων ὑγρῶν (**λερός**) διὰ τῶν δοπιῶν ὁ ποιητὴς κατορθώνει νὰ ἀποδώσῃ δλην τὴν τρυφερότητα τῶν λόγων διὰ τῶν ἀπαλῶν φθόγγων καὶ τὴν πληθωρικήν, χοήσιν τῶν φωνηντῶν: **μαλακοῖσι αιμυλίοισι λόγοισιν θέλγει.** Η ἀρμονία ἐπιτείνεται διὰ τοῦ δομοιτελεύτητου τῶν λέξεων: **οισι—οισι—οισιν.**

*Αξια παρατηρήσεως ἀκόμα εἶναι ἡ μεταφράσα διμφαλός, ὁ παροιμιώδης στίχος: **ἴέμενος καὶ καπρὸν ἀποθρόφουντα νοῆσαι, δι' οὐ ἐκφράζεται δι πατριωτισμὸς τοῦ ***Οδυσσέως** καὶ δι σφετος αὐτοῦ πόθος τῆς ἐπανόδου εἰς τὴν γλυκυτάτην πατρίδα. Λίαν χαρακτηριστικῶς διατυποῦνται καὶ δὲν κατακλείδι ὑπαινιγμὸς τῆς ***Αθηνᾶς**, διστις ἔρχεται **ὦς** ἀντίλαλος τοῦ δύναμος**

τοῦ Ὁδυσσέως διὰ τῆς λέξεως ἀδύσασ, δστις παραμένει ὡς τελευταῖα ἐντύπωσις ὅλων τῶν λόγων τῆς.

Νόημα: Ἡ Ἀθηνᾶ διὰ τῶν λόγων τῆς ἀφοῦ ἐπεδοκίμασε τὰ ὑπὸ τοῦ Διὸς λεχθέντα σχετικῶς μὲ τὸ πάθημα τοῦ Αἰγίσθου, ἀναφέρει κατόπιν ὅλους ἐκείνους τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὅποιους ἐπιβάλλεται ὁ Ὁδυσσεὺς νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του τὴν Ἰθάκην. Λέγει δηλ. ὅτι οὗτος πρατεῖται παρὰ τὴν θέλησίν του ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὴν νῆσον τῆς Ὥργυγίας πλησίον τῆς νύμφης Καλυψοῦς, τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀτλαντος, η ὅποια διὰ γλυκυτάτων λόγων

στίχ. 63 - 79

Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος | προσέφη νεφεληγερέτα. Ζεύς·
«Τέκνα ἐμόν, ποιήσον σε ἐπος | φύγεν | ἔρκος οἱδόντων.

πῶς ἀν ἔπειτ' Ὁδυσσῆος | ἐγὼ θεέλοι λαζθοίμην,
δις περὶ | μὲν νόον | ἐστὶ βροτῶν, | περὶ | δ' Ιρά θεοῖσιν

ἀθανάτοισιν ἔδωκε, | τοὶ | οὐρανὸν | εύροντες | ἔχουσιν;
ἄλλα ποισειδάριαν | γαϊήρχος | ἀσκελές | αἰεὶ⁵
Κύκλωπος κεχόλωται, | δν | δφθαλμοῦ ἀλάτωσεν
ἀντίθετον Πολύφημον, | διου κράτος | ἐστὶ μέγιστον
πᾶσιν | Κυκλώπεσσι.

ἐκ τοῦ | δη Ὁδυσσῆα | Ποισειδανῶν ἐνοισίχθων
οὔτε κατακτείνει, | πλάζει δ' ἀπὸ | πατρίδος | αἴης.

ἄλλ' ἄγεθ', | ήμεῖς | οἶδε | περιφραζώμεθα | πάντες
νόστον, δπως ἔλθησον. | Ποισειδάριαν δὲ μεθήσει
δν χόλον· | οὐ μὲν | γάρ τι | δυνήσεται | δντία | πάντων
ἀθανάτων ἀέκητι Θεῶν | ἐριθαίνεμεν | οἰος».

Δογοτεχνικὴ ἀπόδοσις:

Σ' αὐτὴν δ' ἀποκρίθηκεν ὁ συννεφομαζώχτης Δίας·

«Παιδί μου, ποιὸς κακὸς λόγος σοῦ ξέφυγεν ἀνάμεσ' ἀπ' τὰ δόντια;
πῶς εἰναι δυνατὸν ἐγὼ τὸν θείον τὸν Ὁδυσσέα νὰ λησμονήσω,
ποὺς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ξεπερνῶ στὸ νοῦ καὶ πλούσιες θυσίες στοὺς θεοὺς
τοὺς ἀθανάτους χάρισε, ποὺ τὸν ἀπέραντον οὐρανὸν κατοικοῦνε;
Ὦμως δ γηισείστης Ποσειδῶν πολὺ εἶναι θυμωμένος πάντα
γιατὶ τοῦ Κύκλωπα τοῦ στράβωσε τὸ μάτι
τοῦ Πολύφημου τοῦ ισόθεου ποῦ η δύναμή του εἶναι μεγάλη ἀνάμεσα σ'

Καὶ ἀπὸ τότε λοιπὸν ὁ γαιοσείστης Ποσειδῶνας
δὲ θέλει νὰ τὸν σκοτώσῃ, μὰ τὸν πλανᾶ μακροῦ ἀπ' τὴν γῆ τὴν πατρική του.
Ἄλλα ἐμπρός, ἐμεῖς ἐδῶ ὅλοι ἂς σκεφτούμε στὰ σοβαρὰ
πίσω τὸ γυρισμό του· γιατὶ καθόλου βέβαια δὲν εἶναι βολετὸ ἐνάντια
τοὺς ἀθανάτους θεοὺς ἔξω ἀπ' τὴν θέλησή τους μονάχος ν' ἀντιστέκεται.

Γραμματικὴ—σημασιολογικὴ: τὴν=ταύτην, δεικτ. ἐπαμειβόμενος=
μετ. ἐνεστ. τοῦ ο ἀπαμειβομαι=ἀνταπαντῶ, διαδέχομαι κάποιον εἰς τὸν
λόγον, ἀποκρίνομαι. προσέφη=παρτ. μὲ σημασ. ἀορ. τοῦ ο. πρόσφημι=
λέγω σὲ κάποιον. νεφεληγερέτα=δ συνάγων, τὰς νεφέλας, δ συναθροίζων.

προσπαθεῖ νὰ τὸν κάμῃ ὥστε νὰ λησμονήσῃ τὴν Ἰθάκην. Ἐκεῖνος δῆμος πλήρης νοσταλγίας προτιμᾷ νὰ ἀποθάνῃ προκειμένου νὰ ἀντιρρύσῃ καὶ καπνὸν ἔστω ἀνεργόμενον ἐκ τῶν οἰκιῶν τῆς πατρίδος του. Πάντα ταῦτα λέγει ἡ Ἀθηνᾶ πρὸς τὸν Δία, ὑπενθυμίζοντα πρὸς αὐτὸν τὰς θυσίας τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τὴν ἐν γένει εὔσέβειαν αὐτοῦ.

*Επιγραφή : 'Η Ἀθηνᾶ συμφωνοῦσα πρὸς τὰς ἀπόψεις τοῦ Διὸς διὰ τὴν τιμωρίαν τοῦ Αἴγιστου, ἐκφράζει παράπονον πρὸς τὸν πατέρα τῆς διὰ τὴν στάσιν αὐτοῦ ἔναντι τοῦ Ὀδυσσέως.

στίχ. 63—79

Πρὸς αὐτὴν ἀπαντῶν εἶπεν ὁ συναθροίζων τὰς νεφέλας Ζεὺς·
«Τένοντον ἴδικόν μου, ποῖος λόγος ἔξεψυγεν ἀπὸ τὸ περίφραγμα τῶν ὄδόντων

[σου;

πῶς λοιπὸν ἔγῳ δύναμαι νὰ λησμονήσω τὸν θεῖον Ὀδυσσέα,
ὅ δοποῖς κατὰ τὸν νοῦν μὲν εἶναι ὑπέρτερος τῶν ἀνθρώπων, ἀφθόνους δὲ
τοὺς ἀθανάτους προσέφερεν, οἱ δοποῖοι τὸν ἀπέραντον οὐρανὸν πατοικοῦν;
[θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς
Ἄλλ' ὁ Ποσειδῶν, ὁ σείων τὴν γῆν πάντοτε εἶναι ὀργισμένος σφοδρῶς
ἔνεκα τοῦ Κύκλωπος, τὸν δοποῖον ἔστρεψε τοῦ ὀφθαλμοῦ.
δηλ. τὸν ισόθεον Πολύφρημον, τοῦ δοποίου ἡ δύναμις εἶναι μεγίστη
μεταξὺ δλῶν τῶν Κυκλώπων.

"Εκτοτε λοιπὸν τὸν Ὀδυσσέα ὁ σείων τὴν γῆν Ποσειδῶν
δὲν προσπαθεῖ νὰ τὸν φονεύσῃ, ἀλλὰ τὸν κάμνει νὰ πλανᾶται μακρὰν τῆς
[πατρικῆς του γῆς.

"Ἄλλ' ἔλατε, ήμετες ἔδω δλοι ἃς σκεπτώμεθα σοβαρῶς
διὰ τὴν ἐπιστροφὴν, πῶς δηλ. νὰ ἐπανέλθῃ ὁ Ποσειδῶν δέ, θ' ἀφήσῃ
τὴν ὅργην του διότι οὐδόλως βεβαίως δὲ θὰ δυνηθῇ ἀντιθέτως πρὸς πάντας
τοὺς ἀθανάτους θεοὺς παρὰ τὴν θέλησιν των μόνος νὰ φιλονικῇ.

(νεφέλη+ἔγειρω). ὁ τύπος νεφεληγερέτης*
ἔρως—(πληθ. ἔρωτα)=περίφραγμα, (ἔργω, ἔργω, εἰργω=εὐλείω), φραγμός,
ἄν=δυνητ. λαθούμην=εὔκτ. ἀορ. μεσ. β' τοῦ ορη. λανθάρομαι=λησμονῶ,
ἔρα=ερά, κατὰ μετρικὴν ἔκτασιν. γαιηχοσ= (ο γαιαν ἔχων, vēho=φέρω,
πρβλ. ὄχυμα, ὄχημα)=ὅ φέρων τὴν γῆν, ὁ σείων τὴν γῆν. **ἀσκελές**=ἔπιφρ.
ἔπιμόνως [πρβ. **ἀσκελής**—**εῖς**=ἀμετάτορεπτος, ἔπιμονος (α—ἐπιτ.—σκέλω—
ξηραίνω, σκέλος, σκελετός, σκληρός)]. **κεχόλωται**=παραμι τοῦ ορη χολοῦμαι
=είμαι ὀργισμένος. **ἀλάσσειν**=ἀορ τοῦ ορη. **ἀλαδώ**=τυφλώνω (ἀ—
λαδός = τυφλός). **δον**=άναφορ. **ἀντων.**=οὐ ἐκ τοῦ = (χρονικῶς)
ἔκτοτε, ἀπὸ τότε. **ἐνοσίχθων**=ὅ σείων τὴν γῆν, ὁ γαιοσείστης (ἐν—ῳθῶ—
χθών). οὐ τι=διόλου, οὐδόλως. **πλάξω**=ἀπωθῶ. ἀποπλανῶ ἀπὸ=μακράν.
πατρίς=ώς ἐπίθετο ἔδω, **πάτριδος αἵης**=πατρικῆς γῆς. **ἄγετε**=παρακαλευ—
σματικὸν μόριον=ἔλατε, ἐμπρός, (προστ. ἐνεσ. τοῦ ορη. ἄγω). **περιφραξώ—**
μεθα=ύποτακ. τοῦ ορη. περιφράξωμαι=σκέπτομαι σοβαρῶς. **ἔλιθης**=άντι
ἔλιθη (παλαιοκατάληξις). **μεθήσει**=ὅριστ. μελλ. τοῦ ορη. **μεθίημι**=ἀφήνω,
παραμιτῦμαι. **ὄν**=έόν. μὲν — μὴν=ἀληθῶς, βεβαίως. **ἀντία**=ἐπιορ. ἀντιθέτως
σε κάποιον (ἀντί, ἀντίος). **ἀέκητι** (ἐκητι—έκων)=παρὰ τὴν θέλησιν, εἰς τὸ
πετσιμα (τὸ α=στεροτ.). **ἔσιδαινέμεν**=ἀπαρμ. ἐνεσ. τοῦ ορη. **ἔριδαινω** (ἐκτε—
νεστ. τύπος τοῦ ἐρίζειν=έξακολουθῶ ὀργισμένος, ἐρεθίζω, πειράζω. **οἰος—**
η—ου=μόνος.

Συντακτικά: τὴν = ἀντικ. τοῦ προσέφη. σὲ = ἔρχος = σχῆμα καθ' ὅλον καὶ μέρος (ἐπιμερισμὸς) σέ = ὅλον. ἔρχος = μέρος, ἀντικ. τοῦ λαθοίμην. νόον = αἴτιατ. τοῦ κατά τι. περι... ἐστι, περι. . ἐδωκε = τι μῆσις καὶ ἐπαναφορά. Κύκλωπος = γεν. τοῦ αἰτίου. ὁ φθαλμοῦ = ἀντικ. τοῦ ἀλάωσεν ὡς χωρισμοῦ σημαντικὸν ἦ στερτ. κατὰ γενικὴν. — δν = ἀντικ. ἐπίσης τοῦ ἀλάωσεν. ἀντίθεον Πολύφημον = παράδεσις εἰς τὸ ὄν. — δον = ἀναφ. προτ. πάσιν — Κυκλώπεοι = δοτ. τοπική, κατακτείνει = ἐνεστώς βουλητικός — δπως ἐλθησο = ἐπεξήγησις εἰς τὸ νόστον. δπως ἐλθησο = συμπερ. προτασ. πάντων = γεν. ἀντικ. εἰς τὸ ἀντία. οἶος = κατηγορημ. προσδ. (τοῦ ἐνν. Ποσειδάων)

Πραγματικά: νεφεληγερέτα : τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἀποδίδεται εἰς τὸν Δία, διότι οὗτος διὰ τῶν νεφῶν ἐκάλυπτεν τὸν οὐρανόν. ἔρχος ὁδόντων : ἐννοεῖ τὸν φραγμὸν ὃς τις σχηματίζεται ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ὁδόντων καὶ περικλείει τὴν γῆδοσαν ἐντὸς αὐτοῦ ὅταν τὸ στόμα είναι κλειστόν. οὐρανόν. κατὰ τὴν ἀντιληφτικὴν τῶν ἀρχαίων, οὐράνιος θόλος διηγείτο ὡς ἔξης : ἀπὸ τῆς γῆς μέχρι τῶν νεφῶν ὑπάρχει ὁ ἀρρ. ἀπὸ δὲ τὰ σύννεφα, πρὸς τὰ ἀνω ἀρχεται ὁ ἐπειδὴ ἔφθανε καὶ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, διασχίζων διὰ τῶν κορυφῶν αὐτοῦ τὰ νέφη, λέγεται ὅτι οἱ θεοὶ κατώκουν συγχρόνως καὶ ἐν τῷ Οὐλύμπῳ καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ. γαιήχος : διὰ τοῦ ἐπιθέτου τούτου παρίσταται ἡ ἀποδιδομένη εἰς τὸν Ποσειδῶνα ισχὺς δι'. ἡς ἀναταράσσει τὰς θαλάσσας ἐκ τῶν βαθυτάτων μυχῶν αὐτῶν καὶ συμβολίζεται ἡ ὑπερετάτη φυσικὴ δύναμις ἡ διαχωρίζουσα τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. Κύκλωπος : ὁ φοβερώτατος πάντων τῶν Κυκλόπων ἦτο ὁ Πολύφημος, οἵδις τοῦ Ποσειδῶνος, ὃς τις κατεβρόχθισε τέσσαρας τῶν συντρόφων τοῦ Οδυσσέως, ἐκ τοῦ ὅποιεν ἀπηλλάγη μεγύνασε αὐτὸν καὶ κατόπιν τοῦ ἐξώρυξε τὸν μοναδικὸν ὁφθαλμόν. Οἱ Κύπλωπες ἥσαν γένος ἀγριώτατον γιγαντώδους ἀναστήματος καὶ ὑπερφυσικῆς δυνάμεως κατοικῶν ἐν τῇ Σικελίᾳ. ἐνοσίχθων : τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Ποσειδῶνα ὑποδηλοῦ τὰς σεισμικὰς δονήσεις. ἀντία πάντων . . . ἐριδαιγέμενος : Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Διός είναι πολὺ δρθοὶ καὶ ψυχολογημένοι. 'Η ἀν-

στίχ. 80—96

Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα θεία, γλαυκῶπις Ἀιθήνη·	7
«Ω πάτερ ήμέτε ρε Κρονί δη, ὑπα τε κρει όντων,	7σ
ει μὲν δη νῦν τοῦτο φί λον μακά ρεσσι θε οῖσιν,	7
νοστῆ σαι Ὁδυσσῆ α ποι λύφρονα δν δε δόμιονδε,	B
Ἐρμεί σαν μὲν ἔ πειτα δι άκτορον ἀργεῖ φόντην	TT
νῆσον ἔς Ὡγυγί ην ὁτρύνομεν, δφρα τά χιστα	B
νύμφῃ ἐ πτλοκά μω ε πτη νη μερτέα βουλήν,	5
νόστον Ὁ δυσσῆ ος ταλα σίφρονος, ὡς κε νέ ήται·	B
αὐτάρ ἐ γών Ιθά κην δ' ἐσε λεύσομαι, δφρα οι υδν	B
μάλλον ἐ πτορύ νω καὶ οι μένος ἐν φρεσι θείω,	5
εις ἀγο ρὴν καλέ σαντα κάρη κομό ωντας Ἀ χαιούς	TT
πᾶσι μνηστή ρεσιν ἀ πειπέμεν, οι τε οι αλεί	B
μῆλ' ἀδι νά σφά ζουσι καὶ ειλί ποιδας ἔλι κας βοῦς.	TT

πέμψω | δ' ἔς Σπάρτην τε | καὶ | ἔς Πύλον | ἡμαθό|ιεντα νόστον | πενούμ|ιενον πα|τρὸς φίλου, | ἦν που ἀ|κούσης ἥδ· ίναμι | ν κλέος | ἐσθλὸν | ἐν | ἀνθρώ|ποισιν ἔχησιν».

TT
B

τίστασις τοῦ ἀπόντος Ποσειδῶνος θὰ ἡτο ἀδύνατος ἐφ' ὅσον πάντες οἱ θεοὶ θὰ ἐλάμβανον τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Ὀδυσσέως. Ἐκτὸς τούτου ἔρεθζει καὶ τὸν ἐγκλημάτων τῶν ἄλλων θεῶν, ἵνας ἐκεῖνος, πολλοὶ αὐτοὶ γὰρ λαμβάνονται ὑπὲρ ὅψιν τὸν Ποσειδῶνα καὶ νὰ μή δύνανται νὰ ἀποφασίσουν ἐν ἀπουσίᾳ του;

Ἀλεσθητικά : ποῖσσον σὲ ἔπος... Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Διὸς ἐνέχουν ἀρκετὴν δόσιν τρυφερότητος καὶ πατρικῆς στοργῆς. Δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθοῦν ὡς ἐπί-πληξις πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν, ἀλλὰ ὡς παράπονον πρὸς τὴν ἀγαπητήν του κόρην, ἢ δποία παραβλέπουσα τὰς προσγματικάς αὐτοῦ διαθέσεις πρὸς τὸ δικαιον, διατυπώνει ἀμφιβολίας. Χριστηριστικὰ τῶν λόγων τοῦ Διὸς εἶναι τὰ ἐπίθετα καὶ τὸ ἐπίφημον γαϊκόχοσ, δισκελέσ, ἐνοσίχθων διὰ τῶν ὅποιων ἔξαιρεται ἢ ὁργὴ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ καθίσταται ὀλιγώτερον αἰσθητὴ ἢ περιπέτεια τοῦ Ὀδυσσέως. Οἱ λόγοι τοῦ Διὸς εἶναι περιεκτικός, ἐν τούτοις τὰ σημεῖα ἐκεῖνα τὰ δύοια ἀναφέρονται εἰς τὸν Ὀδυσσέα καὶ τὸν Ποσειδῶνα δι' ἐπιτυχῶν κοσμητικῶν ἐπιθέτων ἔξαιρονται μετὰ θαυμαστῆς τέχνης τὰ αἴτια ἐκεῖνα τὰ δύοια προεκάλεσαν τὸν θυμὸν ἀφ' ἐνὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τὴν περιπλάνησιν τοῦ Ὀδυσσέως. **Άλλ' ἄγεθ**: Τὸ παρακελευσματικὸν τοῦτο ἄγεθ, δεικνύει δῆλην τὴν σπουδὴν τοῦ Διὸς πρὸς λῆψιν ἀποφάσεων καὶ τὴν ἀποτροπὴν πάσης τυχὸν ἄλλης γνώμης, ξένης πρὸς τὰς διαθέσεις του.

Νόημα : Ό Ζεὺς ἀπαντῶν πρὸς τὰ παράπονα τῆς Ἀθηνᾶς, ἔξηγετι τοὺς λόγους διὰ τοὺς δποίους ἑρμίσταται τὰς τόσας ταλαιπωρίας ὁ Ὀδυσσεύς, διότι ἀκριβῶς δὲ Ποσειδῶν εἶναι ἐναντίον^{*} του ὀργισμένος ἐπειδὴ ἐτύφλωσε τὸν κύκλοπα Πολύφημον. Ό ίδιος δὲ ὁ Ζεὺς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λησμονήσῃ ποτὲ τὸν συνετὸν καὶ εὔσεβην Ὀδυσσέα. Ως ἐκ τούτου προτείνει νὰ λάβουν ἀποφάσεις κατὰ τὴν ἀπούσιαν τοῦ Ποσειδῶνος μὲ τὴν βεβαιότητα δι τοῦ μόνος ἐκεῖνος θὰ πάνηγ νὰ ὀργίζεται πλέον κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως καὶ νὰ ἀντίσταται παρὰ τὴν θέλησιν δῆλων τῶν θεῶν.

*Ἐπιγραφὴ : Ό Ζεὺς ἀπαντᾷ εἰς τοὺς λόγους τῆς Ἀθηνᾶς.

στ. 80—95

Πρὸς αὐτὸν δ' ἀπήντα ἡ σπινθηροβόλους ἔχουσα δρθαλμούς Ἀθηνᾶ·
«Πατέρα μας, νιὲ τοῦ Κρόνου, ὑπέρετατε τῶν κυριάρχων,
ἔάν μὲν βεβαίως τῷδε τοῦτο εἶναι ἀρεστὸν εἰς τοὺς μακαρίους θεούς,
νὰ ἐπιστρέψῃ δηλ. δὲ πολὺ συνετός Ὀδυσσεύς εἰς τὸν οίκον του,
τὸν Ἐρμῆν, κατόπιν τούτου, τὸν διασθέτην δῶρων τὸν αἰφνιδίως ἐμφανιζόμε-
εις τὴν νῆσον Ὡγυγίαν διατάξθησκεν νὰ μεταβῇ τάχιστα [γον
εἰς τὴν νύμφην καὶ καλλιπλόκαμον νὰ εἴπῃ τὴν ἀμετάκλητον ἀπόφασιν(ἡμῶν)
διὰ τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἐπάνοδον τοῦ ὑπομονετικοῦ Ὀδυσσέως, ἵνα ἐπιτιρέψῃ·
ἀφ' ἑτέρου δ' ἐγὼ εἰς τὴν Ἰθάκην θὰ εἰσέλθω, ἵνα τὸν υἱὸν αὐτοῦ
περισσότερον παρακινήσω καὶ θάρρος εἰς τὴν ψυχήν του νὰ ἐμβάλω,
ῶστε, ἀφοῦ καλέσῃ εἰς συνέλευσιν τοὺς μακάραν τρέφοντας κόμην Ἀχαιοὺς
εἰς δῆλους τοὺς μνηστήρας νὰ ἀπαγορεύσῃ οἱ δποίοι συνεχῶς
πολυνάριθμα πρόβατα σφάζουσι καὶ τὰ συστρέφοντα τοὺς πόδας καμπυλοκέ-
[φατα βόδια.

Θὰ στείλω (αὐτὸν) δὲ εἰς Σπάρτην καὶ εἰς τὴν ἀμμώδη Πύλον
διὰ νὰ ἐρωτήσῃ διὰ τὴν ἀπάνοδον τοῦ ἀγαπητοῦ του πατρός. ἔάν καπού ἀ-
καὶ διὰ νὰ καταστῇ δύνομαστός μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. [κούση]

Δογοτεχνική ἀπόδοσις:

Σ' αὐτὸν δὲ ἀποκρίθηκεν ἡ ἀστραφτομάτα ἡ Ἀθηνᾶ· Πατέρα μας τοῦ Κρόνου γυιέ, τῶν κυριάρχων πρῶτες, ἀν βέβαια τώρα αὐτὸς εἰς τοὺς θεοὺς ἀφέσει τοὺς τρισευτυχισμένους, νὰ ἔσται φθῆ στὸ σπιτικό του ὁ καλόγνωμος Ὁδυσσέας, τὸν Ἐρμῆ μετὰ ἀπ' αὐτὸν τὸν χαριστὴ τῶν δώρων ποὺ ἀπάντεχα ἔρχεται [καὶ πάει εἰς τὸ νησὶ τῆς Ὦγυγίας νὰ προστάξωμε γρήγορα νὰ πηγαίνει στὴν ὥραιοπλόκαμη τῇ νύφῃ γιὰ νὰ πῆ την ἀσφαλτην ἀπόφασή μας γιὰ νὰ γυρίσῃ στὸ σπίτι του ὁ ὑπομονετικός Ὁδυσσέας· κι' ἔγῳ στὴν Ἰθάκη θὰ πάω στὸ γυιό του γιὰ νὰ δώσω περσότερον θάρρος μέσ στὴν ψυχή του νὰ βάλω γιὰ νὰ καλέσῃ σὲ συγκέντρωση τοὺς μακρούμαλληδες Ἀχαιοὺς καὶ ν' ἀπαγορέψῃ στους μηνηστῆρες ποὺ ἀδιάκοπα πρόβατα σφάζουν ἄσωστα καὶ κυκλοπερπατιστὰ σιεφανοκέρατα βόδια. Θὰ τὸν στείλω δὲ στὴ Σπάρτη καὶ τὴν ἀμυνωδερὴ τὴν Πύλο νὰ μάθῃ γιὰ τὸ γυρισμὸ τὸ ἀγαπητοῦ πατέρα, ἀν κάπου δὲ ν' ἀκούσῃ γιὰ ἀποχήση ὄνομα ἀνάμεσα στὸν κόσμο.

Γεαμματικὰ — σημασιολογικὰ: τὸν=τοῦτον. ἡμείβετ=προστ. τοὺς ἡμείβομαι=ἀποκρίνομαι, διαδέχομαι εἰς τὸν λόγον. μέν=βεβαίως, πράγματι. μακάρεσσι (μάκαροι)=μάκαρος=μακάριος, εὐδαίμων. νοστῆσαι=ἀπάροι. ἀρ. τοῦ οῷμ. νοστέω=ἐπιστρέφω εἰς τὴν πατρίδα (νόστος). πολύφρων=ονος. =συνετός, σοφὸς (πολύ+φρήν). δύε=έδνε=κτητ. ἀντων μετὰ τοῦ ἔγκλ. μορίου δὲ. ἔσ, ἔή, ἔδν=ἰδικός του. δόμος=οἰκος, μέγαρον, ἀνάκτορον. [ἐκ θεματ. ἔξ οὐ καὶ τὸ domus (πρβ. δέμω=κτίζω, οἰκοδομῶ)]. διάκτορος=διανομεύς, διαθέτεις δώρων. (ἐκ θέμ. β' συνθ. ἔξ οὐ καὶ τὸ κτέρας=κτῆμα, δῶρον. ἰδ. Ὄμ. λεξ. Π. Λορεντάτου). ἀργεῖφρόντης=(α' συνθ. ἡ τοπικὴ ἀργεῖ ἐκ θεμ. ἀργεσ. τοῦ οὐδ. οὐσ. ἀργος=λαμψις πρβ. ἀργεννός· τὸ β'). συνθ. ἔκ τοῦ θείνω=φονεύω)=κυρίως ο διὰ τῆς λάμψεώς του φονεύων. "Η γνώμη καθ' ἦν ἐρμηνεύει τὴν λέξιν ὡς τὸν φονέα τοῦ Ἀργού, ἀπίθανος, διότι δὲν ἐφόνευσεν αὐτὸν διὰ τοῦ φωτὸς ἀλλὰ διὰ λίθους ἡ ξιφούς" (ἰδ. Μυθολογίαν P. Decharme σελ. 578). διεργόνωμεν=ὑποτ. ἐνεστ. (βουλητικὴ) χωρὶς τὴν ἔκτασιν τοῦ θεματικοῦ φωνήντος. διεργώ=ἐπισπεύδω, διατάσσω καποιον νὰ μεταβῇ, διεγείρω. διφρα=τελ. σύνδ.=ἴνα. εὐπλόκαμος (εὐ+πλόκαμος (πλέκω)=ο δέχων ὥραιοὺς πλοκάμους. νημερετής=(αἰτ. ἐνικ. νημερέα-ῆ)=ἀληθής, δριστικὸς (νη-στερητικόν). βουλή=ἀπόφασις, θέλησις. ταλασίφρων (ταλα-τιλη-ἔτλην-τολμᾶν)=ο δέχων καρδίαν καρτερικήν, καρτεροφυχίος, ὑπομονετικός, -ῶς=συνδ. τελ.. κε- κεν=ἐγκλιτικὸν ἀσιτολογικὸν ἢ δυνητικόν=ἄν. αντάρ (αντε-ἄρ.)=συνδ. δι' οὐ ἐκφράζεται ἀντίθεσις ὅπως καὶ διὰ τοῦ δὲ καὶ πολλάκις μετάβασις καὶ ἀκολουθία=ἀλλά, ἀλλ' δύως, λοιπὸν δὲ. -ἔγων=ἄντι ἔγω, πρὸς ἀποφυγὴν χασμωδίας ἐτέσθη τὸ ἐφωνικὸν ν. ἔσελεύσομαι=ποιητ. μελλ. τοῦ εἰσέχομαι (ἔσ=μέσα εἰς τὴν πόλιν)=οἱ=αὐτῷ. θείω=θῶ, ὑποτ. ἀρ. β'. τοῦ τίθημι. ἀγορὴ=ἀγορά, συνέλευσις, (ἀγείρω). κάρη (τὸ) γεν. καρήστος, καράτος, κρατός δοτ. κάρφη, κρατί, κλ. =κεφαλή. κομόστατες=μετ. ἐνεσ. τοῦ οῷμ. κομάω=τρέφω κόμην μακράν. μηνησή-ρεσσι=μηνηστήρας=μηνηστῆρες (μνάομαι)=οἱ ζητοῦντες νὰ λάβουν εἰς γαμον. ἀπειπέμεν (ἀπειπεῖν)=ἀπάροι. ἀρ. τοῦ οῷμ. ἀπόφημι=ἀργοῦμαι, ἀπαγορεύω. μῆλον=πρόβατον, μικρὸν κτῆμας, αἵξ. ὁ πληθ.=γιδοπρόβατα. ἀδινδε=πυκνός, πολυπληθής. εἰλίπονς (εἴλω=στρέφω)=ο δύρων τοὺς πόδας, ὁ συστρέψων κατὰ τὸ βάδισμα τοὺς πόδας (ἐπίθετον ἐπὶ τῶν βοῶν). ἔλιξ—κος=συντετμημένος τύπος τοῦ ἐλικόποντος=ο δύρων συστρέψων κατὰ τὸ βάδισμα τοὺς πόδας· καὶ ἀλλους=καμπυλοκέρατος (πρβ. ποιητ. Κρυστάλην στε-

φανοκέρατα), **ἡμαθδεις**—(άμαθδος τὸ η κατ' ἐπαύξησιν)=άμμωδης. πενσόμενον=μετεγκατήσει, μελλ. τοῦ οημ. πυνθάνομαι=πληροφοροῦμαι. **ἡδὲ**=συνδ. συμπλ. =και. μιν=προσ. ἀντων. αιτ. γ. προσ. γένους καὶ ἀριθ. κοινοῦ=αὐτὸν—**κλέος**=δόξα, φήμη, λόγος. **ἔσθλος**—ή—δν=λαμπρός, καλός, ικανός, εύγενής, ώφελιμος. **ἔχησιν**=ἔχη (έλθησι—έλθῃ).

Συνγιατικά: εἰ μὲν δὴ νῦν τοῦτο φίλον (**ἔστι**)=ύποθετ. λόγος α'. εἴδους. **θερύνομεν**=ἀπόδοσις. **τοῦτο**=ύποκ. φίλον=κατηγορ. **νοστήσαι**=ἔπειξήγησις εἰς τὸ τοῦτο. **βούλην**=άντικ. τοῦ εἴπη. **νόστον**=ἔπειξήγησις ἡ παράθεσις εἰς τὸ βιωλήν. **ῶς** κε νέηται=τελ. προτ. ως ἐπειξήγησις τοῦ νόστον. **κάρη**=δοτ. τοῦ κατά τι. **οἱ**=δοτ. ἀντικαριστική. **πενσόμενον**=τελ. προτ. μετεγκατήσει, πληροφοροῦμαι. **κλέος**=ύποκ. τοῦ ἔχησι. **μιν**=άντικ.

Πραγματικά: **ἔνπλοκάμω**=Αἱ γυναικες κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὡς καὶ σῆμερον ἀπέδιδον ὅλως ίδιαιτέρων σημασιῶν εἰς τὴν περιποίησιν τῆς κόμης τὴν ὅποιαν ἐτένιζον ποικιλοτρόπως. Ἐκ τῶν ἀρχαιών μνημειῶν λαμβάνομεν σαφῆ ἀντίληψιν περὶ τῶν κομώσεων τῶν διαφόρων ἐποχῶν τῆς ἀρχαιότητος, ὡς καὶ ἀπὸ τάς διαφόρους περιγραφάς τοῦ Ὄμηρου αἱ ὅποιαι ἀναφέρονται εἰς θεάς, νύμφας, κλπ. Κατ' ἀνάλογον τρόπον ἐκτένιζον τὴν κόμην των καὶ αἱ γυναικες διὰ βοστρύχων εἰς μεγάλην ποικιλίαν. Οὗτω ὁ Ὅμηρος μᾶς λέγει: «**χαίτες πεξαμένη**, **χερσὶ πλοκάμους ἐπλεῖξε φαεινοὺς καλοὺς ἀμβροσίους ἐκ οφατὸς ἀθανατοῖο**». Σ 175. **ηλειφον ἐλαίω**, Ω 3 ἐξ οὐ **φαεινὸς**. Οἱ βόστρυχοι (**πλοχμοὶ**) ἐσφίγγοντο ὁ ἐδένοντο οἱ ἐλίκων, **χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἐσφηκόωντο**» Ρ 62. **«ένπλοκάμως**», ἐλέγετο ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ Καλυψώ, ἡ Κίρκη, καὶ αἱ νύμφαι Φαέθουσα καὶ Δαμπετή.—**μᾶλλον ἐποτρύνω**=Ο Τηλέμαχος ἀπὸ δλην τὴν κατάστασιν ἡ ὅποια είχε δημιουργηθῆ εἰς τὸν πατρικὸν τού οἰκον ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ Ὄδυσσεως, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ ἀντιδράσῃ ἐναντίον τῶν μνηστήρων, ὡς τοῦτο διαφαίνεται ἐκ τοῦ **μᾶλλον**, δὲν ἔχει ὅμως τὸ ἀπάντημένον σθένος, τοῦτο ἀκριβώς θέλει νὰ τοῦ ἐμβάλῃ ἡ Ἀθηνᾶ, ὡστε νὰ δυνηθῇ νὰ δράσῃ κατὰ τῶν μνηστήρων οἱ ὅποιοι κατέστρεφον τὸν πατρικὸν οἰκον. **ἄγορήν**=Η συνέλευσις κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ὅμηρου ὅλων τῶν πολιτῶν ἐγίνετο ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ληφθοῦν ἀποφάσεις, περὶ ἐκτάκτου τινος γεγονότος ἡ διὰ ν' ἀκουσθῆ μία σπουδαία καὶ ἐνδιαφέρουσα γνώμη. **κάρη κομδωνετες**=ἐπιθετον τῶν Ἀχαιῶν, οἵτινες μόνον πρὸς θυσίαν νεκρῶν, ἡ ὡς ἀνάθημα εἰς ποταμίους θεούς ἔκειρον τὴν κόμην των (Ψ 156). Ἀντίθετα τοῦ ὡς ἀνω ἐπιθέτου εἶναι τὰ **«πειθεν κομδωνετες**» (Β 542) οὓς ὠνομάζοντο οἱ Ἀβαντες τῆς Εύβοιας καὶ **«άικροκομοι**» οἱ Θράκες. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἐλευθέρους πολίταις οἱ δυσλοι ἔκειρον τὴν κόμην. Τὸ ἔθιμον τῆς μακρᾶς κόμης κατὰ τοὺς ἴστορικοὺς χρόνους διετήρησαν οἱ Σπαρτιᾶται ἐξ ὅλων τῶν ἐλλήνων. **Ἀχαιοὺς**=ἐννοοῦνται πάντες οἱ ἐλεύθεροι πολῖται τῆς Ἰδάκης, **μνηστήρεις**=108 εὐγενεῖς, ἐξ Ἰδάκης (12) καὶ τῶν γειτονικῶν μερῶν (96), οἱ ὅποιοι ἐκμεταλλεύομενοι τὴν ἀπουσίαν τοῦ Ὄδυσσεως κατέστρεφον τὴν περιουσίαν τοῦ ἀπόντος βασιλέως ζητοῦντες εἰς γάμον τὴν Πηγελόπην, παραμένοντες ἐπὶ ἔτη εἰς τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα ἐν Ἰδάκῃ. **ἔς Σπάρτην**=ἔδρα τοῦ βασιλείου τοῦ Μενελάου, ἐν τῇ ὅποια ἥδη είχεν ἐπανέλθει μετά τῆς συζύγου του Ἐλένης κατόπιν δηταετούς περιπλανήσεως. **ἔς Πύλον**: Εἰς αὐτὴν ἐβασίλευεν ὁ συνετὸς Νέστωρ, ὁ ὅποιος ἤκολούθησε τὸν Ἀγαμέμνονα εἰς Τροίαν καὶ ἐπανῆλθεν μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου ἐκ τῶν πρώτων. Τὰ δρια τοῦ βασιλείου τοῦ Νέστορος ἔψθανον μέχρι τοῦ κράτους τῶν Ἀτρειδῶν. Ἡ θέσις τῆς παλαιᾶς Πύλου ἐπιστεύετο ἀλλοτε ὅτι εὑρίσκοντο εἰς τὸ σημεῖον ὃπου καὶ ἡ σημερινή. Νεώτεραι ὅμως ἔρευναι κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αὕτη ἔκειτο παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Κακοθεατὸν τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας.

Αλσθητικά : εἰ μὲν δὴ τοῦτο φίλον..: "Ο ποιητής ἔμφανίζει τὴν Ἀθηνᾶν διὰ τῶν λόγων τῆς σπεύδουσαν γὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασιν τῶν θεῶν, ἥ δοπιά δὲν φαίνεται ἀλλως ὅτι ἐλήφθη, εἰ μὴ μόνον διὰ τῶν λόγων τοῦ Διός. Τοῦτο δεικνύει τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῆς καὶ τοὺς φόβους ἐνδεχομένης ἀντιρρήσεως ἐκ μέρους τυχὸν θεοῦ τινος. "Ο ποιητὴς πολὺ δρόσος δὲν μακρυγορεῖ μὲ τὴν ἀπόφασιν διότι ὁ λόγος θὰ ἔχανε τὴν ζωηρότητα αὐτοῦ καὶ θὰ ἡτο ἀψυχολόγητος. Περισσότερον τοῦ δέοντος συζήτησις θὰ ἥμβλυνε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀκροατῶν, οἱ δποῖοι ἀνυπομονοῦν νὰ ἰδουν ἐκτελουμένην τὴν ἀπόφασιν διὰ νὰ αἰσθανθοῦν τὴν ἵκανοποίησιν ὅτι ἐπὶ τέλους θὰ παύσουν τὰ βάσανα τοῦ ταλαίπωρου 'Οδυσσέως.

Λίαν χαρακτηριστικοὶ είναι καὶ οἱ λόγοι τῆς Ἀθηνᾶς οἱ δποῖοι δεικνύουν ἐν πλήρει συντομίᾳ ὅλα τὰ ἐνδεικνυόμενα μέτρα ἀξια τῆς περιστάσεως. Τὰ πάντα λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν καὶ φανερώνουν ὅλην τὴν σπουδὴν τὴν δοπιάν ἔκρυπτεν ἡ Ἀθηνᾶ εἰς τὴν ψυχὴν της καὶ τὴν δοπιάν μεταδίδει

Η Ἀθηνᾶ ὑπὸ μορφὴν ξένου εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ὁδυσσέως.

στιχ. 96—112

"Ως εἰ[ποδσ] ὑπὸ ποσοὶν ἐ[δήσατο] καλὰ πέ[διλα]	TT
βῇ δὲ κατ' Οὐλύμπιοιο κα[ρή]ψην ἀ[ι]χασσα,	TTσ
στῇ δ' Ἰθάκης ἐνὶ δημω[ρ] ἐ[πὶ προθύροις] Ὁδυσσῆος,	TT
οὐδῶσδ ἐπ' αὐλεῖ[ου]· παλέ[μη]ρ δ' ἔχε χάλκεον ἔγχος,	5
εἰδομένην ξε[ιν]ω, Ταφίων ἡ[γή]τορι, Μέντη.	5
εῦρε δ' ἀ[ρ]ια μνη[στήρ]ας ἀ[γή]ννορας. οι μὲν ἔ[πειτα	B
πεσσοῖ[σι] προπάροιθε θυμράω θυμὸν ἔ[τερ]πον	B
ἡμενοι ἐν ρι[νο]ῖσι βο[λ]ῶν, οι[ς] ἔκτανον αὐτο[ι]	7
κήρυκες δ' αὐτο[ι]σι καὶ δτρη[ρ]οὶ θερά[πον]τες	TT
οι μὲν οἰνον ἔμισγον ἐνὶ κρη[τή]ροι καὶ ὕδωρ,	TT
οι δ' αὐτ[ε] σπό[γγ]οισι πο[λυ]τρη[το]ισι τρα[πέ]ζας	TT
νίζον καὶ πρότι[θ]εν, τοι δὲ κρέα πολλὰ δασ[τε]ῦντο.	5

Δογοτεχνικὴ ἀπόδοσις :

"Ετοι σὰν εἶπε, ἐφόρεσε στὰ πόδια τῆς χιλιόμορφα σαντάλια, κατέβηκε δὲ πετάγοιτας ἀπ' τις κορφές τοῦ Ὄλυμπου, καὶ στάθηκε μέσος στὴν πόλη, τὴν Ἰθάκη στὴν αὐλόπορτα τοῦ Ὁδυσσέα, μπρὸς στὸ κατώφλι τῆς αὐλῆς· καὶ στὴν παλάμη κράταγε τὸ χάλκινο κοντάρι, δμοια στὴν δψη μὲ ἔνοι, μὲ τῶν Ταφίων τὸ βασιλιά, τὸν Μέντη. Καὶ βρῆκε σὰν δπως ἡταν φυσικὸν τοὺς περήφανους μνηστῆρος τότε μὲ ζάρια μπρὸς στὶς πόρτες τὴν ὥρα νὰ περνοῦντες πάνω οὲ δέρματα βοδιῶν ἔπιλωμένοι ποὺ οἱ ἴδιοι μακελεύαν· κήρυκες δὲ στὴν προσταγὴ τοὺς καὶ πρόθυμοι ὑπηρέτες ἄλλοι κρασὶ ἀνακάτων μὲ τὸ νερό μὲς οὲ κροντήρια, καὶ ἄλλοι μὲ σφουγγάρια πολυτρύπητα ἐπλυναν τὰ τραπέζια καὶ τὰστρωναν μπροστά τους, καὶ ἄλλοι οωρό τὰ κρέατα κόβανε καὶ μοιράζαν.

Γραμματικά — Σημασιολογικά : ὡς=ἐπιρρ. οὔτως, ἔτσι, (ῶς, ὃς). ποσοὶ (ποδοί), δ ποὺς. ἐδήσατο=ἀορ. τοῦ δέομαι (ἀττ. δέω—δῶ—δοῦμαι, ὑποδοῦμαι)=δένω τι κάτι ἴδικόν μου, (πρβ. δεσμιά, δεσμώτης). πέδιλα=μό-

εἰς τοὺς ἀκροατάς.

Νόημα : Άφοῦ ἡ πρότασις τῆς Ἀθηνᾶς ἐγένετο ἀποδεκτὴ ἐκ μέρους τῶν θεῶν διὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ὁδυσσέως, ἡ Ἀθηνᾶ προτείνει δύος οἱ θεοὶ ἀποστείλουν τὸν Ἐρμῆν εἰς τὴν νῆσον Ὡγυγίαν διὰ νὰ ἀνακοινώσῃ τὰς ἀποφάσεις αὐτᾶς εἰς τὴν Καλυψώ. Ἡ Ἰδία δὲ λέγει ὅτι θὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἰθάκην διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὸν κλονιζόμενον Τηλέμαχον καὶ ἐυβάλῃ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περισσότερον θάρρος καὶ ἔξυψωση τὸ φρόνημά του, ὃστε νὰ δυνηθῇ νὰ ἀνιιδράσῃ ἐναντίον τῶν μνηστήρων, καλῶν τοὺς Ἀχαιούς εἰς συνέλευσιν καὶ νὰ ἀπαγορεύσῃ εἰς τοὺς μνηστήρας νὰ συνεχίζουν τὴν καταστροφὴν τῶν αἰγαποροβάτων. Θὰ παρακινήσῃ δὲ ἐπίσης τὸν Τηλέμαχον ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν Πύλον ὅπου θὰ ζητήσῃ πληροφορίας περὶ τοῦ πατρός του.

Ἐπιγραφή : Προτάσεις τῆς Ἀθηνᾶς πρὸς πραγματοποίησιν τῶν ἀποφάσεων τῶν θεῶν.

Ἡ Ἀθηνᾶ ὑπὸ μορφὴν ξένου εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ὁδυσσέως.

στήχ. 96—112

Τοιουτορόπως ἀφοῦ εἶπεν, ἔδεσεν εἰς τὰ πόδια τῆς ὥρατα πέδιλα· κατέβῃ δὲ ἀφοῦ ὕρμησεν ἀπὸ τὰς κορυφὰς τοῦ Ὁλύμπου καὶ ἐσταθῇ ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἰθάκης εἰς τὴν ἐξώθυραν τοῦ Ὁδυσσέως, εἰς τὸ κατώφλιον τῆς αὐλῆς¹ εἰς τὴν παλάμην δὲ ἐρχάτει τὸ κάλκινον δόρυ, δμοιάζουσα μὲ ξένον, δηλ., μὲ τὸν ἡγεμόνα τῶν Ταφίων Μέντην. Ἐδρε δε ὡς ἵτο τοι φυσικὸν τοὺς ἀλαζόνας μνηστῆρας² αὐτοὶ μὲν τότε μὲ πεσσοὺς ἐμπρόδεις εἰς τὰς θύρας διεσκέδαζον (τὴν καρδιά τοὺς) καθήμενοι ἐπάνω εἰς δέρματα βοῶν, τοὺς δοποίους ἐσφαῖξαν οἱ Ἰδιοί· κήρυκες δὲ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν καὶ πρόθυμοι θεράποντες ἄλλοι μὲν οἰνον καὶ ὑδωρ ἀνεμείγνυνον ἐντὸς κρατήρων, ἄλλοι δὲ πάλιν μὲ σπόγγους μὲ πολλὰς ὀπάς τὰς τραπέζας ἐπλυνον καὶ ἔθετον ἐμπρός των, καὶ ἄλλοι κρέατα πολλὰ (κόπτοντες) διε- [μοιράζοντο.]

νεν εἰς τὸν πληθυν. κυρίως ἐκ θεμ. πεδ, ἐξ οὗ καὶ ὁ πούς. βῆ=εβῆ, ἀορ. τοῦ ἥρη. βαίνω. βῆ κατὰ=κατέβῃ (ἀναστροφή). κάρεηνον=οὔδ. (κάρη=κεφαλὴ)=κορυφή. κατ' (ά)καρήνων=κατὼ ἀπὸ τὰς κορυφὰς τοῦ Ὁλύμπου. αἴξασα=μετ. ἀορ. τοῦ ὅρη. ἀΐσσω =άττ. ἀττε, προβ. διάττοντες=πηδῶ. στῆ=αἴσθηση (τοῦ ὅρης). ἰσταμαι, ἐστη. ἐνί=προδ. ἐν. δῆμος=χώρα, πόλις, περιοχή, (ἐκ τοῦ δαίομαι). προδύνοις=ἡ πρώτη θύρα η ὁδογύσσα ἐκ τῆς ὁδοῦ εἰς τὴν αὐλήν. ἀντὶ ἐνικ. πρόδυνον, οὐδόδες (ό)=τὸ κατώφλιον. αἴλειος (οὐδόδες)=τὸ κατώφλιον τῆς αὐλείου θύρας, η αὐλόπορτα. παλάμη=η ἀνοικτὴ κείο, κειό (ρ α 1 π α). ἐξε=εἰχε, ἐρχάτει. ἔγχος=δόρυ (τό). εἰδουσένη=μετρχ. ἐνεσ. τοῦ ὅρη. εἰδομαι=φαίνομαι, γίνομαι, ομοιάζω, (θεμ. Φειδ—Φειδ, προβ. ν i d e o). ἡγήτωρ=ἡγεμών (ἡγέομαι—οῦμαι). ἀγήνωρ, (ἄγαν+ἄνηρ)=έπιδ. ἀγέρωχος, ἀνδρεῖος, ὑπερόπτης, αὐθάδης. ἐπειτα=τότε. πεσσός=πέτρα παιγνιδίου, ἀγνωστὸν εἰδος παιγνιδίου εἰς ήματ. προπάροιθεν=ἐμπρός, προθεσ. θυράων=θυρῶν, ἀντὶ τοῦ ἐνικ. θύρας. θυμδες=ψυχῆ, καρδία προβ. στ. 4. θυμὸν τέρπω=διασκεδάζω. ημενοι=καθήμενοι, μετ. τοῦ ὅρη. ήμαι. οινός, (θ)=δέρμα ζφου κυρίως. ἐκτανον=δρίσ. β' ἀορ. τοῦ ὅρη. κτείνω. αὐτοῖσι=αὐτοῖς. διτρηθός=ταχύς, γρήγορος, πρόθυμος. ἐμισγον=

παρτ. τοῦ οημ. μίσγω (παχάλληλος τύπος τοῦ μείγνυμι=ἀνομειγνύω, ἀνακατώνω. **κρητήρ**=κρατήρ (θεμ. κρητ-κρα—ἐκ τοῦ κεράννυμι, πρβ. κρᾶμα, κρᾶσις). αὐτε=ἔξ ἄλλου, ἐπιφρ. (αὐτ-τε, τό-τε, πλεοναστικὸν ὅπως εἰς τὸ ἄλλοτε, πάντοτε, ποτέ). πολυτρητος=ὅ ἔχων πολλάς ὅπας. πολυτρόπητος= (τράω-τρητός-τετραίνω=τρυπῶ) νίζον=παρτ τοῦ οημ. νίζω=νίπτω, πλύνω. πρότιθεν=γ'. πληθ. παρατ. τοῦ οημ. προτίθημ (ἄττ. προετίθεσαν)=παρέθετον, τοι=δεικτ. αὐτί. κρέα=αἴτ. πληθ. τοῦ κρέας δατεῖντο, (δατέοντο)=παρατ. τοῦ οημ. δατέομαι (δαιόμαι)=μοιράζω, διανέμω, κόπτω εἰς τεμάχια.

Συντακτικὰ : εἰποῦσσα=μετ. ἀρρ. ἀλίξασσα=μετ. τροπ. ἐπ' οὐδοῦ αὐλείον=ἀνορίβεστερος προσδιορισμὸς τοῦ ἐπὶ προθύροις. εἰδομένη=μετ. τροπικ. ξείνω=ἀντικ. ἡγήτορι Μέντη=παράθεσις εἰς τὸ ξείνω. ἥμενοι=μετ. τροπική-αὐτοῖσι=δοτ. χαριστική. σπόγγοισι=δοτ. δργανική.

Πραγματικὰ : πέδιλα Οἱ ἀρχαῖοι ἐφαντάζοντο τοὺς θεούς των ὅμοιονς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὴν ἔξωτερικήν των ἐμφάνισιν, διὰ τοῦτο ἐπίστευον ὅτι είχον ἀνάγκην ἐνδυμάτων καὶ ὑποδήσεως. Ὁ ποιητής παρουσιάζει τὴν θεάν νὰ φορῇ τὰ πέδιλά της διότι ἐντὸς τοῦ οἴκου, οἱ θεοὶ, ὄντως καὶ οἱ ἄνθρωποι ἡσαν ἀνυπόδηποι. Τὰ πέδιλα τῶν ἀρχαίων κατεσκευάζοντο ἐκ δέρματος βοὸς ἀκατεργάστου ἢ κατειργασμένου, προσεδένοντο δὲ πέριξ τῆς κνήμης δι' ἵματων, ὅπως συμβαίνει καὶ σήμερον μὲ τὰ σαιδάλια τῶν χωρικῶν. Τὰ πέδιλα ὅμως τῶν θεῶν τὰ ἐφαντάζοντο χρυσᾶ καὶ πολυτελῆ, ὥστε νὰ διαφέρουν οὐσιωδῶς τῶν ἀνθρωπίνων. **καρήνων Όλυμποιο** : Μεταχειρίζεται τὸν πληθυντικὸν διότι ὁ "Ολυμπος ἔχει πολλάς πορφύρας, ὅπως καὶ ἡ λαϊκὴ μοῦσα τὸν ἑτραγούόδησεν (πρβ. ἔχω σαράντα δυὸς κορφές κλπ). **προθυρά** : λέγεται ὁ χωρὸς ὁ ὑντισκόρμενος πρὸ τῆς θύρας (πρόπυλον). Ἡ οἰκία κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ομηρού ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν ἔξης κυρίων μερῶν. 1) ἐκ τῆς αὐλῆς ἡτοι ὑπαιθρος ἐντὸς τῆς δοπίας εἰσήρχοτο τις ἐκ τῆς δούδου διὰ τοῦ προθύρου. Ἡ αὐλὴ αὕτη περιεκλείετο διὰ περιφράγματος τὸ δοπίον ἐλέγετο **ἔρχος**. Ἐντὸς τῆς αὐλῆς, ἡτοι εἴχε σχῆμα τετραγάνου ὑπῆρχεν ὁ βωμὸς τοῦ Ἑρκείου Διός, δοτις ἐθεωρεῖτο ὁ προστάτης τοῦ οἴκου. 2) ἐκ τοῦ μεγάρου, τὸ δοπίον ἡτοι μέγα καὶ ἴψηλὸν δωμάτιον ἐν τῷ δοπίῳ διέμεινον, ἑτρωγόν καὶ ἐδέχοιτο, συνεδέετο διὰ τῆς αὐλῆς μὲ θύραν. Τὸ σχῆμα τοῦ μεγάρου ἡτοι ὁρθογώνιον, ὑπερβάσταζον δὲ τὴν δροφήν ἔλυτοι κίονες τέσσαρες τὸν ἀριθμὸν παρὰ τὰς βάσεις τῶν ὅποιων ἔκειτο ἡ **ἔστιλα** ἢ **ἔσχαρα** ἀνωθεν τῆς δοπίας εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς δροφῆς τὸ **ὄπαῖον**, διὰ τὰ εἰσέρχεται τὸ φῶς καὶ φεύγει ὁ καπνός. 3) **Ο θάλαμος**. δοτις ἐχρησίμευεν ὡς κοιτῶν συζυγικὸς καὶ ἐνδιστήμα τῶν γυναικῶν. **Χάλκαιον**: ἐνταῦθα δὲν πρέπει νὰ εύνοησθεν τὸν ἀμιγῆ χαλκόν, διότι οὗτος είναι λίαν μαλακὸς καὶ συνεπῶς ἀκατάλληλος δι' ὅπλα τὰ δοπία ἀπῆτον σκληρότατον μέταλλον. Διὰ τοῦ χαλκοῦ λοιπὸν νοεῖται ὁ δρείχαλκος δοτις είναι κράμα χαλκοῦ 0,90 καὶ κασσιτέρου 0,10. Τοιαῦτα δῆλα παρατηροῦμεν εἰς τὰς ἀισοκοφὰς τῶν Μυκηναϊκῶν τάφων. Πιθανὸν ὁ "Ομηρος ἀποκαλεῖ τὰ δῆλα χάλκινα, ἐπειδὴ τὰ πρῶτον δὲ τὰ ἀιεκαλύφθη ὁ χαλκὸς κατεσκευάσθησαν ὅπλα ἔξ ἀμιγοῦς χαλκοῦ ἢ ἐπειδὴ ὁ χαλκὸς είναι ἐπικρατέστερος τοῦ κασσιτέρου κατὰ τὴν ἀνάμιξην. **ἔγχος** : Τὸ δόρυ ὀπετελεῖτο, ἐκ αἰχμῆς. τοῦ κυρίως **δόρατος** (κανταριού) καὶ τοῦ **σταυρωτῆρος**, ἣτοι εἰς τὴν αἰχμὴν ἡ δοπία ἐκαρφώνετο ἐπὶ τοῦ ἔδαφους δὲτε ὁ στρατιώτης εὐρίσκετο ἐν ἀναπαύσει. **Τάφος**: ιῆσος μία τῶν συμπλεγμάτων τῶν κειμένων μεταξὺ Λευκάδος καὶ Ἀκαρνανίας. Ἡ μεγαλύτερα ἔξ αὐτῶν σήμερον καλεῖται Μεγανῆσι. Οἱ κάτοικοι τῆς Τάφου ἡσαν περιβόητοι πειραταὶ καὶ ὀνομαστοὶ ἐμπόροι. **πεσσοῖσι** : τὸ παγινίδιον τοῦτο είναι ἄγνωστον πᾶς ἐπαίζετο, ἐπενοήθη δὲ ὑπὸ τοῦ ἥρωος Παλαμήδους καὶ ἐλέγετο πεσσοῖ ἢ πεττεία. Τούτου διακρίνονται δύο εἶδη: ὁ **διαγραμμισμός**, κάτι-

ἀνάλογον τῆς σημερινῆς ἐννεάρας, δωδεκάδας καὶ αἱ πόλεις. Τὰ παίγνια ταῦτα ἐπαιζόντο διὰ πεσσῶν, διαφόρου χρώματος, κατεσκευασμένων ἐκ κρυστάλλου, ἥλεκτρου, ὅστοῦ κλπ. Κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Κνωσοῦ καὶ ἀλλαχοῦ εὑρέθησαν τοιοῦτοι πεσσοί. **Θεράποντες**: οὗτοι ἡσαν εὐγενεῖς οἱ ὅποιοι ἀπετέλουν τὴν μόνιμον ἀκολουθίαν τῶν βασιλέων, ὑπηρετοῦντες αὐτοὺς ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ. Οὗτοι ἡσαν ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν βασιλέα καὶ ἔξελέγοντο ἐκ τῶν εὐγενῶν ἐκ νεαρᾶς ἥλικίας καὶ ἡσαν πάντοτε πρόθυμοι νὰ προσφέρουν εἰς τὸν βασιλέα τὰς ὑπηρεσίας των θυσιάζοντες καὶ τὴν ζωὴν των ἀκόμη κατὰ τὰς μάχας. Οἱ ἐνταῦθα ἀναφερόμενοι θεράποντες, δὲν ἡσαν τοῦ Ὀδυσσέως, διότι οὗτοι ἡκολούθησαν αὐτὸν κατὰ τὴν ἑκστρατείαν, ἀλλὰ τῶν διαφόρων μνηστήρων. Ἐκτὸς τῶν θεραπόντων οἱ βασιλεῖς εἶχον καὶ τοὺς λεγομένους ἀκρονες, ἔογον τῶν ὅποιων ἦτο νὰ ἐπιμελῶνται τὰς θυσίας, νὰ τηροῦν τὴν τάξιν κατὰ τὰς δίκας καὶ νὰ καλοῦν τὸν λαὸν εἰς συνεύλεσιν ὅσακις παρίστατο πρὸς τοῦτο ἀνάνκη, ἔφερον δὲ σκῆπτρον καὶ ἡσαν πρόσωπα ἀπαραβίαστα. **ἔμισγον**: Οἱ ἔλληνες ἔπινον τὸν οἶνον πάντοτε ἀναμεμειγμένον μεθ' ὕδατος, δὲ Ἡσίοδος μάλιστα δρίζει τὸ ποποστόν τῆς ἀναμειξεως, συνιστῶν κατὰ τὰ κυνικὰ κτύματα τὴν ἀναλογίαν 3|4 ὕδατος καὶ 1|4 οἴνου. **κρατήρ**: εἰδικὸν εὐρύχωρον καὶ εὐρύστομον ἀγγεῖον ἐν τῷ ὅποι φέγγινετο ἡ ἀνάμειξις τοῦ οἴνου μεταὶ τοῦ ὕδατος. **τραπέζας**: ἔκαστος συνδαιτυμών εἶχεν ἰδίαν τράπεζαν. **κρέας δατεῦντο**: Ό "Ομηρος σχεδὸν πάντοτε μᾶς παρουσιάζει τοὺς ἥρωας τρώγοντας κρέας βιῶν, αἰγῶν, προβάτων καὶ κοίρων. Τοῦτο δὲν σημαίνει δτὶ τὰ ὅσποια τὰ λαχανικά καὶ αἱ λοιπαὶ τροφαὶ δὲν ἡσαν ἐν χρήσει, ἀλλ' ἐθεωρεῖτο ἡ χρῆσις τῶν ἀνωτέρω κρεάτων ὃς καταλλήλοτέρα διὰ τοὺς ἥρωας διὰ τῆς ὅποιας ἀπέκτων δύναμιν, θεωρουμένων τῶν ἄλλων τροφῶν καὶ κρεάτων, ὡς τῶν ἱζθύων καὶ πτηνῶν ὡς κατωτέρων καὶ καταλλήλων διὰ τὸ πλῆθος. Τὰ κρέατα ταῦτα κοπτόμενα εἰς μερίδας παρετίθεντο εἰς πινάκια ἀπὸ τὰ ὅποια οἱ συνδαιτυμόνες ἔτρωγαν διὰ τῶν δακτύλων.

Αἰσθητικὰ: **βῆ.. στῆ**: ὁ ποιητὴς χρησιμοποιῶν εἰς δύο συνεχεῖς στίχους ἐν ἀρχῇ αὐτῶν τὴν παρήγησιν δημιουργεῖ ἔμφασιν. **προπάροιθε θυράων θυμόν**: παρήγησις τοῦ θ. ενδρε δ' ἄρα: Λίαν χαρακτηριστικὴ ἡ ἔκφρασις αὐτὴ διὰ τοῦ ἄρρα, (ώς ἡτο φυσικόν). Δι' αὐτοῦ ὁ ποιητὴς μὲ μίαν μόνον λέξιν δίδει εἰκόνια τῶν συμβιωνόντων εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ὀδυσσέως, μὲ λεπτοτάτην εἰρωνίαν καὶ ἀρκετὴν δόσιν σαρκασμοῦ. Ἡ εἰκὼν δλοκληροῦται διὰ τῶν λέξεων: **θυμὸν ἔτερον, ἡμενοι ἐνδινοῖσι, Θεράποντες, οἶνον ἔμισγον** ἐνὶ **κρατῆροις, κρέα πολλὰ δατεῦντο**. Στίχοι πλήρεις ζωηρότητος καὶ παραστατικότητος ἐμφανίζουν δλην ἐκείνην τὴν κραυπάλην τῶν μνηστήρων καὶ τὴν καλοπέρασιν.

Νόημα: 'Η Ἀθηνᾶ μετημφεσμένη ὡς ἡγεμὸν τῶν Τσφίων, ἔρχεται ἐκ τοῦ Ὁλύμπου εἰς τὴν Ἰθάκην εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ὀδυσσέως, διόπου ενδισκει τοὺς μνηστῆρας νὰ διασκεδάζουν εἰς πλουσιώτατον συμπόσιον, ἐνῷ πλῆθος θεραπόντων ὑπηρετεῖ αὐτούς.

Ἐπιγραφὴ: "Αφιξις τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσέως.

Τὴν δὲ ποι[λύ] πρωδίτος | ίδε | Τηλέμαχος θεοίειδής·
ἥστο γάρ | ἐν μνήστηροι | φίλον τετιμένος | ἥτορ,
δόσσομενος πατέρ | ἐσθλὸν ἐνὶ φρεσίν, | εἰ ποθεν | ἐλθὼν
μνηστήρων τῶν | μὲν | σκέδασιν κατὰ | δώματα | θείη,
τιμῆν | δὲ | αὐτός ἔχοι | καὶ | δώμασιν, | οἷσιν ἀνάσσοι,
τὰ φρονέων, μνηστήροις, μεθήμενος, | εἰσιδ' 'ΑΙθήνην
βῆ δ' Ιθὺς προθύροιο, | νεμεσοῦσῃθη δ' ἐνι | θυμῷ
ξεῖνον | διθάδι θύρησιν ἐφεστάμεν· | ἔγγυθι | δὲ στᾶς
χειρ' ἔλε | δειπτεῖσήν | καὶ | ἐδέξατο | χάλκεον | ἔγχος,
καὶ μιν | φωνήσας | ἐπεισ πτερόεντα προσηγύδα·
«Χαῖρε, | ξεῖνε, παρ' | ἄμμι φιλήσεαι· | αὐτὰρ ἐπειτα
δείπνου | πασσάμενος μυθήσεαι | δττεό | σε χρή».

5
TTB
7
5
BB
TTB
5
5
BB
5

Λογοτεχνική ἀπόδοσις:

Αντήν δε πρῶτα πρῶτα, εἰδεν δὲ θεόμορφος Τηλέμαχος·
γιατὶ ἀνάμεσα καθότανε εἰς τοὺς μηνηστῆρες μὲ λυπημένην τὴν καρδιὰ του,
κι' ἡ σκέψη του φτερούγαγε στὸν ἄξιο γονιό του ἢν οχότανε ἀπὸ κάπου
ἔκεινους θὲ νά σκορπαγεν ἀπὸ τ' ἀνάκτορα του
καὶ ὁ ἴδιος τὸ ἄξιομα θὰ ἔπαιρνε ξανά κι' θὰ βασίλευε στ' ἀρχοντικό του.
Στὸ νοῦ του αὐτὰ γυρίζανε, ἐνῷ μὲ τοὺς μηνηστῆρες καθόταν, ἀγνάντεψε τὴν
Και τραβήξεν ίσια πόδες τὴν δέξιωπορτα βαριὰ ἀγαναχτημένος, [Ἄθηνᾶ
σὰν ἔβλεπε τὸν ξένο στὴν πόρτα τὸσην ωρα νὰ στέκῃ, καὶ σὰν τὸν ἐπλησία-
ἄπλωσε τὸ χέρι του κι' ἀπ' τὸ δεξιὶ του παίρνει τὸ χάλκινο κοντάρι, σέν,
καὶ φτερωτά λόγια μιλεῖ στὸν ξένο φωναχτά
«Γειά σου, ξένε, κοντά μας θὰ φιλοξενηθῆς κι' ὑστερα
ἀφοῦ στὸ γιόμα θὰ καθήσῃς θὰ μᾶς εἰπῆς ποιὰ ἀνάγκη σὲ βαραίνει.

Γραμματικά — Σημασιολογικά: τὴν=αὐ^την. ἵδε=είδε. θεοειδῆς=ό εἴχων μορφὴν θεοῦ (θεός+είδος=μορφή). ηστο=γ' ένικ προσ. παρτ. τοῦ ρημ. ήμαι (κυρίως παραπομέ σημασίαν ένεστώτος), τετιημένος=μετεγ. τοῦ ρημ. τετίημαι, έκ θέμ. έχοντος τὴν έννοιαν τοῦ φοβεῖσθαι, τετιημένος=λυπημένος, περίλυπος. φύλον ητορ=εἰς τὴν ψυχήν του, εἰς τὴν καρδίαν του, (βλ. στ. 60). δισθμενος=μετ. ένεσ. τοῦ ρημ. δισσομοι (έκ τοῦ δισσε=διφθολμοι (oculus)=βλέπω, έξ οὗ και δύομαι (θεμ. οκ-οήιε=δισσε) δισσομαι έν φρεσὶ=βλέπω κατὰ φαντασίαν, φαντάζομαι. δισσε=οι (δύο) δύφθαλμοι. σκέδασις (σκεδάννυμι)=διασκορπισμός. θείη=εὐκτ. β' άρρ. τοῦ ρημ. τιθημι. τιθημι σκέδασιν=σκεδάννυμι=διασκεδάζω, εκδιώκω, διαλύω (περίφρασις). δώματα=ούδ. οίκια, άνάκτορα (θεμ. δεμ. (δέμως, δόμος)=κτίζω. οίσιν=έօῖσιν-έօῖσις=γ'. προσ. πτητ. ἀντων. ἀνάσσω=βασιλεύω (έκ θεμ. έξ οὗ και τὸ ἄναξ, ἀνάκτορον). τὰ φρονέων=αὐτὰ σκεπτόμενος, μεθήμενος=μετ. τοῦ ρημ. μεθήμαι=κάθημαι μεταξύ. εἰσιδ(ε)=εἰσεῖδε=β'. άρρ. τοῦ ρημ. εἰσοδάρω-άδβλέπω. ίθνς=εύθυνς (έπιρρ. συντ. μετὰ γεν.). προθύροι ίθνς=κατ' εύθειαν πρὸς τὴν έξώθυραν. νεμεσοήθη=άναυξητος παθητ. άρρ. τοῦ ρημ. νεμεσ(σ)ώμαι=άγανακτῶ (νέμεσις=δικαιαία άγανάκτησις) άγανακτῶ. δηθά=έπι πολὺν κρόνον (diu) ἐπιρρ. θύραιν=θύραις. ἔφεστάμεν=ἔφεστάναι=άπαριμ. παρακρ. τοῦ ρημ. ἔφισταμαι=στέκομαι. ἔλε=ελλε=β'. άρρ. τοῦ ρημ. αἰθαλ=λαμβάνω, πιάνω. δεξιερόδε=δεξιός. (πρβ. λατ. dexter). φωνήσας=μετ. άρρ. τοῦ ρημ. φωνέω=έκβαλω φωνήν. πτερόδεις-εσσα-εν=πτερωτός, ἔπει πτερόδεντα=πτερωτούς λόγους. προσηνύδα=παρκ. τοῦ ρημ. προσανδάλω=λέγω. ἄμμι=νόμιν (αἰολικὸς τύπος) φιλήσας (φιλήσει) β'. προσ. ένικ μεσ. μελ. τοῦ ρημ. φιλέω=φιλοξενῶ αντάρ=και, ἐδῶ. δεῖπνον=τὸ γεῦμα (δέ-

στήx. 113—124

Αύτήν βέ πολὺ πρώτος είδεν ὁ θεόλορθος Τηλέμαχος·
 διότι ἐκάθητο μεταξὺ τῶν μνηστήρων μὲ λυπημένην τὴν καρδίαν του
 βλέπων διὰ τῆς φαντασίας του τὸν καλὸν (του) πατέρα, ἐὰν ἦρχετο ἀπὸ κά-
 αντοὺς μὲν τους μνηστῆρας διεσκόρπιζεν ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα [που]
 αὐτὸς δὲ ὁ ἔδιος ἐλάμβανε τὸ ἀξέωμα καὶ ἐγίνετο κύριος τῶν ἀνακτόρων.
 Ταῦτα σκεπτομένος ἐνῷ ἐκάθητο μεταξὺ τῶν μνηστήρων, εἰδε τὴν Ἀθηνᾶν·
 ἐβάδιος δὲ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὰ πρόθυρα καὶ ἡγανάκτησεν εἰς τὴν ψυχήν του,
 (βλέπων) ὅτι ἰστατο δέξιος ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς τὴν θύραν καὶ ἀφοῦ ἐπλη-
 ἔλαβε τὴν δεξιάν του χεῖρα καὶ ἐπῆρεν ἀπὸ αὐτῆν τὸ χαλκοῦν δόρυ, [σίασεν,
 καὶ ἀπευθυνθεὶς πρὸς αὐτὸν μὲ δυνατὴν φωνὴν ἔλεγε πτερωτοὺς λόγους.
 «Χαῖρε, ξένε, πλησίον ήμων θά φιλοξενηθῆς· ἔπειτα δὲ
 ἀφοῦ γευματίσῃς, θά εἰπῃς τίνος πράγματος ἔχεις ἀνάγκην».

πνιον, ἐκ θέμ. ἐξ οὗ καὶ τὸ δάπτω=κατατρώγω). πασσάμενος=μετ. ἀορ.
 τοῦ οημ. πατέομαι=γεύομαι. (ἀορ (ἔ)πασ(σ)άμην). μυθήσεαι=μυθήσῃ=
 β'. ἐνικ. τοῦ μελλ. τοῦ οημ. μυθέομαι=λέγω (μυθός=λόγος). δεῖτεο=γενικ.
 τῆς ἀναφρο. ἀντων. οὐδέτερ. γεν. δστις—δτις—ἡτις—δτι—δττι—δττο=δτου
 ἢ οὐτινος,

Συντακτικά: τὴν=ἀντικ. τοῦ ἵδε. ἥτορ=αἵτιατ. τοῦ κατά τι. δσσόμενος=
 μετκ. τροπ. εἴ ποθεν...θείη=πλαγία ἐρωτηματικὴ πρότασις ἐνέχουσα εὐχὴν
 τοῦ Τηλεμάχου, ἐξ οὗ καὶ αἱ εὐντικαὶ μνηστήρων=γεν. ἀντικειμ. εἰς τὸ
 σκέδασιν. τὰ=ἀντικειμ. φρονέων=μετκ. τροπ. μεθήμενος=μετκ. χρον. ἐφε-
 στάμεν=τελ. ἀπαρμ. ξεῖνον ἐφεστάμεν=ἐκ τοῦ νεμεσοῦθη. ξεῖνον=ποκ.
 στάσ=μετ. χρον. μιν—ἔπει—δεῖπνον=ἀντικ. πασσάμενος=μετ. χρον. δττεό
 σε χοὴ=πλαγία ἐρωτημ. πρότασ. σε=ἀντικ. τοῦ χοὴ δρερ συνετάχθη μετ'
 αἵτ. καὶ γεν. (προσωπ. καὶ πράγματος), χοὴ μέ τινος=ἔχω ἀνάγκην τινος.

Πραγματικά: πρῶτος: ἦτο πολὺ φυσικὸν νὰ ἵδη πρῶτος ὁ Τηλέμαχος τὴν
 ἰσταμένην θεάν, διότι δὲν ἦτο ἀπησχολημένος ὅπως οἱ μνηστῆρες μὲ τὸ παι-
 γνίδιον, ἀλλὰ ὀνειροπολῶν τὸν ἀγαπητὸν του πατέρα, εἰχε προσθάλωσε τοὺς
 ὄφιδαλμούς του εἰς τὴν ἔξωθυραν ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἀνέμενε νὰ ἵδη εἰσερχόμε-
 νον ἐκείνον ὁ ὅποιος θὰ ἐπανέφερεν εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν τὸν δεινο-
 παθοῦντα οἰκον του. ἔλε δεῖτερον=συνήθης τρόπος χαιρετισμοῦ. ἐδέξατο
 χάλκεον ἔγχος: Τὸ αὐτὸ θὰ ἔπειτε καὶ σήμερον πᾶς τις ὑποδεχόμενος φί-
 λον ξένον, διὰ τῆς εὐγενοῦς ταύτης χειρομίας διὰ τῆς ὅποιας προσπαθεῖ νὰ
 ἔσκουρασῃ τὸν ἐρχόμενον ὄδοιπόρον ἐκ τῶν ἀποσκευῶν αὐτοῦ, τακτοποιῶν
 ταύτας κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον, ἀπαλλάσσων τὸν ξένον τοιούτορόπως
 ἐκ τῆς δυσκόλου θέσεως εἰς τὴν ὅποιαν κατὰ φυσικὸν λόγον εὐρίσκεται, μη
 γνωσθῶν τὰς συνηθείας καὶ τὸν ξένον οἰκον, θως ὁ οἰκοδεσπότης, ἔπεια
 πτεροδέντα: ἀποκαλεῖ τοὺς λόγους πτερωτούς, διότι φεύγουν καὶ δὲν δύναν-
 ται νὰ ἐπιτρέψουν εὐθὺς ὡς ἐξέλθουν τὸ στόματος. δείπνου: τὸ δεῖπνον ἦτο
 τὸ κυρίως γεῦμα κατὰ τὴν μεσημβρίαν, τὸ ἀριστον τὴν πρωΐαν καὶ τὸ δόρ-
 πον τὸ ἐσπέρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἥλιου.—δττεό σε χοή: Ἡ συνήθεια αὐτὴ
 τῶν ἀρχαίων δεικνύει τὴν εὐγένειαν τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ
 ὅποιοι μὲ ἔξαιρετικὴν εὐγένειαν καὶ ἀρδότητα ἀπέφεργον νὰ ἐρωτήσωσι τὸν
 ξένον διὰ τὸν λόγον τῆς ἐπισκέψεως του πρὸ τοῦ γεύματος, ἀλλὰ μετὰ τοῦ-
 το, ἀφοῦ πρῶτον ὁ ξένος γευματίσει καὶ ἀναπαυθῇ. Μετὰ δὲ τὸ φαγητὸν
 ὅπου ὡς ἦτο φυσικὸν θὰ ἐπηκολούθει συνομιλία, θὰ συνειητοῦντο ὅλα τὰ
 ἐνδιαφέροντα θέματα. Τοιουτοτρόπως ἡ ἐρώτησις θὰ ἤρχετο ἀφ' ἐαυτῆς ὅλως
 φυσικὴ χωρὶς νὰ περιέχῃ δόσιν τινα ἀδιακρισίας.

Αισθητικά : τῶν μὲν = ἡ ἐπανάληψις ἐνταῦθα ἔγινε πρὸς ἐμφασιν καὶ κατὰντίθεσιν πρὸς τὸ αὐτόδ. σκέδαιοις θεῖη = περιφραοῖς. ἔπεια πτερόδεντα = παρομοίωσις· ὁ ποιητὴς δι' αὐτῆς θέλει νὰ δεῖξῃ τὴν ταχύτητα μὲ τὴν ὅποιαν οἱ λόγ. Ι ἔξερχονται τῶν χειλέων μας ὁμοιάζων τούτους μὲ τὰ πετῶντα πτηνά, τὰ ὅποια χάνονται, ὅπως καὶ οἱ ἔξερχόμενοι λόγοι. Γνωστὸν εἶναι καὶ τὸ Λατινικὸν verba volant = τὰ λόγια πετοῦν.

Νόημα : Ο Τηλέμαχος, ίστάρενος μεταξὺ τῶν μνηστήρων, πλήρης λύπης, ἀναλογιζόμενος τὸν πατέρα του καὶ τὴν τυχὸν αἰφνιδίαν ἐμφάνισιν αὐτοῦ,

σιχ. 125 - 143

"Ως εἰ|πὼν ἥ|γειθ' | ἡ | δ' ἔσπετο | Παλλάς 'Α|θήνη.
οἱ δ' ὅτε | δὴ ρ' ἔν|τοσθεν | ἔ|σαν δόμου | ὑψη|λοῖο,
ἔγχος | μὲν ρ' ἔ|στησε | φέ|ρων πρὸς | κίονα | μακρὴν
δουροδό|κης ἐν|τοσθεν | ἐ|υξέδου, | ἐνθα περ | ἄλλα
ἔγχε· 'Ο|δυσσῆ|ος ταλασσίφρονος, | ἵστατο | πολλά,
αὐτὴν | δ' ἔς θρόνον | εἴσεν ἄ|γων, | ὑπὸ | λίτα πετάσσας,
καλὸν | δαιδάλε|ον· | ὑπὸ | δὲ θρῆ|νυς ποσὶν | ἥεν.

παρ' δ' αὐτὸς κλι|σμόν θέτο | ποικίλον, | ἔκτοθεν | ἄλλων
μνηστή|ρων, μὴ | ἔεινος | ἀνινθεὶς δρυμαγδῷ
δείπνων ἀ|δήσει|εν, | ὑπερφιάλοισι με|τελθών,
ἡ δ' ἵνα | μιν περὶ | πατρὸς | ἀποιχομέ|νοιο ἔ|ροιτο.
χέρνιβα | δ' ἀμφίπο|λος | προχό|ω ἐπέ|χευε φε|ρουσα
κολῆ | χρυσεί|η | ὑπέρ | ἀργυρέ|οιο λέ|βητος,
νίψισθαι· παρὸ | δὲ | ἔ|στητην ἐτά|νυσσε τρά|πεζαν.
σῖτον | δ' αἰδοίη | ταμίη παρέ|θηκε φέ|ρουσα·
δαιτρὸς | δὲ κρει|ῶν | πίνα|κας παρέ|θηκεν ἀ|είρας

παντοί|ων, παρὰ | δὲ οφι | τί|θει χρύ|σεια κύ|πελλα
κῆρυξ | δ' αὐτοῖ|σιν | θάμ' ἔ|πιφχετο, οίνοχο|εύων.

Δογοτεχνικὴ ἀπόδοσις :

"Ἐτσι σὰν εἰπε, τράβηξ' ἐμπρόδες κι' ἀκλούθας ἡ 'Αθηνᾶ ἡ Παλλάδα. Κι' ὅταν ἐμπήκαν πιὰ στὰ ψηλόχτιστα παλάτια ἐπῆγε καὶ ἀπίθωσε σὲ μιὰ μακριὰ κολώνα τὸ κοντάρι σ' ἀρματοθήκη μυριοσπάλιστη ποὺ στέκονταν καὶ ἄλλα κοντάρια τόσα τοῦ κορτερικοῦ τοῦ 'Οδυσσέα βαλμένα, σύντηνε ὀδηγώντας, πά σὲ θρονὶ τὴν κάθισε, ἀπλώνοντας μαλακὸ στρωσίδι χυλίομορφο μυριοπλούμιστο· καὶ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τῆς ἔνα σκαμνὶ βρισκόταν. Κι' ὁ ἴδιος κοντά της κάθισε σὲ σκαλιστὴ ποινθρόνα, μακριὰ ἀπ' τοὺς ἄλλους μνηστῆρες, μήπως ὁ ἔεινος πειραχτῇ ἀπὸ τὴ φασαρία, καὶ δὲ καρῷ τὸ φαγητό· σὰν εὑρεθῆ ἀνάμεσα σ' ἀδιάντροπους, καὶ νὰ ὁωτῆσῃ γιὰ τὸν ἔσηνητεμένο τὸν γονιό. Κι' ὑστερα νερὸ γιὰ νίψιμο ἔχυνε τὸ κορίτοι μ' ἔνα κανάτι ὁμιορφο, μαλαματένιο, μέσ' σ' ἀργυρῷ λεκάνῃ, γιὰ νὰ μιφτοῦν· κάτοπτρο πλάτι του ἀπλώσε γυαλιστερὸ τραπέζι. ψωμὶ δὲ ἔφερε κι' ἀπόθεκε ἡ σεβαστὴ κονόμος· κι' ὑστερα πιάτα μὲ κρέατα ὁ μοιραστὴς σωριάζει

διελογίζετο ποίας ἀγαθὸς συνεπείας θὰ εἰχεν ἡ παρουσία του αὐτη, διότι θὰ διεσκόρπιζεν δύοντος ἐκείνους τοὺς καταστοφεῖς τῆς πατρικῆς του οἰκίας καὶ θὰ ἀπεκαθίστα αὐτὸν κύριον τοῦ οἴκου του. Ἐνῷ διελογίζετο ταῦτα βλέπε τὴν ἐρχομένην Ἀθηνᾶν καὶ σπεύδει πρὸς αὐτήν οὐα τὴν ὑποδεχθῆνται πατηγανακτησμένος διότι ἴστατο ὁ ἔξιος εἰς τὴν ἔξωθυραν ἐπὶ πολὺν χρόνον, χαιρετῷ αὐτήν προσοφωνῶν καταλλήλως καὶ τὴν διδηγεῖ ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων ὃπου θὰ φιλοξενηθῇ.

***Ἐπιγραφὴ** : 'Ο Τηλέμαχος περίληπτος εὑρισκόμενος μεταξὺ τῶν μηνοτήρων, ἀντιλαμβάνεται τὴν Ἀθηνᾶν καὶ σπεύδει ὅπως τὴν ὑποδεχθῆ.

στίχ. 125—143

Τοιουτορόπως ἀφοῦ εἶπεν, ἐποποεύθη, ἡ δὲ Παλλὰς Ἀθηνᾶ ἡκολούθει. Καὶ ὅταν εἰοήθον πλέον εἰς τὸ ὑψηλὸν μέγαρον τὸ μὲν δόρυ ἔφερε καὶ ἐστήριξε φυσικὰ εἰς ὑψηλὸν κίονα ἐντὸς δορατούθήκης καλῶς εἰργασμένης ὃπου ἀκριβῶς καὶ ἄλλα δόρατα τοῦ ὑπομονητικοῦ Ὀδυσσέως ἦσαν στημένα πολλά, αὐτὴν δὲ ὁδηγῶν ἔβαλε νὰ καθήσῃ εἰς θρόνον, ἀφοῦ ἥπλωσεν ὑποκάτω μαλακὸν ὑφασματίνον πεποικιλμένον· ὑποκάτω δὲ τῶν ποδῶν αὐτῆς ὑπῆρχε σκαμνί. Πλησίον δ' αὐτῆς καὶ δὲ ἵδιος ἐτοπούθησεν ἀνάκλιντρον ποικιλμένον μσκράν μηνιστήρων. μήπως οὐ ἔνεος ἐνοχληθεὶς ὑπὸ τοῦ θορύβου [τῶν ἄλλων δὲν εὐχαριστηθῆ τὸ φαγητόν] εὐρεθεὶς μεταξὺ ἀναισχύντων, καὶ διὰ νὰ ἐρωτήσῃ αὐτὸν περὶ τοῦ ἀποδημούντος πατρός του. Νερὸ δὲ πρὸς εὐρέαν τῶν χειρῶν, θεραπαινίς φέρουσα ἐπέχυνεν διὰ κανάτας ὕδραις, χρυσῆς, ὑπεράνω ἀργυρᾶς λεκάνης, διά νὰ τιφθῆ πλησίον δ' αὐτοῦ, ἥπλωσε γυαλιστερὴν τράπεζαν, ἄρτον δὲ σεμνὴ οἰκονόμος φέρουσα παρέθεσε· ὑστερον δὲ ὑπηρέτης διὰ τὸν τεμαχισμὸν τοῦ κρέατος, πινάκια μὲ κρέατα ἐπῆρε καὶ παρέθεσεν ὅλων τῶν εἰδῶν, πλησίον δ' αὐτῶν ἔθεσε χρυσᾶ ποτήρια δὲ καὶ κηρυξὲ ἐκέρνα αὐτοὺς συχνὰ χύνων οἶνον (εἰς τὰ ποτήρια).

λογῆς - λογῆς, καὶ πλάι τους διλόχρυσα ποτήρια βάζει καὶ κάθε τόσο περνάει δικήνυκας κρασὶ καὶ τοὺς κερνάει.

Γραμματικὰ — σημασιολογικὰ : "Ως=οὗτος, ἐπιρρ. ἡγεῖθ" (ἡγεῖτο)= παρατ. τοῦ ἡγέομαι=οῦμαι=προηγοῦμαι. ἐσπετο=διορ. β' τοῦ ρ. ἐπομαι παρτ. εἰπόμην καὶ ἐπόμην, μελλ. ἐφομαι, ἀορ. β' ἐσπόμην (ἐσπεο, ἐσπετο) ποβ. λατιν. sequor ἐκ νερ. σερ =ἀκολούθῳ. Παλλὰς=ἐπιθετον τῆς Ἀθηνᾶς, κόρη, παρένεος (πρβ. πάλλας - αντος=καλληκάροι). Ή συσχέτισις πρὸς τὸ πάλλω καὶ η ἐκ τούτου ἐδημηνία, η πάλλουσα τὸ δόρυ, δὲν φαίνεται δρθῆ. ὅτε δὴ=ὅτε πλέον. ό (α) =φυσικά, ἐσαν=ῆσαν. ἐντοσθεν=ἐπιρ. μεταγενεκῆς =ἐντος, μέσα. ἀπὸ μέσα. δόμος=η μεγάλη αἰθουσα τῶν ἀνδρῶν. κίλων= ἐνταῦθα δηλ. (δ καὶ η κίλων—ονος). μακρὴν=ἐπιθ. Αττ. μακρά, πρβ. λατ. macer=λεπτός, ισχύος, ἀδύνατος. δουροδόκη=δοῦρον+δέχομαι=δορατούθήκη, πρβ. δωροδόκος, πανδοκεύς. εὔξοος—ον=ἐπιθ λιθίνων η ξυλίνων ἀντικειμένων, (πρβ. ξέω=κάμυνω κάτι λείον, στιλπνόν), (καλοσκαλιτιμένος, δουλεμένος). ἐνθα περ=ὅπου ἀκριβῶς, ὅπου. εἰσεν=ἀορ. τοῦ ρ. ίζω-εὔομαι= καθίζω, τοπούθετῷ, βάζω κάποιον νὰ καθίσῃ. (πρβ. sedeo — θεμ-

σεδ—σεδήω—σι—σδήω=ίζω, ἔξ οὖ καὶ ἡ ἕδρα. ὑπὸ=έπιορ. κάτω. λίτα=αἰτ. ἐνικ. τοῦ ἀχρότου λίς· (ἀπανιῆ μόνον δοτ. λιτὶ καὶ αἰτ. λίττα)=λεῖον. μαλακὸν ὄφασμα (τοιαῦτα μαλακὰ ὄφασματα ἔστρωνον εἰς τοὺς θρόνους διὰ νὰ καθίστανται ἀναπαυτικώτεροι). **πετάσσας=μετ'** ἀορ. τοῦ ρημ. **πετάννυμι=ἀπλώνω**. **δαιδάλεος - η-ον=έπιθ.** τὸ θεμ. **δαι** κατ' ἀναδίπλωσιν, ἐκ τοῦ ἰδίου θεμ. παρβ. **δαιδάλω=ποικίλλω**, ἐπεξεργάζομαι κατί μετά τέχνης. **δαιδάλεος, Δαιδάλος=έξειργασμένος**, πολυποικίλος, κομψός. **Θρῆνος - ης=**(δ) ὑποπόδιον, σκαμνὶ τὸ ὅποιον ἔχομενον διὰ τὴν στήριξιν τῶν ποδῶν τῶν καθημένων (πρβ. **Θρᾶνος-Θρανίον**). **ἡν=ήν**. **παρ'=παρά**, πλησίον. **παρ-θέτο=παρέθετο=μεσ.** ἀορ. β' τοῦ ρημ. **παρατίθεμαι=τοποθετῶ** πλησίον. **κλισμός=πάνισμα** (πρβ. **κλίνω, κλίνη, ἀνάκλιντρον**. **ποικίλος-η ον=ποικιλόκοσμος**, ὁ τεχνικῶς κατεσκευασμένος, (πρβ. **ringo**). **ἐκτοθεν=έπιορ**. ἐκτός, μαραν. χωριστά, ἔξω. **ἀνηθείς=μετχ. παθ. ἀορ.** τοῦ ρ. **ἀνιάω-ἀνιάωμαι=ταλαιπωρῶ-οῦμαι, ἐνοχλῶ-οῦμαι** (πρβ. **ἀνίη=άνια, ταλαιπωρία**). **δρυμαγδός (δ)=θύροινθος μέγας. ἀδήσειεν=εὔπτ.** ἀορ. τοῦ ρ. **ἀδέω=ἀποστρέφωμαι, δυσθυμῶ, ἀδηιάζω, είμαι κεκορεσμένος.** (πρβ. **satis**). **ὑπερφύλαος-ον=έκ τῆς προθ. ὑπέρ+θεμ.** φF=ὑπερφύτης, ἀλαζονικός πρφ. τὸ Λατ. super-b-ia=ἀλαζονεία, καθ' ὃ τὸ θεμ. φF ἔλαβε τὴν μορφὴν τοῦ ρ. **ἡδ'=ἡδὲ=καὶ (συνδ. συμπλ.). μιν=(πρβ. στ. 9δ).** **ἔροιτο=εὔπτ.** ἀορ. τοῦ ρημ. **εἴρομαι=ἔρωτῶ.** **ἀποιχόμενος=μετ.** τοῦ **ἀποίχομαι=εὐρίσκομαι** μαραν. είμαι ἀπών. **χέρινψ-βος=(ή)** ὕδωρ πρὸς νίψιν τῶν γειρῶν (**χέρ+νίζω-νίπτω=νίπτω**, μόνον αἰτιατ. **ἀμφόπολος=θεραπαινίς (ἀμφιπέλομαι=κινοῦμαι, ἀσχολοῦμαι μὲ κατί).** **περάχοος-ονς (ή), προ+χέω=χύνω, κανάτι. ἐπέχενεν=ἀορ.** τοῦ ρημ. **ἐπιχέω=χύνω ἐπάνω. λέβης-τος=νιπτήρ, λεκάνη. νίψασθαι=ἀπαρμ. μεσ. ἀορ.** τοῦ ρημ. **νιψατο=πιλησίον (έπιορ).** **ξεστὸς=γυαλιστερός, γυαλισμένος (ξέω, πρβ. στιχ. 128 ἐνέξος).** **ἐτάνυσσε=όρισ.** ἀορ. τοῦ ρ. **τανύω=ἀπλώνω, τεντώνω, στρώνω, ἐκ θέμ. τα, τεν (πρβ. τείνω). στῆτος=ἄρτος ἐκ σιταλεύδου.** **αἰδοῖος-η-ον=ό** ἄξιος αἰδοῦς σεβαστός (πρβ. αἰδώς). **ταμίη, θ=ή** φροντίζουσα τὰ τοῦ οίκου, ἡ οίκονόμος, κελλάρισσα, ἐκ θεμ. ἔξ οὗ καὶ τὸ τημελέω). **δαιτρός,** ἀρσ.=ό κομματιάζων τὸ κρέας ὑπηρέτης (πρβ. δαιώ, δατέομαι, δαίς, δαῖσω=τεμαχίζω). **κρειῶν=κρεάτων (κρεάων-κρεέων-ῶν).** **πίναξ-ακος=πινάκιον, πιάτο. δείρας=μετ.** ἀορ. τοῦ ρημ. **ἀείνω=αἴρω, σηκώνω, παίρων, λαμβάνω. σφι(ν)=σφισιν (γ' προσ. προσωπ. ἀντων.=αὐτοῖς), τίθει=εἴθει. κύπτελλον=ποτίζον. Θάμ' α)=συγνά (θαμών). ἐπώχετο=παρτ. τοῦ ρημ. **ἐποίχομαι=πηγαίνω καὶ ἔρχομαι. οίνοχοεύω=κερνῶ (οίνος καὶ ζέω, οίνοχόος).****

Συντακτικά: **εἰπὼν=μετ χρον.** **φέρων-ἄγων=μετχ. τροπικαί.** **ἄλλα=πλεοναστικῶς ὡς ἐπιθ.** διορισμὸς τοῦ δόρατα, ὅπερ κυρίως εἶναι ἐπεξήγησις. **Τοτατο πολλὰ=άττ.** σύνταξις. **πετάσσας=μετχ. χρον.** **μνηστήρων=έπειρησις** τῶν ἄλλων, ὡς ἀντερόω ἄλλα. **μὴ.... ἀδήσειεν=ένδοιαστικὴ πρότασις.** **ἀνηθείς=μετχ. τροπ. δρυμαγδῷ=δοτ. αἰτίας. δείπνω=ἀντικείμ.** **μετελθῶν=μετ.** αἰτιολ. εἰς τὸ ἀνηθείς. **μιν=ἀντικ.** **προχόρῳ=δοτ. ὄργαν.** εἰς τὸ ἐπέχενεν. **Ἡ συντακτικὴ σειρά:** ἀμφίπολος δὲ φερούσα κέρνιβα ἐπέχενεν προχόρῳ καλῇ **χρυσείᾳ** ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος νίψασθαι. **καλῇ χρυσείῃ=έπιθ.** προσδ. εἰς τὸ προχόρῳ, **φέρουσα=μετχ. τροπική. νίψασθαι=ἀπαρ.** τελ. δηλοῦν τὸν σκοπον. **κρειῶν=γεν.** τοῦ περιεχομένου. **ἀείρας=μετ.** χρον. **οίνοχεύω=τετ.** τροπική.

Πραγματικά: **ἥρεῖθ'** (δ Τηλέμαχος) **ἔσπερο** **Παλλὰς:** Τοῦτο εἶναι πολὺ φυσικὸν προκειμένον περὶ ξένου δὲ ὁ ὄποιος διὰ πρώτην φράν εἰσέρχετο εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὁδυστέως καὶ συνεπῶς δὲν ἐγνώριζε ποῦ νὰ κατευθυνθῇ. Τοῦτο συμβαίνει καὶ σήμερον ὅταν πρόκειται νὰ ὁδηγήσωμεν κάποιον ξένον

καὶ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ τὸ προβάδισμα τοῦτο ὡς ἔλλειψις εὐγενείας ἐκ μέρους τοῦ φιλοξειούντος. **ὑψηλοῖς:** ἐπίθετο σύνηθες τοῦ **δόμος**, διὰ τοῦ ὄποιου καταδεικνύεται τὸ μέγεθος καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ οἰκοδομήματος. **πρὸς κλίνα:** πρὸς ἓν τῶν ὑποβαστάζοντων τὴν δροφήν τεσσάρων ἐντίνων κιόνων. **δουρδοῦ·ης:** αὗτη ἐσχηματίζετο ἐκ τῶν ραβδώσεων τὰς ὅποιας ἐφερεν δικίων εἰς τὴν βάσιν τοῦ ὄποιον ὑπῆρχον κοινότητες διὰ νὰ τοποθετοῦνται τὰ δόρατα. **θρόνος:** τὸ μεγαλοπρεπέστατον ἐξ ὀλων τῶν καθισμάτων, ἦτο δὲ κατεσκευασμένον ἐκ ἔνδιου ἔχον εἰς τὰ πλάγια καὶ τὸ ὄπισθεν μέρος ἐρείσματα διὰ νὰ καθίσταται ἀναπαυτικότερον. Ἐμπροσθεν δὲ τοῦ καθημένου ἐτοποθετεῖτο ὑποπόδιον. Ὁ θρόνος συνήθως ἐφερεται καὶ χρυσᾶ ἐλάσματα καὶ ἐθεωρεῖτο τὸ πλέον τιμητικὸν κάθισμα καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον προσεφέρετο εἰς πρόσωπα σεβαστά καὶ τιμώμενα. Ἐπὶ θρόνων ἐκάθητο οἱ βασιλεῖς καὶ θεοί. ἡπλώνοντο δὲ ἐπ' αὐτῶν πολυτελῆ καὶ μαλακὰ ὑφάσματα διὰ νὰ είναι περισσότερον ἀναπαυτικοὶ (λίται). **κλισμός:** κάθισμα χαμηλότερον τοῦ θρόνου ἔχον μόνον ἕρεισίνων πολυτελῆ καὶ οὐνχή καὶ στηρίγματα εἰς τὰ πλάγια. Ὁ Τηλέμαχος, προσέφερεν εἰς τὴν Ἀθηνῶν τὸν θρόνον λόγῳ εὐγενίας, ὃ διός δὲ ἐκάθησε πλησίον τῆς εἰς διλγώτερον πολυτελές κάθισμα. **κίνασθαι:** Τὴν συνήθειαν νὰ νίπτωνται οἱ ἀρχαῖοι πρὸ τοῦ φαγητοῦ ἐπέβαλον ὅχι μόνον λόγοι καθαριότητος, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ είγαι τελείως κεκαθαρμένοι κατὰ τὰς πρὸ τοῦ φαγητοῦ προσφερομένας εἰς τοὺς θεούς σπονδάς καὶ θυσίας. **πρόσχοις:** Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ἐχρησιμοποιούν διὰ τὸ πλύσιμον τῶν κειρῶν, εἶναι ὅμως ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς το σχῆμα του. **σῖτος:** Οἱ ἀρχαῖοι παρεσκευαζον τὸν ἄρτον ἐκ χονδρῷ οιταλεύρου τὸ ὄποιον δὲν ἔψηνον μετὰ τὴν ζύμωσιν, ἀλλὰ ἐξέθετον αὐτὸν εἰς τὸν ἥλιον μέχρις πλήρους ἐχάρανσεως. **αἰδοῖος:** διὰ τὴν ἥλικιαν αὐτῆς. **δαιτόρος:** Οὗτος ἦτο ὑπηρέτης ὃ ὄποιος καθήμενος πρὸ τῆς τραπέζης (ἕλεον), ἔκοπτεν τὰ κρέατα διὰ νὰ είναι ἔτοιμα κατὰ τὸ σερβίρισμα, δεδομένου ὅτι οἱ ἀρχαῖοι κατὰ τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ δὲν ἐχρησιμοποιούν οὔτε μαχαίρια οὔτε πηρούνια, ἀλλὰ ἐτρωγον διὰ τῶν δακτύλων. **πίνακας:** ταῦτα ἀρχικῶς ἦσαν ἔνδινα. **κῆρυξ:** ὁ κῆρυξ τοῦ οἴκου τοῦ Ὄδυσσεως, δοτις ἦτο ὁ Μέδων. Οὗτος ὡς συμβαίνει καὶ σῆμερον ἐφρόντιζεν νὰ γεμίζῃ τὰ ποτήρια τῶν προσκελημένων δι' οἶνου χύνων διαρκῶς ἐκ τοῦ κρατήρος του, διερ έτιθει πλήρη ἀντιλῶν ἐκ τῆς προχόρου.

Αἰσθητικά: ἡγεῖθ... ἐσπερτο **Παλλὰς** Ἀθήνη: 'Ο τρόπος μὲ τὸν ὄποιον μᾶς παρουσιάζει ὁ ποιητὴς τὴν εἰσοδον τοῦ ἔνεον εἶναι πολὺ φυσικὸς παραστατικὸς καὶ λίαν ζωηρός. Τοῦτο δὲ ἐπιτυγχάνεται δι' ἀπλῶν μέσων, διὰ δύο μόνον λέξεων, ἡγεῖθ...' ἐσπερτο **φέρων:** χάριν γραφικότητος. πλεοναστικῶς. οἱ δ' ὅτε.. 'Ἡ λεπτομερὴς περιγραφὴ τοῦ ἔσωτερου τοῦ οἴκου, ἡ ἐγκαρδιότης μὲ τὴν ὄποιαν περιβάλλει ὁ Τηλέμαχος τὸν ἔνεον του, ἡ προετοιμασία διὰ τὸ γεῦμα καὶ γενικῶς ὀλόκληρος ἡ σκηνή, χαρακτηρίζεται ὡς θαυμάσιον δείγμα ζωηροτάτης περιγραφῆς, ἡ ὄποια μᾶς μεταφέρει ἐντὸς τοῦ οἴκου καὶ ἀναπνέομεν τὴν ἀτμόσφαιραν μὲ δόλον τὸν διάκοσμον τοῦ περιβάλλοντος. ἔγχει. **Ὀδυσσῆος ταλαιπόροντος:** Δι' τῶν λέξεων τούτων ὁ ποιητὴς ἐπιδιώκει νὰ δημιουργήσῃ ἀτμόσφαιραν συμπαθείας καὶ διὰ τὸν εὐρισκόμενον μαρράν Ὄδυσσέα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ὑφιστάμενον ἐξ αἰτίας τῆς ἀπονοίας αὐτῆς πλείστας ταλαιπωρίας δύσμοιρον υἱόν. Διὰ τοῦ ἔγχει, ὑπομνήσκεται, ὅλως ὑποουσιεδήτως ἡ μέλλουσα τιμωρία, ἀλλὰ καὶ ἡ λύτη ἡ ὄποια μᾶς καταλαμβάνει δταν ἀναλογιζόμεθα τὰ ὄπλα αὐτὰ ἐγκαταλειπειμένα καὶ ἔρημα νὰ ἀναμένουν τὸν ἐνδόξον καὶ ισχυρὸν ἀλλοτε κύριον των. **ἐκτοθεν** **ἄλλων:** Χαρακτηριστικὴ καὶ ἐνταῦθα ἡ φροντίς τοῦ Τηλεμάχου καὶ ἡ εὐγένεια μὲ τὴν ὄποιαν περιβάλλει τὸν ἔνεον διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ κάθε ἐνδεχομένην ἐνόχλησιν.

Νόημα: 'Ο Τηλέμαχος ἀφοῦ παρέλαβε τὸν ἔνεον, ὠδήγησε αὐτὸν εἰς τὸ

έσωτερικὸν τῶν ἀνακτόρων, ὅπου ἔβαλε νὰ καθίσῃ αὐτὸν εἰς πολυτελῆ θρόνον, ἀφοῦ πρῶτον ἔλαβε ἄποτα αὐτὸν τὸ δόρυ καὶ τὸ ἐτοποθέτησεν εἰς τὴν δοσιοθήκην. Ἐπειτα ἐκάθισεν καὶ ὁ ἔδιος πλησίον αὐτοῦ, μακρὰν τῶν μνηστήρων διὰ νὰ μὴ ἐνοχληθῇ ὁ ξένος ἐκ τοῦ θυρύβου καὶ δὲν εὐχαριστηθῇ τῷ φαγητόν του, εἰς κατάλληλον δὲ περίστασιν ἐρωτήσῃ αὐτὸν διὰ τὸν πατέρα του. Μετὰ ταῦτα οἱ ὑπηρέται ἐτοιμάζουν τὴν τράπεζαν διὰ τὸ γεῦμα, κό-

στίχ. 144—155

Ἐξ δ' ἥλθον μνηστῆρες ἀγήνορες, | οἱ μὲν ἔπειτα
 ἔξειῆς ἔζοντο | κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε,
 τοῖσι δὲ | κήρυκες μὲν | ὕδωρ ἐπὶ | χεῖρας ἔχευαν,
 σῖτον | δὲ δμωὶαι | παρενήνεον | ἐν κανένισιν, 5
 κοῦροι | δὲ κρητῆρας | ἔπειστρέψαντο ποιτοῖο.
 οἱ δ' ἔπ' ὁνεισθ' ἔτοιμα | προκείμενα | χεῖρας ἔπαλλον.
 αὐτάρ ἔπει πόσιος | καὶ ἔθητος | ἔξ ἔρον | ἔντο
 μνηστῆρες, τοῖσιν μὲν | ἐνὶ φρεσὶν | ἄλλα με | μῆλει,
 μολπῇ | τ' ὁρχηστύς τε* | τὰ | γάρ τ' ἀναθήματα | δαιτός.
 Κήρυξ | δ' ἐν χερίσιν | κίθαρον περικαλλέα | θῆκεν
 Φῆμιώ, | δος δὲ | παρά μνηστῆρον ἀνάγκη.
 ἢ τοι δ | φορμίζων | ἀνεβάλλετο | καλὸν ἀείδειν., 5

Δογοτεχνικὴ ἀπόδοσις :

Μπήκανε τότε μέσα οι περήφανοι μνηστῆρες, κι' ὑστερα
 κάθισαν στὴ γραμμὴ σὲ πολυθρόνες καὶ σκαμνιά,
 καὶ κήρυκες ἔχουναν νερὸν νὰ πλύνουνε τὰ χέρια,
 ψωμὶ δὲ σώμιαζαν ὑπηρέτερες μέσ' σὲ κανιστρια,
 καὶ ἔξειλα μὲ τὸ κρασὶ γεμίζων τοὺς κρατῆρες παλληκάρια.
 Καὶ κεῖνοι στὸ δέτοιμα φαγιά ποὺ βρίσκονταν μπροστά του, ἀπλωναν.
 Καὶ ἀφοῦ τὸν πόθῳ διώξανε τοῦ φαγητοῦ καὶ τοῦ πιοτοῦ
 οἱ μνηστῆρες, ἡ σκέψη τους ἀλλὰ λαχτάραγε
 τραγούδια καὶ χορό, αὐτὰ ποὺ ἀκλοθάνε βέβαια, τὰ φαγοπότια.
 κι' ὁ κήρυκας μιὰν διμορφὴ κιθάρα βάζει μὲς τὰ χέρια
 τοῦ Φῆμιου, ποὺ πλάι στοὺς μνηστῆρες τραγούδαε ἀπ' ἀνάγκη.
 Αὐτὸς λοιπόν, γλυκὸ σκοπὸ βραδώντας τὴν κιθάρα ἀρχίνησε νὰ λέῃ.

Γραμματικὰ — σημασιολογικὰ : Ἐσ—ἥλθον=εσῆλθον (τμῆσις), ἀγήνορες=ὑπεροπτικοί, ἀγέρωχοι. ἔξειης=κατὰ σειράν, ἔπιφρ. ἐκ θεμ. σεχ τοῦ εχω (ἔξ—είης—ἔξης). ἔζοντο=παρατ. τοῦ ἔζομα (ώς ἀδριστος ἐκ θεμ. σεδ, πρβ. ἔδος)=κάθιμαι, λαμβάνω θέσιν. δμωὴ, ἡ=δούλη, ὑπηρέτρια (πρβ. δμωδες—δμωδες (θεμ. δεμ.). ἔξ οὗ καὶ δόμος=οἶκος). παρηγήσον=παρ. τοῦ ρ. παρανηνέω=ἐπισωρεύω, παραθέτω ἐν ἀφθονίᾳ (ἐκ τοῦ νέω δι' ἀναδιπλώσεως). κανέοισιν=πλ. πλ. τοῦ δούρον. κανοῦν=κάνιστρον. κοῦροι (κοῦρος)=εὐγενεῖς νέοι, θεράποντες. ἔπειστρέψαντο=μεσ. ἀρ. τοῦ ρ. ἔπιστέφομαι=γεμίζω μέχρι στεφάνης. ποτοῖο=γεν. τοῦ ποτὸν. δνειαθ'—δνείατα=φαγητά, τὰ ὠφελοῦντα (πρβ. δνειαθ—ατος, δνίνημι=ὠφελῶ. προκειμενα=κειμενα ἐμπρός. ἵαλλον=παρτ. τοῦ ρ. ἵαλλω=ἀπλώνω. πόσισ—ιος=ποτὸν (θεμ. πο τοῦ πίνω). ἔδηνς—νός=φριγητὸν (θεμ. ἔδ, (ἔδω, ἔσθιω, ἔδήδοκα, ἔδωδιμος, δδομαι (νη—εδ—τις=νηστις). ἔξ...ἔντο=β'. ἀρ. τοῦ ρ. ἔξειμαι=ἀποβάλλω, ἔξειντο=ἀπέβαλον. ἔρως (δ')—ἔρως, δοτ, ἔρω, αἰτ. ἔρον=ἐπιθυμία, ἀγάπη, πόθος. τοῖσι=τοῖς—τούτοις. μελήσει=ὑπερδσ. τοῦ μελει μοι τι=φροντίζω

πτονται δηλ. τὰ κρέατα, παρατίθεται ἄρτος και κρέας και ὁ κῆρυξ γεμίζει τὰ ποτήρια μὲ οἶνον, ἀφοῦ πρῶτον ἡ θεραπανίς φέρει υδωρ διὰ τὸ πλύσιμον τῶν χειρῶν.

Ἐπιγραφὴ : 'Ο Τηλέμαχος δόδηγε τὴν Ἀθηνᾶν εἰς τὸ ἀνάκτορόν του ὅπου ἔτοιμάζεται θερμῇ φιλοξενία.

στίχ. 144—155

Εἰσῆλθον δὲ τότε οἱ θρασεῖς μνηστῆρες. Αὐτοὶ κατόπιν ἐκάθηντο κατά σειρὰν και εἰς ἀνάκλιντρα και θρόνους, και κήρυκες μὲν ἔχονταν νερό εἰς τὰς χειρας αὐτῶν ἄρτον δὲ ὑπηρέταις ἐπεσώρθευσον ἐντὸς κανίστρων, νταροὶ δ' ἐγέμισαν τοὺς κρατῆρας μέχρι στεφάνης μὲ ποτόν. Αὐτοὶ δὲ εἰς τὰ φαγητά τὰ ὅποια ἦσαν ἔτοιμα ἐμπροσθέν των ἀπλωναν τὰς Ἀφοῦ δὲ τοῦ ποτοῦ και τοῦ φαγητοῦ ἀπέβαλον τὴν ἐπιθυμίαν [χειρας. οἱ μνηστῆρες, αὐτῶν μὲν ἡ σκέψις ἄλλα ἐπεθύμησε ἔσματα δὴ. και χορὸν διότι αὐτὰ εἶναι τὰ ἐπακόλουθα τοῦ συμποσίου ὃ δὲ κήρυξ ἔθεσεν ὠρωματάτην κιθάραν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Φημίου, ὁ δοποῖος βεβαίως ἐτραγουδοῦσεν εἰς τοὺς μνηστῆρας ἐξ ἀνάγκης. Αὐτὸς λοιπόν, παίζων τὴν κιθάραν ἥρχισε νὰ τραγουδῇ ὠραῖα.

γιὰ κάτι. μολπὴ=τραγοῦδι, χόμια (μέλιπω — Μελπομένη). ὁρχυστὴν=νοσ=θηλ. χορὸς (ἱρχεόμαι = οῦμαι). τὰ=αὐτά, ἐνν. ἐστι. ἀναθήματα=συμπληρώματα, καλλωπίσματα (ἐπακόλουθα). Τβ'. συνθ. τὸ θη ἐκ τοῦ τίθημι. δαιτὸς =(ἡ) μερίς, γεῦμα, φαγητόν, συμπόσιον. κιθαριστ=ιος=(ἡ), κιθάρα. περικαλλῆς=πολὺν ὡραία. θῆκεν=ἔθηκεν. ὁ(ἀ)=βεβαίως, προφανῶς. ηειδε=παρο. τοῦ ο. ἀείδω=τραγουδῶ (ἀοιδή, αοιδός, φθῆ). ἀνάγκη=ἀναγκαστικῶς, ἐξ ἀνάγκης, παρὰ τὴν θέλησίν του. ητοι=τῷ ὅντι, πραγματικά, λοιπὸν (μορία κατὰ τὸ πλεῖστον βεβαιωτικά). φορμίζω=κτυπῶ, κρούω, παίζω φόρμιγγα. ἀναβάλλομαι=κάμνω ἀρχὴν διὰ τῆς φόρμιγγος, παίζω προανάρρουσμα πρὸ τοῦ ἄσματος. καλὸν=ώραια (ώς ἐπίρρημα).

Συντακτικὰ : ποτοῖο=γεν. τῆς ὑλῆς ἢ τοῦ περιεχομένου. ἔτοιμα=κατηγορ. προκειμενα=ἐπιθετ. μετκ. στόσιος=ἐδητόνος=γεν. ἀντικειμ. εἰς τὸ ἔρον, ὅπερ ἀντικ. τοῦ ἔξειντο. ἄλλα - ἀναθήματα=κατηγορούμενα. δρχηστὴν=ἐπεξήγησις εἰς τὸ ἄλλα. δαιτὸς=γεν. ἀντικ. ἐν χερσὶν. Φημίω=ἀντί ἐν χερσὶν Φημίου=ἐπιμεροισμός, δοτ. προσ. πτητικ. ἀνάγκη=δοτ. αἰτίας. παρὰ μνησῆροι=ἐμπροσθετος προσδ. δηλῶν τὸ πλησίον. φορμίζων=μετ. τροπική.

Πραγματικά : κήρυκες: Οἱ κήρυκες ἦσαν ἀπαραβίαστα πρόσωπα, ὑπηρέτουν τοὺς βασιλεῖς. ἐκάλουν τὸν λαὸν εἰς συνέλευσιν και ἔδιδον τὸν λόγον εἰς τοὺς ρήτορας ἐγκειρίζοντες εἰς αὐτοὺς τὸ σκῆπτρον. Μετείχον και ἐπιμελοῦντο ἐπίσης τῶν θυσιῶν και σπονδῶν και ἐτίκουν τὴν τάξιν κατὰ τὰς δίκιας. Οἱ κήρυκες ἀνῆκον εἰς τοὺς λεγομένους δημιοεργούντος, (ὁ ἔργα δημόσια ἐργαζόμενος), δπως οἱ μάντεις, οἱ τέκτονες, οἱ λατροὶ, οἱ ἀοιδοὶ και οἱ πρητῆρες (=εμποροι). δμωαῖ: οὗτοι ἀνήκον εἰς τὸ κατάτερον ὑπηρετικὸν προσωπικον και ἔξειτον τὰς βαρυτέρας ἐργασίας ἐν τῷ οἴκῳ, ἐπιμελοῦντο δηλ. τῆς καθαριότητας τοῦ οἴκου, ἥλεθον τὸν σῖτον και παρεσκεύαζον τὸν ἄρτον. Ήσαν κυρίως δούλαι προερχόμεναι ἐξ αἰχμαλωσίας. Εἰς πλέον τιμητικὴν θέσιν ἦσαν αἱ λεγόμεναι ἀμφίπολοι, αἱ ἀκόλουθοι, αἱ θεραπενίδες,

αὔτινες ἔξετέλουν ἐλαφροτέρας ὑπηρεσίας. **Κοῦροι:** νέοι, παλληκάρια, δι' αὐτῶν πρόπει νὰ ἔννοισμεν τοὺς προαναφρούτερους κήρυκας καὶ λοιποὺς θεράποντας. **ποτοῖο:** ἔννοει τὸν διὸ ὅδατος ἀναμεμειγμένον οἶνον. **δνείαθ:** δάρτος καὶ τὸ τεμαχισμένα κρέατα. **αὐτάρ επεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος** ἐξ ἔρον ἔντο: Διὰ τῆς φράσεως αὐτῆς δηλοῦται ἡ μετάβασις ἀπὸ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ συμποσίου εἰς τὸ δεύτερον, διότι τὰ συμπόσια καὶ τοὺς Ὀμηρικοὺς χρόνους διαιροῦντο εἰς δύο μέρη. Κατὰ τὸ πρῶτον μέρος οἱ συνδαιτιμόνες ἔτρωγον καὶ ἔπινον ἵνα κορέσσον τὴν πεῖναν αὐτῶν καὶ τὴν δίψαν, ἐνῷ κατὰ τὸ δεύτερον, είχον ὡς κύριον σκοπὸν τὴν ψυχαγωγίαν διὰ τῶν συζητήσεων καὶ τῆς μουσικῆς, χωρὶς βεβαίως νὰ παραλείπουν νὰ πίνουν ἐν συνεχείᾳ οἶνον. Εἰς τὰ συμπόσια παρεργίσκοντο καὶ οἱ λεγόμενοι ἀοιδοὶ οἱ ὄποιοι ἀπελάμβανον ὅλως ἔξαιρετικῶν τιμῶν καὶ ἥσαν λαν ἀγαπητοὶ εἰς τοὺς βασιλεῖς τοὺς δόποις προσεπέλθουν μὲ κάθε τρόπον νὰ διασκεδάσουν μὲ ἔσματα τῆς ἴδιας τῶν ἐκλογῆς ἢ τῆς προτιμήσεως τῶν κυρίων των. Τοιοῦτοι δύνομαστοι ἀοιδοὶ ἥσαν ὁ **Φήμιος** καὶ ὁ **Δημόδοκος**. Οἱ ἀοιδοὶ ἐτραγουδοῦσαν συνοδεύοντες τὰ ἔσματά των μὲ τὴν κιθάραν, τὰ δοποῖα πλειστάκις ἥσαν δημιουργήματα τῆς ἴδιας αὐτῶν φαντασίας ἢ καὶ παλαιά, διὰ τῶν ὄποιων ἔξυμνοῦντο τὰ κατορθώματα τῶν θεῶν καὶ ἥρωών. Διὰ τὰς ὑπηρεσίας των ταύτας οἱ ἀοιδοὶ ἀπελάμβανον ἐκ μέρους τῶν βασιλέων μεγάλων ἀμοιβῶν καὶ ἔξαιρετικῶν τιμῶν. **κίθαρις:** ἔγχορδον μουσικὸν ὄργανον, είχε δὲ φαίνεται τέσσαρας χορδὰς κατὰ τοὺς Ὀμηρικοὺς χρόνους. **Ἀνάλογον** ὄργανον τῆς κιθάρας ἦτο καὶ ἡ φόρμικξ, ἀν καὶ τὸ σχῆμα αὐτὸν παραμένει εἰς ἡμᾶς ἀγνωστὸν. **ἀνάγκη:** Elvai φυσικὸν, ὁ Φήμιος νὰ τιμῇ τὴν μνήμην τοῦ πολυπαθοῦς Οδυσσέως καὶ νὰ ἀναγκάζεται τῷρα ἀπὸ τοὺς νέους κυρίους του, παρὰ τὴν θέλησίν του νὰ τοὺς διασκεδάξῃ. **ἀνεβάλλετο:** ἔκαμεν ἀρχήν, ἔπαιξε τὸ προανάκρονομα. Τοῦτο ἦτο ἀπαραίτητον διότι κατέπαινεν ὁ θόρυβος τοῦ συμποσίου καὶ ἐπεβάλετο ἡ ἀναγκαία σιγή ὡς συμβαίνει καὶ σήμερον εἰς παρομοίας περιστάσεις, ὅταν δηλ. ὁ παῖς των ὄργανόν τι μουσικόν, προκειμένου νὰ τραγουδήσῃ ἢ ἀκόμη καὶ ἀπλῶς νὰ παιέῃ, ὑποκρούει τὰς χορδὰς τοῦ ὄργανου καὶ μετὰ ταῦτα ἀρχίζει. Τὸ προανάκρονομα τοῦτο, ἔθεωρείτο περισσότερον ἀπαραίτητον τότε μάλιστα, δεδομένου ὅτι διὰ τοῦ ὄργανου ὁ ἀοιδός ἔκανόντις τὸν ωυθμὸν τοῦ ἔσματος καὶ ἐκάλυπτε τὸν χρόνον κατὰ τὴν

στήχ. 156—177

Αὐτάρ Τολέμαιος πρασέρφη γλαυκῶπιν 'Αθήνην,	5
ἄγχι σχών κεφαλήν, ἵνα μὴ πενθοίαθ' οἱ ἄλλοι·	5
«ξεῖνε φίλ', ἢ καὶ μοι νεμείσθησει δττι κεν εἴπω ;	B
τούτοισιν μέν ταῦτα μέλεις κίθαρις καὶ ἀοιδή,	7
ρεῖ', ἐπεὶ ἀλλότριον βίοιτον νήποινον ἔδουσιν.	7
ἀνέρος, οο δη που λεύκ' δστέα πύθεται δμβρω	5
κείμεν' ἐπ' ἡπειρου, ἡ εἰν ἀλὶ κῦμα κυλίνδει.	5
Ει κεῖνόν γ' 'Ιθάκην δε Ιδοίατο νοστήσαντα,	TTσ
πάντες κ' ἀρήσατ', ἔλαφρότεροι πόδας εἰναι	TT
ἢ ἀφίνειότεροι χρυσοῖς ὁ τε ἐσθῆτός τε.	5ο
νῦν δ' ὁ μὲν ὡς ἀπόλωλε κακίδων μόρον, ούδε τις ἡμῖν	B
θαλπωρή, εἴπερ τις ἔπιχθονίων ἀνθρώπων	TTσ
φῆσιν ἐλεύσειθαι' του δ' ὅλετο νόστιμον ἡμαρ.	5.
'Αλλ', ἄγε μοι τόδε εἰπέ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον·	TT
τις, πόθεν εῖς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἢ δὲ τοικῆς;	5.
δπποιής τ' ἐπὶ νηδὸς ὀφίκεο' πῶς δὲ σε ναῦται	B.
ἡγαγον εἰς 'Ιθάκην; τίνες ἐμμεναι εύχετό ωντο ;	5.

ἀπαγγελίαν τῶν ἐπικων στίχων μὲ τὴν ὑπόκρουσιν ταύτην ὑποβοήθων οὕτω τὸ φῆμα του διὰ τοῦ ὁργάνου, ἀποφεύγων τὰς παραφωνίας καὶ προσδίδων ἐκφραστηκότητα καὶ θέρμην εἰς τὴν ἀναγγελίαν του ἡ τὸ φῆμα.

Ἀλεσθητικά : 'Εσ δ' ἡλθον μυηστήρες ἀγήνορες : 'Ο ποιητής μεταβαίνων εἰς νέαν σκηνὴν τῆς διηγήσεώς του, εἰσέρχεται ἀποτόμως χωρὶς μακρυγορίαν δ' ὀλίγων μόνον λέξεων χαρακτηρίζων τὰ πρόσωπα διὰ τοῦ ἐπιθέτου ἀγήνορες καὶ περαίνων τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πράξεως διὰ τῆς ἐπιφρηματικῆς χεήσεως τοῦ ἐσ, διὰ τῆς δοπίας σταματᾷ ἡ ὅλη κίνησις τῆς διηγήσεως διὰ νὰ καταστῇ πολὺ ζωηροτέρα ἡ ἀκολουθοῦσα γοργότης τῆς περατέωρα διηγήσεως του καὶ ἡ παραστατική καὶ θορυβώδης νέα σκηνή, διὰ τοῦ ἔξοντο κλισμούς τε φρέσκους τε, κήρυκες, δμωα, κανέοισιν, κοῦροι, κρατήρας. 'Η γοργὴ ἐναλλαγὴ προσώπων καὶ πραγμάτων, δημιουργεῖ πραγματικὸν θόρυβον καὶ ἀτμόσφαιραν πυρετώδους ἑτοιμασίας διὰ πλούσιον συμπόσιον μὲ ὅλα τὰ ὑπονούμενα ἐπακόλουθα. ἐνὶ φρεσὶν ἄλλα μελήσει : Χαρακτηριστικὴ ἐνταῦθα καὶ ἡ ἀμεριμνησία τῶν μνηστήρων οἱ δόποιοι τίποτε ἄλλο δὲν σκέπτονται, παρὰ τὸ φαγοπότι καὶ τὸ γλέντι, ἀδιαφοροῦντες διὰ τὸν καταστροφὴν τὴν δοπίαν ἐπεσώρευντον καθημερινῶς εἰς τὸν οίκον τοῦ Ὀδυσσέως, ἐπιβάλλοντες ἀναγκαστικῶς τὰς ἐπιθυμίας των εἰς τὰ ἀνίσχυρα πρόσωπα τοῦ παλατίου. Τοῦτο τονίζεται ἐντονωτέρων διὰ τοῦ ἀνάγυρη, διότι καθιστᾶ τὸν ἀοιδὸν ἔμπροσθεν ἥμῶν περισσότερον συμπαθῆ καὶ τοὺς μνηστῆρας ἀντιπαθεῖς, ἀδιακρίτους, καταπιεστικοὺς καὶ αὐθαιρέτους.

Νότημα : Οι ἀλαζόνες μνηστῆρες εἰσέρχονται εἰς τὴν αἰθουσαν ὅπου εὑρίσκονται ἡ Ἀθηνᾶ μετά τοῦ Τηλεμάχου καὶ λαμβάνονται θέσεις εἰς τοὺς παρακειμένους φρέσκους καὶ κλισμούς, γίπνουν τὰς χείρας των καὶ ἀκολουθεῖ εὐωχία. Μετὰ ταῦτα δὲ περιφήμος ἀοιδὸς Φήμιος λαβὼν ἀπὸ τὸν κήρυκα περικαλῆ κιθάραν ἀρχίζει νὰ τραγουδῇ ἀναγκαστικῶς πρὸς τέρψιν τῶν μνηστήρων.

*Ἐπιγραφὴ : Τὸ συμπόσιον τῶν μνηστήρων.

στίχ. 156—177

Ο δὲ Τηλέμαχος εἶπε πρὸς τὴν γλαυκόφθαλμον Ἀθηνᾶν, ἀφοῦ ἔφερε πλησίον τὴν κεφαλήν του, διὲ νὰ μὴν ἀκούσουν οἱ ἄλλοι· «Ἄγαπτὲ ξένε, ἀλήθεια, μήπως θυμώσῃς ἐναντίον μον δι' ὅτι θὰ σοῦ εἴπω; αὐτοὶ μὲν διὰ ταῦτα ἐνδιαφέρονται δηλ. κιθάρα καὶ φῆμα, διότι μὲ εὐκολίαν κατατρώγουσιν ξένην περιουσίαν ἀτιμωρητί, ἀνδρός, τοῦ δοπίου τὰ λευκὰ ὅστα πλέον σήπονται λίσως ὑπὸ βροχῆς κατακείμενα ἐπὶ ξηρᾶς, ἢ ἐντὸς τῆς θαλάσσης τὰ κυλίει τὸ κῦμα. Κατακείμενα ἐπὶ ξηρᾶς, ἢ ἐντὸς τῆς θαλάσσης τὰ κυλίει τὸ κῦμα.

*Ἐὰν ἐπείνον βέβαια ἥθελον ἵδει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἰθάκην, ὅλοι θὰ ἥχοντο νὰ εἰναι ἔλαφορότεροι κατὰ τοὺς πόδας παρὰ πλουσιωτέροι εἰς χρυσὸν καὶ εἰς ἐνδύματα. Τῷρα δύμως αὐτὸς μὲν ἔτοι ἔχει καθῆ μὲ κακὸν θάνατον καὶ δὲν ὑπάρχει κάποια παρηγορία, καὶ ἔναν τις ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἀνθρώπων |εἰς ἥμᾶς λέγει ὅτι θὰ ἐπιστρέψῃ· δι' αὐτὸν δύμως ἔχαμη ἡ ἥμέρα τῆς ἐπανόδου.

*Αλλ' ἔλα εἰπέ εἰς ἐμὲ τὸ ἔξης καὶ ἀληθῆς διηγήσου κατὰ σειράν, ποιὸς εἰσαι, καὶ πόθεν ἔχεσαι; ποια ἡ πόλις καὶ οἱ γονεῖς σου; καὶ ἐπὶ ποίου πλοίου ἥλθες· πῶς δὲ οἱ ναῦται σέ, ὥδηγησαν εἰς τὴν Ἰθάκην; τίνες ἔκαυχῶντο ὅτι εἰναι;

ού μὲν | γάρ τι σε | πεζὸν | δίομαι | ἐνθάδ' | Ικέσθαι.
 καὶ μοι | τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, | δοφρ' ἐν | εἰδῶ,
 ἡὲ νέον μεθέπεις | ἥ | καὶ πατρώιός | ἔσσι
 ξεῖνος, ἐπεὶ πολὺλοι | ίσαν ἀνέρες | ήμέτερον δῶ
 ἄλλοι, ἐπεὶ καὶ | κεῖνος | ἐπίστροφος | ἦν ἀνθρώπων».

ΤΤ
Β
5
5
ΤΤσ

Δογοτεχνικὴ ἀπόδοσις:

Καὶ ὁ Τηλέμαχος λέει τότε στὴ γαλανομάτα Ἀθηνᾶ σκύβοντας τὸ κεφάλι του κοντά τῆς μῆν τὸν ἀκούσονταν οἱ ἄλλοι. «Ξένε μου, ἀλήθεια δέ θὰ κακιώσῃς σ' ὅτι θε νὰ σου πῶ. Αὐτοὶ ἐδῶ τέτοια νοιάζονται, κιθάρα καὶ τραγούδια, σὰν τρῶνται τόσο εὔκολα τὸ ξένο βιός ἀτιμώρητα, τ' ἀνθρώπου, ποὺ τὰ λευκά του κόκκαλα σαπίζουν στὴ βροχὴ σιγμένα κάπου στὴν ἔηρα ἥ τὰ κυλάει τῆς θάλασσας τὰ κύμα. Μὰ κείνον ἄν τὸν ἔβλεπαν νὰ γύριζε στὸ Θιάκι, φά εὐχόνταν ἀλαφρότεροι στὰ πόδια τους νὰ γίνουν παρὰ σὲ χρυσάφι πλούσιοι καὶ σὲ φορεσιές. Μὰ τώρα κείνος χάθηκε κακοθανατισμένος καὶ μήτε σὲ μᾶς παρηγοριά ἐπάρχει, κι ἂν κάποιος ἀνθρώπος στὴ γῆς ἐπάνω λέει πῶς θὰ θῇ γιὰ κείνο πιὰ ἐχάθηκεν δι γυρισμός. 'Αλλ' ἔλα, πές μου τοῦτο εἰλικρινά, μὲ τὴ σειρά διηγήσουν ποιὸς εἰσαι; ποῦθεν ἔρχεσαι, ποιὰ πόλη, ποιοι οἱ γονοι σου; μὲ ποὺ καράβι ἄραξες μὲ ποιὸ τρόπον οἱ ναῦτες σὲ φέραν στὴν Ἰδάκη, ποιοι μὲ περηφάνεια λενε πῶς είναι; γιατὶ καθόλου δὲν θαρρῶ πῶς περιπατῶντας ἔφτασες ἐδῶθε. 'Ετούτο πές μου ἀληθινὰ σωστὰ γὰ νὰ τὸ ξέρω γιὰ πρώτη φορά ἔφτασες ἐδῶ, ἥ τοῦ πατέρα εἰσαι φίλοις, γιατὶ ἄλλοι πολλοὶ ἔρχονταν στὸ σπίτι μας, φιλόξενος καὶ κείνος καθὼς ἦταν.

Γραμματικὰ - σημασιολογικά: Αὐτὰρ = (αὗτε - ἄρ) συνδ. δι' οὐ ἐκφράζεται ἀντίθεσις δπως καὶ διὰ τοῦ δὲ καὶ πολλάνις μετάβασις καὶ ἀκολουθία = ἄλλα, ἄλλ' δημος, λοιπόν, δέ. προσέφη = παρατ. τοῦ πρόσφημη μὲ σημ. ἀρ. = εἰπεν. ἄγκη = κοντά, πλησίον, ἐπιφ. τοπικ. σκῶν = μετ. β'. ἀρ. τοῦ ρ. ἔχω = μὲ τὴν σημασίαν ἐνταῦθα, πλησία. πενθοῖατ = (ο) = εὔκτ. ἐνεο. τοῦ ρ. πενθομαι = (ὅπερ ἀρχαῖος τύπος τοῦ πυνθάνομαι) = πληροφοροῦμαι, ἀκούω, λαμβάνω γνῶσιν (θεμ. πενθ - πυθ). ἥ καὶ = ἀλήθεια μήπως, μήπως καὶ; (ἔρωτημ. μόριον) νεμεσήσεται = β'. ἐνικὸν δριστ. μέλλ. τοῦ ρημ. νεμεσέσαι = (ἀντί νεμεσήσηγ) = υψηλών, ἀγανακτῶ, μοῦ κακοφαίνεται. ὅτι = δ. τι (ἀναφορ. ἀντων.) κεν: ἀριστολογικούν, ἀν. τούτοισι = τούτοις, ἐννοεῖ τοὺς μνηστήρας, μέλει = δπως καὶ ἀνωτέρω στην 151, αὐτοὶ δι' αὐτὰ φροντίζουν, νοιάζονται. ὁτὲ (α) = εὐκόλως, ἡσυχ., ἐπιφ. (πρβ. ἀριθμοίς - φράδιοις - φάσιν). βίοτος = ἥ περιουσία, τὰ πρόσ τὸ ξῆν, (πρβ. καὶ τὸ νεοελλην. βίος). νήποι = ἀτιμώρητος (νῆ(στερ) καὶ σπουῆ), ἐπιφρηματικῶς = ἀτιμώρητι. δωρέαν, χωρὶς πληρωμήν. ἔδω = κατατρώγω (πρβ. εδο, ἔδωδή, ἔδητν, ἔδωδιμος). ἀνέρος = ἀνδρός. δῆ = ἡδη. πλέον, τώρα πιά. πον = ἴσως (ἐπιφρηματικῶς) - λευκ' = λευκά (ἐκ θεμ. λυκ., πρβ. λατ. luctus - luceo). δστέα, ἀσύν. = δστᾶ. πύθω = σήπω σαπίζω (ἐκ θεμ. ὅπερ καὶ τὸ πύθο = ἐμπυο). δύμβρος = ἥ βροκή. ἄλδες = θάλλασσα (πρβ. ἐνάλιος, ἄλας, ἀλιεύς, παράλιος). κυλίνδω = κυλίω. ἰδοίατο = εύκ. μεσ. ἀρ. β'. τοῦ ρ. δρόμαι = εὐχόμαι, (ἀντί τοῦ 'Αττ. ἰδοιντο). ἀφνειδς = πλούσιος (θεμ. ἀφν, ἀφενος = περιουσία). ἐσθῆτος =

Θιότι ούδολως νομίζω ὅτι σὺ ἡλθες ἐδῶ πεῖός.

Ἄκουη εἰς ἐμὲ τοῦτο ἀληθῶς εἰπέ διὰ νὰ γνωρίζω καλῶς,

Ἄν διὰ πρώτην φοράν ἔρχεσαι η̄ εἰσαι πατρικὸς
φίλος, διότι καὶ ἄλλοι πόλοι ἄνδρες ἥρχοντο εἰς τὸν οἶκον μας,
ἔπειδὴ καὶ ἐκεῖνος είχεν ἐπικοινωνίαν μὲ ἀνθρώπους.

ἐνδύματα (θεμ: *Fes—nusmi=*ἔννυμι, πρβ. λατ. *ves—tis*). *ᾶς=*οὔτως, *ἔτοι,*
ὅπως ἐγὼ εἰπον. *ἀπόλωλε=*πιλοκ. τοῦ ρ. *ἀπόλλυμι=*εἰμι καὶ χαμένος. *μέθοσ(ό)*
=τύχη, μοῖρα, θάνατος (πρβ. πορς). *θάλπωση=*θερμότης, γλυκειά *ζεστα-*
σιά, παρηγοριά (πρβ. *θάλπω=*ζεσταίνω) *ἡμῖν=*πρὸς ἔμφασιν, ἀνευ ἔμφασε-
ως *ἥμιν.* *ἐπιχθόνιος=*ἐπίγειος (*ἐπι+χθών*) *φῆσιν=*ὑποτ. τοῦ φημί=φῆ.
*ἔλευσεσθαι=*ἀπαρμ. μελλ. τοῦ ἔρχομαι. *τοῦ=*τούτου, τοῦ Ὁδυσσέως. *ἔλετο*
=ἀόρ. β̄=χάμητες *νόστιμον* *ἥμαρ=*ἡ ἡμέρα τῆς ἐπανάδου. *ἄγε=*ώς παρα-
κελευσματικὸν μόριον=ἐμπρόσ. ἔλα, εἶναι ὅμως προστακτ. τοῦ ρ. ἄγω. *ἄτρε-*
*κέως=*ἀληθῶς, εἰλικρινῶς, ἀκριβῶς, ἀπεριστρόφως, (ἐπιρρ. ἐκ τοῦ ἐπιθ.
ἄτρεκτής, πρβ. *τρέμω=*τρέπω καὶ τὸ Λατ. *torqueo=*στρέψω, καὶ τὸ *ἄτρα-*
*κτος=*ἀμετάξεπτος). *κατάλεξον=*προστ. τοῦ ρ. *καταλέγω=*λέγω λεπτομε-
ρῶς, ἀφηγούμαι. *εἰς=*εἰ=β̄. ἐνικ. προσ. τοῦ ἐνεσ. τῆς ὁρίσ. τοῦ ρ. εἰμί. *κε-*
*θι=*ποῦ, ἐπιφρ. τοπικ. τοι=σοι (*tibi*). *πόλις=*πατοίς. *τοκῆσε=*γονεῖς, (το-
κεῖς) πρβ. τίκτω, τέκνον. *διποίης=*δόποις. *ἀφίκετο=*ἀφίκον, δρισ. β̄. ἀορ.
τοῦ ἀφίκονοῦμα. *ἔμμεναι=*εἶναι. *εὐχετόωντο=*παρτ. τοῦ ρ. *εὐχετάσματι=*καυ-
χῶμα, λέγω ὅτι εἴμαι. (Ο Ὄμηρος μετὰ τὴν συναίρεσιν παρεμβάλλει τὸ ο,
πρβ. *ἄντι(β)ων, αἵτι(ο)ωνται*). *οὐ μὲν γάρ τι=*διότι ούδολως βέβαια. *ἐτή-*
*τυμος=*ἀληθῆς, ἐπιθ. κατὰ ἐπιρρημ. σημασίαν=ἀληθινά. *καὶ=*ηδη. *νέον=*
διά πρώτην φοράν (ἐπιρρ.). *πατρῷος ξένος=*πατρικὸς φίλος. *ἔσσει=*ει.
*ζσαν=*ησαν, παρτ. τοῦ φειμι. *δῶ=*μόνον κατ' ὄνομασ. καὶ αἰτ. τοῦ ἐνικοῦ.
*θῶμα=*οίκος. *ἐπίστροφος=*δ ἀναστρεφόμενος, δ ὅ δημιουργῶν σχέσεις, φιλίαν.

Συντακτικά: *Αὐτάρ=*ἀντίθεσις πρὸς τὸ *τοῖσιν* μέν, στιχ. 156. *σχῶν=*
μετκ. χρον. *Ἱνα μὴ....=*τελικὴ πρότασις. *ὅτι κεν εἴπω=*διὰ τῆς ἀναφορικῆς
προτάσεως ἀποδίδεται η̄ αἰτία τοῦ νεμεσήσεως. *τούτοισιν=*δοτ. προσωπική.
*ταῦτα=*ύποκειμ. κίθαροις, *ἀιδή=*ἐπεξήγησις τοῦ ταῦτα. *ἀνέρος=*ἔξαρτα
ἐκ τοῦ *βίοτον* καὶ δρις ἀκριβέστερον τὸ γενικότερον ἀλλότριον. *κυλίνδει=*
ἀντικ. τοῦ ρημ. θὰ ἔννοηθῇ τὸ διστᾶ, τὸ δοποίον εἶναι ύποκ. τοῦ *πύνθεται*
(ἀττ. σύνταξις), εἰ *κενίνον γε.... ἰδούτο=*ύπόθεσις η̄ δοποία ἔνεχει καὶ ἔν-
νοιαν εὐχῆς ἀνεκπληρώτου. *ἔργοσαλατ=*ἀπόδοσις. *νοστήσαντα=*μετκ. κατη-
γορ. *πέδας=*αἰτ. τοῦ κατά τι *ἔλαφοςτεροι* η̄ *ἀφνειστεροι=*κατηγορούμ. (διὰ
τῶν ἐπιθέτων γίνεται σύγκρισις καὶ δηλοῦται η̄ ὑφισταμένη ἀντίθεσις). *χευ-*
*σοῖο τε ἐσθῆτος τε=*γεν. τῆς ὑλῆς η̄ καὶ γεν. ἀντικειμ. εἰς τὸ *ἀφνειστεροι*
ώς πλησιονῆς οιμαντικοῦ. *κακὸν μόρον=*συστ. ἀντακ. εἰς τὸ ἀπόλωλε. *εἰ*
*πέρι τις ἀνθρώπων=*ἐνδοτ. πρότασις. *ἀνθρώπων=*γενικ. διαιροτ. *τις=*κα-
τηγ. *τις πόθεν εἰς ἄνθρωπον;* διπλὴ ἀσύνδετος ἔρωτησις εἰς τὴν αὐτὴν πρότα-
σιν. *πόθι=*ἐν τόπῳ στάσις. *τοι=*δοτ. κτητ. *διποίης=*πλαγία ἔρωτημ. πρό-
τασις ἀνευ ἔρωτημ. σημειούν *ἔξαρτ.* ἐκ τοῦ κατάλεξον. *σε=*ύποκ. τοῦ ἴκε-
σθαι. *πεζὸν=*κατηγ. *ἐτήτυμον=*ἐπιρρ. κατηγορούμ. εἰς τὸ *τοῦτο.* *ὅφρα=*
τελ. πρότασις. *η̄—η̄=*πλαγία διμερῆς ἔρωτ. πρότασις. *ἔπει..* αἰτιολ. πρότα-
σις. *ἥμετερον δῶ=*σημιαίνει τὸ τέρμα τῆς κινήσεως. *ἀνθρώπων=*γεν. ἀντακ.
εἰς τὸ *ἐπίστροφος.*

Πραγματικά: η̄ καὶ μοι.... ὅτι κεν εἴ πω: ‘Ο Τηλέμαχος φοβεῖται μὴ
τυχὸν δ ἔσνος συσαρεστηθῇ διότι ἀρχίζει εύθυνς ἐξ ἀρχῆς νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς
τὸν έσνον του τὴν ὅλην κατάστασιν τοῦ οἴκου του του. Θεωρεῖ ἀκόμη ὃς
ἀκατάλληλον τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν γίνεται η̄ ἀνακοίνωσις, διότι ὁ

άσιδός ἦρχισε τὸ ἄσμα, τὸ ὅποιον ἐπρεπε ἐν σιγῇ νὰ ἀπολαύσουν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν ἔρωτησίν του, ἡ ὁποία περιέχει καὶ παράκλησιν καὶ ουγγώμην, προσπαθεῖ νὰ ἀνακαλύψῃ τὰς προθέσεις καὶ τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὅποιαν θὰ ἔκαμεν εἰς τὸν συνομιλητὴν του ἡ ἐκμυστήρευσις αὗτη. δεῖ=δι' αὐτοῦ ὁ Τηλέμαχος θέλει τὰ δεῖξῃ τὶ πράγματι ουνέβαινεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός του, διὰ δηλ. οὐδεμίᾳ ἐκ μέρους αὐτοῦ ἀντίδρασις ἔγενετο διὰ τὰς αὐθιαρεσίας τῶν μνηστήπων τοὺς ὅποιους ἀναφέρου μετά περιφρονήσεως διὰ τοῦ τούτοισι ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τοὺς μέμφεται συγχρόνως διὰ τοῦ δεῖα.—ἀνέροις: 'Ο Τηλέμαχος δὲν ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ πατρός του, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἐκφράζει τὴν πεποίθησιν αὐτοῦ, διὰ ὃ 'Οδυσσεὺς πλέον είχε χαθῆ. 'Επίσης δι' αὐτοῦ, θέλει νὰ ἀποφύγῃ τὰς προφοράς τοῦ πατρός του διὰ πληροίας περιπτώσεις κατὰ τὰς δοπιάς χρησιμοποιοῦμεν ἀναλόγους λέξεις, (μακαρίτης κλπ.). χρησοῖς: 'Ο χρυσός κατὰ τοὺς ζηρόνους τοῦ 'Ομήρου ἔχοντις μοποιεῖτο ὡς ἀκατέργαστον μετάλλον διὰ τὴν συναλλαγὴν πριν κατειργασμένος εἰς διάφορα κοσμήματα, σκεύη, καὶ ἀλλὰ πολύτιμα ἀντικείμενα. διπποίης: μὲ τὶ εἴδους πλοῖον, δηλ. ξένου, ἐμπορικοῦ, ἴδικου σου; πατρώιος: 'Ο Τηλέμαχος θεωρεῖ τὸν Μέντην ὡς πατρικὸν φίλον ἐκ φιλοξενίας. 'Η φιλία διαιωνίζετο καὶ εἰς τὰ τέκνα καὶ παρέμεινε σταθερὰ δημιουργοῦσα στενότατον δεσμὸν δ ὅποιος ἐκαλλιεργεῖτο διὰ τῶν συχνῶν ἐπισκέψεων καὶ τῆς ἀνταλλαγῆς διαφόρων δώρων. πολλοὶ ἴσαν: 'Ητο πολὺ φυσικὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ 'Οδυσσέως νὰ ἔρχωνται πολλοὶ φίλοι, ἀλλὰ ἔγνωριζε τοῦτο ἐκ διηγήσεων μόνον τῆς μητρός του.

Αισθητικά: "Αγχι σχῶν κεφαλήν: 'Ο Τηλέμαχος προκειμένου νὰ ἀνακενώσῃ τὰ οἰκογενειακά του εἰς τὸν ξένον πλησιάζει τὴν κεφαλήν του κύπτων πρὸς αὐτὸν διὰ τὰ μὴ ἀκουσθῆ ἀπὸ τοὺς ἄλλους. 'Η σκηνὴ είναι λίαν χαρα-

στίχ. 178—193

Τὸν δ' αὖτε προσέ ειπε θε φ, γλαυκήποις 'ΑΙθήνη·	TT
«Τοιγάρ δίγω τοι ταῦτα μάλι' ἀτρεκέ ίως ἀγο ρεύσω.	B
Μέντης 'Αγχιά λοιο δα φρονος εὔχομαι εἰναι	TT
υλός, ἀτρόπ Ταφίοισι φι ληρέ τμοισιν ἀνδασσω.	B
νῦν δ' δί δε ένυ νηὶ κοιτήλυθον ήδ' ἐτά ροισιν	TT
πλέων ἐπὶ οἰνοπα πόντον ἐπ' ἀλλοιθρό ίους ἀνθρώπους,	TTσ
ές Τεμέσην μετά χαλκόν, ἄγιω δ' αἰθωνα σίδηρον.	TT
νηῦς δὲ μοι ήδ' ἔστηκεν ἐπ' ἀγροῦ νόσφι πόληος,	TT
ἐν λιμένι 'Ρείθρῳ ὑπὸ Νηἴω ὑλή εντι.	5ο
Ξεῖνοι δ' ἀλλήλων πα τρώιοι εὔχόμεθ' εἰναι	5
Ξεῖνοι δ' ἀρχῆς, εἰ πέρ τε γέ ρον τ' εἴ ρησαι εἰ πελθῶν	TT
Λαέρι την ή ρωα, τόν οὐκέτι φασὶ πό λινδε	TT
ἔρχεσθ' ἀλλ' ἀπά νευθεν ἐπ' ἀγροῦ πήματα πάσχειν	TT
γρηὶ σὺν ἀμφιπό λω, ή οἱ βρῶ σίν τε πό σιν τε	5
παρτιθεῖ, εὗτ' δν μιν κάμα τος κατὰ γυναὶ λά βησιν	5
ἐρπύ ζοντ' δνὰ γουνὸν δι λαῆς οἰνοπέ δοιο.	TT

Δογματικὴ ἀπόδοσις:

Σ' αὐτὸν δὲ ἀποκρίθηκεν ἡ λαμπρεμάτα ἡ 'Αθηνᾶ.

«Προσγματικὰ θὲ νὰ οὖν πῶ γι' αὐτά μὲ πᾶσα ἀλήθεια

»Ο Μέντης τοῦ ουγετοῦ 'Αγχίλαου παινέμει ἔγὼ πῶς είμαι,

απηριστική διὰ τῆς ὁποίας ὁ ποιητής προσπαθεῖ νὰ μᾶς ἐμφανίσῃ ζωηῶνς τὸ γεγονός, ἀποφεύγων τὴν χρησιμοποίησιν λέξεων διὰ τῶν ὅποιων θὰ ἐπιτυγχάνει τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, δὲν θὰ ἔδινεν ὅμως τόσην παραστατικότητα ὅπως μὲ τὸ ἄγχι σχῶν κεφαλῆν.—ἢ καὶ: δι' αὐτοῦ ἐπιζητεῖ νὰ μειώσῃ τὴν κακὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν θὰ ἔκαμεν εἰς τὸς ξένον ἡ ἀνακοίνωσις τῶν οἰκογενειῶν του μυστικῶν (προδιόρθωσις). Ἐλαφρότεροι πόδας.... ἢ ἀφνειότεροι.... Ἐκτὸς τῆς χαριτολογίας, καταδεικνύεται καὶ ὁ τρόμος ὁ ὅποιος θὰ κατελάμβανε τοὺς μνησήρας, διαν ἔβλεπον πρὸ αὐτῶν ἀφικνούμενον τὸν Ὀδυσσέα. Τὰ πάντα θὰ ἔθυσιαζον τὴν στιγμὴν ἐκείνην προκειμένου νὰ ἀποκτήσουν ταχεῖς πόδας οἱ ὅποιοι θὰ τοὺς ἔσιωξον. κῦμα κυλίνδει: παρήχησις δημιουργουμένη διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ καὶ ἐν ἀρχῇ τῶν δύο συνεχομένων λέξεων. οὐ μὲν γάρ τι σε πεζὸν... ἀπλὴ χαριτολογία διὰ τῆς ὁποίας καταδεικνύεται οἰκείως· ἀλλως ἡ ἐρώτησις αὔτη, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι λίαν ἀφελής.

Νόμημα: Κατὰ τὴν διάφερειαν τοῦ γενύματος, ὁ Τηλέμαχος πλησιάσας τὸν ξένον ἀνακοίνωνται εἰς αὐτὸν τὴν ὄλην οἰκογενειακὴν του κατάστασιν ζητῶν προηγουγένως συγγνώμην ἀπὸ τὸν Μέντην διὰ τὰ ὄσα λέγει πρὸς αὐτὸν καὶ τονίζει τὴν ἐπικρατοῦσαν κατάστασιν εἰς τὸν οίκον του. Πάντα ταῦτα ὀφείλονται εἰς τὴν ἀπουσίαν τοῦ Ὀδυσσέως, ὁ δόποιος ἀν κάποιες ἀπὸ κάποιο μέρος ἐνεφανίζετο θὰ ἔτρεπεν εἰς φυγὴν δλους ἐκείνους τοὺς μνησήρας, οἱ ὅποιοι ἀτιμωρητὶ καταστρέφουν τὴν περιουσίαν του. Μετὰ ταῦτα ἐρωτᾷ τὸν ξένον ἀπὸ πού ἔρχεται καὶ διὰ ποίου μέσου καὶ ζητεῖ νὰ πληροφορηθῇ ἀπὸ αὐτὸν, ἔναν διὰ πρώτην φοράν ἔρχεται εἰς τὸν οίκον του ἡ εἶναι παλαιὸς φίλος τοῦ Ὀδυσσέως, δεδομένου διτού οὗτος εἶχεν ἐπικοινωνίαν μὲ πολλοὺς ἀνθρώπους ὅπως γνωρίζῃ.

Ἐπιγραφή: 'Ο Τηλέμαχος ἀνακοίνωνται εἰς τὸν Μέντην τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸν οίκον του καὶ ζητεῖ νὰ μάθῃ παρ' αὐτοῦ πῶς, πόθεν καὶ ποῖος εἶναι.

στή. 178—193

Πρὸς αὐτὸν δὲ πάλιν εἴπεν ἡ λαμπρόφθαλμος Ἀθηνᾶ·
«Πράγματι ἐγὼ εἰς σὲ ταῦτα μὲ πολλὴν εἰλικρίνειαν θὰ εἴπω.

«Ο Μέντης τοὺς συνετοῦ Ἀγχιάλου καυχᾶμαι ὅτι εἰμαι,
νιός, βασιλεύω δὲ εἰς τοὺς Ταφίους τοὺς φίλους τῆς κατηλασίας.

Τῷρα δὲ ἥλθον ἔδω μὲ πλοίον καὶ μὲ συντρόφους
ταξιδεύων ἀνὰ τὴν μελανήν θάλασσαν πρὸς ἀλλογλώσσους ἀνθρώπους,
δηλαὶ εἰς τὴν Τεμέσην, διὰ νὰ (προμηθευθῶ) χαλκὸν καὶ φέρω στιλπνὸν σίδηφον.
Τὸ πλοίόν μου δὲ εἶναι ἡγκυροβολημένον ἔδω εἰς τὴν ἔξοχὴν μακρὰν τῆς πόλεως,
εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ρείθρου ὑποκάτω τοῦ δασῶδους (ὄρους) Νητίου.

Καυχώμεθα δὲ ὅτι εἰμεθα πατρικοὶ ἐκ φιλοξενίας φίλοι
ἀνέκαθεν, καὶ ἔαν πηγαίνῃς νὰ ἐρωτήσῃς τὸν γέροντα
Λαέδητην τὸν ἥρωα, διὰ τὸν ὅποιον λέγουν ὅτι εἰς τὴν πόλιν πλέον
δὲν ἔρχεται, ἀλλὰ μακρὰν εἰς τὴν ἔξοχὴν ὅτι ταλαιπωρεῖται
μὲ γραίαν ὑπηρέτριαν, ἡ ὁποία φαγητὸν καὶ ποτὸν
παραθέτει, ὅταν καταλάβῃ ὁ κόπος τὰ μέλη αὐτοῦ
συρόμενον μετὰ κόπου ἀνὰ τὴν ἀναφερὴ οἰνοφόρον ἄμπελόν του.

ὅ γιαός, καὶ κυβερνῶ τοὺς θαλασσινοὺς Ταφίους.

Καὶ μὲ καράβι ἥλθα ἔδω καὶ μὲ συντρόφους
στὰ σκοτεινὰ τὰ πέλαγα πλέοντας, σ' ἀλλογλώσσους ἀνθρώπους,
εἰς τὴν Ταμέση φέρω σίδερο, χαλκὸ ζητάω νὰ πάρω

καὶ τὸ καράβι μακριὰ ἀπ' τὴν πόλη, εἰν' ἀραγμένο, στὴν ἔξοχή,
στοῦ Ρείθρου τὸ λιμάνι κάτω ἀπ' τὸ δασεό τὸ Νήσιο.

Παινιόμαστε δὲ πώς είμαστε φίλοι ἀπὸ πατέρα
ἀπὸ πατέρα, ἀν̄ νὰ ρωτήσῃς πᾶς τὸ γέροντα
Δαέρη, τὸν ἥρωα, ποὺ καθὼς λέγ στὴν πόλη πιὰ
δὲν μένει, ἀλλὰ μακριὰ στὴν ἔξοχή βάσανα τραβάει
μὲ τὴ γριὰ ὑπηρέτρα, ποὺ τὸ φαῖ καὶ τὸ πιοτό του
διαφεντεύει, δταν τὰ πόδια του ἡ κούραση τὰ δέρνει
καὶ σέρνεται σ' ἀνηφοριές τοῦ ἀμπελοχωραφιοῦ του.

Γεαμματικὰ – σημασιολογικά : τὸν=τοῦτον (ώς ἀντων.) αὗτε=αὐτός
καὶ ἐν τῷ ἄλλοτε, τὸ τε είναι πλεοναστικόν, αὐθ=πάλιν, ἀφ' ἐτέρου, ἐξ
ἄλλου. προσέειπε=ἀρό, τοῦ ρημ. πρόσωφημι=λέγω πρός τινα. τοιγάθ=συνδ.
(α'. συνδ. τοι=τῷ δι' αὐτό), λοιπόν. ἀτρακέως=ἐπιρρ. τοῦ ἐπιθέτου ἀτρε-
κῆς (τρέκω=πρέπω=στρέψω, ἀμετάτερπος, ἀληθῆς, ἀκριβῆς), τὸ ἐπιρρ.=
ἀκριβῶς, ἀληθῶς. δαιφρωτ=ἐμπειρος, συνετός (ἐκν θεμ. δα (διδάσκω) καὶ
φρήν). ευχομαι=καυγόμαι, λέγω δι τι είμαι, πρός δήλωσιν μᾶλλον βεβαιώσε-
ως. αὐτάρ=αὗτε+ἀρό=δημος δέ, (συν. ἀντιθετ.). φιλέρετμος=δ ἀγαπῶν τὰ
κουπιά. καλός ναυτικός (φιλέω+ἔρετμον=κώπη). ταφίοισι=δοτ. πλην. κατή-
λυθον=κατήλυθον. ἔταρος καὶ ἔταῖρος=σύντροφος. οἶνοψ-οπος=δ ἔχων τὸ
χρώμα τοῦ οἴνου, σπινθηροβόλος, σκοτεινός, μαῦρος. ἀλλόθροος=ἄλλογλωσ-
σος, ξενόγλωσσος (ἄλλος=θρόος=κρότος, κρότος τῆς φωνῆς, πρβ. θροέω=
διμιλῶ). αἴθων=στιλπνός (ἐπὶ μετάλλων, δρμιτικός, (πρβ. αἴθω=καίω).
ἡδ(ε)=ἐδῶ δά, ἐκεὶ πέρα, ἐκεὶ κάτω. ἀγρός=ἔξοχή. νόσφι=μαράν (προδ.
μετά γεν.). ὑλήεις=εσσα-εν=δασώδης (ὑλη=δάσος, πρβ. ὑλοτόμος). εἰπέρ-
τε=καὶ ἄν μάλιστα. εἴρηαι=β'. ἐν. προσ. ὑπο. τοῦ ἐνεσ. τοῦ ρ. εἰπομαι=
ἔρωτῶ (ἀττ. εἴρη). εἰπελθῶν εἴρηαι=καὶ ἄν πᾶς νὰ ρωτήσης. ηρωες=επιθ.
ἐπὶ πολεμιστῶν καὶ ἡγεμόνων, ἐδῶ=εὐγενής. τὸν=δῆν, τὸν διποῖον. πόλιν δε-
=τὸ μόριον δὲ τιθέμενον μὲ αἰτ. φανερώνει διεύθυνσιν ἡ κίνησιν, διπος τὰ:
οἵκαδε, Ἀθήναζε, δόμονδε κ.λ.π. ἐπάνευθε=μακρυά ἔξω (ἐπιρρ.). ἐπ-
ἀγροῦ=εἰς τὴν ἔξοχήν. πήματα σάσχει=ύποφέρει βάσανα (πήμα-τος πρβ.
στιχ. 49). ἀμφίπολος=ἡ ἀσχολουμένη περὶ τινα, ἡ ὑπηρέτρια, θεραπαινίς.
(ἀφι-πέλομαι=κινοῦμαι). ἡ=ἀναφ. οἱ=προσ. ἀντων, γ'. προσ. βραδῶσις=
φαγητόν, (θεμ. βρο. πρβ. βιβρωσκω=τρόγω). πόσις=ποτὸν (ἐκν θεμ. πο-
πίνω). παρτιθει=παρατίθησι. εντ'=χρον. συν.=δίτε, εντ'=ἄν=δταν. μιν=
προσωπ. ἀντ. αἰτ. ἐνικ. γ'. προσ. ἀντὶ αὐτὸν-αὐτήν-αὐτό. γνῖα=τὰ μέλη
(μόνον πληθ.). λάβησιν=γ'. ἐν. ὑποτ.=λάβῃ. ἐρπύζοιτα=τοῦ ἐρπύζω, ὅπερ-
θαμιστικὸν τοῦ ἐρπω=σύρω. δ γοννὸς=ύψωμα λοφῶδες. λόφος, καμπή,
ἀνωφέρεια. ἀλωή=ἄμπελος, καλλιεργημένος τόπος, κηπος. ἀλωή οἰνόπεδος=
κτῆμα ἀμπελόφυτον (πιθανῶς ἐκ θεμ. ἐξ οὐ καὶ τὸ ἀλώνιον).

Συντακτικὰ : τὸν=ἀντικ. τοι-ταῦτα=ἀντικ. τοῦ ἀγορεύσω. Ταμέσην=
ἐπεξηγ. ταφίοις φιλέρετμοις=δοτ. τοπική μετὰ χαλκὸν=έμπορ. προσδ. δη-
λῶν τὸν σκοπόν ἄγω δὲ=παρατακτικὴ οὐνταξίς ἀντὶ ἄγων. πόλησης=γεν.
ἀφαιρετ. ξείνιος=κατηγ. τὸν=δῆν, ὑποκ. τοῦ ἔρχεσθαι, (αἰτιατ. τῆς ἀναφο-
ρᾶς). πήματα=σύστοιχον ἀντικ. (πάσχω πήματα). εἰπέρ τε... ηρωα=ἡ σειρά.
τῶν λέξεων: εἰπέρ τε ἐπελθῶν εἴρηαι γέροντα Δαέρηην. εντ' ἀν... χρον.
πρότ μιν-γνῖα=σχῆμα καθ' ὅλον καὶ μέρος. (μιν τὸ ὄλον, γνῖα (αὐτοῦ),
τὸ μέρος). ἐρπύζοιτα=τροπικὴ μετοχή.

Πραγματικὰ : Μέντης : οἰδες τοῦ Ἀγγιάλου, βασιλεὺς τῆς Τάφου. Ή
"Αθηνᾶ εἰς τὴν ἔρωτησιν τοῦ Τηλεμάχου ποία είναι, ἀπαντᾷ κατὰ τρόπον
πειστικὸν περὶ τῆς ταυτότητος αὐτῆς, χωρὶς νὰ ἔγειρῃ ὑπονοίας. Οὕτω ἡ ἐκ
μέρους αὐτῆς ἐπινοηθεῖσα ίστορία ἐμφανίζεται ὡς ἀληθῆς διότι είναι λίαν

φυσική. Πάντα τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτῆς εἰναι γνωστὰ εἰς τὸν Τηλέμαχον ἐκ διηγήσεων τῆς μητρός του ἢ τοῦ γέροντος πάππου του. Ἐπομένως οὐδὲις φόβος νὰ ἀποκαλυφθῇ ἢ ταυτότης τῆς Ἀθηνᾶς. **ξένη νηὶ-ἡδὲ ἐτάροισιν** : "Η Ἀθηνᾶ εἰς τὴν ἔρωτησιν τοῦ Τηλεμάχου, ποῖος εἰναι, πῶς καὶ μὲ ποῖον πλοιον ἥλθε, ἀπαντῷ χωρὶς περιστροφᾶς καὶ μὲ φυσικότητα ἀφῆνουσα νὰ ὑπονοηθῇ ὅτι εἰχε ἔρυθρη μὲ ίδικόν της πλοιον καὶ μὲ τὴν συνοδείαν συντρόφων, ὅπως θὰ ἡμοιόεν εἰς ἓνα βασιλέα. **εὐχομαι** : "Η ἔννοια τοῦ ὄρματος δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὡς ὑπεροπτική ἀπάντησις περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ ξένου, ἀλλὰ ὡς φυσικὴ καὶ ἀφελής **Ταμέση** ἢ καὶ **Ταμασσός**: πόλις ἐν Ἀιγαίῳ, δύπον ὑπέρχον μεγάλα χαλκούργεια. "Η πόλις αὐτὴ προεκρίθη διὰ νὰ δικαιολογηθῇ ἀπολύτως τὸ ταξείδιον. **χαλκὸν-σίδηρον** : "Ο σίδηρος ἐγένετο γνωστὸς μὲ τὴν κάθιδον τῶν Δωριέων (1100 π. Χ.). Οὗτοι τὸ πρῶτον ἐφερον ὅπλα σιδηρᾶ. "Η χρῆσις αὐτοῦ πρότερον δὲν ἦτο πολὺ διαδεδομένη διότι ἡ κατεργασία του ἦτο λίαν δυσχερής, καὶ ἀπεφεύγετο καὶ ἀντὶ τοῦ οιδήρου ἐγένετο εὑρεῖα χρῆσις τοῦ χαλκοῦ διὰ πᾶσαν χρῆσιν, ἐπειδὴ οὗτος ἦτο λίαν εὐκατέργαστος. **Δι'** ἀντικείμενα δὲ τὰ δόπια ἔπρεπε νὰ εἰναι περισσότερον ἀνθεκτικά ὡς τὰ ὅπλα, ὁ χαλκὸς ἀνεμιγνύετο μὲ κασσίτερον (δρείχαλκος). **νύσσῃ πόλην** : "Η διδομένη ἀπάντησις ἐκ μέρους τῆς Ἀθηνᾶς εἰναι τοι- αύτη, ὅπεις ἀποκλείει κάθε ἐπιθυμίαν τοῦ Τηλεμάχου περὶ ἐπισκέψεώς του εἰς τὸ πλοιον τὸ δόπιον μετέφερε τὸν ξένον. **Ρεΐθρον** : λιμῆν τῆς Ἰθάκης, ὅπως καὶ δ τοῦ Φόρκυνος, ὀλιγώτερον ὅμως γνωστός καὶ λιαν ἀπομεμακρυ- σμένος. Τοῦτο λέγεται σκοτίμως διὰ τοὺς λόγους διὰ τοὺς δόπιους εἴπομεν καὶ ἀνωτέρω.—**Νήσιον** : τμῆμα τοῦ μεγάλου ὄρους Νηρίτου. **Δαέρης** : πατήρ τοῦ Ὄδυσσεως.

Αισθητικά : Ό ποιητής είς τό τμῆμα τοῦτο τοποθετεῖ είς τό στόμα τῆς Αθηνᾶς τὴν ἀπάντησιν αὐτῆς εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ Τηλεμάχου μετ' ἔξαιρετικῆς ἀπλότητος, σαφηνείας καὶ φυσικότητος. Τοιουτορόπως ὁ λόγος λαμβάνει χαρακτηρας φιλικῆς συνομιλίας ή δοπία χαρακτηρίζεται διὰ τὴν τελείαν γνῶσιν τῶν συμβαινόντων ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ὁδυσσέως. Ό ξένος ἐμφανίζεται γνωρίζων τὰ πάντα, πρᾶγμα τὸ δόπον καθιστῷ αὐτὸν περισσότερον ἀγαπητόν, διότι ἀν καὶ μακράν ἔχει τὸ ἐνδιαφέρον νὰ πληροφορηθῇ τὰ συμβαίνοντα. Ιδιαιτέρα προσπάθεια καταβάλλεται, ὅπως ἀποφευχθῇ πᾶσα τυχὸν ὑπόνοια ἐκ μέρους τοῦ Τηλεμάχου, πρόερχομένη ἐξ ἀστόχου ἀπαντήσεως ἐκ μέρους τῆς Ἀθηνᾶς. **Δαέρτην.... τὸν οὐκέτι φασλ...η** λεπτομεροὶς ἀφήγησις περὶ τοῦ βίου τοῦ Λαεύτου, ἐμφανίζει τὴν Ἀθηνᾶν συμμετέχουσαν εἰς τὰ βάσανα τοῦ γέροντος, ὅπως συμβαίνῃ εἰς τοὺς ἀληθεῖς φίλους. **πήματα - πάσχει**: παρόγησις διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ **π.**

Νόημα : Ή Ἀθηνᾶ εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Τηλεμάχου ποῖος είναι ἀπαντᾷ, ὅτι είναι ὁ Μέντης, ὁ βασιλεὺς τῶν Ταφίων, νιὸς τοῦ Ἀγγιάλου καὶ ὅτι ἦ διέλευσις τῆς ἔξι Ιθάκης ἔχει σκοπὸν τὴν προμήθειαν χαλκοῦ ἀνταλλάσσουσα αὐτὸν διά τοῦ σιδήρου εἰς τὴν Τεμέσην. Ἀκολούθως λέγει, ὅτι είναι φίλος τοῦ Ὀδυσσέως ὃς γνωρίζει ὁ γέρων πάππος του, ὅστις λόγῳ τοῦ γηρατος δὲν ἔχεται πλέον εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ παραμένει μονίμως εἰς τὴν ἔξογὴν βιοηθούμενος ὑπὸ γηραιᾶς θεραπαινίδος.

Ἐπιγραφὴ: Ἡ Ἀθηνᾶ πληροφορεῖ τὸν Τηλέμαχον ποία εἶναι καὶ τὸν σκοπόν του ταξιδίου της.

Νῦν δ' ἥλιθον· δὴ | γάρ μιν | ἔφαντ' ἐπιδήμιον | εἶναι,
σὸν πατέρ', | ἀλλὰ νυτὸν γε | θεῖοι βλάπτουσι κελεύθου·
οὐ γάρ | πω τέθνηκεν | ἐπὶ χθονὶ | δῖος Ὁδυσσεύς,
ἀλλ' ἔτι | που ζωδίς | κατερύκεται | εὔρει | πόντῳ
νῆσων ἐν | ἀμφιρύτῃ. | χαλεπὸι δὲ μιν | ἄνδρες ἔχουσιν
ἄγριοι, | οἵ που | κεῖνον | ἐρυκανῶσ' ἀέκοντα.
αὐτάρ | νῦν τοι ἐγώ | μαντεύσομαι, | ὡς ἐνī | θυμῷ
ἀθάνατοι βάλλουσι | καὶ | ὡς τελέεσθαι δίω
οὗτε τι | μάντις ἐών | οὕτ' | οἰωνῶν σάφα | εἰδὼς.
οὗ τοι ἔτι δηρόν γε | φίλης ἀπὸ | πατρίδος | αἴης
ἔσσεται, | οὐδ' εἰπέ τε | σὺδῆρεσ | δεσματ' ἔχησιν·
φράσσεται | ὅς κε νέπτη | ἐπὶ πολυμήχανός | ἐστιν.
ἀλλ' ὅγε | μοι τόδε | εἰπέ | καὶ | ἀτρεκέως κατάλεξον,
εἰ δὴ | ἔξ αὐτοῖο | τόσος πάις | εἰς Ὁδυσσῆος.
αἰνῶς | μὲν κεφαλήν τε | καὶ δύματα | καλά ἔοικας

κείνων, | ἐπεὶ θαμάτιον | ἐμισγόμεθ' | ἀλλήλοισιν
πρίν γε τόν | ἔς Τροίην | ἀναβήμεναι, | ἔνθα περ | ἄλλοι
Ἀργείων οἱ ἄριστοι | ἐβαν κοιλῆς ἐνὶ | νησοῖν·
ἔκ τοῦ | δ' οὕτ' Ὁδυσσῆα | ἐγών τίδον | οὕτ' ἐμ' ἔκεινος».

Δογοτεχνική ἀπόδοσις :

Καὶ τώρα ηρθα, γιατὶ πάντεχα πῶς κεῖνος πιὰ θᾶναι φερμένος,
δ πατέρας σου μαθέσ· ἀλλὰ καθὼς μοῦ φαίνεται τὸ δρόμο του μπόδιζουν
[οἱ θεοί.

γιατὶ ἀκόμα δὲν πέθανε πάνω στὴ γῆ, δ θεῖκὸς Ὁδυσσέας,
ἀλλὰ κρατιέται ζωντανὸς κάπου στὴ θάλασσα τὴν ἀσωστη,
μές σε νησὶ περιβρέχετο, κι' ἄντρες ἀνελέντοι μὲ ζόρι τὸν κρατοῦνε.
Οἷμως ἐγὼ σὲ σένα προμάντειμα θά κάνω, καθὼς μές στὴν ψυχή μου
οἱ ἀθάνατοι μοῦ βάζουνε κι' ὅπως θαρρῷ θά γίνη
ἄν κι' οὕτε μάντις εἰμ' ἐγώ μήτ' ἀπὸ σημάδια τῶν πουλιῶν πολυκαταλαβαίνω.
Μακριὰ ἀπ' τὴν ἀγαπημένην του πατρίδα χρόνο πολὺ δὲ θᾶναι
μήτε καὶ ἀν τὸν ἔχουνε μὲ σίδερα δεμένο.
Θέ νάρθη τρόπο γυρισμοῦ γιατὶ πολλὰ σοφίζεται.
Ἄλλ' ἔλα πές μου τοῦτο δὰ καὶ ξάστερα μολόγα,
τοῦ Ὁδυσσέα εἰσαι γυνός. ἀκέριο παληκάρι.
Ἄπαραλλαχτα εἶναι τὸ κεφάλι σου καὶ τόμορφα τὰ μάτια
μὲ κεῖνον, πολὺ συχνὰ ἐσμιγαμε αἱ δύο μας,
προτοῦ ἐκεῖνος βέβαια στὴν Τροῖα νὰ μπαρκάρῃ, διον κι' οἱ ἄλλοι
ἄπ' τούς Ἀργείες οἱ διαλεχτοι στὰ φουσκωτὰ ἐμπήκανε καράβια·
καὶ δὲν ξανάδα μήτε ἐγώ μήτε ~~ζητεῖ~~ καὶ κειός ἐμένα ἀπὸ τότες.

Γραμματικὰ—σημασιολογικὰ : δὴ=ηδη· δὴ γάρ=διότι ἀκριβῶς. ~~Ξ~~
φαντο=γ'. πληθ. μεσ. παρατ. τοῦ οημ. φημὶ (ἀττ. ἔφασαν). ἐπιδήμιος=ο ἐπι τῷ δήμῳ εὑρισκόμενος, δὲν τῇ γώρᾳ του, δὲ εἰς τὴν πατρίδα του εὑρισκόμενος. μιν=αὐτὸν, νὺν(ν)=τώρα (καθὼς βλέπω). γε=ἐνταῦθα ἀνερ-
μήνευτον. βλάπτω=έμποδίζω, βλάπτω τινὰ τινός=έμποδίζω κάποιον ἀπὸ
κάτι. κέλευθος=δρόμος, ἐπάνοδος. πω=άκομη, ἐγκλ. χρονικὸν καὶ τροπικὸν
μόριον. χθὼν=γῆ, ἔηρά. δῖος—α—ον=θεῖος, ἔξοχος ἐπιθ. (πρβ. *divus* βλ.
στ. 14). οὐ γάρ πω... ἀλλ' ἔτι=διότι δὲν ἀπέθανεν ἀκόμη ἀλλὰ... που=
Ισως, καθὼς πιστεύω. ζωδίς=ζωντανός. κατεργάτεται=παθητ. τοῦ ρ. κατεργάτης

Τώρα δὲ ἥλθον· διότι ἀκριβῶς ἔλεγον ὅτι αὐτὸς εἶναι πλέον ἐδῶ,
δηλ. ὁ πατήρ σου· ἀλλὰ ὡς φαίνεται ἐμποδίζουν οἱ θεοὶ αὐτοῦ τὴν ἐπάνοδον
διότι δὲν ἔχει ἀποθάνει ἀκόμη εἰς τὴν γῆν ὁ θεῖος Ὀδυσσεύς.
ἀλλὰ ἀκόμη κάπου ζωντανὸς κατακρατεῖται ἐπὶ τῆς ἀπεράντου θαλάσσης
εἰς νῆσον περιφρεομένην, σκληροὶ δὲ ἄνδρες κατέχουσιν αὐτὸν παρὰ τὴν

[μέληστιν του.]

Τώρα δημοσίευτος, καθὼς εἰς τὴν ψυχήν μου
οἱ ἀδάνατοι ἐμπνέουσι καὶ θά ἐκτελεσθῇ καθὼς νομίζω
ἄν καὶ οὕτε μάντις εἶμαι οὕτε γνωρίζω καλῶς τοὺς οἰωνούς.
Δὲν θὰ σοῦ εἶναι πολὺν χρόνον πλέον μακράν ἀπὸ τὴν ἀγαπητὴν πατρικὴν γῆν,
οὐδ' ἔαν ἀκόμη τὸν κρατοῦν σιδηρᾶ δεσμά.

Θά σκεψθῇ τρόπον διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ ἐπεδὴ εἶναι πολυμήχανος.
Ἄλλ' ἔλα εἰπέ τὸ ἔξης καὶ ἀληθῶς διηγήσουν,
ἔὰν πράγματι εἰσαι τόσον μέγα παιδὶ ἔξ αὐτοῦ τοῦ Ὀδυσσέως.
Καταπληκτικῶς ἀληθῶς ὅμοιάζεις καὶ κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὠραίους

[δόφιθαλμούς.]

μὲν ἔκεινον, διότι πολὺ συχνὰ συνηντώμεθα μεταξύ μας,
πρὸς αὐτὸς ἀναβῆ εἰς Τροιαν, ὃπου βεβαίως καὶ οἱ ἄλλοι
τῶν Ἑλλήνων οἱ ἄριστοι ἐπλευσαν ἐντὸς τῶν κοίλων πλοίων των·
ἐκτοτε δὲ οὕτε ἔγώ τὸν Ὀδυσσέα εἶδον οὕτε ἐμὲ ἔκεινος».

=κατακρατῶ, ἐμποδίζω. ἀμφίρυτος—η—ον=περιβρεκτος, πέριξ βρεχόμενος.
χαλεπός—η—ὸν=ἀφίλοξενος, σκληρός. ἔχω=κρατῶ. ἐρυκανθωσι=γ'. πληθ.
προσ. ὁριστ. τοῦ ρημ. ἐρυκανάω, ἐκτενεστ. τύπος τοῦ ερύκω (καὶ ἐνταῦθα
παρεμβάλλεται τὸ ο μετά τὴν συναίρεσιν (ἐρυκαν(ο)ωσιν). ἀέκων=ἄκων.
αὐτάρ=συνδ. ἀντ.=δέ, δημως. τοι=σοι. μαντεύομαι=προφητευω (μάντις).
ῳδε=οὔτως, ὅπως. ἐνί=ἐν. ἐνὶ θυμῷ βάλλονται=βάζουν εἰς τὸν νοῦν μου,
ἐμπνέονται. τελέεσθαι=μὲν παθητ. σημασίαν, ἀπαρ. μεσ. μελ. τοῦ ρ. τελέω=φέρω εἰς πέρας, ἐκτελῶ. δύο (οὖτω)=δύομαι=νομίζω. ἐδὼν=ῶν. οὕτε τι ἐδὼν=χωρὶς ποσῶς νὰ εἶμαι. σάφα=σαφῶς. εἰδός=γνωστης, εἰδήμων (μετ. τοῦ
ρημ. οἴδα=γνωρίζω). δηρὸν=ἐπὶ πολὺν χρόνον (ἐπιρρο.). ἀπό=μακράν ἀπό,
(ἐπιρρο. μετ. γεν.). αἰλα=πατρίς, πατρικὴ γῆ (ἐκ τοῦ γαία κατ' ἄφαιρεσιν
τοῦ γῆ καὶ ἐκ τοῦ ἀΦεια ὅπερ ὁρθότερον, προθ. Λατ. avia=μάμη). ἔτεσται=ἔσται. σιδήρεσος—η—ον=σιδηροῦς. δέσμα πληθ. δέσματα=τὰ δεσμά (δέω=δένω). ἔχησιν=ἔχει. φράσσεται=μεσ. μελ. τοῦ φράζομαι=σκέπτομαι, ἔξεν-
ρίσκω τροπον (θεμ. φραδ). ὧδε=συνδ. μὲν πλείστας σημασίας, χρονικός, αιτιο-
λογικός, τελικός, ἐπειγηγματικός· ἐνταῦθα ὧδε τροπ. ἐπίρρημα=κατὰ τίνα
τρόπον. νέηται=ύποτ. ἐνεστ. τοῦ ρημ. νέομαι=ἐπιτρέφω εἰς τὴν πατρίδα.
ἄλλ' ἄγε μοι=συνήδως στίχος παρ'. Ὁμηρο. εἰ δη=ἐαν πράγματι. πάις=παῖς.
εἰς =ει, β' ἐνικ. προσ. τοῦ ἐνεστ. τῆς ὁριστ. τοῦ εἰμί, (ἔγκλιτ). αἰνῶς=καταπληκτικά,
πολύ, ὑπερβολικά (ἐπιρρο.). μὲν=μήν=ἀληθινά. ἔοικας=παρακα. μὲν σημασ. ἐνεστ.=εἶμαι δημοσ., δημοάζω. θαμά=πολὺ συχνά. τοῖος
—η—ον=τέτοιος δεικτ.). ἐμιαγόμεθα=παρτ. τοῦ μισγομαι=ἐπικοινωνῶ,
συναντῶμαι, συναναστρέφομαι, σμύγω.—ἀναβήμεναι=αναβήναι, (ἀναβαίνω=ἐπιβάζομαι εἰς πλοίον). ἔβαν=ἔβησαν, μετέβησαν. ἔνθα περ=ὅπου ἀκριβῶς.
κοῖλος=κουφωτός. ἐκ τοῦ=ἐκτοτε. ἵδον=εἶδον (ἀναύξητος ἀρ. τοῦ
ρημ. ὁρῶ).

Συντακτικά: μιν=ύποκ. τοῦ εἶναι. ἐπιδήμιον=κατηγορ. σὸν πατέρα=παράθεσις εἰς τὸ μιν. τὸν—καλεύθου=αντικείμενα. ξωδε=κατηγορούμ. εὐρέι πόντω=δοτ. τοπική. χαλεποὶ δὲ...=ἡ σύνταξις κατὰ παράταξιν ἀντὶ

καθ' ὑπόταξιν. **ἀέκοντα**=κατηγορ. **τοὶ**=άντικ. **ώς** οὐδεὶς...=άναφορ. προτ. **ἔων**=ένδοτ. μετ. **οἰωνῶν**=γεν. ἀντικ. εἰς τὸ **εἰδὼς**=ένδοτ. μετοχή. **τοι**=δοτ. προσωπ. ήθική. **πατρίδος**=έπιθ. προσδιορ. εἰς τὸ **αἴης**. **αἴης**=γεν. ἀφαιρ. **οὐδ'** εἰλ. **πέρ** τε σιδήρεα...ένδοτ. πρότασις. **δέσματα**=ύποκ. τοῦ ἔχουσιν. (**αὐτὸν**) ένν. ἀντικ. τοῦ ἔχουσιν. **ώς** κε νέηται=πλαγία ἐρωτημ. πρότασις ἔξαρτ. ἐκ τοῦ φράσσεται. εἰλ. δὴ **δέ** αὐτοῖς...=πλαγία ἐρωτημ. πρότ. ἔξαρτ. ἐκ τοῦ κατάλεξον. κεφαλήν τε καὶ σματα=αίτιατ. τοῦ κατά τι. **κείνω**=δοτ. ἀντικ. **ἔπει** θαμὰ...=αίτιολ. πρότασις. **πρὸν** ἀναβήμεναι=χρον. ἀπαρεμ. πρότασις (βραχυολογία).

Πραγματικά: δὴ γάρ μιν ἔφαντ'... : 'Η Ἀθηνᾶ ἀποκρύπτουσα τὴν πραγματικήν της ίδιότητα. υποζηεύται νά μὴ εἶπη τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν Τηλέμαχον ἀλλὰ λιαν ἐντεχνής ἐμφανίζει τὰ πράγματα ὡς ἀληθοφανῆ ἐπικαλούμενη τὴν θείαν ἐμπνευσούν διὰ νά γίνη πιστευτή καὶ νά ἐμβάλῃ πίστιν καὶ θάρρος εἰς τὸν ἀπογοητευμένον υἱὸν τοῦ Ὁδυσσέως. **μάντις**: Οἱ μάντεις ἐθεωροῦντο πρόσωπα ἐμπνευσμένα ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ πρὸ πάντων ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος. Οὗτοι είχον τὸ γάρισμα νά προμαντεύουν τὰ μέλλοντα εἰς τοὺς θυητοὺς ἐκ διαφόρων σημείων, λόγων, φυσικῶν φαινομένων, οἰωνῶν, ἐκ τῆς φωλῆς δηλ. ἢ πτήσεως διαφόρων πτηνῶν, ἀετῶν, λεοντῶν, γλαυκῶν κλπ. Οἱ μάντεις ἐκαλοῦντο οὕτῳ: **οἰωνοσκόποι**, **οἰωνοπόλοι**, **θεόπροσποι**· **ἱεροσκοποι** δὲ καὶ **ἱερομάντεις**, οἱ ἀποκαλύπτοντες τὰ μέλλοντα ἐκ των σπλάχνων τῶν θυσιαζομένων ζφων. 'Η πίστις τῶν ἀρχαίων πρὸς τὰς προγνωστικὰς ἴκανότητας τῶν μάντεων ἦτο καθολική. 'Ομοιως ἐπίστευον εἰς τοὺς μάντεις καὶ οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ Αἰγύπτιοι, Πέρσαι, Χαλαδῖοι κλπ. ὡς καὶ οἱ Ρωμαῖοι. 'Οο. μαστοὶ δὲ μάντεις ὑπῆρχαν ὁ Μουσαῖος, ὁ Ἐλενος, ὁ Κάλχας, ὁ Τειρεσίας, ἡ Κασσάνδρα κ. ἄ. **Ἀργείων**: Οἱ Ἑλληνες ἐκαλοῦντο παρ' Ὁμήρῳ Ἀργείοι, Δαναοί, ἢ Ἀχαιοί.

Αἰσθητικά: Λίαν χαριέντως μὲ φυσικήν ἀπλότητα μὴ ἐγείρουσαν οὐδεμίαν ὑπόνοιαν εἰς τὸν Τηλέμαχον, δικαιολογεῖ η Ἀθηνᾶ τοὺς λόγους τῆς ἐπισκέ-

'Ενθάρρυνσις καὶ συμβουλαὶ τῆς Ἀθηνᾶς πρὸς τὸν Τηλέμαχον.

στήχ. 213-220

Τὴν δ' αὐτὸν Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα·	5
«Τοιγάρε ἐγώ τοι, ξεῖνε. μαλι! ἀτρεκέμως ἀγορεύσω.	TT
μῆτηρ μέν τε μὲν φησι τοῦ ἔμμεναι, αὐτόρε ἐγώ γε	B
οὐκ οἰδ', οὐ γάρ πά τις ἐξὸν γόνον αὐτὸς ὀψιγένων.	TT
ώς δὴ ἐγώ γ' ὅφελον μάκαρός νυ τευ ἔμμεναι υἱὸς	5
ἀνέρος. ὃν κτεδίτεσσιν ἐξοῖς ἐπὶ γῆρας ἔτετμε	7
νῦν δ' ὃς διποτμότατος γένειτο θητῶν ἀνθρώπων,	7α
τοῦ μ' ἔκφασι γενέσθαι, ἐπεὶ σὺ με τοῦτο ἐρειείνεις».	TT

Λογοτεχνική ἀπόδοσις:

Καὶ πρὸς αὐτὴν ὁ γνωστικὸς Τηλέμαχος ἔανάπε·
«Ξένε καὶ βέβαια ἐγώ θὰ εἰπῶ τὴν πᾶσα ἀλήθεια.
·Η μάννα μου ἐκείνου λέει πῶς εἰμαι γυνίος, μὰ ἐγώ
δὲν τὸ γνωρίζω· γιατί κανείς δὲν ἔμαθε τὸν ἴδιο τοῦ πατέρα.
Μακάριοι νάμουνα παιδί κάποιου εύτυχισμένου
ποὺ νάρθισκαν τὰ γηρατιά μὲς σ' ὅλα τὰ καλά του!

φεώς της. Μὲ τὴν αὐτὴν τέχνην ἀφ' ἑτέρου ἀποκύπτει τὴν ἀλήθειαν καὶ παρεμβάλλει εἰς τὴν διηγήσιν τῆς πιθανὰ ἐνδεχόμενα περὶ τοῦ τόπου κρατεῖται ὁ Ὁδυσσεύς. Ἡ δισρκῆς ἐναλλαγὴ τῆς διηγήσεως καὶ ἡ μετάπτωσις ἀπὸ τοῦ πραγματικοῦ εἰς τὸ πιθανὸν εἰς τοὺς πρώτους σνίχους, δημιουργεῖ ἀτμόσφαιραν μυθώδους διηγήσεως, ἡ δοπία δίδει παρηγορίαν καὶ ἐλπίδα εἰς τὸν ἀναμένοντα προσφιλέσ του πρόσωπον νὰ ἐπιστρέψῃ ἀπὸ ἀβέβαιον ταξείδιον. Μὲ ἔξαιρετικὴν δεξιότητα δὲ ποιητῆς εἰς τοὺς πρώτους σνίχους, ἀποφεύγει νὰ εἴπῃ κάτι τὸ θετικὸν καὶ βέβαιον, ἀλλὰ μὲ διδαστέραν γάριν, ἀλλὰ καὶ μὲ δόσιν τινὰ ἐλαφροτάτης σαρκαστικῆς διαθέσεως, παῖζει μὲ τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐναλλασσομένας ψυχικὰς καταστάσεις τοῦ ἀκούοντος, ὥπως : δὴ γάρ μιν ἐπιδήμιον εἶναι τὸν σὸν πατέρα, θεοὶ βλάπτοντοι κελεύθουν, ζωδε καταρύκεται—χαλεποὶ ἄνδρες ἔχουσιν ἄγριοι. Πάντα ταῦτα ἐμφανίζουν τοὺς λόγους τῆς Ἀθηνᾶς λίαν ἀσφεῖς καὶ μόριστους καὶ μόνον αἱ φράσεις οὐ τοι ἔτι δηρόν γε φίλης ἀπὸ πάτριδος αἵης ἔσσεται, οὐδὲ εἰ πέρτε σιδήρας δέσματ' ἔχησιν, παρεχουν τὴν βεβαιότητα τῆς ἐπανόδου τοῦ Ὁδυσσέως, τὴν δοπίαν ἡ Ἀθηνᾶ προσπαθεῖ νὰ δικαιολογήσῃ τοῦ: ἐπὶ πολυμήχανος ἔστιν, θεωρήσασα ὑπερβολικὴν τὴν δήλωσίν της ταῦτης.

Νόημα: Έν συνεχεία ή Ἀθηνᾶ δικαιολογεῖ τὸ ταξιδίδιόν της, ύποθέτουσα
ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς θά είχεν ἥδη ἐπιστρέψει, ἀλλὰ διαφευσθεῖσα ἐκ τῶν πραγ-
μάτων, εἰκάζει ὅτι θὰ καταχρατῆται μακράν τῆς πατρίδος του εἰς τὴν ἀπέ-
ραντον θάλασσαν, εἰς νήσον περίβρεκτον, παρὰ τὴν θέλησίν του, ύπο σκλη-
ρῶν ἀνδρῶν. Παρὰ ταῦτα προμαντεύει, ὅτι ἐν τέλει θὰ κατορθώσῃ νὰ δια-
ψύγῃ διότι είναι πολυμήχανος καὶ ἀν ἀκόμη τὸν κρατοῦν μὲ σιδηρᾶ δεσμᾶ
καὶ ὅτι ἐντὸς δλίγου θὰ ἔπανελθῃ. Κατόπιν η Ἀθηνᾶ ἔρωτῷ τὸν Τηλέμαχον
ἄν πράγματι είναι υἱὸς τοῦ Ὀδυσσέως διότι δροιάζει ἔκεινον.

*Επιγραφή: Ἡ Ἀθηνᾶ αἰτιολογεῖ τὴν ἄφιξίν της καὶ διαβεβαιώνει τὸν Τηλέμαχον περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ πατός του.

στιγ. 213—220

Πρὸς αὐτὴν δὲ πάλιν ὁ συνετός Τηλέμαχος ἀνταπήντα·
«Βεβαιώς ἔγώ, ὃ ξένε, πολὺν εἰλικρινῶς θὰ σου εἴπω.
*Η μὲν μῆτηρ μου λέγει ὅτι ἔγώ είμαι ἐκείνου, ἀλλ' ἔγώ βεβαιώς,
δὲν γνωρίζω· διότι οὐδεὶς μέχρι τούδε ἐγνώρισεν δὲ ίδιος τὸν γεννήτορά του.
Εἶνε ἔγώ βεβαιώς νὰ ἥμην υἱὸς εὐτυχισμένου τινὸς
ἀνθρώπου, εἰς δὲ οὗποιον νὰ ἐπήρχοτε τὸ νῆσος ἐν μέσῳ τῶν κτημάτων του.
Τώρα δύμως, ἐκείνον δὲ οὗποιος ὑπῆρχεν ἀτυχέστατος τέσσαρων ἀνθρώπων,
ἐκ τούτου λέγουν διτὶ ἐγεννήθην, (λέγω δὲ ταῦτα) ἐπειδὴ σὺ τούτο μὲ ἐρωτᾶς*.

Μὰ τώρα ἀπ' τὸν κακότυχο, ἀπ' δῆλους τοὺς ἀνθρώπους λέω πώς ἐγεννήθηκα σάνι μὲν οωτᾶς γὰρ μάθης.

Γραμματικὰ—σημασιολογικά: τὴν=αὐτήν, ταύτην. αὐτός=πάλιν, ἀφ' ἔτε-
ρου, (συνδ.). πεπνυμένος=μετχ. παθ. παρκ. τοῦ πεπνυματί=συνετός, φρόνι-
μος, σοφός, δραστήριος (θεμ. πνυ, ἔχον τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐνεργού, συγγενὲς
πρὸς τὸ θεμ. πνήσις, τὸ δρώσιον είναι ἀσχετον πρὸς τὸ πνέω—πνεύω).

πίον=ἀπέναντι, ἐνώπιον, (ἐπιρρ. ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἀντὶ—ἀντα—ante). **ηὔδα**=πα-
ρατ. τοῦ ζ. αὐδάσω=δύμιλῶ, λέγω. **τοιγάρ**=δι' αὐτὸν λοιπὸν (συλλογιστ.). **τοι-**
σοί, ίδ. στιχ. 179. **τοῦ**=τούτου. **ἔμεναι**=είναι. οὐ γὰρ πώ τις=διότι κανεὶς
ἔχως τώρα δὲν... **ἀνέγνω**=ἀορ. β' τοῦ ἀχρ. ζ. **ἀναγιγνώσκω**=γνωστίζω καλά,
ἔξαρχιβων. **ἔδει**—ή—δν=ἰδιοκός του (γ'. προσ. τῆς προσωπ. ἀντων.). **γρ.**
νος(δ)=καταγωγή (ἐκ θεμ. γενν τοῦ γίγνομαι). **δφελον**—(ἄφελον)=ἀορ. β'.
τοῦ **δφέλω**=δφείλω. **ώς** **δφελον**=μακάρι νά ήμουν (εὐχὴ ἀνεκπλήρωτος)
τεν=ἀορ. **ἀντων**=τινὸς (γενν. τοῦ τέο—τεν—τον). **μάκαρ—αρος**=εὐτυχής,
εὐδαίμων (στιχ. 82). **κτέαρ—ατος** (τὸ)=κτῆμα, (ἀπαντῷ μόνον εἰς τὴν δο-
πληθ. κτεάτεσιν). **ἔτετμε**=ἀορ. ἐλλειπτ. μὲν ἀναδιπλ. **ἔτετμον**=ἔτετμον (ἐκ
θέμ. τεμ)=εῦρον, κατέλαβον. **ἀποτυμος—ον**=τύχα (α στρο. + πότμος ἐκ τοῦ
βίδιου θεμ. δρερ καὶ τὸ ἔτετμον). **τοῦ**=τούτου (δεικτ.). **τοῦ...** **ἔκ**=ἀνα-
στροφὴ ἀντὶ ἐκ τοῦ. **ἔρεείνω**=ἐρωτῶ, (θεμ. ἀρεῖ τοῦ ἔρεω).

Συντακτικά: τὴν=ἀντικείμ. **πεπνυμένος**=μετεχ. ἐπιθ. **τοῦ**=γεν. τῆς κατα-
γωγῆς. **μήτηρ** μὲν φησὶ..., αὐτάρ=ἀντίθεσις ἡ συντ. σειρά τῶν λέξεων : **μή-**
τηρ μὲν τε φησι **ἔμεναι** μὲ τοῦ.—**δως...** **δφελον**=εὐχὴ ἀνεκπλήρωτος. μὲ=
ύποτ. τοῦ γενεσθαι. δς **ἀποτυμόταος**=ἡ ἀναφ. πρότατις μετ' ἐμφάσεως προ-
τάσσεται. **ἀποτυμόταος**=κατηγορ. ἐπει τὸ...=αἰολογ. πρότασις. μὲ **τοῦτο**=
ἀντικείμενα.

Πραγματικά: **μήτηρ** μὲν... φησι : 'Η ἀμφιβολία τοῦ Τηλεμάχου ἀφορᾷ
τὴν πατρότητα αὐτοῦ, διὰ τὴν οποίαν ἀπαντῷ καριτολογῶν πρός τὸν Μέντην
μετὰ παιδικῆς ἀφελείας ἡ δοπία είναι τόσον γνωστή κατὰ τοὺς 'Ομηρικούς

στιχ. 221—229

Τὸν δ' αὖτε προσέ|ειπε | θε|ία, γλαυκῶπις 'ΑΙθήνη.
«Ού μέν | τοι γενε|ῆν γε | θε|οί νώ|νυμνον διπίσσω
Θῆκαν, ἐ|πει σέ γε | τοῖον | ἔ|γείνατο | Πηνελό|πεια.
Ἄλλ' ἄγε | μοι τόδε | ειπέ | καὶ | ἀτρεκέ|ώς κατά|λεξον.
τις δαίς, | τις δὲ δημιος δδ' | ἔπλετο ; | τίπτε δὲ | σε χρεώ ;

εἴλαπι|ηνη ἡὲ γά|μος ; | ἐπεὶ | οὐκ ἔρα|νος τάδε | γ' ἔστιν.

ώς τέ μοι | υβρί|ζοντες | ύ|περφιά|λως δοκέ|ουσι
δαινυ|σθαι κατά | ὕδατα, | νε|μεσσή|σαιτό κεν | ἀνήρ
αίσχεα | πόλλ' ὄρδι|ων, | δς | τις πινυ|τός γε με|τέλθοι.»

Δογοτεχνική ἀπόδοσις :

Καὶ ή λαμπρομάτα ή 'Αθηνᾶ ἔανα γυρνᾶ καὶ λέει.
«Μὲ δίχως δόξα τῇ γενιά σου καθόλου οἱ θεοὶ⁵
δὲν ἄφηκαν, μιά καὶ σὲ γέννησε λεβέντη ἡ Πηνελόπη.
Μὰ ἔλα, εἰπέ μου καθαρά καὶ τοῦτο ἔηγησέ μου.
Τὶ φαγοτότε είναι αὐτό, τὶ κόσμος, γιὰ ποιὸ λόγο;
γιορτῆς γιὰ γάμου φαγητό; γιατὶ καθένας βέβαια δὲν ἔβαλε μοιράδι.
μὰ ἔτσι ἀδιάντροπα καθὼς περνοῦν ἐγὼ θαρρῶ
πώς τρώνε τὸ βιός σου. Θ' ἀγανακτοῦσε ὁ καθεὶς
σὰν γνώστικός ἄν ἔμπαινε κι' ἔβλεπε τοῦτες τις ντροπές.

Γραμματικά—σημασιολογικά : **αντε**=πάλιν. **μὲν**=μήν=πάντως. βε-

χρόνους; Ή διπάντηοις αυτή τοῦ Τηλεμάχου πορ' δῆλην αὐτῆς τὴν ἀφέλειαν λεχθεῖσα τόσον ἐπιγρομμωτικῶς, κατέστη παρειμιώδης κι ρίως ἡ φράσις: οὐ γάρ πώ τις ἔδν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω. — Ως δὴ ἐγὼ γ' ὅφελον: 'Ο Τηλέμαχος δὲν μένει εὐχαριστημένος ὅπο τὴν τύχην του, δχι βεβαιώς διότι καὶ δὲν ιδίος ὑψίσταται ταλαιπωρίας λόγῳ τοῦ ποτρός του, ἀλλὰ κυρίως διότι αὐτὸς δὲν ιδίος ὁ 'Οδυσσεὺς μὲ τὰς περιπλανήσεις του δεινοπαθεῖ καὶ δὲν ἀπολαμβάνει τὰ ἄγαθά του, δπως ἄλλοι οἱ δποῖον κατείχον διάλογα ἀξιώματα καὶ πλούτον ὃς δὲν ὁ 'Οδυσσεὺς. 'Ο θάνατος ἐν μέσῳ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἀγαθῶν, ἔθεωρεῖτο καὶ παρ'. 'Ομήρωφ ὅπως καὶ οὔμερον τύχῃ ἔξαιρετικῇ καὶ εὔνοια ἐκ μέρους τῶν θεῶν.

Αισθητικά: 'Η ἀπάντησις τοῦ Τηλεμάχου διακρίνεται διὰ τὴν χαριτολογίαν τῆς καὶ τὴν παιδικὴν ἀφέλειαν καὶ τὸ ἐπιγρομματικὸν ὑφος καίτοι προέρχεται ἀπὸ στόμα νεαροῦ. Τοῦτο ἐπραξεῖν διὰ προσδόση χάριν εἰς τὴν συνομιλίαν καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἔηράν μονοτονίαν τῶν ἔκρωτήσεων καὶ ἀπαντήσεων καὶ νὰ ἐμφανίσῃ ταύτην περισσότερον ἐγκάρδιον.

Νοημα: 'Ο Τηλέμαχος λέγει εἰς τὸν Μέντην, ὅτι κατὰ τὰ λεγόμενα τῆς μητρός του, εἶναι νιός τοῦ 'Οδυσσέως, ἀλλὰ θὰ ηγέτητο τὰ εἶναι νιός ἄλλου τυνος εὐτυχισμένου, δὲ δποῖος γηράσκων θὰ ἀπέθηγκεν ἐν μέσῳ τῶν ἀγαθῶν του.

Ἐπιγραφή: 'Ο Τηλέμαχος ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἔρωτησιν τῆς 'Αθηνᾶς^{τότι} κατὰ τὰ λεγόμενα τῆς μητρός του, εἶναι νιός τοῦ 'Οδυσσέως.

στιχ. 221--229

Πρὸς αὐτὸν δὲ πάλιν εἶπεν ἡ λαμπρόφθαλμος θεά 'Αθηνᾶ·
 «Πάντως οἱ θεοὶ εἰς τὴν γενεάν σου οὐδόλως ἀδοξον μέλλον
 προσώρισαν, ἀφοῦ δὰ τοιοῦτόν σε ἐγέννησεν ἡ Πηνελόπη.
 'Αλλ' ἔτι, εἰπέ μου τοῦτο καὶ εἰλικρινῶς ἔξηγήσου·
 τί εἴδους συμπόσιον καὶ τὶ συγκεντρωσίς εἶναι αὐτὴ ἐδῶ; τὶς τέλος^{τὴν}
 [ἀνάγκη]
 ἔορτάσιμον ἦ γαμήλιον σύμποσιον; διότι βεβαιώς δὲν εἶναι γεῦμα μὲ συν-
 [εισφοράν],
 ὅστε μὲ αὐθάδειαν συμπεριφερόμενοι, μοῦ φαίνονται ὅτι ἀλαζονικῶς
 εὐωχοῦνται εἰς τὸν οἶκον σου. Καὶ θὰ ἥγανάκτει πᾶς ἀνθρώπος
 αἰσχη πολλὰ βλέπων, ταύλαχιστον πᾶς φρόνιμος ὅστις ἥθελεν ἔλθει ἐδῶ.

βαίως, γενεὴ=γένος, γενεά [θεμ. γεν (γίγνομαι)] τάνυμος—οὐ=ἀνώνυμος
 ἀδοξος, [νῆγ στερ. καὶ δνομα—δνυμα (αιολ.)]. δπίσσω=εἰς τὸ μέλλον (χρον. ἐπιπ.). θῆκαν=ἔθηκαν—ἀδο. β'. τοῦ τιθ λμ=ποιῶ, προορίζω. ἔγείνασο=δο-
 ριστ. ἀδο. τοῦ γείνομαι=γεννῶ. Πηνελόπεια='Ομηρικόν· μεταγενεστέρως.
 Πηνελόπη. ἀλλ' ἄγε μοι=βλε. στιχ. 169, 206. δαις—δαιτὸς=γεγεῦμα, συμπό-
 σιον, εὐωχία (πρβ. δαιόμαι=χωρίζομαι, διαιροῦμαι). δμιος=πλήθος, συνά-
 θροισις (ἐκ τοῦ διμόιλος καθ' ἀπλολογίαν τὸ θέμα τοῦ β'. συνθετικοῦ ἔχει
 τὴν ἔννοιαν τοῦ συνέρχεσθαι, αὐτὸς δὲ τοῦτο ὑπόκειται εἰς τὸ Λατιν. mil-
 ites, id. Λεξ. ΙΙ. Λορεντζάτου). ἔπλετο=παρατ. τοῦ οημ. σέλομαι=είμαι.
 (τὸ γ'. ἔνικ. προσ. τοῦ παρτ. συγκόπτει τὸ οιζικόν φωνήν). τίπτε=τίπτε,
 ἐπιρρ. (τί+ποτε) κατὰ συγκοπήν τοῦ ε=κυρίως, ἐπὶ τέλους, εἰς τὶ ἀραγε, τὶ
 τέλος πάντων. χρεὼ—οῦς=ἀνάγκη, ἔλλειψις (ἐκ θεμ. χρή). είλαπινη=συ-

μπόσιον. εὐωχία, κυρίως γεῦμα κατόπιν θυσίας ή πλούσιον ἔօρταστικόν.
γάμος=γαμήλιον συμπόσιον. ὑβρίζω=φέρομαι ὑπεροπτικῶς. ἡὲ=ἡ, διαξευ-
 τικόν. **ἔρανος**=γεῦμα (λιτόν). ὑπερφιάλως=ὑπεροπτικῶς, ἀναιδῶς, ἐπιρρο-
 (Ιδ. στιχ. 134 ὑπερφιάλος). **δοκέοντις(μοι)**=δοκοῦσι=φέρομαι ὑπεροπτικῶς.
δαίνυμι=χωρίζω εἰς μερίδας, τρώγω, εύωχοῦμαι (θεμ. **δαίσ**). **δῆμα**=ἀνάκτο-
 ρον, οἰκία (**δέμω**=κτίζω). **νεμεσοσήσαιτο**=εὔκ. ἀσφ. τοῦ ζ. **νεμεσοσῶμαι**=
 ἄγανακτῷ δικαίως. **κεν**=ἄν (δυνητικον). **αἴσχεα**=αἴσχη (αἰσχος)=ἀπρέπεια,
 ἀσχημία. **ὅρδων**=ὅρων, (μετὰ μεταβολὴν τοῦ ο). **πινυτὸς**=συνετός, φρόνιμος.

Συντακτικά : **τὸν**=ἀντικ. τοῦ προσέειπε. τοι=δοτ. ἡθική. **γενεὴν**=ἀντικ.
 τοῦ θῆκαν. **νόνυμον**=κατηγορ. **ἔπει**... αίτιοι. πρόταπις. **σὲ**=ἀντικ. **τοῖον**=
 κατηγορ. **τὶς**=κατηγορ. εἰς τὸ **δαίσ** καὶ **δυμίλος**. σὲ **χρέω** (ἐστιν) σὲ τούτων
 (δαιτὸς καὶ δυμίλου), συντάσ. μὲ δύο ἀντικ., μὲ αίτιοι. προσώπουν καὶ γεν.
 πράγματος. **τάδε** **ἔστιν**=ἄττ. συντ. **μοι**=δ.τ. προσωπ. **ὑβρίζοντες**=μετχ.
 προπ. **ὑπερφιάλως**=έπιρρο. προσδ. **δαίνυσθαι**=ἀντικ. τοῦ δοκεούσι. **δρόσων**=
 μετχ. ὑποθέτ. **νεμεσοσήσαιτό** **κεν**=δυν. εὔκτ. (γ'. εἰδος). **ὅρδων**=ὑποθ. μετχ.
πινυτὸς=κατηγορ.

Πραγματικά : Οὐ μέντοι γενεὴν... νόνυμον: 'Η Ἀθηνᾶ παραβλέπουσα
 τὴν παροῦσαν δυστυχίαν ἡ ὅποια εἰχε ἐπιπέσει εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ὁδυσσέ-
 ως, λέγει εἰς τὸν Τηλέμαχον γνωρίζουσα τὸν ἐρχομόν του. ὅτι παρὰ ταῦτα ἡ
 γενεά του τὸν θά είναι ἀδοξος. 'Η ἔννοια αὐτῇ ἐπιτείνεται μὲ τὸ **τοῖον**, εἰς
 τὸ ὅποιον πρέπει νά ἀποδοθῇ ἡ σημασία, τοῦ: τέτοιον λεβέντη, τέτοιο παλ-
 ληκάρῳ. Δι' αὐτοῦ ἡ Ἀθηνᾶ προσπαθεῖ νά ἔξεγειρῃ ἔτι μᾶλλον τὴν φιλοτι-
 μίαν καὶ τὸ θάρρος τοῦ Τηλεμάχου. **ἔπλετο**: ἔνταῦθα ἔτεθν ἴστορικὸς χρό-
 νος διότι οἱ μνηστῆρες είχον παύσει νά τρώγουν καὶ ἤκουον τὸν ἀιδόν, ναίτοι εἰς τὴν ἐρμηνείαν πρέπει νά ἀποδοθῇ ὡς ἐνεστώς. **εἰλαπίνη**: 'Η εἰ-
 λαπίνη ἥτο ἐστίασις, εἰχε δηλαδὴ ἔօρτασμον χαρακτῆρα κατ' ἀντίθεσιν πρὸς
 τὴν **δαῖτα**, τὸ σύνηθες γεῦμα, καὶ τὸν **ἔρανον**, το ἐκ συμβολῆς πολλῶν ἀπέ-

στιχ. 23C—251

Τὴν δ' αὖτις Τηλέμαχος πεπινυμένος ἀντίον ηὔδα·	5
«Ξεῖν» ἔπει ἄρ δὴ ταῦτά μ' ἀγνείρεαι ἡδὲ μεταλλάξ,	B
μέλλεν μὲν ποτε οἶκος δέ ἀφνείδες καὶ ἀμύμων	TT
ἔμμεναι, σφρ' ἔτι κεῖνος ἀγνήρ ἐπιβδήμιος ἦν·	TT
νῦν δ' ἐτέρων ἐβόλοντο θειοῖς κακά μητιόωντες.	7
οἵ κείτον μὲν ἄξιοτον ἐποίησαν περὶ πάντων	TT
ἀνθρώπων, ἔπει οὕτοι θαΐνοντε περ δέ ἀκατοίμην,	TT
εἰ μετά οἷς ἐτάροισι δάλμη Τρώων ἐνι δήμω.	TT
ἥτε φίλων ἐν χεροῖν, ἐπει πόλειμον τολύπευσεν.	7
τῷ κεντρῷ οἱ τύμβον μὲν ἐποίησαν Παναγχαῖοι,	TT
ἥδε κε καὶ φί παιδὶ μέγα κλέος ἥρατ' ὁπίσσω.	TT
νῦν δέ μιν ἀκλειψίῳ ἄρπιπιαι ἀγνηρείψαντο·	TT
οἶχετ ἄξιοτος, ἄπιπτος, ἐμοὶ δ' δδύνας τέ γόλους τε	5σ
καλλιπεν' ούδε τι κεῖνον διδυρόμεινος στεναχίζω	TT
οἶον, ἐπει τύμοι ἀλλα θεοῖς κακά κῆδες ἔτευχαν.	TT
δόσσοι γάρ νήσιοισιν ἐπικρατέουσιν ἄξιοτοι,	TT
Δουλιχίψ τε Σάξιμη τε καὶ ύλήγεντι Ζακύνθω,	TT
ἥδ' δσσοι κραναχήν θεάκην κάτα κοιρανέουσιν,	7
τόσσοι μητέρ ἐμήν μνωνται, τρύχουσι δέ οἶκον.	7
ἥ δ' οὔτ ἀρνεῖται στυγείρον γάμον οὔτε τελευτήν	5
ποιῆσαι δύναται τοι δέ φθινύθουσιν ἔδοντες	5
οἶκον ἐμόν τάχα δή με διαρραίουσι καὶ αὐτόν».	TT

ριττον γεῦμα. Γάμος, θάνατος, θυσία ἥ ἄλλο τι ἔξαιρετικὸν συμβάν συνωδεύετο ὑπὸ εἰλαπίνης. Εἰς τὸν ἔρανον ἐκάλει συνήθως ὁ βασιλεὺς τοὺς διαφόρους ἔξεχοντας τῆς χώρας του προκειμένου νὰ συσκεψθοῦν καὶ νὰ ἀποφασίσουν περὶ διαφόρων ἔτημάτων. Εἰς τὸν ἔρανον οἱ καλούμενοι ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν διάφορα τρόφιμα, τὴν συνεισφορὰν καθὼς ἐλέγετο αὐτῇ. Τώρα ὅμως, ἐφ' ὅσον ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπουσίᾳς δὲν ἦτο οὕτε εἰλαπίνη οὕτε ἔρανος, δεδομένου ὅτι εἰς τὸ γεῦμα δὲν ἐλάμβανε μέρος καὶ ὁ Τηλέμαχος. Τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι, τὸ ὅποιον ἐκπλήσσει τὴν Ἀθηνᾶν καὶ αἱ ἀσχημίαι καθὼς καὶ ἡ σπατάλη τῶν μνηστήρων. Ταῦτα πάντα δὲν δύνανται νὰ ἐρμηνευθοῦν καὶ ἀναγκάζεται νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Τηλέμαχον. ὡς τέ μοι ὑβρίζοντες ὑπερφιάλως: ἐκ τῶν λόγων τούτων συμπεραίνει κανεῖς, ὅτι οἱ μνηστήρες κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος ἐθισθόμονται καὶ δέποτε πολλὰς ἀσχημίας διὰ νὰ ἀναγκασθῆ ὁ Μέντης, ἀν καὶ ἔνος, νὰ δώσῃ τοιούτον χαρακτηρισμόν.

Ἀλσητηκά : δρίσω : 'Η λέξις τεθεῖσα εἰς τὸ τέλος τοῦ στίχου καθιστᾶ πολὺ ζωηροτέραν τὴν ἀντίθεσιν τοῦ παρόντος ἐν σχέσει πρὸς τὸ εὔτυχες παρελθόν. δεῖ διμιλος : χασμῷδια. χρεω̄: πρέπει ἐνταῦθα νὰ γίνη συνίζησις ὅπως καὶ κατωτέρω εἰς τὸ εἰλαπίνη ἥτις γάμος : ἡ λήγουσα πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς μακρὰ διότι συμπίπτει μὲ τὴν τομήν τοῦ στίχου.

Νόημα : 'Η Ἀθηνᾶ λέγει πρὸς τὸν Τηλέμαχον, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μένῃ δυσηρεστημένος ἀπὸ τὴν γενεάν του ἐφ' ὅσον ἡ Πηγελόπη τὸν ἐγέννησε τόσον λαμπρὸν νέον. 'Η συνεχείᾳ ἐρωτᾷ τὶ εἰδους συμπόσιον ἦτο ἐκεῖνο τὸ δόποιον ἐγίνετο, διότι δὲν ἦδύνατο νὰ ἔννοιης ἐκ τῆς σπατάλης καὶ τοῦ θορύβου τί ἀκριβῶς συνέβαινε χαρακτηρίζουσα τοὺς μνηστήρας διὰ βαρυτάτων ἐκφράσεων.

Ἐπιγραφὴ : 'Η Ἀθηνᾶ παρηγορεῖ τὸν Τηλέμαχον καὶ ξητεῖ παρ' αὐτοῦ νὰ τὴν πληροφορίης τί ἀκριβῶς συνέβαινεν ἐν τῷ οἶκῳ του.

στίχ. 230—251

Πρὸς αὐτὴν δὲ πάλιν ἀπήντα διὰ συνετὸς Τηλέμαχος:
 «Ξένε ἐπειδὴ λοιπὸν δι' αὐτὰ μὲ ἐφωτᾶς καὶ ἀναζητεῖς τὴν ἀλήθειαν,
 θὰ ἦτο ποτὲ ὁ οἶκος αὐτὸς ἐδῶ πλούσιος καὶ τιμημένος,
 νὰ ἦτο, ἐφ' ὅσον ἐκεῖνος ὁ ἀνήρ εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς τὴν πατρίδα του·
 τώρα ὅμως ἄλλως ἡθέλησαν οἱ θεοὶ κακὰ σκεπτόμενοι,
 οἱ δόποιοι ἐκεῖνον μὲν ἀφαντον κατέστησαν ὑπὲρ πάντας
 τοὺς ἀνθρώπους, διότι οὐδόλος θὰ ἐλυτούμην τόσον δι' αὐτὸν ἀποθανόντα,
 ἐὰν ἥθελε φονευθῆ μεταξὺ τῶν συντρόφων του εἰς τὴν χώραν τῶν Τρώων,
 ἢ εἰς τὰς χειρας τῶν ἀγαπητῶν του, ἀφοῦ ἔφερεν εἰς πέρας τὸν πόλεμον.
 Τότε ἀληθῶς εἰς αὐτὸν τάφον θὰ κατεσκεύαζον ὅλοι οἱ Ἑλλήνες,
 καὶ διὰ τὸν οὐρανὸν τοῦ προσέπι τὸν πόλεμον δόξαν διὰ τὸ μέλλον.
 Τώρα ὅμως ἀδόξως αἱ Ἀρπααι ἀνήρπασαν αὐτὸν·
 ἔγινεν ἀφαντος, χωρὶς ν' ἀκούσθη, εἰς ἐμὲ θλίψεις καὶ θρήνους
 ἀφῆκε. Καὶ δέν ἀναστενάζω κλαίων ἐκείνον
 μόνον, διότι ὡς γνωστόν, οἱ θεοὶ μοῦ ἐπροξένησαν καὶ ἄλλας βαρείας θλί-
 πούς. Οσοι δηλ. κυριαρχοῦσιν εἰς τὰς νήσους εὐγενεῖς, [ψειεις]
 εἰς τὸ Δουλίχιον καὶ τὴν Σάμην καὶ τὴν δασώδη Ζάκυνθον,
 καὶ ὅσοι τὴν βραχώδη Ἰδάκην κυβερνοῦν
 τόσοι τὴν μητέρα μου ξητοῦν εἰς γάμον, καταστρέφουν δὲ τὸν οἶκον μου.
 Αὖτὶ δὲ οὕτε ἀρνεῖται τὸν μισητὸν γάμον, οὕτε τέλος
 τολμᾶ νὰ δώσῃ· αὐτοὶ ὅμως κατασπαταλοῦν κατατρώγοντες
 τὴν περιουσίαν μου· ταχέως δὲ καὶ ἐμὲ τὸν ἴδιον θὰ ἀφανίσουν.»

Δογοτεχνική απόδοσις:

Κι' ὁ γνωστικὸς Τηλέμαχος τῆς ἀπαντάει καὶ λέει· «Ξένε, σὰν θέλεις καὶ ζητᾶς νὰ μάθης τὴν ἀλήθεια, πλούσιο καὶ τιμημένο πρέπει τὸ σπίτι τοῦτο δῶ νὰ ἡταν, ὃς που ἐκεῖνος βρίσκονταν ἀκόμη στὴν πατρίδα· μὰ τώρα ἀλλοιῶς βουλήθηκαν καζόγγωμοι θεοί, ποὺ κεῖνον τὸν κάναν ἄφαντον ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, κι' οὔτε σὲ λύπηση βαρεία θάπερνα τὴν θανή του, μὲς στοὺς συντρόφους σκοτομῷ ἀν εὔρισκε στὴν Τροϊκὴ τὴ χώρα, ἥ μὲς στὰ χέρια τῶν δικῶν, τὸν πόλεμο σκολνώντας.

Τότε καὶ μνῆμα θᾶστηναν οἱ Ἑλληνες σὲ κεῖνον, καὶ στὸ παιδὶ του θᾶψηνε δόξα τρανὴ κατόπι.

Μὰ τώρα τὸν ἀρπάξανε οἱ Ἀρπυες δίχως δόξα· καὶ πάει ἄφαντος, ἀνάκουστος, σὲ μένα ψλίψες, κλῆμα ἀφῆκε. Καὶ δὲν στενάζω μοιρολογώντας κεῖνον μόνον, γιατὶ σάμπως τὸ ξέρουν ὅλοι, μοῦ σώριασαν κι' ἄλλα κακὰ οἱ θεοί· "Οσοι μαθὲς ἀρχόντοι στὰ νησιὰ ποὺ κυβερνοῦνε, μὲς στὸ Δολίχη, τὴ Σάμη καὶ τὴ Ζάκυνθο τὴ δασωμένη, κι' ἀκόμη ὅσοι τὸ Θιάκι διαφεντεύουν τόσοι τὴ μάννα μου ζητοῦν σὲ γάμο τρώγοντας τὸ βιός μου. Μὰ κείνη μήτε ἀρνηση στὸ μισητὸ τὸ γάμο, μήτε τέλος κανένα τολμάει νὰ δώσῃ ὅμως ἐκεῖνοι σπαταλοῦν καὶ τρώγοντας τὸ βιός μου· γερήγορα δὲ καὶ μένανε τὸν ἴδιο θ' ἄφανίσουν».

Γραμματικὰ — σημασιολογικὰ: Τὴν δ' αὐ=πάλιν ἀφ' ἔτερου, ἔπειτα· (βλ. στ. 213). **ἄρ=ἄρα** καὶ **ρα=λοιπόν.** **ἀνείρεαι=δοριστ.** ἐνεστ. β' ἐνικ. προστοῦ οημ. **ἀνείρομαι=ἐρωτῶ,** (ἀν—εἴρομαι). **μεταλλάω=ζητῶ** νὰ μάθω, ἐρευνῶ, ἀνασκάπτω (πρβ. μέταλλον). **ἡδὲ=καί.** **μέλλειν=ἀττ.** **ἔμελλειν=παρατ.** τοῦ **ρ-** μέλλω=σκέπτομαι, σκοπεύω. Τὸ **ρ.** συντάσσεται μὲ ἀπαρ. μὲ τὸ δοποῖον ἀποτελεῖ περίφρασιν καὶ ἐρμηνεύεται ἥ μὲ μέλλοντα ἥ μὲ παρατατιὸν: **μέλλειν** **ζημενεῖται=ἐπρεπει** νὰ ἐνδεχόμενον νὰ ἥτο, ἐντάπιος, ἥταν μιὰ φορά. **ἄφενειδες=πλούσιος.** **ἀμύνων=ἀψυχος,** τιμημένος, ἐντυμος. —**ὅφρα=ἔφ-** δον (χρον. συνδ.). **ἥνε=—ήν** (γ'. προσ. παρατ). **ἔπιεδήμιος=** ὁ εὐησικόμενος ἐν τῇ πατρίδι του, εἰς τὸν τόπον του (δ ἐπὶ δήμῳ). **νῦν δ'=τώρα** ὅμως. **ἐτέρως=κατ'** ἄλλον τρόπον, ἄλλως (ἐπιρρο. τροπ. ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἐτερος). **ἔβόλοντο=ἄρχ.** τύπος παρτ. τοῦ οημ. **βούλομαι.** **μητιώντες=μετ.** ἐνεσ. τοῦ **ρ.** **μητιώω=σκέπτομαι,** (πρβ. **μητις=σκέψις**), **μητι(ο)ωντες,** μὲ παρεμβολὴν τοῦ ο μετάτην συναιρεσιν. **διστος=ἄφαντος** (ἀ στερ. καὶ ἰδεῖν). **περὶ πάντων=** ὑπὲρ πάντας (ἀντὶ τοῦ ὑπερθ. ἀειστότατον). **ἀκαχοίμην=εύκτ.** ἀορ. τοῦ **ρ.** **ἀκαχίζομαι=λυποῦμαι,** ψλίζομαι (ἀχνυμαι, ἄχος). **ῳδ'=** ὅπως τώρα, ἔτοι. **οἰς=** ἐοῖς (κτητ. ἀντων. γ' προσ). **δάμη=δοριστ.** β' παθ. ἀορ. τοῦ **ρ.** **δάμνυμι** ἦ **δαμάω=δαμάζω,** φονεύω, καταβάλλω. **δῆμος=χώρα.** **τοιλύπενσεν=δοριστ.** ἀορ. τοῦ **ρ.** **τοιλύπενω=** κατεργάζομαι, φέρω εἰς πέρας (κατὰ λέξιν=καμνω τοιλύπας ἐρίουν). **τῷδ=** δοτ. τοῦ **τό.** (ἐπιρρηματικῶς)=δι' αὐτό. **τύμφος=** σωρὸς χώματος, μνῆμα, (tumulus). **Παναχαιοί=οι** Ἑλληνες (βλ. στιχ. 90). **ἥρατο=** δορισ. ἀορ. τοῦ **ρ.** **ἄργυρος=** προσπαθῶ νὰ λάβω, ἀποκτῶ. **ἄ παιδι=** ἐφ παιδὶ (κτητ. ἀντων.) **ἄκλειως=** ἀδόξως, (ἐκ τοῦ ἄκλεις, (α+κλέος). **ἀνηρεί-φαντο=** δοριστ. ἀορ. μεσ. τοῦ **ρ.** **ἀνερείπομαι=** ἀρπάζω εἰς τὰ ὕψη. **οἰχεῖται=** ἔφυγε, πάει. **ἄπνυτος=** ἐκεῖνος διὰ τὸν δοποῖον οὐδεὶς ἔμαθε τι, κανεὶς δὲν ἀκούσει δι' αὐτὸν τίποτε. (α στερ. +θεμ. πυθ. τοῦ πυνθάνομαι). **κάλλιπτο=** ἀορ. β'. τοῦ **καταλείπω.** οὐδέ τι=καὶ δέν. **στεναχίζω=** στενάζω, (ἐκ θεμ. ἔξ οὐ καὶ τὸ στένω—στενάχω—στεναχίζω). **οἰος—η—ον=** μόνος. **νυ=νῦν.** **κήδεια—τὸ κῆδος—εος=** φροντίς, λύπη, πένθος, συμφορά (κήδομαι). **ἔτενξαν=** δορισ-

ἀρο. τοῦ δ. τεύχῳ=προξενῷ, παρασκευάζω νήσοισιν=δοτ. τοῦ νῆσος. ἐπικρατέω=ἔχω ισχύν, δύναμιν, κυβερνῶ (κράτος). κρανα-ός-ή-όν=πετρώδης [θεμ. κρα-κρή-(κράνος-κρανίον-κέρας=σκληρός, τραχύς, βραχώδης)]. ἄριστοι=εὐγενεῖς. ὑλήεις-εσσα-εν=δασώδης (ιδ. συχ. 186). κοιρανέω=είμαι ἀρχων (πρβ. κοίρανος=ἀρχων, βασιλεὺς) μνάσματι=ζητῶ σύζυγον. τρύχῳ=κατατριβώ, καταστρέψω (πρβ. τείρω, τρίβω). στυγερδς=μιστὸς (πρβ. στυγέω=μισθῶ). φθινόν=φθειρω, κατασπαταλῶ, καταστρέψω (ἐκτενεστ. τύπος τοῦ φθίνον). ἔδω=τρώγω (θεμ. ἔδ-εδο), τάχα=ταχέως (ἐπιφρ. κρον.). διασφαλίω=συντριβώ, κομματίζω, σχίζω (πρβ. δαίω=συντριβώ).

Συντακτικά: εἰη=ἀντικ. ἐπεὶ ἂρ...=αἵτ. πρότασις. ως απόδοσις εἰς τὸ ἐπεὶ... μ' ἀνείρεσαι=θὰ ἐννοηθῇ τὸ ἄκουσε λοιπόν. ἐπιδήμιος=κατηγ. δφρα .. =χρον. προτ. κακό=συστιχ. ἀντικ. θανόντι=μετ. ἐνδοτ. μητιόων-τες=τροπ. μετηγ. κε .. ἀκαχοίμην=δυνητική εύκτικ. ἀπόδοσις τῆς ὑποθ. προτασ. εἰ δάμη =ὑποθ. λόγος τοῦ μὴ πραγματικοῦ, (ὑποθ. εἰ καὶ δρισ. Ιστορ. χρόνον μὲ ἀπόδοσιν ἄν (κεν) καὶ δριστ. Ιστορ. χρόν.). οἱ=δοτ. χαριστική (τῷ Ὀδυσ.). ἀιστος=κατηγορ. φ παιδι=δοτ. χαριστ. (ἐμοί). ἀπνοτος=κατηγορ. ολο=κατηγορ. προσδ. νήσοισι=ἀντικ. Δουλιχίῳ-Σάμῃ-Ζακύνθῳ=ἐπεξήγησις τοῦ νῆσοισι. ἔδοντες=τροπ. μετηγ.

Πραγματικά: Τύμβος : Ἐλέγετο ὁ σωρὸς χώματος ὁ ὅποιος ἐσχηματίζετο ἐπὶ τοῦ τάφου μεγάλων ἀνδρῶν ἐπὶ τοῦ ὅποιον ἐτοποθετοῦντο καὶ λίθοι ἡ κίονες πρὸς διάκοσμον εἰς ἐνδειξέν τιμῆς διαιωνίζων οὗτο τὴν δόξαν τοῦ ἀποθανόντος. Ἀρπυίαι : Προσωποποίαι τῶν θυελλῶν· ησαν μᾶλλον θαλάσσια τέρατα παρὰ θαλάσσιαι θεότητες. Φέρονται ως θυγατέρες τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς θαλάσσης. Ἡ περιφημοτέρα ἔξ αὐτῶν ήτο η Κελαινώ. Αὗται ἀπετάλησαν παρὰ τῶν θεῶν νά τιμωρήσουν τὸν μάντιν Φινέα, τὸν ὅποιον εἶχον τυφλώσει πρότερον, ἐπειδὴ προείλεγεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ μέλλοντα. Πετῶσαι εἰς τὴν τράπεζάν του ηρπαζον τὰ φαγητά του η τὰ καθίστων δυσώδη. Οἱ Υἱοὶ τοῦ Βορέου, Ζήτης καὶ Κάλαϊς, ἀπήλαξαν αὐτὸν ἀπὸ τὰς Ἀρπυίας. Οἱ μῆνος οὗτος τῶν Ἀρπυιῶν είναι μιὰ ἀλληγορία τῶν πειράτων οἱ ὅποιοι ἐλύμανοντο τὰς θαλάσσας. Μεταγένεστέρως οἱ Ἀρπυιαι παρεστάθησαν ως ἀρπακτικά πτηνά ήσαν δὲ κατὰ τὸν Ἡοίδον δύο Ἄελλω καὶ Ὀκνύνη. Οσσοι : διὰ τοῦ ἐπιδέντον τούτου ὄνομάζονται οἱ ἡγεμόνες οἱ πέριξ τῆς Ἰδάκης κατοικοῦντες, ὑπαγόμενοι εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ὀδυσσέως. Οὗτοι πάντες ἀπετέλουν τὸ συμβούλιον τοῦ βασιλέως. Δουλίχιον : Πιθανός, νήσος κατὰ τὰς ἐνθιστάτικας τοῦ Ἀχελώου μιὰ τῶν Ἐξινάδων, ητις ήνωθη πρὸς τὴν ξηρὰν ἐκ τῶν προσοχώσεων τοῦ ποταμοῦ. Τὸ Δουλίχιον δύος καὶ ἄλλαι δύο ἀνοφερόμεναι νήσοι ἀνήκον εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ὀδυσσέως. Τινὲς ὑποθέτουσιν ὅτι τὸ Δουλίχιον ήτο η δυτική χερούλησσος τῆς Κεφαλληνίας. Σάμη : η σημερινή Κεφαλληνία, η μέρος αὐτῆς. Ιθάκη : Αὕτη μὲ τῆς Σάμης καὶ τοῦ Δουλίχιου, ἀπετέλουν τὸ βασίλειον τοῦ Ὀδυσσέως.

Αισθητικά : Αιστον ἐπείσονταν περὶ πάγιων ἀνθρώπων : Υπερβολή, διὰ τῆς ὁποίας ὁ ποιητής προσδίδει ἐντοιχώτερον τὴν ἔννοιαν τοῦ στίχου καὶ προσδίδει περιπλάνην διὰ τῆς πληθωρικῆς χρήσεως τῶν φωνητῶν, δημιουργῶν εὗτο παράγκησιν. Τὸ αὐτὸν ἐπιτυγχάνεται διὰ τοῦ ἀσυνδέτοντος καὶ ὅμοιοτελεύτη τοῦ: οἰχετ ἀιστος, ἀπνοτος, τολύπενσεν: μεταφορά. τῶν δὲ μιν ἀκειεῖς ἀρπυιαι ἀνηρείφαντο : Διὰ τῆς συμβούλης ταύτης ἐκφράσεως δηλούντο η παντελῆς ἔξαφάνισις τοῦ Ὀδυσσέως ητις δὲν ἀφῆκεν οὐδὲ ἵχιος ἀφανισμοῦ. τρύχουσι δὲ οἰκον-φθινύθουσιν ἔδοντες : ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς ἔννοιας πρὸς ἐμφασιν.

Νόημα : Ο Τηλέμαχος, εὐρισκόμενος εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ εἴπῃ εἰς τὴν

Αθηνᾶν τὰ συμβαίνοντα ἐν τῷ οἶκῳ, πλήρης λύπης, λέγει, ὅτι κάποτε οἰκος αὐτὸς θὰ ἦτο εὐτυχῆς καὶ τιμημένος, ὅταν δηλ. εὐρίσκετο ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν πατρίδα του. Τώρα δικαῖος ἔπειδη ἔτοις θέλησαν οἱ θεοὶ μὲ τὸν ἀφανισμὸν ἔκείνου τὸν κατέστησαν τὸν πλέον δυστυχῆ ἐξ ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Οὐδεμία παρηγορία δεν ὑπάρχει τώρα, ἐνῷ ἀντιθέτως, ἀν ἐφονεύετο κατὰ τὴν μάχην ἡ πλησίον τῶν ἴδιων του μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου, θὰ ἀπενέμοντο πᾶσαι αἱ ἐπικήδειοι τιμαὶ εἰς αὐτὸν καὶ λαμπρὸν τάφον θὰ κατεσκεύαζον οἱ Ἑλληνες πρὸς δόξαν αὐτοῦ. Ἡ πικρία αὕτη καθίσταται πολὺ με-

στιχ. 252—266

Τὸν δ' ἐπαγγλαστή|σασσα | προσηγύδα | Παλλάς Ἀθήνη.
 «Ω πόποι, | ἦ δὴ | πολλὸν | ἀποιχομένους Ὁδυσσήος
 δεύη, δ | κε μηνηστήρων | ἀναιδέσι | χείρας ἔφειη.
 ει γάρ | νῦν ἐλίθων | δόμου | ἐν πρώτησι θύρῃσι
 σταῖη, ἔχων πήληκα | καὶ | ἀσπίδα | καὶ δύο | δούρε,
 τοῖος ἔ|ών οἰλόν μιν | ἔγω τὰ | πρῶτ' ἐνόησα
 οἴκω ἐν | ήμετέρῳ | πίνοντά τε | τερπόμεμψόν τε,
 έξ Ἐφύρης ἀνιόντα | παρ' | Ἰλου | Μερμερίδαο—
 ὥχετο | γάρ καὶ | κείσε | θοῆς ἐπὶ | νηδός Ὁδυσσεύς
 φάρμακον | ἀνδροφόνον | διζήμενος, | δόφρα οἱ | εἴη
 ιοὺς | χρίεισθαι χαλκίκρεας· | ἀλλ' ὁ μὲν | οὐ οἱ
 δῶκεν, | ἐπειρα ρα θειοὺς | νε μεσιζετο | αἰὲν ἔιόντας,
 ἀλλὰ παῖτὴρ οἱ | δῶκεν ἐμόδις· | φιλέεσκε γάρ | αἰνῶς—
 τοῖος ἔ|ών μηνηστήρων | διμιλήσειν Ὁδυσσεύς·
 πάντες | κ' ὀκύμοιροι τε | γενοίατο | πικρόγαμοι τε.

ΤΤ
ΤΤ
Β
5
ΤΤ
ΤΤ
ΤΤ
ΤΤ
5
ΤΤ
ΤΤ
Β
Β
5
7
ΤΤ
Β

Δογοτεχνική ἀπόδοσις :

Καὶ η Παλλάδα η Ἀθηνᾶ τοῦ λέει, ἀγαναχτησμένη·
 «Ἄλλοι, πόσος χρειάζεσαι τὸν Ὀδυσσέα νάχες,
 ποὺ θάβας τὸ ζέρι του στοὺς ἀδιάντροπους μνηστῆρες.
 «Ε! καὶ νὰ ρχόταν στῆς αὐλῆς τὴ θύρα
 νὰ στέκοταν, μὲ κράνος καὶ δυὸ δόρατα καὶ τὴν ἀσπίδα,
 τέτοιος νὰ ἔμεντιζε, σάμπως ἔγω πρωτόειδα
 μέσα στὸ σπίτι μας, νὰ πίνη νὰ γλεντάῃ,
 δταν γυροῦσε ἀπ' τὴν Ἐφύρη καὶ τὸν γυιὸ τοῦ Μερμέρου Ἰλο—,
 γιατὶ μὲ γρήγορο σκαρὶ μπάρκαρ' ὁ Ὀδυσσέας
 βοτάνι ναῦρη ξήταγε θανατερὸ γιὰ νάχη
 ν' ἀλειφή τις σαΐτες του' μὰ κενος δέ
 τοῦ ἔδωκε, τοὺς ἀθανάτους τοὺς θεοὺς γιατὶ φοβόταν,
 μὰ δ δικός μου δ γονιὸς τὸν βόλεψε π' ἀγάπη του περίσια·
 τέτοιος ὁ Ὀδυσσέας νὰ φανῇ μακάρι, στους μνηστῆρες
 κι' ὅλοι του θάχαν θάνατο γοργὸ καὶ πικραμένο γάμο.

Γραμματική - σημασιολογικά: ἐπαλαστήσασσα=μετ. ἀορ. τοῦ ρ. ἐπαλαστέω=ἀγανακτῶ, καταλαμβάνομεν ἀπὸ ἀγανακτησιν, δργίζομαι, (μόνον εἰς τὴν μετ. τοῦ ἀορ.). προσσαυδάω=προσδωνῶ, λέγω. ὡς πότε=ῶ! ὡ! ἀλλοί-μονον! ἐπιφώνημα δργῆς καὶ ἀγανακτήσεως, πάντοτε μετὰ τοῦ ὡ. ἢ δὴ=πράγματι, βέβαια, λοιπόν, (ἢ=μόριον βεβαιωτ.). πολλὸν=πολὺ (ἐπιλογ.). ἀποχομαι=είμαι ἀπών (ἰδ. στιχ. 135). δεύη=β'. προσ. ἐνικ. ὁριστ. τοῦ ἐνεσ. τοῦ ρ. δεύομαι=ἔχω ἀνάγκη, μοῦ λείπει. ὁ κε(ν)=δεῖ=δ ὁποῖος θὰ

ψαλυτέρα, διότι οἱοι οἱ ἡγεμόνες οἱ ὅποιοι κατοικοῦν τὰ πέριξ τῆς Ἰθάκης, οἱοι αὐτοὶ ζητοῦν εἰς γάμον τὴν μητέρα του καὶ κατασπαταλοῦν τὰ ὑπάρχοντά του καὶ ὑπάρχει κίνδυνος νὰ καταστρέψουν καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον.

Ἐπιγραφή: Ό Τηλέμαχος πλήρης λύπης ἀνακοινώνει εἰς τὴν Ἀθηνᾶν τὰς σκέψεις αὐτοῦ περὶ τοῦ ἀδόξου ἀφανισμοῦ τοῦ πατρός του καὶ τὰ συμβαίνοντα ἐν τῷ οἴκῳ του δεινά.

στιχ. 252 - 266

Πρὸς αὐτὸν δὲ ἀγανακτήσασα ἔλεγεν ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ.
 «Ἄλλοι μόνον, πολλὴν βεβαίως ἀνάγκην ἔχεις τοῦ ἀποδημήσαντος Ὁδυσσέως, δοποῖς θὰ ἔθετεν χεῖρας εἰς τοὺς ἀναιδεῖς μνηστῆρας.
 «Εἰ καὶ νὰ ἥρχετο τῶρα καὶ εἰς τὴν ἔξωθυραν τοῦ οἴκου νὰ ἐστέκετο, μὲ περικεφαλαίαν καὶ ἀσπίδα καὶ δύο δόρατα, τοιοῦτος ἐμφανιζόμενος, δοποῖον ἐγὼ διὰ πρώτην φορὰν ἐγνώρισα ἐντὸς τῆς οἰκίας μας νὰ πίνῃ καὶ νὰ διασκεδάζῃ.
 Ὁταν ἐπέστεφεν ἐκ τῆς Ἐφύρης, ἀπὸ τὸν Ἰλον τὸν οὐρανὸν τοῦ Μερμέρου διότι είχε μεταβῇ ἐκεῖ ἐπὶ ταχυπλόου πλοίου δ Ὁδυσσεὺς
 ζητῶν φάρμακον ἀνθρωποτόνον, διὰ νὰ τὸ ἔχῃ
 ν' ἀλειφῇ τὰ χάλκινα βέλη του ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν δὲν τοῦ
 ἔδωσεν, διότι, ὡς φαίνεται, ἐφοβεῖτο τοὺς ἀθανάτους θεούς,
 ἀλλ' ὁ ίδιος μου πατὴρ ἔδωσεν εἰς αὐτὸν διότι τὸν ἡγάπα ὑπερβολικά·
 τοιοῦτος, εἴθε νὰ παρασκευασθῇ μεταξὺ τῶν μνηστήρων δ Ὁδυσσεὺς·
 οἱοι θὰ εὑρισκον ταχὺν θάνατον καὶ θὰ ἔκαμον πικρὸν γάμον.

.... (ἀναφορ. συμπερ.). ἐφείη=εὔκτ. ἀορ. β'. τοῦ ο. ἐφίημι=ἐπιβάλλω, βάζω. εἰ γὰρ ἐλθὼν.... σταίη=εἰ γὰρ... ἐλθοῖ καὶ σταίη=εὔχεταική εὐκτική, ἃς ἥρχετο καὶ ἃς ἐστέκετο, ἐ καὶ ἀν ἥρχετο. ἐν πρώτησι θύρησι=δοτ. πληθ. =ἐν τοῖς προθύροις, εἰς τὴν ἔξωθυραν. πήληξ-ηκος=περικεφαλαία, κράνος, (ἔξ ου θεμ. καὶ τὸ πέλλα=κράνος, πρβ. πηλήκιον). δοῦρε=δυϊκός τοῦ ὄντος, πληθ τὰ δοῦρε. ἐών=ῶν. τοῖος=τέτοιος. (θεμ. τὸ τοῦ δεικτ. δ) οἶος=όποιος. τὰ πράτα=διὰ πρώτην φορὰν (ἐπι ορ). ἐνόησα=ἀορ. τοῦ ο. νοέω=γνωρίζω, βλέπω. τερπόμενον=μετ. τοῦ τέρπομαι=εὔχαριστοῦμαι, εὐφραίνομαι. ἀνίστρα=μετ. ἐνεσ. τοῦ ο. ἀνειμι=ἀνέρχομαι, ἐπιστρέφω (ἀνά+ειμι). θοδες-η-δε=ταχὺς (ἐκ τοῦ θέω=τρέχω). φέχετο=παρτ. μὲ σημ. ἀορ. τοῦ ο. οἰχομαι=πηγαίνω. καὶ κεῖσε=πρὸς ἐκεῖ, ὅπως εἰς τοὺς ἄλλους τόπους. ἀνδροφόνος-ον=δ φονεύων ἀνθρώπους. δίζημαι=ζητῶ νὰ ἀποκτήσω, (ἐκ τοῦ δι-δια-μαι, ἐκ θεμ. διὰ ἔχοντος καὶ σημασίαν τοῦ κινεῖσθαι). ὄφρα οἱ=αὐτῷ. εἴη=διὰ νὰ ὑπάρχῃ εἰς αὐτόν. ιός-ον=τὸ φιτόμενον, τὸ βέλος (ἴμι). χρίεσθαι=ἀπαρ. τοῦ χρίομαι (ιόνς)=ἀλειφω τὰ βέλη. χαλκηρέας=χαλκήρεις—δ χαλκήρης=χαλκόθετος, (χαλκὸς καὶ ἀραρίσκω=προσαρμόζω). δ μὲν=δ Ἰλος. ὁρ=βέβαια. νεμεσίζομαι=ἀγανακτῶ, φοβοῦμαι. αἰὲν=αἰεὶ—ἐών=αἰώνιος, ἀνάντας. φιλέσεμε=θαμιστ. παρατ. τοῦ φιλέω=ἀγαπῶ. αἰνῶς=τρομερά, ἔαισαρετικά, (ἐπι ορ). δμιλήσειε=εὔκ. ἀορ. τοῦ δμιλῶ=συναναστρέψομαι, ἔχομαι εἰς ἐπικοινωνίαν, συγκρούομαι, ἔρχομαι εἰς χεῖρας, μάχομαι, (πρβ. δμιλος). ὀκνύμοδος=ταχυθάνατος, (ῳκνὺς=ταχὺς+μερός=τύχη). κ(ε)γενοίατο=γένοντο ἄν. πικρόγαμος=δ πικρὸν γάμον ἔχων. δ κάμνων πικρὸν γάμον (μόνον πληθυντ.).

Συντακτικά : τὸν=άντικ. ἐπαλαστήσαντα=μενχ. τρεπ. δὲ...ἔφειη=άναφ. προτ. μηνητῆροιν=χείρας=άντικ. εἰ γὰρ... σταίη... (εἰ γὰρ) ὅμιλησειε=ύποθ. γ'. εἰδους, ἀπλην σκέψιν τοῦ λέγοντος μὲ ἀπόδοσιν: πάντες... γενοβ-ατο. πίνοντά τε—τερπόμενον=κατηγορ. μετχ. ἀνιόντα=χρον. μετχ. ὅφρα εἰ: εἴη...=τελ. προτ. οἱ=(αὐτῷ)=δοτ. προσωπ. κτητική. φάρμακον=έννοουμ. ἀντικ. τοῦ δῶκεν ώς καὶ τὸ οἱ. διξήμενος=μετχ. τελική. χρίεσθαι=ἀπαρ. τοῦ σκοποῦ (τελικὸν). δικύμοροι—πικρόγαμοι=κατηγορούμενα.

Πραγματικά : ἐπαλαστήσασα : 'Η Ἀθηνᾶ ἀκούσασα τὴν θλιβεράν κατάστασιν τοῦ οίκου τοῦ Ὀδυσσέως ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Τηλεμάχου, καταλαμβάνεται ὑπὸ δικαίας ἀγανακτήσεως καὶ προσπαθεῖ νὰ ἔμψυχωσῃ τὸν ἀπογονητευμένον νιόν. 'Η ἀγανάκτησις τῆς Ἀθηνᾶς ἐκφράζεται διά τοῦ ἐπιφων. ὁ πόροις εὐθὺς ἀμέσως, ἄλλα καὶ διά τῶν ἀναιδέσι χειρας ἔφειη. **Πρώτης θύσης :** εἰναι ἡ πρώτη θύσα ἡ δολιγοῦσσα ἐκ τῆς ὅδου εἰς τὴν αὐλήν. **πτήλης:** δερμάτινος πῦλος προφύλαξιν τοῦ μετώπου, τῶν χροτάφων καὶ τοῦ ἄνω μέρους τῆς κεφαλῆς. 'Αιάλογος ἡτο καὶ ἡ κόρης. Τούτων ὑπῆρχον διάφορα εἰδη, ὡς δύναται νὰ συμπεράνῃ κανεὶς ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐπιθέτων, διὰ τῶν ὅποιων περιγράφονται ταῦτα εἰς τὰ ποιήματα. Συνήθως ταῦτα ἡσαν δερμάτινα, ἐνισχυόμενα ὑπὸ μεταλλίνων δίσκων, ἔφερον δὲ εἰς τὴν κορυφὴν λοφίον ἐκ τριχῶν. Εσωτερικῶς ἐπενδύντο ὑπὸ πιλήματος (φόδρας) ἵνα μὴ δέργων αἰσθάνεται τὴν πίεσιν καὶ τὸ βάρος. Ἐκοσμοῦτο ἐπίσης διὰ τεσσάρων μεταλλικῶν ἐλασμάτων δίκριν κεφαλήτων, ἄτινα ἔχρησίμευν καὶ πρός στεργησιν. **Ἄσπις :** Τὸ κυριώτερον ἐκ τῶν ἀμυντικῶν ὄπλων τῶν ἀρχαίων. Αὕτη ἡτο πολὺ μεγάλη ὥστε γά καλύπτει δόλκηρον τὸ σῶμα τοῦ πολεμιστοῦ ἡ μικρὰ στρογγύλη. Κατεσκευάζετο ἐξ ἀπαλλήλων δερμάτων βράδην κεκαλυμμένων ἔξωθεν ὑπὸ μεταλλίνων ἐλασμάτων. 'Εκρατεῖτο δὲ ἐκ τοῦ ἄμου δι' ἴμαντος, τοῦ τελαμῶντός καὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τοῦ πολεμιστοῦ. Εἰς τὸ κέντρον ἡ ἄσπις ἔφερεν κωνικὴν προεξοχὴν, τὸν δμφαλόν, καὶ ἐκοσμεῖτο διὰ παρσιάσεων. **Δόρυ :** Τὸ δόρυ, ἄλλως ἔγχος, συνέκειτο ἐκ τοῦ ἔντον (καυλοῦ) καὶ τῆς ἀμφιστόμου αἰχμῆς. 'Η αἰχμὴ κατά τὴν βάσιν εἰλεῖ κοιλότητα (αὐλόν), εἰς τὸν ὅποιον ἐνεπιγγνύνετο τὸ ἔντον καὶ συικρατεῖτο διά κοικίν (πόρκης). Εἰς τὸ ἀντίθετον πρός τὴν αἰχμὴν ἄζον τοῦ ἔντον τοῦ δόρατος ὑπῆρχεν δ σταυρωτὴρ μὲ μορφὴν αἰχμῆς ἐμπηγγύμενος πολλάκις εἰς τὸ ἔδαφος καὶ κατὰ τὴν ἔξακόντισιν φέρων διὰ τοῦ βάρους του τὸ δόρυ εἰς ἰσορροπίαν. Κατὰ τὴν

στίχ. 267—278

"Αλλ' ἦ τοι μὲν ταῦτα θε ῶν ἐν γούνοσι κεῖται,	TT
ἢ κεν νοστῆσας ἀποτίσεται, ἦς καὶ οὐκί,	B
οἴσιν ἐνὶ μεγά ροισι· οε δὲ φρά ζεσθαι ἄ νωγα,	TT
ὅπιως κε μηνητῆρας ὀ πώσεαι ἐκ μεγά ροιο.	TT
ει δ' ἄγε νῦν ξυνίει καὶ ἐμιδων ἐμ πάζεο μύθων.	5
ἄριον εις ἀγο ρὴν καλέ σας ἥ ιωνας 'Α χαιούς	5
μύθον πέφραδε πᾶσι, θε οὶ δ' ἐπὶ μάρτυροι ἔστων.	TT
μηνητῆρας μὲν ἐπὶ σφέτε ρα σκι δνασθαι ἄ νωχθι,	7
μητέρα δ', εἰ οἱ θυμὸς ἐφορμδ ται γαμέ εσθαι,	TT
ἄψ τω ἐς μέγα ρον πα τρὸς μέγα δυναμέ νοιο	5
οι δὲ γάμιον τεύ χουσι καὶ ἀρτυνέ ουσιν ἔ εδνα	TT
πολλὰ μάλ', δοσα ἔ οικε φί λης ἐπὶ παιδὸς ἔ πεσθαι.	TT

μάχην οι Ἡρωες ἔφερον δύο δόρατα, ἐκράτουν δὲ ἀμφότερα διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἢ ἀνά ἐν εἰς ἑκάστην κεῖσα, (ιδ. 'Ομηρικὸν Λεξικὸν Π. Λορεντζάτου). **Ἐφύρη:** 1) Ἡπειρωτική πόλις τῆς Θεσπρωτίας ἐξ ἦς ἐπιστρέψαν δὲ Ὀδυσσεὺς ἐπρόκειτο νά διέλθῃ τῆς Τάφου ὃπου ἐβασίλευεν ὁ Ἄγχιαλος δι πατὴρ τοῦ Μέντου. "Αλλοι ταυτίζουν τὴν Ἐφύρην πρὸς τὴν Κόρινθον, δύο μαστῆν ἐκ τοῦ μύθου τοῦ Βελλερεφόντου, ἡ πρὸς Θεσσαλικὴν ἢ καὶ τὴν Ἡλιακὴν Ἐφύρην τὴν περίφημον διὰ τὰ φαρμακερά της βότανα. **Πλος:** υἱὸς τοῦ Μερμέρου, ἀπογόνου τοῦ Ἰάσωνος καὶ τῆς Μηδείας, ἐξ ἦς ἐκληρονόμησε καὶ τὴν μυστικὴν τέχνην τῶν δηλητηριωδῶν φαρμάκων. **ἴσνος χρίεσθαι καληηρέας:** 'Η διὰ τὸν λόγον τοῦτον δὲν ἐδόθη ἐκ μέρους τοῦ Ἰλου εἰς τὸν Ὀδυσσέα, ἵσως διότι οὗτος δὲν εἶχεν ἐμπιστοσύνην, εἰς τὸν Ὀδυσσέα, διὰ οὗτος δὲν θὰ τὰ ἔχοντα μοτοίει κατ' ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνον ἐναντίον θηρίων. Τοῦτο ὅμως ἐπράξεν δι πατὴρ τοῦ Μέντου Ἄγχιαλος, διτις συνεδέετο πρὸς τὸν Ὀδυσσέα διὰ στενοτάτης φιλίας. Τὸ βέλος συνίστατο ἐκ τριῶν μερῶν : τῆς αἰχμῆς ἢ ἀκίδος, τοῦ ἔγλου καὶ τοῦ πτεροῦ.

Αισθητικά : 'Ω πόποι... χεῖρας ἔφειν: Διὰ τοῦ ἐπιφωνήματος δι ποιητῆς προσπαθεῖ νά ἐμφανίσῃ τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν τῆς θεᾶς ὡς καὶ διὰ τῶν ἄλλων λέξεων: **χεῖρας ἔφειν.** 'Ολόκληρος ἢ ἀφήγησις τῆς θεᾶς, είναι λίαν παραστατικὴ ἀποσκοποῦσα νά ἐμφανίσῃ τὸν ηρωα ἔωντανόν ἐμπροσθεν τοῦ Τηλεμάχου διὰ νά ἐμβάλῃ εἰς αὐτὸν θάρρος καὶ δύναμιν πρὸς δρᾶσιν. 'Ο μῆνος, τὸν διποῖον δημιουργεῖ διὰ νά δικαιολογήσῃ τὴν στενήν φιλίαν, είναι λίαν πειστικὸς καὶ φυσικωτατος.

Νόημα : 'Η Ἀθηνᾶ μετὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ Τηλεμάχου, καταλαμβάνεται ἀπὸ ἀγανάκτησιν καὶ ἀναπολεῖ εἰς τὴν μνήμην τῆς τὸν Ὀδυσσέα, διὰ τὸν εἰχε ἵδει ὠπισμένον. 'Εὰν οὗτος ἐνεφανίζετο τοιουτοδόπως διὰ τότε που ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν Ἐφύρην, διότι εἶχε μεταβῇ διὰ νά προμηθευθῇ βέλη φαρμακερά, τότε δῆλοι οἱ μνηστῆρες θὰ ἔξαφανίζονται καὶ θὰ εὐρισκούν ταχὺν θάνατον καὶ πικρὸν γάμιον.

Ἐπιγραφή : 'Η Ἀθηνᾶ ἀναπολοῦσα τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Ὀδυσσέως βεβαιεῖ τὸν Τηλέμαχον, δι τοιούτου μνηστῆρες θὰ εὐρισκούν κακὸν θάνατον.

στίχ. 267—278

'Αλλ' αὐτὰ μὲν βεβαίως ὑπόκεινται εἰς τὴν θέλησιν τῶν θεῶν,
ἔναν δηλ. ἐπιστρέψας νά τοὺς ἐκδικηθῇ ἢ καὶ ὥχι,
ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων τού· σὲ δῆμως προτρέπειο νά σκέπτεσαι,
μὲ ποιὸν τρόπον θὰ ἐκδιώξῃς τοὺς μνηστῆρας ἐκ τοῦ ἀνακτόρου.
'Αλλ' ἐμπρὸς τώρα, ἀκούσει καὶ πρόσεχε τοὺς λόγους μου'
αὔριον, ἀφοῦ καλέσῃς εἰς συνέλευσιν τοὺς εὐγενεῖς Ἀχαιούς,
εἰπὲ εἰς δῆλους τὴν γνώμην σου, οἱ δὲ θεοὶ ἀς είναι περὶ τούτου μάρτυρες.
Τοὺς μὲν μνηστῆρας προέτρεψον νά διασκορπίζωνται εἰς τὰς οἰκίας των,
ἡ δὲ μήτηρ σου, ἔναν ἢ διάθεσίς της τὴν παρακαννή γά πανδρευθῇ
ἀς ύπαγῃ διότιο εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ισχυροῦ πατρὸς της.
αὐτοὶ δὲ θὰ κάμουν γάμον καὶ θὰ ετοιμάσουν προΐκα
πάρα πολλήν, ὅση ἀριδόζει νά παρακολουθῇ τὴν ἀγαπητήν των κόρην.

Δογματική ἀπόδοσις:

Μὰ ὅλα ταῦτα βρίσκονται στὸ χέρι τῶν θεῶν,
ἄν θά ζητήσῃ ἐκδίκηση ἢ ὅχι σὰν γυρίση,
μέσα στ' ἀνάκτορά του· ὅμως ἐσένα ἔγω συντάξω καὶ στοχάσου,
πῶς μέσ' ἀπ' τὰ παλάτια σου θὰ διώξῃς τοὺς μνηστῆρες.
Ἐλα ἐμπρὸς τὰ λόγια μου ἀποῦ καὶ πρόσεξέ με·
νὰ συγκαλέσης τὸ πρῶτη τοὺς Ἀχαιοὺς ἡρώους,
σ' ὅλους τὴν γνῶμη σου εἰπὲ, καὶ ἔχε τοὺς μαρτύρους·
στὰ σπίτια τοὺς νὰ σκορπιστοῦν διέταξε τοὺς μνηστῆρες
καὶ ἄν ἡ καρδιά τῆς μάννας σου γυρεύει πάλιν ἄντρα
πίσω ἔναντι στ' ἀρχοντικὸ τοῦ δυνατοῦ γονιοῦ της ἃς γυρίσῃ·
καὶ κεῖνοι θὰ τοιμάσουν γάμο ἔναντι καὶ προΐκα
τόσο πολύ, δισο ταιριάζει ν' ἀκολουθῇ τὴν ἀκριβή τους κόρη.

Γραμματικὰ – σημασιολογικά: η τοι=βέβαια, ἀληθώς (βεβαιωτικὰ μόνια). γούνας=δοτ. τὸ γόνιν, γεν. γόνατος καὶ γοννός. ἐν γούναις θεῶν κεῖται=εὑρίσκονται εἰς τὸ χέρι τῶν θεῶν, εἰς τὴν διάθεσιν τῶν θεῶν. ἥ=μορ. ἔρωτημ=ἐάν ἀποτίσεται=δοριστ. μελλ. τοῦ ἀποτίνομαι=ἐκδικοῦμαι, λαμβάνω ἐκδίκησιν, (ἥ ὑπο. τοῦ ἀσφ. μὲ συστολὴν τοῦ θεοῦ, φων. η εἰς ε: ἀποτίσηται – ἀποτείσεται) ἥ=η, (μόριον διαξευτικὸν τιθέμενον πάντοτε εἰς τὸ β'. μέλος διπλῆς ἔρωτῆσεως). οὐκὶ=μόριον [οὐ+κὶ=(ἔτερος τύπος τοῦ ἀσφ. τί)], ὁ τονισμὸς αὐτοῦ κατὰ τὸ οὐχὶ=δοξ. οἰσιν=εօῖσιν, κτητ. ἀντων. γ'. προσ. σε ὁέ=ἀντίθ. πρὸς τὸ ταῦτα μὲν θεῶν... (στιχ. 267). φράζομαι=σκέππομαι (θεο. φραδ., ἴδ. στιχ. 76 καὶ 205). ἄνωγα=παρακ. μὲ σημ. ἐνεσ.=προτρέψω, προστάτιω, ἀπόσει=δοριστ. μελλ. ἥ ὑπο. ἀσφ. τοῦ φ. ἀπωθοῦμαι=ἐκδιώκω, ἀπομαρτύρω (ἀπόσει=ἀπώση). ἴδ. ἀποτίσεται στιχ. 268). διππως κε=κατὰ ποίον τρόπον, πῶς. εἰ δ' ἄγε=βραχυλογικὴ ἐκφρασις. ἀντὶ τῆς πλήρους : εἰ δὲ βούλει ἄγε=ἀλλὰ ἔλα, ἀλλ' ἐμπρὸς (παρακελ.). ξυνίει=β'. ἐν. προσ. τῆς προστ. τοῦ ἐνεστ. τοῦ οημ. ξυνίημι=ἔννοιω, ἀκούω, ἐννοῦ, βάλλω, μαζὶ εἰς τὸν νοῦν. ἐμπάξεο (ἐμπάξον)=προστη. ἐνεσ. τοῦ φ. ἐμπάξομαι=φροντίζω, προσέχω μῆθος=λόγος, γνώμη. πέφραδε=προστ. ἀσφ. β' τοῦ φ. φράζω=λέγω (δ ἀσφ. πέφραδον καὶ ἐπέφραδον μὲ ἀναδιπλασ.). ἐπὶ=ἐπὶ τούτῳ, περὶ τούτου, (ἐπιφρ.). μάρτυροι, (Ἐμάρτυρος=ον=μάρτυρ). ἐπὶ σφέτερα=εἰς τὰ ἴδικά των. σκίδνασθαι=ἀπαρι. ἐνεσ. τοῦ οημ. σκίδναμαι = σκεδάννυμαι=διασκορπίζομαι. ἄνωχθι=β' προσ. τῆς προστκ. τοῦ ἄνωγα=προτρέψω. μητέρα δ'=οσσον διὰ τὴν μητέρα σου... ἃς πάγ. ἐφορημάτω=κινῶ, διεγέρω. γαμέομαι=ὑπανδρεύομαι. ἄψ=δπισω (ἐπιφρ.). ἵτω=προστκ. ἐνεσ. τοῦ εἰμι=πηγοίνω. (ἥ προστ.=ἄς πάγ, εἰναι ἐλευθερη, (οημαίνει παραχωρησιν). μέγα δύναμαι=ἔχω μεγάλην δύναμιν. τεύξονται=δοριστ. μελλ. τοῦ φ. τεύχω=έτοιμάζω, κάμνω, παρασκευάζω. ἀρτυνέονται – ἀρτυνοῦσι=δορισ. μελλ. τοῦ οημ. ἀρτύνω=συνδέω, ἐτοιμάζω, τακτοποιῶ (πρβ. ἀρτὺς=φιλία, σύνδεσις). ἔειδνα=(οὐδ. πληθ.)=προϊξ. εօικε=ἄρμοδει. παῖς=κόρη.

στιχ. 279–292

Σοὶ δ' αὔτῷ πυκιγνῶς | ὑποθήσομαι, | αἴ κε πίθαι·
νη' ἄρρενας ἐρέτησιν ἐξείκοσιν, | ἡ τις δήριστη,
Ἐρχεο | πευσόμενα πατρὸς δὴν | οἰχομένιοι,
ἢν τις | τοι εἴπησι βροιτῶν, | ἡ | δοσσαν ἀκούσης
Ἐκ Διός, | ἡ τε μάλιστα | φέρει κλέος | ἀνθρώποισι.
πρῶτα μὲν | ἐς Πύλον | ἐλθὲ | καὶ | εἴρεο | Νέστορα | δῖον,

B

B

5

7

ΤΙΟ

ΤΤ

Συντακτικά : *εαῦτα*=ύποκ. τοῦ κεῖται. *ἢ κεν...* *ἥσε* : πλαγία διμερής ἔρθητησις ἐπεξήγησις τοῦ *ταῦτα*. *ὅπως κε...* *ἀπώσεαι*=πλαγία ἔρωτημ. πρότασις μύθων=άντικειμ. *καλέσας=μετκ.* χρον. *μῆδον=πᾶσι=άντικειμενα.* *μάρτυροι=κατηγορ.* *οἱ=δοτ.* προσωπ. (κτητική) *μητέρα δ'*.. *ἴτω=άνακόλουθον*· ἀντὶ τούτου θὰ ἔπειτε νὰ τεθῇ : *μητέρα δ'* ἄνωχθι *ἰέναι* ἢ *μητέρα δὲ πέμψον*· ἐπειδὴ ὅμως παρενεβλήθῃ ἢ ὑποθ. πρότασις (*εἰς οἱ θυμός...*, ἐτέθη τὸ *(μητέρα δ'...)* *ἴτω*) ἐνῶ κανονικῶς πρέπει τὸ ὑποκ. τοῦ *ἴτω* νὰ τεθῇ κατ' ὅνομαστικήν (μήτηρ δηλ.). *ἴτω=ἀπόδοσις τῆς ύποθ.* εἰς *ἔφορομάται*. δυναμένοιο =μετ. ἐπιθ. *ἔπεσθαι=ύποκ.* τοῦ ἔοικε. *μέγα=συστκ.* ἀντικ.

Πραγματικά : *ταῦτα* : τοῦτο ἀναφέρεται εἰς προηγθέντα στίχον ἔξηγούμενον ὑπό τῆς ἐπομένης ἔρωτήσεως ἢ *κεν νοστήσας ..έν γούνασι θεῶν κεῖται*: Οἱ ἀρχαῖοι εἰχον τὴν συνήθειαν ὁσάκις παρεπάλουν τοὺς θεοὺς διὰ νὰ ἐπιτύχουν ἐκ μέρους αὐτῶν χάριν τινά, νὰ ἐναποθέτουν εἰς τὰ γόνατα τῶν ἀγαλμάτων τῶν θεῶν διάφορα δῶρα. 'Ἐν τῆς συνήθειας ταύτης προήλθεν ἡ παροιμιώδης αὐτὴ φράσις διὰ τῆς ὅποιας ἐδήλωστο ἡ ἄγνωστος ἔκβασις ὑποθέσεως τινός. *ἔνι μεγάροισι* : ἐκεὶ ὅπου διεπράττοντο τὰ ὑπὸ τῶν μνηστήρων ἔγκλήματα. *ἄροδή* : συνέλευσις τοῦ λαοῦ, κατὰ τὴν ὅποιαν κυρίως ἐκαλεῖτο διὰ νὰ λάβῃ γῆσιν σπουδαίουν τινός γεγονότος. *μάρτυροι* : 'Ἡ Ἀθηνᾶ συμβουλεύει τὸν Τηλέμαχον νὰ ἐπικαλεσθῇ τοὺς θεοὺς ὡς μάρτυρας διὰ τὰ γινόμενα ἐν τῷ οὐκω τοῦ 'Οδυσσέως καὶ νὰ ἐκδηλώσουν τὴν ὁργήν των ἐναντίον τῶν μνηστήρων, ἐφ' ὃσσον πᾶσα προσπάθεια ἐκ μέρους αὐτοῦ ἀπέβη ματαία. *ἔσεδνα* : κυρίως τὸ τίμημα τῆς μνηστῆς τὸ καταβιλλόμενον ὑπὸ τοῦ μνηστῆρος εἰς τὸν πενθερὸν διότι κατὰ συνήθειαν οἱ ἀνδρες ἥγόραζον τὰς γυναικας ἀπὸ τὸν πατέρα αὐτῶν, ἐνῷ πρότερον τὰς ἥρπαζον. Τὰ *ἔσεδνα* ταῦτα ἵσαν σύν τῷ χρόνῳ προαγομένων τῶν ἀνθρώπων, γαμήλια δῶρα ὡς διάφορα χρυσᾶ σκεύη καὶ κοσμήματα, πέπλοι, ἀγγεία καὶ βόες ἢ αἶγες καὶ πρόβατα. Ανταποδίδων ὁ πατήρ παρεῖχε τὴν προΐκα, ἥτις ἦτο καὶ αὐτὴ ἀνάλογος προσφορὰ διάδοσιν πρὸς τὸν γαμβρόν. Τοιαύτην προΐκα ἐννοεῖ ἐνταῦθα, ἡ ὅποια θὰ ἐδίδετο εἰς τὴν Πηνελόπην ἐκ μέρους τοῦ πατρὸς τῆς Ικαρίου καὶ τῆς μητρός της Περιβοίας. 'Ο Ἰκάριος ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Τυνδάρεω, πατρὸς τῆς 'Ελένης καὶ βασιλέως τῆς Σπάρτης. Οὗτος ἔξορισθεὶς ἐκ Σπάρτης ἤλθεν εἰς 'Ακαρνανίαν ὅπου καὶ παρέμεινεν.

Νόημα: 'Ἡ Ἀθηνᾶ συνεχίζουσα τὸν λόγον τῆς συμβουλεύει τὸν Τηλέμαχον νὰ καλέσῃ εἰς συνέλευσιν τοὺς εὐγενεῖς 'Αχαιοὺς εἰς τοὺς ὅποιους νὰ ἀνακοινώσῃ τὴν σταθμόράλην ἀπόφασίν του, ὅτι πρέπει δηλ. νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὰς πατοΐδας των οἱ μνηστῆρες καὶ νὰ ἀφήσουν ἐλευθέρων τὴν μητέρα του νὰ ἐκλεξῃ ἀν ἐπιθυμῆ νέον γάμον, ὅπότε οἱ γονεῖς της θὰ δώσουν προΐκα ἀνάλογον, ὃση ἀρμόξει νὰ δοθῇ εἰς τὴν ἀγαπημένην των κόρην.

Ἐπιγραφὴ : 'Υποδείξεις τῆς 'Αθηνᾶς πρὸς τὸν Τηλέμαχον.

στίχ. 279 - 292

Εἰς οὲ δὲ τὸν ἴδιον συνετήν συμβουλὴν θὰ δώσω, ἐάν ὑπακούσμενος πλοῖον ἀφοῦ ἐτοιμάσῃς μὲ εἰκοσι κωπηλάτας, τὸ ὅποιον (θὰ εἰναι) ἄριστον, πήγαινε νὰ ἔξετασῃς διὰ τὸν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀπονοστάζοντα πατέρα σου, ἐάν τυχὸν εἰς οὲ εἴπῃ τις ἐκ τῶν ἀνθρώπων σχετικὸν ἡ φήμην ἀκούσῃς ἐκ τοῦ Διός, ἡ ὅποια πολὺν συχνὰ φέρει εἰδήσεις εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Πρῶτον μὲν πήγαινε εἰς τὴν Πύλον καὶ ἐρώτα τὸν θεῖον Νέστορα,

κεῖθεν | δὲ Σπάρτην δε | πατρὸς ξανθόδν Μενέλαιον
ὅς γάρ | δεύτατος | ἥλθεν | Αἰχαιῶν | καλκοχιτώνων
εἰ μὲν | κεν πατρός | βίστον καὶ | νόστον ἀκούσης,
ἢ τ' ἄν, | τρυχόμενός περ, | ἔπι τλαίης ἐνιαυτόν·
εἰ δὲ κε | τεθυηδότος | ἀκούσης | μηδ' ἔτ' ἔργοντος,

ΤΤ
ΤΤ
5
ΤΤ
B

νοστήσας δὴ ἔπειτα | φίλην ἐς | πατρίδα | γαῖαν
οῆμά τέ | οἱ χεῦσι | καὶ ἐπὶ κτέρεσα κτερεῖξαι
πόλλα μαλ', | ὅσσα ἔοκε, | καὶ | ἀνέρι | μητέρα | διοῦναι.

ΤΤ
5
ΤΤ

Δογοτεχνικὴ ἀπόδοσις :

Σὲ σένα γνώμη φρόνιμη θὰ δώσω ἀν μὲν ἀκούσης.
καράβι μὲν εἴκοσι κουπιά φριάσε καλὸ δόσο μπορεῖ,
καὶ μπάρκαρε νὰ μάθης γιὰ τὸ γονιό σου ποὺ λείπει μακριά σου,
ἄν θὰ σου πῆ κανεὶς γι' αὐτὸν ἡ μάθης κάποια φήμη
ἀπὸ τὸ Δία, ποὺ συκνά φέρνει εἰς τοὺς ἀνθρώπους.
Στὴν Πύλο πρῶτα πήγαινε, τὸ Νέστορα καὶ ρώτα,
κατόπι τὸν δλόξανθο Μενέλαο στὴ Σπάρτη·
πονρθε στερνὰ ἀπ' τοὺς Ἀχαιοὺς τοὺς χαλκοαρματωμένους.
κι' ἄν μάθης πῶς ὁ γονιός σου ζῆ καὶ γιὰ τὸ γυρισμό του,
βάσταξε τότες μιὰ χρονιά κι' ἄν τόσο ὑποφέρης
κι' ἄν πάλι πῶς ἔχαθηκε σοῦ ποὺν καὶ δὲν ὑπάρχει,
στὴν πατρική σου πάλι γῇ τὴν πολυαγαπημένην,
τοῦ γχίζεις τάφο κι' ὅλα του τὰ νεκρικά τοῦ κάνεις.
πλούσια, καθὼς τοῦ πρέπουνε καὶ πάντερψε τὴ μάνα.

Γραμματικὰ — σημασιολογικὰ : πυκνινᾶς=στερεῶς, συνετῶς, σφοδρῶς,
ἐπιφρ. (ἐπιθ. πυκνινὸς—πυκνός). ὑποθήσομαι=δοιστ. μέλλ. τοῦ ζημ. ὑπο-
τίθεμαι=θέτω ὑπὸ τοὺς πόδας, συμδουλεύω, ὑποβάλλω (ὑποθήκη), αἱ=εἱ,
(αἱολ.), συνδ. ὑποθ. αἱκαὶ=έάν. πιθηαὶ=β' προσ. τῆς ὑποτ. τοῦ μεσ. ἀρ. πιθ.
πιειθομαι (ἀρο. ἐπιθόμην, ὑποτ. πιθηαὶ=πιθη (Αττ.)=ὑπακούω). νῆ=νηα
—ναῦν. ἀρσας=μετχ. ἀρο. τοῦ ζ. ἀραρίσκω=συναρμόζω, καταρτίζω, ἑτο-
μάχω (ἀρο. ηρσα καὶ ηρσαρον, θεμ. ἀρ, πρβ. ἀρέσκω, ἀρετή, ἀρα). ἐρέ τησιν
=ἔρεταις (δοτ. πληθ.). ὄνομ. ἐρέτης=κωπηλάτης, μόνον κατὰ πληθυν. (πρ.
ἐρέσσω, ἐρειμόν). ἐείκοσιν=είκοσιν. ἐργεο=ἐρχον=προσ. ἐνεσ.=πήγαινε.
πενσόμενος=μετ. μέλλ. τοῦ ζ. πενθάνομαι καὶ πενθόμαι=πληροφοροῦμαι,
μανθάνω. (θεμ. πενθ. πνθ.). δῆγα=δηθά (δε Φῆν)=ἐπὶ πολὺν χρόνον, (ἐπιφρ.).
τοι=σοὶ εἰπησιν=εἴπη, ὑποτακ. ἡ σσασ=φωνή, φήμη (νοσ). κλέος=φήμη,
λόγος, εἰδησις, νέα (πληθ. τὰ κλέα=εἱ δοξα κατορθώματα). μάλιστα=εὐρύ-
τατα. εἰρεο=προστ. τοῦ ζημ. εἰρομαι=ερωτῶ. δῖσος=εξοχος, κεῖθεν=εκεῖθεν
ἀπὸ ἐκεῖ. δῖσ=οῦτος, δεικτ. δεύτατος=εσχατος, τελευταῖος, (ἐκ θέμ. ἔξ οὐ
καὶ τὸ δεύτομαι=ὑπολείπομαι) χαλκοχιτῶν—ωνος=δ ἔχων χαλκοῦν γιτῶνα,
χαλκοθῶραξ. εἰ κεν=έάν. βίστος=τοῦ ζ. τρόχομαι=βασανίζομαι, ὑποφέρω.
τλαίης=εῦκ. ἀρο. τοῦ ζ. τλάω=(τλήσομαι =εἴλην—τέτληκα)=τολμῶ, ὑπο-
μένω, ἀντέχω, (θεμ. τλη—τλα—τλα). οἱ=αὐτῷ σῆμα=τύμβος, κεῖναι=ἀπαρι.
ἀρο. τοῦ ζ. χέω=χύνω, οκορπίζω, ὑψώνω, ἀνεγείρω. κτερεα—(κτέρεσ—εος)
=προσφιλή ἀντικείμενα τῶν νεκρῶν, δθρον, (ἐκ θέμ. ἔχοντος τὴν ἔννοιαν
τοῦ φυλάσσειν). κτερεῖξαι=ἀπαρι. ἀρο. τοῦ ζημ. κτερεῖξω=κηδεύω, θάπτω,
(κτερεῖξω κτερεῖα=προσφέρω νεκρικὰς τιμάς).

Συντακτικὰ : σοὶ=ἀντικ. αἱ κε πιθηαὶ=ὑποθετικ. προτ. μὲ ἀπόδοσιν σοι.,
ὑποθήσομαι. ἀρσας=χρον. μετχ. ἐρέτησι=δοτ. τῆς συνοδείας. ητις ἀρίστη
(ένν. τὸ ἔστι, ἡ ἔσσεται). πενσόμενος=μετ. τελ. ἔξαρτ. ἐκ τοῦ ἐρχεο. πατρὸς

ἀπὸ ἐκεῖ δὲ εἰς τὴν Σπάρτην πρός τὸν ἔανθδον Μενέλαιον·
διότι αὐτὸς ἐπανῆλθε τελευταῖς ἐξ ὅλων τῶν χαλκοθωρακῶν Ἀχαιῶν.
Ἐὰν μὲν ἀκούσῃς διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐπάνοδον τοῦ πατρός σου,
τότε βεβαίως, ἀν καὶ πολὺ ὑποφέργεις δύνασαι νὰ ὑπομείνῃς ἀκόμη ἐν ἔτος·
ἔὰν δὲ ἀκούσῃς περὶ αὐτοῦ ὅτι ἔχει ἀποθάνει καὶ δὲν ὑπάρχει πλέον
τότε λοιπόν, ἐπιστρέψας εἰς τὴν ἀγαπητὴν πατρικήν σου γῆν,
καὶ τάφον κατεσκεύασον δι' αὐτὸν καὶ νεκρικὰς τιμὰς πρόσφερε
πάρα πολλάς, ὅσαι ἀρμόζουν, καὶ τὴν μητέρα σου εἰς ἄνδρα δῶσε.

=ἀντικ. ἦν τις βροτῶν=πλαγία ἐρωτημ. ἔξαρτ. ἐκ τοῦ πενσόδευτος, ὅπερ
τελ. μετκ. ἐκ τοῦ ἔρχομ. πατρός=ἀντικ. βρωτῶν=γεν. διαιρ. εἰ κεν ἀκούσης
=ὑπόθ. μὲ ἀπόδοσιν ἀν ταλαῖς. ἀλέος ἀνθρώποισι=ἀντικ. Σπάρτην δε=
τὸ μόριον δὲ τίθεται συνήθως μὲ αἰτίας. διὰ νὰ δηλωθῇ κίνησις ἡ κατεύ-
θυνσις. δεύτατος=κατηγορ. πατρός=γεν. ὑποκ. εἰς τὸ βίοτον. εἰ μὲν.. ἀκού-
σης=ὑπόθεσις δηλοῦσα τὸ προσδοκώμενον μὲ ἀπόδοσιν: ταλαῖς ἀν.—τρυχό-
μενος=ἐνδοτ. μετοχή. εἰ δέ κε.. ἀκούσης.. ἐόντος=ὑπόθ. προτ. μὲ ἀπό-
δοσιν χεῖναι... κτερεῖξαι..., δοῦναι, (τὰ ἀπαρμ. ἐτέθησαν ἀντὶ προστακτικῆς).
ἔσικε=ώς ὑπο. τὸ κτερεῖξαι. τεθνητῶς—ἐόντος=μετ. κατηγορ. τεθεῖσα
κατὰ γενικὴν ἀν καὶ τὸ ἀκούσης ἐξ οὗ ἔξαρταται δηλοῖ ἔμμεσον ἀντίληψιν.
νοστήσας=χρον. μετ. πατρίδα=πιθ. προσδ. οἱ=δοτίκη ἡθική. κτέρεα=σύ-
στοιχον ἀντικ. ἀνέρι—μητέρα=ἀντικ.

Πραγματικὰ: νῆ^τ(α)=Τὰ πλοία τῶν διμηρικῶν χούνων ἥσαν πολὺ μικρὰ
μὲ εἴκοσι κωπηλάτας, ἐξ οὗ καὶ ἐεικόδοσοι. Ταῦτα ἔχονται μεριώς διὰ
τὰς μεταφοράς, ἐν φαί πεντηκόντοροι, ἥσαν τὰ πολεμικὰ πλοία καὶ ἐφερον
50 κωπηλάτας—σσσα=ἡ λέξις ἀρχικῶς ἐσήμαινε φωνήν, ἐπειτα δὲ φήμη,
προσωποποιηθεῖσα σὺν τῷ χρόνῳ. Ἡ Φήμη, (Fama) διασπαλίζει τὰ ἐγκλή-
ματα ἡ κατοχθόνιατα τῶν ἀνθρώπων. Ἀδιάφορος ἀγγελιαφόρος τῆς ἀλη-
θείας ἡ τῆς πλάνης βαίνει διασπείρουσα αὐτὴν διὰ μέσου τοῦ κόσμου. Οἱ
ποιηταὶ τὴν παριστάνουν ως ὑπερομήθη θεάν μὲ ἐκατὸν στόματα, μὲ πλη-
θος ὕπων καὶ ὀφθαλμῶν μὲ μεγάλας πτέρυγας (περούσσα) καὶ σάλπιγγα,
ἔμβλημα τῆς ἴσχυρᾶς φωνῆς της. Λέγεται πολύστομος, πολύλαλος, τέκνον
χρυσῶν ἐλπίδων, εὐάγγελος. Ἡ ἀπτερος φήμη ἐπιστεύετο, διτι προσήρχετο
ἐκ τοῦ Διὸς καὶ διέδιδε ἀληθῆ εἰδήσιν. **Χαλκοχίτωνες**: Οὔτω ἐκαλοῦντο οἱ
Ἀγαῖοι, Βοιωτοί, Κρῆτες, Αργείοι, Τρῶες, Όνομαζοντο δὲ χαλκοχίτωνες,
διότι ἐπὶ τοῦ χιτώνος, ὅστις ἡτο ἐνδυμα λευκὸν ἀνδρικόν, φορούμενον ἔσω-
θεν, ἐπιπτεν δὲ θῶραξ, ὁ ὄποιος, ἀποτελούμενος ἐκ δύο χαλκῶν πλακῶν τὰ
λεγόμενα γύαλα, ἐκάλυπτεν δὲν τὸν κορόν τοῦ πολεμιστοῦ καὶ ἔμπροσθεν
καὶ ὀπισθεν καὶ ἐδίδε τὴν ἐντύπωσιν, διτι ταῦτα τὰ χάλκινα γύαλα, προσηρ-
μοσμένα ἐπὶ τοῦ χιτώνος ἥσαν αὐτὸς οὗτος ὁ χιτών. **σῆμα**: μνημεῖον, ἀπο-
τελούμενον ἐκ σωροῦ χώματος καὶ λίθων ὑφούμενον ἀνωθεν τοῦ τάφου,
(σῆμα=τύμβος ίδ. στ. 239). **Κτέρεα**: Κτέρεα είναι τὰ φίλτατα ἀποθανόντος
ἥρωος κτήματα, τὰ συνοδεύοντα αὐτὸν εἰς τὸν τάφον (ὅπλα ίδια) διότι συνέ-
θαπτον αὐτὰ μετὰ τοῦ νεκροῦ καὶ ἡ φράσις κτέρεα κτερίζειν, σημαίνει ἀπο-
νέμειν τὰς τελευταίας εἰς νεκρὸν τιμάς. Τὰ κτερίσματα ταῦτα, ἐτοποθε-
τοῦντο εἰς τοὺς τάφους, διότι οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον, διτι οἱ νεκροὶ είχον
ἀνάγκην αὐτῶν καὶ μετὰ θάνατον. Τὸ πλῆθος τῶν κτερισμάτων, ἀτινα εὐρέ-
θησαν εἰς Μυκηναϊκοὺς τάφους καὶ ἀλλαχοῦ, διμιλοῦν λίαν εὐγλώττως περὶ
τὴν πέποιθήσεως ταύτης τῶν ἀρχαίων.

Αἰσθητικὰ: σοὶ δ' αὐτῷ : Αἱ λέξεις αὗται ἐτέθησαν ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου
διὰ νὰ δεχθῇ εἴτι ἐντονώτερον καὶ ἔξαρθῃ ἡ ἀντίθεσις δι' ὅσα εἰς προηγου

μένους στίχους ἐλέχθησαν ἐν σχέσει μὲ τοὺς μνηστῆρας. τεθνηῶτος—μηδὲ
ἔτερος : σχῆμα ἐκ παραλήλου. Κατὰ τὸ σχῆμα τοῦτο, τὸ αὐτὸν νόημα
ἐκφέρεται κατὰ δύο τρόπους καὶ καταφατικῶς καὶ ἀρνητικῶς, ὅπως ἔδω :
(ἔχει ἀποθάνει (καταφ) καὶ δὲν ὑπάρχει πιά, ἀρνητ.).

Νόημα : 'Η Ἀθηνᾶ μετὰ τὰς συμβουλὰς τὰς ὁποίας ἔδωσε πρὸς τὸν Τη-
λέμαχον, αἱ ὁποῖαι ἀφεώρων τοὺς μνηστῆρας, λέγει ἐν συνεχείᾳ πρὸς αὐτὸν
νὰ ἐτοιμάσῃ πλοίον καὶ νὰ ἔρθῃ εἰς ἀναζήτησιν τοῦ πατρός του διὰ νὰ πλη-
ροφορηθῇ ἀν κάπου κάποια φήμη ἐκ μέρους τοῦ Διὸς φθάσῃ μεταξὺ τῶν
ἀνθρώπων. Κατόπιν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Πύλον καὶ νὰ ἔρωτήσῃ τὸν Νέστορα

στίχ. 293—305

Αὔταρ ἔπην δὴ ταῦτα τείλευτή σης τε καὶ ἔρενς,	TT
φράζε σθαι δὴ ἔπειτα κα τὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν	TT
ὅπως κε μνη στῆρας ἐνὶ μεγά ροισι τε οῖσι	TT
κτείνης ἡ δόλιψ ἦ δυμφαδόν* οὐδὲ τί σε χρὴ	B
νηπιά σις ὀχέ ειν, ἐπεὶ οὐκέτι τηλίκος ἔσσι.	5
ἡ οὐκ ἀί εις οἴ ον κλέος ἔλαβε δῖος 'Ο ρέστης	B
πάντας ἐπ' ἀνθρώ πους, ἐπεὶ ἔκτανε πατροφοινῆα	5
Αἴγι σθον δολό μητιν, δι οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα;	TT
καὶ σύ, φί λος, μάλα γάρ σ' ὄρό ώ κα λόν τε μέ γαντε,	5
ἄλκιμος ἔσσι', ἵνα τίς σε καὶ δψιγδ νων ἔν εἴπη·	TT
αὐτόρε ἔ γων ἐπὶ νη σι θο ήν κατε λεύσομαι ήδη	7
ἡδ' ἔτα ρους, οἵ πού με μάλ' ἀσχαλό ωσι μέ νον τες	TT
οἱ δ' αὐτῷ μελέ τῳ, καὶ ἔμῶν ἔμ πάζεο μύθων».	5

Δογοτεχνικὴ ἀπόδοσις:

Κι' ἀφοῦ στὸ τέλος ὅλ' αὐτὰ τὰ φέρεις καὶ τελειώσουν
νῦστερα πιὰ μὲς στὸ μυαλὸ καὶ στὴν καρδιά σου βάλε
πῶς μέσα στὰ παλάτια σου ἐκείνους τοὺς μνηστῆρες
ἢ φανερὰ ἐκεάνεις ἢ μὲ δόλο καὶ δὲν σοῦ πρέπει
παιδιάστικα νὰ φέρνεσαι γιατὶ παιδὶ δὲν εἰσαι.

Η τάχα μὴ δὲν ἀκούσεις τὶ δόξα πῆρε δὲ θεῖκός 'Ορέστης
μὲς σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, γιατὶ τοῦ γονιοῦ του τὸ φρονιὰ ἐσκότωσε,
τὸ δολερὸ τὸν Αἴγισθο, ποὺ ἔκανε τὸν ἔακοντό πατέρα;
Καὶ σὺ τὸ ἴδιο, φίλε μου, πολυόμορφο καὶ ἀψηλὸ σὲ βλέπω,
ἄντρας νὰ γίνης, γιὰ νὰ παινᾶ κάποιος καὶ σὲ κατόπι.
Μὰ τώρα ἔγω θὰ κατεβῶ στὸ γρήγορο καράβι
καὶ στοὺς συντρόφους μου, ποὺ καρτεροῦν ἵστως μὲ στενοχώρια·
καὶ σὺ γνοιά σου τὰ λόγια μου καὶ δέστα στὸ μυαλό σου.

Γραμματικὰ — σημασιολογικά : αὐτάρ, (αὐτε—ἀρ)=συνδ. δι' οὗ ἐκ-
φράζεται ἀντίθεσις ὅπως καὶ διὰ τοῦ δὲ καὶ πολλάκις μετάβασις καὶ ἀκο-
λουθία=ἄλλα, ἄλλ' δημως, λοιπόν, δέ. ἔπτην=συνδ. κατὰ συνέραισν, ἔπε—
ἄν=ἐπεὶ—ἄν=οταν, ἀφοῦ, τελευτῶτι=τελειώνω κάτι, ἔκτελῶ. ἔρενς=ὑποτ.
ἀορ. τοῦ ρ. ἔρθω=πράττω, (θεμ. Φεργ., πρβ. ἔργον). φράζεσθαι=ἀπαρι.
ἐνεστ. τοῦ ρ. φράζομαι. τεοῖσι=τεοῖς, (τεὸς - η - ὄν)=κτητ. ἀντων β'.
προσ.=πός, ἰδικος σου, (λατ. tuus). ἀμφαδὸν=ἀναφανδόν, φανερά, δημοσία,
(ἐπιρρ. ἀμ—ἄντα καὶ θεμ. φα· πρβ. φάσις, φαίνω). νηπιέη=νεανική ήλικια,
παιδαριώδης τρόπος, (πρβ. νήπιος), ὁχέειν=ἀπαρι. ἐνεστ. τοῦ ρ. ὁχέω=φέ-

καὶ ἔπεισα εἰς τὴν Σπάρτην πρὸς τὸν ἔανθόν Μενέλαιον, δὲ ὅποιος ἦλθε τελευταῖος ἀπὸ δύος τοὺς Ἀχαιούς. Ἀναλόγως λοιπὸν ἐκ τῶν πληροφοριῶν τὰς ὅποιας θὰ συλλέξῃ, θὰ πράξῃ. Ἐάν δηλ. ἀκούσῃ ὅτι ξῆ, θὰ ὑπομείνῃ, ἐν ἔτοις, ἐὰν δὲ ὅτι ἔχει ἀποθάνει, ἔπιστρέψων εἰς τὴν πατρίδα του θὰ κατασκευάσῃ τάφον καὶ θὰ προσφέρῃ πρὸς τὸν πατέρα του τὰς νεκρικὰς τιμὰς καὶ ὑπανδρεύσῃ τὴν μητέρα του.

*Επιγραφὴ : 'Η Ἀθηνᾶ συμβουλεύει τὸν Τηλέμαχον τὶ πρέπει νὰ πράξῃ προκειμένου νὰ πληροφορηθῇ περὶ τῆς τύχης τοῦ πατρός του.

στίχ. 293—305

Ἄφοῦ δὲ τέλος πάντων φρέγης εἰς πέρας καὶ ἐκτελέσῃς αὐτά,
ἔπειτα πλέον σκέψου καὶ εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν καρδίαν σου
πῶς τοὺς μνηστήρας εἰς τὰ ἀνάκτορα σου
θὰ φονεύσῃς ἢ μὲ δολιότητα ἢ φανερῶς· καὶ οὐδόλως ἀρμόζει
ν· ἀσχολήσαι μὲ παιδαριώδη πράγματα, διότι δὲν εἰσαι τοιαύτης ἡλικίας.
*'Η δὲν ἔχεις ἀκούσει ποίαν λαμπρὸν φύμην ἔλαβεν ὁ θεῖος Ὁρέστης
μεταξὺ δύων τῶν ἀνθρώπων, διότι ἐφόνευσε τὸν φρονέα τοῦ πατρός του,
τὸν δόλιον τὸν Αἴγισθον, δὲ ὅποιος ἐφόνευσε τὸν ἔανθον πατέρα του;
Καὶ σύ, ἀγαπητέ, διότι σὲ βλέπω πολὺ ϕραΐον καὶ ὑψηλόν,
γίνου ἀνδρεῖος, διὰ νὰ ἐπινῆ καὶ σὲ τις τῶν μεταγενεστέρων.
Ἐγὼ δὲ τώρα θὰ κατέλθω πλέον εἰς τὸ ταχύπλουν πλοῖόν μου
καὶ τοὺς συντρόφους μου, οἱ ὅποιοι πιθανὸν νὰ ἀγανακτοῦν περιμένοντάς με·
εἰς σὲ δὲ τὸν ἴδιον ἀς ὑπάρχῃ φροντίς δι' αὐτά καὶ πρόσεξε τοὺς λόγους μου.

ρω, κάνω, (*ἔχω*). *τηλίκος*=τέτοιος, τόσον μεγάλος, (*ἔπιθ.* καὶ *ἀντων.*). *ἔσσεις*=εἰ. *ἀλεισ*=τοῦ ο. *ἀλώ*, ἐνεσ. μὲ σημ. παραπ.=ἔχω ἀκούσει. *ἐκτανε*=ὅριστ. *β'*. ἀρ. τοῦ ο *κτείνω* πάντας ἐπ' ἀνθρώπους=μεταξὺ δύων τῶν ἀνθρώπων, (δηλοὶ ἔκτασιν). *πατροφωνῆα*=οἰς. τοῦ *πατροφονεύς*, *δολομητις*=ιος=δὲ μιλετῶν δόλια, δόλιος, *ἰδόλος*—*μητης*=οὐεψίς, σχέδιον). *δῆ*=δόσις(ἀναφορ.). *κλυτρός*=ενδοξος, ἔανθος, (πλύνω=ἀκούω). *ἔκταν*=γ. ἐνικ. προσ. ὄριστ. ἀρ. τοῦ ο. *κτείνω*. *μέγας*—*η*—*α*=ὑψηλός, μεγάλος. *ἄλκιμος*=γενναῖος, ἀνδρεῖος, (*ἄλκη*=οὐρη). *ἔσσα*=*ἔσσο*=προστ. τοῦ οημ. *εἰμι*=ἰσθι, *ἔσσο*. *δψίγονος*=μεταγενέστερος (δψε γενόμενος). *ἐν* *εἰπη*=τοῦ ο. *ἐν* *λέγω*=ἐπινῶ. *ἔγων*=έγώ. *θοδός*—*η*—*δν*=ταχὺς θό Fōs ἐν τοῦ ο. *Θέω*=τρέχω). *κατελεύσομαι*=ποιητ. μελλ. τοῦ κατέρχομαι. *που*=κάποιον εἰκαστικὸν καὶ δχι τοπικ. *ἐπιρρ.* μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ ισως. *ἀσχαλώσι*=ἀσχαλάσσοι *ἀσχαλάδοι*, μὲ παρεμβολήν τοῦ ο μετά τὴν συνοίσειν: ἀσχαλ(ο)ωσι, τοῦ ο. *ἀσχαλάω* καὶ *ἀσχαλλώ*=στενοχωροῦμαι, δυσφορῶ μελέτω=γ'. ἐνικ. προσ. ἐνεστ. προστ. τοῦ οημ. μελώ (προσωπ.)=φροντίζω. *ἐμπάξεο*=*ἐμπάξου*=ἐνεσ. προστ. τοῦ ο. *ἐμπάξομαι*=προσέχω εἰς τι.

Συντακτικά : *φράξεοθαι*=ἀπαρι. ἀντὶ προστ. ὅπως καὶ ἀνωτέρω: (*χεῦαι*=δοῦναι). *δππας*—*ε...* *κτείνης*=πλογ. ἐρωτημ, πρότασις (πρβ. στίχ. 270). *δόλω*=δοτ. ὁργανική. *σε*=ὑποκ. *δχέειν*=ὑποκ. τοῦ *χρή* (ῶς ἀπροσ.). *τηλίκος*=κατηγρ. *οίον* *κλέος*=πλαγία ἐρωτημ. πρότασις ἔξαρτ. ἐκ τοῦ οὐκ *ἀλεισ*. *οι*=δοτ. προσωπικὴ (ἡθικὴ). *καλὸν*—*μέγαν*=κατηγορ. *δψιγόνων*=γεν. διαιρ. *μένουτες*=μετ. τροπ. *οοι*=δοτ. προσωπ. τοῦ μελέτω, τοῦ δποίου θὰ ἔννοήσ. ὡς ὑποκ. τὸ *ταῦτα*. *μύθων*=ἀντικ. τοῦ *ἐμπάξεο*.

Πραγματικά: φράζεσθαι δή ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν. Ἡ Ἀ-
θηνᾶ ἐπιμένει εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς δράσεως τοῦ Τηλεμάχου. Ἀπαιτεῖ
ἀπὸ αὐτὸν νὰ σκεφθῇ καλῶς, νὰ ἐνστερνιθῇ τάς συμβουλάς της δηλ. καὶ νὰ
ἔξενορη τρόπον ἔξοντάσεως τῶν μνιστήρων, οἱ δόποιοι ως συνάγεται ἐκ τοῦ
στίχου τούτου, δὲν θὰ ἡσαν διατεθειμένοι νὰ ἔγκατε λείψουν τὰ ἀνάκτορα
τοῦ Ὀδυσσέως καὶ νὰ μεταβάλουν στάσιν. Ὡς ἐκ τούτου δὲ Τηλέμαχος εἶχε
νὰ ἀντιμετωπίσῃ δύσκολον ἔργον καὶ διὰ τοῦτο τὸν συμβουλεύει νὰ χρησι-
μοποιήσῃ δόλον ἥ καὶ φανερῶν ἐπίθεσιν ἔναντιον τῶν μνηστήρων. **δῖος** Ὁρέ-
στης: νιός τοῦ Ἀγαμέμνονος, δῖτις ἐπανελθὼν εἰς Μυκῆνας μετά τινα ἔτη
μετά τὸν φόνον τοῦ πατρός του, λαμβάνει ἐκδίκησην ἀπὸ τοὺς δολοφόνους.
Ἐξηντάσως τοὺς φονεῖς τοῦ πατρός του κατεδίχθη διὰ τὸ ἔγκλημά του ὑπὸ
των Ἐρινύων, αἵτινες τότε μόνον ἐπαυσανήσαν νὰ τὸν βασανίζουν, ὅτε ἀπελύ-
τρωσε τὴν ἀδελφήν του Ἰφιγένειαν, ἥτις ἥτο ἵρεια τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Ταυ-
ρίδι. Διὰ τὴν ἐκδίκησιν ταύτην δὲ Ὁρέστης ἀπέκτησε φῆμην μεταξὺ τῶν ἀν-
θρώπων. Τοῦτο τὸ γεγονός ἀκριβῶς θέλει νὰ ὑπενθυμίσῃ εἰς τὸν Τηλέμαχον
ἥ Ἀθηνᾶ διὰ νὰ τοῦ ἐμπνεύσῃ τὸ θάρρος καὶ μιμηθῆ τὸν Ὁρέστην. **Αἴγι-
σθον**: Οὗτος μετὰ τῆς Κλυταμνηστρας, κατέσφαξαν ἐν τῷ λουτρῷ τὸν ἐπα-
νελθόντα μετά τὴν ἀλωσιν τῆς Τροίας ἔνδοξον Ἀγαμέμνονα. **δολόμητην**: τὸν
ονομάζει οὕτω διότι τὸν ἐφόρευσαν διὰ δόλου καὶ ἥρπασαν τὸν θρόνον αὐ-
τοῦ **καλὸν τε μέγαν**: ἥ δωραίτης μετά τοῦ ἀναστήματος ἐθεωροῦντο ἀνέκα-
θεν παρά πάντων ως γνώρισμα τὸν τελείου ἀνδρός. **ἄλκιμος ἕσσος**: Ἡ Ἀθη-
νᾶ προτρύνει τὸν Τηλέμαχον νὰ ἀναδειχθῇ γενναιός καὶ ἀναλάβῃ τὸ βαρύ
ἔργον τῆς ἔξοντάσεως τῶν μνηστήρων, τούτῳ ἐπιβάλλεται, καθ' ὃσον μάλι-
στα ἔχει καὶ ἡλικίαν ἀνάλογον καὶ ἐμφανίζεται ως ὁρμιός καὶ ὑψηλός καὶ

στυγ. 306-324

Τὴν δ' αἱ | Τηλέμαχος | πεπνυμένος | ἀντίον | ήδη·
 «Ξεῖν», οἵτοι μὲν | ταῦτα | φίλα φρονέων ἀγορεύεις,
 ὡς τε πατήρ φ | παιδί, | καὶ | οὕ ποτε | λήσουμαι | αὐτῶν,
 ἀλλ' ἔγε | νῦν ἐπίμεινον, | ἐπιεγόμεινος περ δίδοιο,
 οὐφρα λοιποσάμεινός τε | τεταρπόμεινός τε φίλον κῆρ,
 διδρον ἔχων ἐπί | νῆστο κιῆς, | χαίρων ἐν | θυμῷ,
 τιμῆτεν, μάλα | καλόν, | δέ | τοι κειμήλιον | ἔσται
 ἔξ έμευ, | οἴα φίλοι | ζεῦντοι ζείνουσα διδοῦσι>. 5
 ΤΤ ΤΤ ΤΤ ΤΤ ΤΤ
 ΤΤ ΤΤ ΤΤ ΤΤ
 ΤΤ ΤΤ ΤΤ ΤΤ
 7 ΤΤ
 7

Τὸν δὲ ήμειβετέοντα πειταί θεά, γλαυκῶπις Ἀθήνη·
 «Μή μ' ἔτι | νῦν κατέρυκε | λιγλαίσμενόν | περ δῆδοσι·
 δῶρον | δ' ὅττι κέμοι | δουύναι φίλον | ἥτορ ἀκίνωγη,
 αδτις | ἀνερχομένω | δόμεναι οἰκόνδε φέρεσθαι,

καὶ μάλα | καλὸν ἔλαν· | σοι | δὲ ἄξιον | ἔσται ἀμοιβῆς». 5

έπαινος πλέον νὰ είναι παιδί.

Αισθητικά: 'Ο λόγος τῆς Αθηνᾶς εἰς τοὺς ἀνωτέρους στίχους ἐμφανίζεται λί-
αν συγκεκριμένος: χωρὶς περιστροφάς ὑποδεικνύει εἰς τὸν Τηλέμαχον τὶ ἀκρι-
βῶς πρέπει νὰ κανῇ διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν οἶκον του ἀπὸ τὸ μίασμα τῶν μη-
στήρων. Τοῦτο προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχῃ διὰ καταλλήλων λέξεων καὶ γενικῶς δι-
δούν τοῦ περιεχομένου τοῦ λόγου τῆς νὰ ἔξεγει τὸν Τηλέμαχον: κατὰ φρέ-
να καὶ κατὰ θυμόδον—κτείνης ἡδὲ δόλῳ ἢ ἀμφαδόν—νηπιάσας ὀχέσιν—τηλίκος
ἔσσι—οἰον κλέος ἔλλαβε δῖος Ορέστης—καλόν τε μέγαν τε—ἄλκιμος ἔσσα—
δημιγόνων ἐν εἴπη—πάντα ταῦτα δὲν δύναται παρὰ νὰ διεγείρουν τὴν φιλο-
τιμίαν τοῦ νέου. ή οὐκ=συνίζησις.

Νόημα: 'Η Ἀθηνᾶ συνεγίζουσα τὰς ὑποδείξεις τῆς πρὸς τὸν Τηλέμαχον,
λέγει πρὸς αὐτόν, ὅτι πρέπει νὰ σκέψῃ καλῶς, πῶς θὰ ἔξιλοθρεύσῃ τοὺς
μηνηστῆρας, ἔφει δοσον καὶ μετὰ τὸν πιθανὸν γάμον τῆς μητρός του, ἐκείνοις
θὰ θελήσουν νὰ παραμείνουν εἰς τὸν οἶκον του σπαταλοῦντες τὴν περιουσί-
αν του. Τοῦτο ἐπιβάλλεται νὰ πράξῃ διότι εἰναι νέος ὥραίος καὶ δχι πλέον
μικρός καὶ διότι διὰ τῆς πράξεως του ταύτης θὰ ἀποκτήσῃ φημην μεταξύ
τῶν ἀνθρώπων, διποτε δὲ Ορέστης. Ἐν συνεχείᾳ λέγει, ὅτι αὐτὴ πλέον πρέ-
πει νὰ ἀναχωρήσῃ, διότι οἱ ἀναμένοντες σύντροφοι θὰ ἀδημόνοιν διὰ τὴν
ἀργοπορίαν της.

*Επιγραφή: 'Η Ἀθηνᾶ δίδει πρὸς τὸν Τηλέμαχον τὰς τελευταίας τῆς συμ-
βουλάς.

στήχ. 306 – 324

Πρὸς αὐτὴν δὲ πάλιν ἀποκρινόμενος δ συνετὸς Τηλέμαχος ἀπήντησε:
«Ἐένε, βεβαίως ἔξι ἀγαθῆς προσθέσεως λέγεις ταῦτα
καθὼς πατὴρ πρὸς τὸν νιόν του, καὶ οὐδέποτε θὰ λησμονήσω αὐτά.
»Αλλ' ἔλα τώρα μεῖνε ἀκόμη, ἄν καὶ σπεύδῃς διὰ τὸ ταξίδι σου,
ῶστε ἀφοῦ λουσμῆς καὶ εὐχαριστήσης τὴν καρδίαν σου,
κρατῶν δῶρον ἔλληψις τὸ πλοίον σου, μὲ καράν εἰς τὴν ψυχήν σου,
πολύτιμον, πολὺ ωραῖον, τὸ δποῖον θὰ είναι εἰς σὲ κειμῆλιον
ἐκ μέρους ἐμοῦ τοιοῦτον, ὅποια ἀγαπητοὶ ἐκ φιλοξενίας δίδουν εἰς τοὺς ξέ-
[νους των].

Πρὸς αὐτὸν δὲ ἀπεκρίθη ἔπειτα ή λαμπρόφθαλμος θεά Ἀθηνᾶ:
«Μὴ μὲ ἐμποδίζεις τώρα περισσότερον, διότι θέλω νὰ ἀπέλθω.
Τὸ δῶρον δέ, ὅτι δήποτε σὲ παρακινεῖ σὲ καρδία σου νὰ μοῦ δώσῃς,
ὅταν πάλιν ἐπανέρχωμαι (ἐκ τοῦ ταξιδίου μου) διὰ νὰ τὸ φέρω εἰς τὸν οι-
κον μου, [καὶ ταποδόσεως].

Αὐτὴ μὲν λοιπόν, ή λαμπρόφθαλμος Ἀθηνᾶ, ἀφοῦ εἶπεν οὕτως, ἀπῆλθε,
καὶ ὡς πτηνὸν ἐπέταξε πρὸς τὰ ἄνω διὰ τοῦ φεγγίτου· εἰς δὲ τὴν ψυχήν του
ἐνέβαλεν δύναμιν καὶ θάρρος καὶ ὑπενθύμησεν εἰς αὐτὸν τὸν πατέρα του
ἀκόμη περισσότερον παρὰ πρότερον. Αὐτὸς δέ, ἀντιληφθείς μὲ τὸν νοῦν του
ἔμεινεν ἐκθαμβώς ἐνδομύχως· διότι ἐνόησεν ὅτι ήτο θεός.
Εὐθὺς δὲ πρὸς τοὺς μηνηστῆρας ἐπορεύετο ὃς ισόθεος ἀνήρ.

Δογοτεχνική ἀπόδοσις :

Κι⁺ ὁ γνωστικὸς Τηλέμαχος γυρίζει καὶ τῆς λεγει.
 «Ξένε αὐτὰ τὰ λόγια ποὺ μοῦ λές, τὰ λές ἀπ' τὴν καρδιά σου
 καθὼς πατέρας τὸ παιδί καὶ δὲ τὰ τὰ ἔχασσω.
 Μὰ μεῖνε ἀκόμη λίγο καὶ ἀν γιὰ ταξείδι βιάζεσαι
 καὶ σὰν λουστῆς κι' εύφανθῆς μὲ τὴν καρδιά σου
 γυρίζεις στὸ καράβι σου μὲ δῶρο ὄλος χαρά,
 πολὺ ὅμορφο καὶ ἀκριβό, γιὰ θύμηση νὰ τῷχης
 τέτοιο ἀπὸ μένα, σὰν κεῖνα ποὺ φιλεύουντε σ' ἀγαπημένους ξένους».
 Σὲ κεῖνον πάλι ἀπάντησεν ἡ λαμπρομάτα ἡ Ἀθηνᾶ:
 «Μή μ' ἐμποδίζεις πιὸ πολὺ γιατὶ θέλω νὰ φύγω·
 καὶ ὅποιο δῶρο ἀπὸ καρδιᾶς γυρεύεις νὰ μοῦ δώσῃς,
 στὸ γυρισμὸ ἔκανά πὸ δῶ τὸ πέργω γιὰ τὸ σπίτι,
 ἀφοῦ καὶ σὺ ἀνάλογο δεχτῆς ἀπὸ ἐμένα.
 Αὐτὰ σὰν εἶπε ἡ Ἀθηνᾶ ἔξεινησες ἡ ὅμορφομάτα
 καὶ πέταξε σάν τὸ πουλὶ καὶ μέσα στὴν ψυχὴ του
 τοῦρβαλε θάρρος, δύναμη, θυμιώντας τὸ γονιό του
 ἀκόμα πιὸ περσότερο· ἔκεινος σὰν κατάλαβε
 ἔμεινε σαστισμένος, πώς ήταν ὁ θεός.
 Κι⁺ ίσα τότε σὰν θεός τραβάει γιὰ τοὺς μνηστῆρες.

Γραμματικὰ — σημασιολογικά : Ξεῖν=ξένε. ἡ τοι=ὅρισμένοι. (βεβ.
 μορ.). φίλα φρονέων=μὲ φιλικὴν διάθεσιν, ἔχων φιλικὰ αἰσθήματα. ὡς τε=
 καὶ καθὼς, ως (ὅμοιωματ.), καθὼς, δημος. φ παιδί=ἔφ παιδί (φ=δοτ. ἐν.
 ικτητ., ἀντων. γ'. προσ). λήσσομαι=ἐπιλήσσομαι (μελλ. τοῦ ο. λανθάνω=λησμο-
 νῶ). ἄγε τοῦ=ἔλα τῷρα, σὲ παρακαλῶ, (μέ παρακελευσμ. σημασίαν). ἐπίμει-
 νον: (ἐπί+μεινον)=μεῖνε ἀκόμη. ἐπειγόμενος=μετ. τοῦ ἐπείγομαι=σπεύδω.
 βιάζομαι. ἐπειγόμενος περ δόσο=ἄν καὶ εἰσαι βιαστικὸς εἰς τὸ ταξίδι σου.
 δφρα=τελ. συν.=ΐανα. λοεσάμινος=μετ. ἀρ. τοῦ ο. λοέω—λούω, μεσ. μελλ.
 λοέσσομαι, ἀρ. λοεσσάμην. τεταρπόμενος=ταρπόμενος=μετ. β. ἀρ. τοῦ ο.
 τέρπτω μὲ ἀναδιπλ.=χορταίνω, εὐφραίνω. τὸ κῆρο=ἡ καρδία (ἰδ. στ. 60).
 μῆγς=նποτ. τοῦ ο. κίω=πορεύομαι, μεταβαίνω. χαίρων ἐνὶ θυμῷ=χαίρων
 ἐνδομιγχώς. μὲ χαρούμενη καρδία. τιμήσις=πολύτιμος. κειμήλιον=πολύτιμον
 δῶρον φυλασσόμενον ὡς ἀναμνηστικόν, (πρ. κείμαι). ἐξ ἐμεῦ=ἐξ ἐμοῦ, ἀπὸ
 ἐπέ, ἐκ μέρους μου. ἐμεῦ=ἐμοῦ. τοι=σοὶ. φίλοι=ἐπίθετον μὲ ἐνεργητικὴν
 σημασίαν καὶ οὐχὶ παθητικήν, σημαίνει δηλ. μεταβάσιν τῆς ἐνεργείας καὶ
 οὐχὶ ἀποδοχὴν=ό ἀγαπῶν (οὐχὶ ὁ ἀγαπώμενος). ἔτι=περισσότερον χρόνον.
 ξεῖνοι—ξείνιοι=άντι ἀλληλοπαθοῦς ἀντων. ἀλλήλωις=ἄλλοι—ἄλλοις. διδοῦ-
 σι=διδόσαι. κατέρχυκε=προστ. τοῦ ο. κατερχύκω (ἔργον)=ἐμποδίζω. δόσο=
 νὰ ἔξακολουθήσω τὸν δρόμον μου. δόττι κε=δῖται ἄν=δῖται δῆποτε. ἀνώγη=
 նποτ. τοῦ ο. ἀνωγα=προτρέπω (ἰδ. στιχ. 269). αὐτις ἀνερχομένω=δῖται ἐπι-
 στρέφω πάλιν. δόμεναι=δούναι (ἀπαρ. ἀντὶ προστ.=δῶσε). οἰκόνδε=εἰς
 τὴν πατρίδα (πρ. δόμονδε, Σπάρτηνδε). φέρεσθαι=(ἀπαρ. τοῦ ο. φέρομαι)
 =διά νὰ φέρω, διὰ νὰ πάρω μαζὶ μου. καὶ=μάλιστα. ἔλων=μετ. β'. ἀρ. τοῦ
 ο. αἰρέω=λαμβάνω, ἔκλεγω. ἀμοιβὴ=ἀνταπόδοσις, ἀνταλλαγὴ (ἀμείβω=
 ἀνταλλάσσω). δρυις=πτηνόν, δρυις ὡς=καθὼς πτηνὸν (ἀναστροφὴ, ἀντὶ ὡς
 δρυνις). ἀνόπταια=(ἀνα—δπαῖα, αἰτ. πληθ. τοῦ δπαῖον=φεγγίτης τῆς στέγης
 ψηράνω τῆς ἐστίας, διὰ νὰ φεύγῃ ὁ καπνὸς καὶ εἰσέρχεται τὸ φῶς)=πρός
 τὸν φεγγίτην, πρὸς τὰ πάνω, πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ φεγγίτου (ἐπιφ.). διέ-
 πτατο=γ'. ἐν. προσ. τῆς ὁριστ. τοῦ β'. ἀρ. τοῦ ο. διαπέτεομαι=πετῶ διὰ
 μέσου. τῷ δ' ἐνὶ θυμῷ=εἰς δὲ τὴν ψυχὴν τούτου. (ἐπιμερ. ἀντὶ ἐνὶ θυμῷ
 τοῦ). μένος=τόλμη. ἐ=ε (προσ.=αὐτόν). σάρωιθεν=
 ξμπροσθεγ, προηγουμένως. μᾶλλον ἢ τὸ πάροιθεν=περισσότερον παρὰ

προηγουμένως. φρεσίν ήσι=φρεσίν έαι=εἰς τὸν νοῦν του. Θάμβη-σεν=ἀρ. τοῦ ο. Θάμβέω=μένω ἔκθαμβος. δίσατο=ἀρ. τοῦ ο. δίο-μαι=νομίζω, διαισθάνομαι, ἀντιλαμβάνομαι. αὐτίκα=ἀμέσως κατ' εὐθεῖαν. ἐπώχετο=παρατ. τοῦ ο. ἐπίχομαι=πηγαίνω, προσέρχομαι πρός τινα. (ἐποί-χομαι τινα). ισόθεος=ἴσος πρός τοὺς θεούς. ὁ φῶς=ἀνήρ (θεμ. φημί).

Συντακτικά : φρονέων=μετχ. τροπ. ἐπειγόμενος=μετχ. ἐνδον. αὐτῶν=ἀν-τικ. δόσιο=ἀντικ. τοῦ ἐπειγόμενος. δῆφρα λοεσσάμενος.... κίηση=τελ. προτ. λοεσσάμενος - τεταρπόμενος=μετχ. χρον. φίλον κῆρ=αἰτ. τῆς ἀναφορᾶς. ἔχων=μετχ. τροπ. κειμήλιον=κατηγορ. λιλαίμενόν περ=ή μετχ. αἰτολ. καὶ οὐχί ἐνδοτ. (διότι θέλω νά φύγω). δόσιο=ἀντικ. (μετά γεν. ώς ἐφετικοῦ). φέ-ρεσθαι=ἀπαρέμ. τοῦ σκοποῦ (καθαρῶς τελικόν). δῶρον=ύποκ. ἔνν. τοῦ ἔσται. ἄξιον=κατηγορ.

Πραγματικά : ἀλλ' ἄγε νῦν ἐπίμεινον : 'Ο Τηλέμαχος θεωρεῖ ἀναγκαίαν τὴν παραμονὴν τοῦ φιλοξενούμενον του ἐπ' ὀλίγον διὰ νὰ προσφέρῃ πρός αὐτὸν τὰ ώς ἀπαραίτητα θεωρούμενα : τὸ λουτρὸν καὶ τὰ ἀναμνηστικὰ δῶ-ρα τῆς φιλοξενίας, τὰ ὅποια φεύγων ὁ ξένος παραλάμβανε μεθ' ἑαυτοῦ, ἀφήνων ίδικά του. 'Η ἀνταλλαγὴ τῶν δώρων ητο συνηθεστάτη παρά τοῖς ἀρχαίοις καὶ δείγμα φιλοφροσύνης. 'Ησαν δὲ τὰ δῶρα ταῦτα, πολυτελῆ ἐν-δύματα, ξίφη, ὅπλα, κύπελλα, καὶ διάφορα ἄλλα σκεύη, τὰ ὅποια ἐφυλάσ-σοντο ώς κειμήλια καὶ ἐπιδεικνύοντο μετ' ὑπερθηφανείας. Πάντα ταῦτα τὰ δώρα ἐκαλοῦντο ξυνηγία καὶ ησαν φυσικά, ἀνάλογα πρὸς τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν καὶ τὸ ἀξιώμα τῶν διαφόρων προσώπων. Μή μ' ἔτι νῦν κατάρυ-κε : 'Η Ἀθηνᾶ, ώς θεά δὲν θέλει νά δεχθῇ τὰ προσφερόμενα ἐκ μέρους τοῦ Τηλεμάχου δῶρα, δικαιοιογεῖ δικαστικῶς τόσον τεχνικῶς τὴν ἄρνησίν της αὐτήν.

Αλσθητικά : Δῶρον ἔχων ἐπὶ νῆα κίησ ... τιμῆν, μάλα καλὸν ἐξ ἐμοῦ... : Οι στίχοι οὗτοι είναι πλήρεις παιδικῆς ἀφελείας, ἡ δόπια μαρτυρεῖ τὸν χαρακτήρα τῶν ἀνθρώπων τῆς Ὁμηρικῆς ἐποχῆς. Καὶ ὁ Τηλέμαχος, ὅπως καὶ ἡ Ἀθηνᾶ δὲν διστάζουν νά ἐπαινέσουν τὴν ἀξίαν τῶν προσφερομένων δώρων καὶ χαίρουν δλοψύχως ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ τῶν δώρων. 'Ἐπίσης ἀφή-νουν νά ἔννοηθῇ ἡ προσδοκωμένη ἀνταπόδοσις ώς ἐπιβεβλημένη, ξείνοις ξει-νοισι : ἐπαλληλία μετὰ παρονομασίας, συνηθεστάτη παρ' Ὁμηρῳ. ὅρνις δ' ὁς ἀνόπαια διέπτατο : ἡ παρομοίωσις αὕτη καθιστᾷ τὸ νόημα τοῦ στίχου λίαν παραστατικὸν καὶ ζωηρότατον, μάλα καλὸν-μάλα καλόν : ἀνταπόδοσις μετὰ χαριτολογίας.

Νόημα : 'Ο Τηλέμαχος μετὰ τὸν λόγον τῆς Ἀθηνᾶς, παρακαλεῖ αὐτὴν ὅπως παραμείνῃ ἐπὶ ὀλίγον ἀποδίδων τάς τελευταίας ἐπιβεβλημένας φιλο-φρονήσεις φιλοξενίας, τάς, ὅποιας ἡ φιλοξενούμην δὲν δέχεται δικαιολογοῦν-τα τὴν ἀρνησίν της ταύτην, ὑποσχομένη δι τι βιάζεται νά ἀναχωρήσῃ καὶ δι τα τὰ προσφερόμενα δῶρα ύπα ἐλάμβανε κατὰ τὴν ἐπιστροφήν. Μετὰ ταῦτα, μεταμορφωθεῖσα εἰς πτηνόν πετῷ διὰ τοῦ φεγγίτου καὶ ἔξαφανίζεται, ἐνῷ δ Τηλέμαχος ἔκθαμβος ἀντιλαμβάνεται τὴν θεότητα τοῦ ξένου καὶ πλήρης θάρρους ἔρχεται πρός τοὺς μνηστῆρας.

*Επιγραφή : 'Η Ἀθηνᾶ ἀπέρχεται ἐμβάλλουσα θάρρος εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Τηλεμάχου.

*Tὸ ἄσμα τοῦ Φημίου.—Ἐμφάνισις τῆς Πηνελόπης
στιχ. 325—344*

Τοῖσι δ' ἀ|οιδὸς ἀ|ειδε πε|ρικλυτός, | οἱ δὲ σ|ωπῆ
ἥτ' ἀ|κούοντες· | ὁ δ' Ἀ|χαιῶν | νόστον ἀ|ειδε
λυγρόν, δν | ἐκ Τροίης | ἐπε|τείλατο | Παλλάς Ἀ|θήνη·
τοῦ δ' ὑπε|ρωάρθεν | φρεσὶ | σύνθετο | θέσπιν ἀ|οιδὴν
κούρη | Ἰκαρίοιο, | πε|ρίφρων | Πηνελό|πεια.

κλιμακα | δ' ὑψη|λὴν | κατε|βήσετο | οἴο δό|μοιο,
οὐκ οἴ|η, ἄμα | τῇ γε | καὶ | ἀμφίποι|λοι δύ' ἔ|ποντο.
ἢ δ' δτε | δὴ μνη|στήρας | ἀ|φίκετο | δῖα γυ|ναικῶν,
στῇ δσ παρὰ στα|θμὸν | τέγε|ζς πύκα | ποιη|τοῖο,
ἄντα πο|ρείσ|ῶν | σχομέ|νῃ λιπαρὸ|κρή|δεμνα.

ἀμφίπο|λος δ' ἄρα | οἱ | κε|δνή ἔκά|τερθε πα|ρέστη.
δακρύ|σασα δ' ἔ|πειτα | προ|σῆδσ | θεῖον ἀ|οιδόν.
«Φήμιε, | πολλὰ γάρ | ἄλλα | βρο|τῶν θελ|κτήρια | οἰδας,
ἔργ' ἀν|δρῶν τε θε|δων· | τά | τε κλέ|ουσιν ἀ|οιδοῖ·
τῶν ἔν | γέ σφιν ἀ|ειδε πα|ρήμενος. | οἱ δὲ σ|ωπῆ
οἶνον | πινόν|των· | ταύ|της δ' ἀπο|παύε' ἀ|οιδῆς
λυγρῆς, ἢ τέ μοι | αἰεὶ | ἐνὶ στή|θεσσι φί|λου κῆρ
τείρει, | ἐπεὶ με μά|λιστα | κα|θικετο | πένθος ἀ|λαστον,
τοίην | γάρ κεφα|λὴν | ποθέω με|μημένη | αἰεί,
ἀνδρὸς | τοῦ κλέος | εύρυ | καθ' | Ἐλλάδα | καὶ μέσον | "Ἄργος».

Δογοτεχνικὴ ἀπόδοσις:

Κι' δ ἔανουστὸς τραγουδιστὴς γιὰ χάρη τους τραγούδα, ἐνῶ ἔκεινοι σιωπηλοὶ^{καθόταν} ν' ἀκούσουν· αὐτὸς δὲ τῶν Ἀχαιῶν τὸ γυρισμὸ τραγούδα
τὸ θλιβερὸ τὸ γυρισμό, ποὺ ἡ Παλλάδα ἡ Ἀθηνᾶ τοὺς ἔδωσε ἀπ' τὴν Τροία.

Κι' ἀπὸ τὰ φηλά της δώματα τὸ θεϊκὸ τραγούδι
ἀγροίκησεν ἡ συνετή νό κόρη τοῦ Ἰκάριου, Πηνελόπη.

Κι' ἀπὸ τὰ δώματά της κατέβησε τὴν ἀφηλὴ τὴ σκάλα,

ὄχι μονάχη, μά μ' αὐτὴ δυὸ βάγιες ἀκλουθοῦσαν.

Κι' ὅταν ἡ ἔξαίσια αὐτὴ στὶς ἄλλες τις γυναικες ἥρθεν εἰς τοὺς μνηστῆρες,
πλάι στοὺς στύλους στάθηκε τοὺς καλοκαμομένους
καὶ οίχοντας στὸ πρόσωπο χιλιόλαμπο μαντήλι.

Παράστεκαν δὲ ζερβόδεξα οἱ δυὸ πιστὲς οἱ βάγιες.

Καὶ μὲ τὰ μάτια κλάμενα στὸν θεϊκὸ τραγουγιστὴ μιλάσι.

«Φήμιε, πολλάναι τὰ τραγούδα σου ποὺ ξέρεις καὶ πλανεύεις,

ἀνθρώπων ἔργα καὶ θεῶν, ποὺ οἱ τράγουδιστάδες λένε·

ἔνα ἀπὸ δαῦτα πές το τους καὶ κεῖνοι καθιομένοι

ἄς πίνουνε κρασί· ὅμως σταμάτα νὰ τοὺς λές ἐτοῦτο τὸ τραγοῦδι

τὸ θλιβερό, ποὺ μέσα μου στὰ στήνια τὴ καρδιά μου

λυώνει, γιατὶ μὲ βρῆκε συμφορὰ ἀξέχαστην ἐμένα

σὰν πάντα ἔκεινη τὴ μορφὴ θυμιέμαι κι' ἀπαντέχω

τοῦ ἄντρα που ἡ δόξα του ἀπλώθηκε στὸ Ἄργος, στὴν Ἐλλάδα.

Γραμματικὰ—σημασιολογικὰ : τοῖσι=τοῖς. ἀειδε=παρτ. τοῦ ο. ἀείδω
=ξδω. τραγουδῶ, (ιδ. στιχ. 154). περικλυτός=(περι—κλυτός)=περίφημος
(πρβ. κλύω=ἀκούω). ἡτο=ἡντο=γ' πληθ. τοῦ παρατ. τοῦ ο. ἡμαι=κάθη-
μαι. λυγρός=θλιβερός, (lugeo). ἐπετείλατο=δριστ. ἀρο. τοῦ ο. ἐπιτέλλομαι
=διατάσσω, ἐπιβάθω. ὑπερωιόθεν=ἐκ τοῦ ὑπερφου (τοπ. ἐπίρρο.). θέσπις

**Τὸ ἄσμα τοῦ Φημίου.—Ἐμφάνισις τῆς Πηνελόπης
στιχ. 325—344**

Πρὸς χάριν δι' αὐτῶν ἐτραγούδει δὲ δόνομαστὸς ἀοιδὸς αὐτοὶ δὲ σιωπῆλοι ἔκαθόντο ἀκούοντες^α αὐτὸς δὲ (Φήμιος) τῶν Ἀχαιῶν τὴν ἐπάνοδον ἐτραγούγει τὴν θλιβερὰν ἐπάνοδον, τὴν δοπίαν ἐπέβαλεν ἐκ τῆς Τροίας ἡ Παλλάς Ἀ-
Ἄντοῦ δὲ τὸ θεῖον ἄσμα ἥκουσεν ἐκ τοῦ ὑπερφού [θηνᾶ].
ἡ κόρη τοῦ Ἰησοῦ, ἡ σώφρων Πηνελόπη.

Κατέβη τὴν δὲ τὴν ὑψηλὴν κλίμακα τοῦ διαμερίσματος τῆς,
ὅχι μόνη, ἀλλὰ συγχρόνως μὲ αὐτὴν βεβαίως ἡκολούθουν δύο θεραπαινίδες.
“Οτε δὲ πλέον αὐτῇ, ἡ θαυμασία ἐκ τῶν γυναικῶν ἔφθασεν εἰς τοὺς μνηστῆρας,
ἔσταθη πλησίον τῆς παραστάδος τοῦ καλῶς κατασκευασμένου μεγάρου,
θέσασα ἔμπροσθεν τοῦ προσώπου τῆς λαμπράν καλύπτεαν.
Ἐκατέρωθεν δ' αὐτῆς ὡς ἡτο ἐπόμενον, ἔσταθη ἀνὰ μία πιστὴ θεραπαινίς.
Αφοῦ δὲ ἐδάχουσεν, εἶπε πρὸς τὸν θεῖον ἀοιδόν.
«Φήμιε, γνωρίζεις βεβαίως πολλὰ ἄλλα ἄσματα γοητεύοντα τοὺς ἀνθρώπους,
ἥρωϊκάς πράξεις ἀνθρώπων καὶ θεῶν, τὰ δοπία ἔξυμνοῦν οἱ ἀοιδοί·
ἔξ αὐτῶν τούλαχιστον καθήμενος πλησίον αὐτῶν τραγούδησε, αὐτοὶ δὲ
ἅς πίνουν οἶνον· πανε ὅμως αὐτὸς τὸ ἄσμα [σιωπῆλοι
τὸ θλιβερόν, τὸ δοπίον πάντοτε μέσον εἰς τὰ στήθη τὴν καρδίαν μου
πληγώνει, διότι ἐμὲ κατ' ἔξοχην μὲ κατέλαβε πένθος ἀλησμόνητον.
Διότι τουαύτην μορφὴν πάντοτε ἐνθυμιουμένη ποθῶ
ἀνδρός, τοῦ δοπίου η ἄφιμη εἶναι διαδεδομένη ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ ἐν-
[δότερα τοῦ Ἀργούς.

=θεῖον ἄσμα, ἐπιθ. (πρβ. ἐννέπω, θεδεσ+σεπ.). δ ὑπὸ τοῦ θεοῦ μόνον λε-
γόμενος, θεῖος, θεσπέσιος. συνέθετο φρεσὶ=ῆκους (συνέθετο=ὅριστικ. β'.
ἀορ. τοῦ ρ. συντίθεμαι). περίφρων=συνετός, (περί+φρων, (φρήν), προβ.
δαΐφρων). κατεβήσετο=ιεικός ἀορ. (ιε τὸ σ τοῦ ἀορ. καὶ τὴν καταλ. τοῦ
δαΐφρων). κατεβήσετο=ιολόδμοιο=τοῦ δωματίου τῆς (ἴον δόμου, ολο=οδ=β'. ἀορ. ετο)=κατέβη. ὅλο δόμοιο=τοῦ δωματίου τῆς (ἴον δόμου, ολο=οδ=β'.
ἐστη, κτητ. ἀντων. γ'. προσ.). ἄμα=μαζί, (ἐπιρρ. μετέ δοτ.). στῆ(ρα)=ἔστη,
ἔσταθη, τὸ ρα=ἀνεῳγμήνευτον, δπως καὶ τὸ προηγούμενον γε. σταθμὸς=
παραστάς, τὸ πλαγινὸν ἔύλον τῆς θύρας. τέγος—εος=τὸ ἔστεγασμένον μέρος
τῆς οἰκίας, ἐνταῦθα=τὸ μέγαρον, ἡ μεγάλη αἰθουσα τῶν ἀνδρῶν. ἀμφίπο-
λος=θεραινίς, ὑπηρέτρια. πυκνα=πυκνῶς, στερεῶς, ἐπιρρ. (βλ. πυκνὸς στ.
179). ποιητοῦ=ποιητοῦ (ποιητὸς—η—δν=καμψωμένος, ἀντὶ μετέ παρκ. πε-
πεισμένος). ἀντα=ἐμπρός, ἀντα παρειάω=πρὸ τοῦ μετώπου τῆς. σχομένη=
μετκ. μεσ. ἀορ. β'. τοῦ ρ. ἔχω=κρατῶ, ἔχω. κορήδεμνον=(κάρη+δέω)=κα-
λύπρα. λιπαρὸν=λαμπρόν, πολυτελέος. κεδὴδὸς=προσεκτικός πιστός (πρβ. κή-
δομαι, κήδοσ). ἐκάτεροθε=ἐκατέρωθεν, ἐπιρρ. ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀπὸ ἔκει. γάρ.=
βεβαια, βεβαιωτικὸν καὶ οὐχὶ αἰτιολ. ὡς ἡ ἀρχικὴ αὐτοῦ σημασία. θελητῆρια
=ἄσματα διασκεδαστικά, ἔκεινα τὰ δοπία εὐχαριστοῦν, θέλγονταν. οίδας=οίδα
(τοῦ ρ. οίδα). τά τε=άτε (ὅ συνδ. τε. δὲν ἔρμηνεύεται ἐνταῦθα). σφι(ν)=
σφι(ν)=αὐτοῖς. πάρημαι=κάθημαι πλησίον. πινόντων=γ'. πληθ. ποστ.
ἔνεστ. τοῦ ρ. πίνω. ἀποπανέ(ο)=προστ. ἔνεστ. τοῦ ρ. ἀποπανόμαι=παύω.
τείρω=διατυπῶ, κατατρώγω, πληγῶν, (tero, τόρνος). τείρει μοι φίλον
κῆρ=μοι πληγῶν τὴν καρδιά. μάλιστα=περισσότερον ἀπὸ ἄλλας γυναικας.
καθίκετο με=μ ἐπλήξεις, ἔφθασε, βρῆκε, (καθίκετο=β'. ἀορ. τῆς ὄρισ. τοῦ
καθικένομαι). ἄλαστος—ον=δ μὴ δύναμενος νὰ λησμονηθῇ, ἀλησμόνητος. (α
στερ.+λανθάνω). τοίην κεφαλήν=τοιοῦτον (ἀγαπημένον) πρόσωπον. κλέος
=δόξα, φήμη. καθ= Ἐλλάδα=ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα.

Συντακτικά: τοῖσι=δοτ. τοπική. Ἀχαιῶν=γεν. ὑποκ. εἰς τὸ νόσον. ἀκούοντες=μετκ. τροπ. μηνηστῆρες=αἴτ. δηλοῦσα τὸ τερματικόν τῆς κινήσεως (ἄνευ προθέσεως). γυναικῶν—θεάων=γεν. διαιρετ. σχοινέη=μετκ. τροπ. βροτῶν=γεν. ἀντικ. εἰς τὸ θελκτήρια διακρύσσασα=μετκ. χρόν. σφιν=ἀποδίδεται εἰς τὸ παρόμενος καὶ εἰς τὸ ἄειδε. οἱ δὲ... πινδυτῶν=ἡ σύνταξις κατὰ παράταξιν. εὐδὺ=κατηγορ. εἰς τὸ οὐλέος.

Πραγματικά: ἐπετείλατο: 'Η Ἀθηνᾶ συνεσθέρευσε πολλὰ δεινὰ εἰς τοὺς Ἑλληνες ὁργισθεῖσα κατ' αὐτῶν διὰ τὴν ἀσέβειάν των, ἀπειδὴ ὁ Αἴας ὁ Οὐλέως ἀπέσπασε βιαίως ἐκ τοῦ βωμοῦ τῆς θεᾶς τὴν ἔκει καταφυγοῦσαν ιέ-ρειαν Κασσάνδραν. Οὕτω δὲ μὲν Αἴας συνετοίβη παρὰ τὸν Καφηρέα, οἱ δὲ ἄλλοι ὑπέστησαν πολλὰς περιπτείας κατὰ τὴν ἐπιστροφήν των εἰς τὴν Ἐλλάδα. **ὑπερφόν:** τὰ ἄνω διαμερίσματα τοῦ οἴκου, ἐνθα διέμεινον αἱ γυναικες· ἐνταῦθα κατεύγεν ἡ Πηνελόπη διὰ νὰ ἀποφεύγῃ τὰς ἐνοχλήσεις τῶν μηνηστήρων. **ἀμφίπολοι:** αὗται συνώδευον τὰς βασιλίσσας καὶ ησαν συνήθως δύο αἱ ὄποιαι ἀπελάμβανον ἰδιαιτέρας ἐκτιμήσεως καὶ διέφερον τῶν δμωῶν. **κρηῆδεμνον:** καλύπτρα, ἐκ λινοῦ ὑφάσματος, τὴν ὄποιαν ἔφερον αἱ γυναικες κατὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τοῦ οἴκου καὶ ἔξετείνετο ὅπισθεν καλύπτουσα τοὺς ὕμους καὶ τὸ πρόσωπον κρατουμένη διὰ τῶν χειρῶν διὰ νὰ ἀποκαλύπτῃ τούτο εὐχερῶς, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων. **καθ'** Ἐλλάδα: διὰ τοῦ Ἐλλάς ἐδηλοῦστο κατ' ἀρχὰς μικρὰ περιοχὴ τῆς Φθιώτιδος, κατόπιν ὀδόλοκληρος ἡ Στερεά, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ Ἀργος διὰ τοῦ ὄποιου ἐδηλοῦτο ἡ Πελοπόννησος. Βαθμαίως τὸ ὄνομα Ἐλλάς ἐπεκράτησε.

Αισθητικά: λυγρόν: δ ποιητής ἔδεσε τὴν λέξιν εἰς τὸ τέλος τῆς προτάσεως, ὡς καὶ κατωτέρω λυγρῆς, διὰ νὰ ἀκουσθῇ τὸ ἐπίθετον ὡς τελευταία ἐν-

στήχ. 345—364

Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος &ντίον ηδα·	5
«Μῆτερ ἐμή, τι τ' ἄρα φθονέψεις ἐρίηρον ἀγοιδὸν	7
τέρπειν διπηγή οἱ νόος ὅρνυται ; οὐ νύ τ' ἄγοιδοι	B
αῖτιοι, ἀλλὰ ποιθι Ζεύς αῖτιος, ὃς τε διβδωσιν	B
ἀνδράσιν ἀλφηγιστῆριν, διπως ἐθέλησιν, ἐκάστω.	ΙΤ
τούτῳ δ' οὐ νέμεσις Δαναῶν κακόν οἶτον ἀγείδειν.	5
τὴν γάρ ἀγοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείσουσα ἀνιθρωποι,	ΤΤσ
ἢ τις ἀκούστησαι νειωτάτη ἀμφιπέληται.	ΤΤ
σοὶ δ' ἐπιτολμάτω κραδίῃ καὶ θυμῷδες ἀκούειν.	7
οὐ γάρ 'Οιδυσσεὺς οἰος ὀπώλεσε νόστιμον ήμαρ	ΤΤ
ἐν Τροίῃ, πολιζοὶ δὲ καὶ ἀλλοι φῶτες διλοντο.	ΤΤ
ἄλλ' εἰς οἶκον λιονσα τὰ σ' αὔτης ἔργα κόμιζε,	ΤΤ
Ιστὸν τ' ἥλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε	ΤΤ
ἔργον ἐποίησεσθαι μῆθος δ' ἀνιθρεστη μελήσει	5
πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί· τοῦ γάρ κράτος ἔστ' ἐνὶ οἴκω».	5
'Η μὲν θαμβήσασα πάλιν οἰκόνδη βεβήκει.	B
παιδὸς γάρ μῆθον πεπνυμένον ἔνθετο θυμῷ.	ΤΤ
ἔς δ' ὑπερφῶ, ἀναβάσσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξι	ΤΤ
κλαῖεν ἔπειτ' 'Οδυσσῆα, φίλον πόσιν, ὅφρα οἱ ὅπνον	ΤΤ
ἡδύν ἐπὶ βλεφάροισι βάλε γλαυκῶπις 'Αιθήνη.	ΤΤ

τύπωσις και καταστήρη τὸ νόμιμα ζωηρότερον εἰς τὸν ἀκούοντα. Τὸ αὐτὸν ἐπιτυγχάνεται, ὅταν ἡ λέξις τίθεται ἐν ἀρχῇ τῆς προτάσεως ἢ τοῦ στίχου, μὲ σκοπὸν νὰ ἔξαρθῃ ἡ δηλουμένη σημασία ἕτι ἐμφαντικώτερον, δημιουργοῦσα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐντύπωσιν και διεγείρουσα τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν. Ἡ ἐκλογὴ αὐτὴ ἐναπόκειται εἰς τὴν διαισθησιν τοῦ ποιητοῦ ἀναλόγως τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, νὰ θέσῃ ἐν ἀρχῇ δηλ.. ἢ ἐν τῷ τέλει τὴν προσφερομένην εἰς αὐτὸν λέξιν. **κρήδεμνα:** Οἱ ποιηταὶ πολλάκις χρησιμοποιῶν τὸν πληθυντικὸν ἀντὶ τοῦ ἐνικοῦ, ὅταν ἐκτὸς τῆς ἀνάγκης τοῦ μέτρου, ἐπιδιώκουν νὰ ἐμφανίσουν μίαν πρᾶξιν ἢ ἐν πρᾶγμα ἐμφαντικώτερον, καθ' ὅσον διὰ τοῦ πληθυντικοῦ δηλοῦνται τὰ μέρη, ἐνῷ διὰ τοῦ ἐνικοῦ τὰ αὐτὰ πράγματα εἰς ἐν συνοπτικώτερον τρόπον τίνα (π. χ. παλάτια, ἀντὶ τὸ παλάτι κλπ.). **κεφαλή:** συνενδοχὴ (μεταφρικῶς ἀντὶ τῆς ὄλης μορφῆς, δεδομένου ὅτι ἡ κεφαλὴ ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον μέρος τοῦ σώματος).

Νόημα: Ἐνῷ ὁ ἀοιδὸς τραγουδεῖ ἐν μέσῳ τῶν μνηστήρων τὸ θλιβερὸν φόμια τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἀχαιῶν, ἡ Πηγελόπη κατέρχεται ἐκ τοῦ ὑπερώου συνοδευομένη ὑπὸ τῶν θεραπαινίδων τῆς και ἀκούει τὸ θλιβερὸν φόμια. Ἀφοῦ ἐστάθη παρὰ τὴν εἰσόδον τῆς αἰθούσης μὲ τὸ πρόσωπον κεκαλυμμένον ὑπὸ τῆς καλύπτρας, ἀναλύεται εἰς δάκρυα και παρακαλεῖ τὸν Φήμην νὰ παύσῃ νὰ τραγουδῇ τὸ φόμια αὐτό, διότι τῆς ἐνθυμίζει τὸν ἀγαπημένον της Ὁδυσσέα, τοῦ ὄποιου ἡ φήμη ἔχει ἀπλωθῆ εἰς δλόκηρον τὴν Ἑλλάδα.

Ἐπιγραφή: Ἡ Πηγελόπη ἐμφανισθεῖσα ἐνώπιον τῶν δ. ασκεδαζόντων μνηστήρων προτρέπει τὸν Φήμιον νὰ παύσῃ νὰ τραγουδῇ τὸ θλιβερὸν φόμια.

στίχ. 345--364

Πρὸς αὐτὴν δὲ πάλιν ὁ συνετὸς Τηλέμαχος ἀποκρινόμενος ἀπίγντα·
«Μητέρα μου, διατὶ λοιπὸν ἐμποδίζεις τὸν ἀγαπητὸν ἀοιδὸν
νὰ (μᾶς) τέρπῃ, ὅπως ὁ νοῦς του τὸν παρομῆ; δὲν εἶναι ὡς γνωστὸν οἱ
αἴτιοι, ἀλλὰ ἵσως ὁ Ζεὺς αἴτιος, ὁ δόποιος δίδει [ἀοιδοὶ]
εἰς τοὺς ἀρτοφάγους ἀνθρώπους, ὅπως θέλει εἰς ἔκαστον'
εἰς αὐτὸν δὲ δὲν εἶναι ἀξιοκατάκριτον, νὰ ψάλῃ τὴν κακὴν μοῖραν τῶν
διότι ἐκεῖνο τὸ φόμια περισσότερον προτιμοῦν οἱ ἀνθρώποι, [Δαναῶν
τὸ ὄποιον διὰ τοὺς ἀκούοντας ἀνηγκεῖ νεώτατον].

Σοῦ δὲ ἡ καρδιὰ και ἡ ψυχὴ ἂς ὑπομένη και ἀκούῃ,
διότι οὐχὶ μόνον ὁ Ὅδυσσεὺς ἔχασε τὴν ἥμέραν τῆς ἐπιστροφῆς του,
εἰς τὴν Τροίαν, και πολλοὶ ἀλλοὶ ἀνδρες ἔχαδησαν.
Ἄλλα πήγαντε εἰς τὰ διαμερίσματα σου, και φρόντισε διὰ τὴν ἐργοσίαν σου,
δηλ. τὸν ἀργαλειόν σου και τὴν ὄσκαν σου και πρόσταξε τὰς ὑπηρετίας
ν' ἀσχολῶνται εἰς τὰς ἐργασίας των τὰ λόγια δὲ θὰ εἶναι φροντις τῶν ἀνδρῶν
ὅλων, πρὸ πάντων δ' ἐμοῦ διότι ἐμοῦ εἶναι ἡ κυριαρχία ἐντὸς τοῦ οἴκου.
Ἡ μὲν Πηγελόπη ἐπτλαγεῖσα πάλιν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ διαμέρισμά της,
διότι τὴν συνετὴν γνώμην τοῦ υἱοῦ τῆς ἔβαλε εἰς τὸν νοῦν της.
Και ἀφοῦ ἀνέβη εἰς τὸ ὑπερῷον μαζὶ μὲ τὰς ὑπηρετίας της,
ἐκλαίειν ἐπειτα τὸ Ὅδυσσεα, τὸν ἀγαπητὸν της σύζυγον, ἔως ὅτου ὑπνον
γλυκὺν εἰς τὰ βλέφαρά της ἔρριψεν ἡ γλαυκόφθαλμος Ἀθηνᾶ.

Δογοτεχνική ἀπόδοσις:

Κι' ὁ γνωστικὸς Τηλέμαχος σὲ κείνην ἀπαντάει.
 Μανούλα μου τὸν τραγουδιστὴ γιατὶ τὸν ἐμποδίζεις
 νὰ μᾶς γλεντάει ὅπως ποθεῖ; τι οἱ τραγουδιστάδες
 δὲ φταινε, μὸν ὁ Λίας, αὐτὸς ποὺ δίνει
 στὸν ψωμοφάλ ἀνθρωπο, πῶς θέλει στὸν καθένα.
 δὲν ἔχει φταιξί μού αὐτὸς ποὺ τραγουδάει τοὺς Δαναοὺς
 γιατὶ οἱ ἀνθρώποι πιὸ πολὺ ζητοῦντε τὸ τραγούδι
 ποὺ φτάνει πιὸ καινούργιο ὡς τ' αὐτιά τους.
 Καὶ σένα ἡ καρδούλα σου ἄς καρτεράει ν' ἄκούει.
 γιατ' ὁ Ὁδυσσέας μοναχός δὲ χάθηκε
 στὴν Τροία, κι' ἄλλοι πόλλοι δὲ γύρισαν.
 Μόν τράβα στὰ παλάτια σου, καὶ κοίτα τὶς δουλιές σου
 τὸν ἀργαλεὶο τῇ ρόκα σου καὶ πὲς στὶς ψυχοκόρες
 νὰ νοιάζονται γιὰ τὶς δουλιές· τὰ λόγια τῶν ἀντρῶνε
 δλυνωνε καὶ ἐμέναιε ἔγώ εἰμαι ποὺ προστάζω.
 Κι' ἡ Πηνελόπη θάμαξε γυρνώντας στὰ παλάτια,
 κι' ἔδεσε μέσα στὸ μυαλό τη γνώμη τοῦ παιδιοῦ της.
 Κι' ἀνάβηκε στοῦ παλατιοῦ τ' ἀιώγια μὲ τὶς βάγιες,
 τὸν ἀκριβό της κλαίοντας Δυσσέα, ὥσπου ὑπνο
 κλυκὸ πάνω στὰ βλέφαρα ἡ Ἀθηνᾶ σταλάζει.

Γραμματικά—σημασιολογικά : τι τ' ἄρα=καὶ διατὶ λοιπόν. φθονέω
 =οτερῶ, ἀπαγορεύω, λόγῳ φθόνου ἐμποδίζω ὅτι εἰς τὸν ἄλλους δίδει χα-
 ράν. ἐφίηρος=ἀγορητός, πιοτός, (ἐφι=λία+ἀρραβόσκω) πρβ. ἐρίβωλος, ἐρίγ-
 δουπος, ἐρίτιμος, ὅππη=μὲ ποῖον τρόπον, ὅπως, ἐπιρρ. ὅρνυται οἱ νόος=
 παρακινεῖται, ἐμπινέεται ὁ νοῦς του (ὅρνυμε—ὅρνυμα=ἔγειρω—εμαι, πετῶ).
 πταίουν. ποθι=ποθι=ἐπιρρ. ἐγκλινόμενοι=πον, ἵσως, καθὼς νομίζω. ἀλ-
 φησιῆς=ό τρώγων ἀρτον, ἀρτοφάγος (ἄλφι+ἐσθίω) οὐν νέμεσις (ἐστι) τού-
 τῳ=δεν εἰναι οὐτος ἀξιος κατηγορίας. οἰτος=κακή μοιρα, ἡ τύχη, (πάντοτε
 ἐπι κακοῦ), ἐκ θεμ. δπερ καὶ τοῦ εἰμι, ἡ κατ' ἄλλους ἐκ τοῦ μελλ. τοῦ ο.
 φέρω, οἴσω. τὴν=ταύτην, δεικτικ. ἐπικλειτζω=ἐπιδοκιμάζω, προτιμῶ. ἀκον-
 δύτεσσοι=τοὺς ἀκούοντας (δοτ. πληθ. τῆς μετχ.)=διὰ τοὺς ἀκούοντας. ἀμφι-
 πέλομαι=είμαι γύρω, ἀντηχω περιξ, (ἐπι χορατος). ἐπιτολμῶ=ἀνέχομαι,
 κάμνω ὑπομονήν. φὼς—φωτὸς=ἀνήρ, (ἰδ. στιχ. 324). τὰ σὰ αὐτῆς=τὰ ίδια
 σου ἀποκλειστικῶς ἔργα. κομίζω=ἐπιμελῶμαι, φροντίζω, ἀσχολοῦμαι, πα-
 ροκολούσθω, (κομέω, ἐπιποκόμος), ιστὸς=ἀργαλεῖς, (ισταμαι). ἡλακάτη=
 λήσει=μελλ. τοῦ μέλει μοι τι=φροντίζω διὰ κάτι. τοῦ κράτος ἐστι=αὐτὸς
 ἔχει τὴν ἔξουσιαν. τοῦ=ἐνταῦθα κτητ.=αὐτοῦ. κράτος=έξουσια. θαμβέω=
 μένω ἐκθαμβίσω. πάλιν βεβήκει=μετέβη δπίσω, ἐπειστρεψε. οἰκόνδε=εἰς τὸ
 τῆς ἔδωσε ὑπνον.

Συντακτικά : ἀοιδὸν=ὑποκ. οἱ=δοτ. κτητ. (τ)οι=δοτ. ἡθικὴ εἰς τὸ ἔνν.
 εἰσίν. νεωτάτη=κατηγορ. σοι=δοτ. κτητ. ἀκούειν=ιελ. ἀπαρμφ. (σκοποῦ).
 ιοῦσσα=μετχ. χρόν. ιστὸν ἡλακάτη=ἐπεξήγησις. ἀνδρεσσι—έμοι=δοτ. προ-
 τροπ. μῆθος=ἀντικειμ. ἀναβᾶσσα=μετχ. χρον. φίλον πόσιγ=παραθεσις εἰς
 τὸ Ὁδυσσηα. ὑπνον=ἀντικ.

Πραγματικά : Δαγασός: 'Ο Ὄμηρος ἀντὶ τοῦ συνηθεστάτου ὄνοματος, Ἀχας·

οι, Ἀργεῖοι, ἀποκαλεῖ τοὺς ἐκστρατεύσαντας Ἑλληνας, Δαναούς. Οὗτοι ἔλαβον τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ Ἀργους, Δαναοῦ ἡ τις γεωτάτη ἀκούτεσσι ἀμφιπέληται: 'Η παρατήρησις αὕτη τοῦ Τηλεμάχου μαρτυρεῖ, διὰ τὰ φύσματα τὰ ἀναφερόμενα ἀφ' ἐνὸς εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἀχαιῶν ησαν λίαν ἀγαπητὰ μεταξὺ τοῦ πλήθους, διότι το γεγονός τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ἥσκησε τεαστιαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τὰς ψυχὰς τοῦ λαοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου, πιστοποιεῖται, διὰ τοῦ ποιηταὶ συνέθετον ἀνέκαθεν ποιήματα ἐπὶ τῇ βάσει μύθων καὶ ἀλλών γεγονότων, τὰ ὅποια ἔψαλλον οἱ ἀδοιδοί, ἐκτὸς τῆς ψυχολογικῆς πλευρᾶς, διὰ τὰς νεώτερα ποιήματα ἀρέσκονται περισσότερον οἱ ἄνθρωποι. Οὐ γάρ Ὁδυσσεὺς οἶος ἀπώλεσε νόστιμον ἡμαρ: Χαρακτηριστικοὶ ἐνταῦθα οἱ λόγοι τοῦ Τηλεμάχου. Δὲν ἀποφεύγειν ν' ἀναφερεῖ τὸ ὄνομα τοῦ πατέρος του, διότι πιστεύει ὅτι ξῆ κατὰ βάθος καὶ δὲν ἐμφανίζεται μοιρολατρικος, ἐμψυχωθεὶς ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς Ἀθηνᾶς. 'Η προσπάθεια νά ἐπιβάλῃ τὸ κύρος του ἐπὶ τοῦ οἰκου διαφαινεῖται οαφῶς ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ ἀλλ' εἰς οἶκον λοῦσα τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμιζε, ἵστον τ' ἥλακάτων: 'Ἐκτὸς τούτου ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ διαγραφεῖται ἡ θεοῖς τῆς γυναικὸς ἐν τῷ οἴκῳ κατὰ τοὺς Ὄμηρικούς χρόνους, εἰς τὴν ὅποιαν ἀπαγορεύεται ἡ ἀνάμειξις εἰς ἔργα ξένα τῆς γυναικείας ἀρμοδιότητος. Θαυμβήσασα: ἡ ἐκπληξίς τῆς Πηγελόπης προέρχεται ἐκ τῶν σταυρεῶν λόγων τοῦ νιοῦ της, τοὺς οποίους διὰ πρώτην φοροῦν ἀκούει νά διατυποῦνται τόσον καιηγορηματικῶς, διὰς: μῆθος δ' ἀνδρεσσοι μελήσει.

Ἀλεσθητικά: Οἱ ἀνωτέρω στίχοι χαρακτηρίζονται ἀπὸ ζωηρὰν ἐναλλαγὴν συναισθημάτων καὶ γοργὴν ροήν γεγονότων, εἰς τὰ ὅποια κυριαρχεῖ σταθερὰ ἡ ἀπόφασις τοῦ Τηλεμάχουν νά δωσθεῖ λύσιν εἰς τὴν οἰκτρὰν καταστασιν ἥτις ἐκνιάρχεται εἰς τοὺς οἰκον του. Διάχυτος ἡ ἀπόφασις του αὐτῆς εἰς ὅλον τὸ τελευταῖον τμῆμα τοῦ ποιημάτος, προκαλεῖ ζωηράν ἐκπλήξειν εἰς τὴν μητέρα του ἀλλὰ καὶ συγκίνησιν, διότι ἐνθυμεῖται τὸν ἐνδοξὸν τῆς σύζυγον ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ ὅποιου δροματίζεται τὸν ἀνδρούμενον νιόν της. Αὔτη ἀποσυνθεῖσα εἰς τὰ διαμερισματά της, καταλομβάνεται ὑπὸ δακρύων, τὰ ὅποια είναι ἀποτέλεσμα τῆς γένεσις μεταβολῆς τοῦ νιοῦ της. Κλαίει βεβαιώς διὰ τὴν ὅλην δημιουργηθείσαν κατάστασιν, ἀλλ' ἐνδομυχῶς ὑπερηφανεύεται διότι ἀκούει ἀπροοδοκήτως τοὺς λόγους τοῦ Τηλεμάχουν, ὁ ὅποιος ἐμφανίζεται ἐμπροσθέν της ὡς ἀκτις ἐλπίδος καὶ προστάτης, δύσις θὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὰ δεινά. Μετά την βαθείαν συγκίνησιν τῆς Πηγελόπης, ὁ ὑπνος ἐχεται γλυκύτατος γά ἀπαλυνγά τὸν πόνον της. Παρατηρητεα ἡ θαυμασία διατύπωσις τοῦ ἐπερχομένου ὑπνου: ηδὺν ἐπὶ βλεφάροισι βάλε.

Νόημα: 'Ο Τηλέμαχος, μετά τὴν προτροπὴν τῆς μητρός του πρὸς τὸν ἀοιδόν, δικαιολογεῖ διατι δὲν πρέπει αὐτῇ νά ἐμποδιζει τὸν Φῆμιον ἀπὸ τοῦ να ψάλῃ ἐκεῖνο τὸ φύσμα τὸ ὅποιον τέρπει τοὺς ἀνθρώπους. Δὲν είναι αἴτιος αὐτος, ἀλλ' ὁ Ζευς, ὁ ὅποιος ὀρίζει ἐνὸς ἔκαστου την μοῖραν. Οἱ ἄνθρωποι είναι φυσικὸν γά ἀρέσκονται γά ἀκούσουν τὰ γεωτάτα τῶν φύσμάτων. 'Εσύ δὲν πρέπει γά λιπήσαι δι' αὐτᾶ τὰ ὅποια ἀκούεις, διότι δέγ γε είναι ὁ Ὁδυσσεὺς ὁ μόνος ἐκ τῶν ἀπώλεοθεντῶν ἐν Τροίᾳ. Πολλοὶ ηρωες ἔχασθησαν. Πήγαντε λοιπὸν εἰς τὸ διαμέρισμα σου καὶ φρόντισε διὰ τὰς ἴδιας σου ἔργασις καὶ μη ἀσχολεῖσαι εἰς ξένα ἔργα. Μετά τοὺς λόγους τοῦ Τηλεμάχουν, ἡ Πηγελόπη ἐκπληξήτος, ἀποσύρεται εἰς τὰ διαμερισματά της καὶ κλαίει τὸν Ὅδυσσέα, ἔως ὅτου ἡ Ἀθηνᾶ φίπτει ἐπὶ τῶν βλεφάρων της γλυκύτατον ὑπνον.

Ἐπιγραφή: Οἱ λόγοι τοῦ Τηλεμάχου πρὸς τὴν Πηγελόπην καὶ ἡ συγκίνησις αὐτῆς ἐκ τῆς ἐπελθούσης μεταβολῆς τοῦ νιοῦ της.

